

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดำเนินชีวิตของประเทศไทย

อรุณี ตระการไพโรจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร

พ.ศ. 2561

Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning

Arunee Trakarnpairoj

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Degree of Doctor of Education Management

Department of Education Management

College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University

2018

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาลดอคชีวิตของประเทศไทย

เสนอโดย นางสาวอรุณี ตระการไพโรจน์

หลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา การจัดการการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์ ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินสุดา สิริธรรมศรี)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วรรณดี นาคสุขปาน)

วิทยาลัยครุศาสตร์รับรองแล้ว

..... คณบดีวิทยาลัยครุศาสตร์

(อาจารย์ ดร.พงษ์ภิญโญ แม่น โกศล)

วันที่ 13 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดลอดชีวิต ของประเทศไทย
ชื่อผู้เขียน	อรุณี ตระการไพโรจน์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. อุทัย บุญประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. ชัยยศ อิ่มสุวรรณ
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อนำเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning) ดำเนินการวิจัยโดย 1) ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิดและพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบสะสมผลการเรียนรู้ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ระบบทะเบียน และวัดผลของหน่วยงานการศึกษาในประเทศไทยและการบริหารจัดการการสะสมผลการเรียนรู้ 3) ออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการตรวจสอบร่างระบบในขั้นต้น และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ออกแบบร่างระบบในขั้นต้น แล้วตรวจสอบร่างระบบในขั้นต้นด้วยการจัดประชุมกลุ่ม Focus Group โดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำผลมาปรับปรุงเป็นระบบที่สมบูรณ์ในการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่า

1) การสะสมผลการเรียนรู้ เป็นเรื่องแนวคิดและวิธีการจัดการทางการศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป ได้รับโอกาสในการรับรองผลการเรียนรู้ ตามแนวทางการรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA) และการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL) ของการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ซึ่งให้การยอมรับในความสำคัญของการศึกษาดลอดชีวิต (Lifelong Education) นำไปสู่แนวคิดพื้นฐานในการสร้างระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System)

2) ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ชื่อย่อว่า Thai - CBS เป็นระบบงานที่ส่งเสริมให้บุคคลนำผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) มาสะสมเพื่อนำมาประเมินผลและรับรองผลการเรียนรู้นั้น เพื่อเทียบเข้าสู่วุฒิการศึกษาในระดับต่าง ๆ หรือเพื่อการบันทึกในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning Account)

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ประกอบด้วยระบบย่อยที่ทำงานภายใต้หลักการที่สำคัญ คือ “การรับรองผลการเรียนรู้และให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA)” ที่ยึดตามแนวทางของ UNESCO’s RVA ที่อิงอยู่บนหลักการการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วยระบบย่อยคือ 1. การสมัครของผู้ลงทะเบียน (Registration) 2. การรับเข้า (Admission and Counselling and Account Opening) 3. การขอรับ การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL) 4. การเข้ารับการเรียนรู้ (Learning Acquisition) 5. การสะสมผลการเรียนรู้ (Accumulation of Learning Outcomes) 6. การวัดผล และการประเมินผลการเรียนรู้ (Credit Measurement and Evaluation) และ 7. การตรวจสอบ และให้คุณวุฒิการศึกษา (Approval and Degree Award)

3) สภาพปัจจุบันมีการดำเนินงานที่พบว่าเป็นเพียงกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ ที่หน่วยงานการศึกษาส่วนกลางแต่ละสังกัด ออกเป็นระเบียบ แนวทางให้สถานศึกษาของตนนำไปปฏิบัติ ยังไม่มีระเบียบ แนวทาง หรือ แนวปฏิบัติเรื่องการสะสมผลการเรียน ผลการเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์ ในลักษณะ ธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ในหน่วยงานการศึกษา ที่จะเปิดโอกาส ให้มีการรับรองผลการเรียนรู้ จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามหลักการศึกษาดูตลอดชีวิต

4) แนวทางสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และประสพความสำเร็จ เสนอเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การริเริ่มและการพัฒนาระบบ (Initial Stage) ระยะที่ 2 การทดลอง นำร่อง (Pilot Run Test) และระยะที่ 3 เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ (Operation and Maintenance)

Thesis Title	Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning.
Author	Arunee Trakarnpairoj
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Uthai Boonprasert
Co-Thesis Advisor	Dr. Chaiyot Imsuwan
Department	Education Management
Academic Year	2017

ABSTRACT

The purpose of this research is to develop The Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning through 1) the study of the principle concept and development of the Credit Bank System ; 2) the current situation and the operation of academic credit transfer, registration, measurement, the evaluation system and the information system in Thailand; 3) to design and present the Thailand Credit bank System for Lifelong Education. The proposed system of the Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning was assessed by Academic Professionals through the process of Focus Group. Credit Bank System for Lifelong Learning was presented afterwards.

The findings of this research reveals the followings:

1) “Credit Bank” is the concept or educational method to promote general public in getting an opportunity to accumulate continuously and get recognition all types of their learning outcomes, from Formal Education, Non-formal Education and Informal Education based on the Lifelong education concept which lead to the basic principle of Credit Bank System.

2) The key principles for developing the Thailand Credit Bank System are the Recognition, Validation, and Accreditation - RVA and the recognition for Prior Learning - RPL through Life long education. The system composes of 7 subsystems, 1) Registration. 2) Admission and Counselling and Account Opening. 3) Recognition of Prior Learning - RPL. 4) Learning Acquisition. 5) Accumulation of Learning Outcomes. 6) Credit Measurement and Evaluation and 7) Approval and Degree Award.

3) There is no official regulations or guidelines for the accumulation of learning credit from all sources of learning outcome and experiences thus Credit Bank System is to be created on the basis of Lifelong education concept and the Unesco 's RVA and RPL principles

4) The practical approach for development of the system is assigned into;
1) The Initial Stage (Phase I). 2) The System Pilot Run Test (Phase II) and the Operation and Maintenance System (Phase III)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจและพลังใจอย่างสูงจากศาสตราจารย์ ดร. วีรชัย โกแวร์ ประธานสหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย ศิษยาภิบาล อาวุโสคริสตจักรร่วมเย็น คุณศรีสุภัทร และคุณวีรชัย อังสุภูติพันธ์ ทั้ง 3 ท่านได้ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้วิจัยตัดสินใจศึกษาในระดับคุณวุฒิปริญญาตรี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อพันธกิจการศึกษาในมูลนิธิ พันธกิจสัมพันธ์เมตตาและงานการศึกษาอื่น ๆ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อุทัย บุญประเสริฐ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ท่านได้ให้ทั้งความรู้ คำแนะนำ ชี้แนวทาง และได้สละเวลาแรงกายแรงใจทั้งในเวลา และนอกเวลาเรียน จัดกลางงานวิทยานิพนธ์ สร้างขวัญและกำลังใจให้มุ่งมั่น ทั้งยังคอยจุดประกาย ความคิด กระตุ้นให้แสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ตลอดเวลา สอนและเป็นแบบอย่างด้วยการปฏิบัติให้เห็น ในคุณธรรม ความเป็นครูที่ปรารถนาดีต่อศิษย์ทุกคน และถ่ายทอดความเป็นนักวิชาการ ที่มีคุณธรรม และมีความเป็นสากล ผู้วิจัยซาบซึ้งในความรักและเมตตาที่ท่านมีให้อย่างไม่เห็นแก่เหนื่อย ไม่ย่อท้อ จนผู้วิจัยดำเนินการวิจัยได้สำเร็จอย่างดีเยี่ยม

ขอขอบพระคุณ ดร. ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม) ที่ได้ให้ คำแนะนำ ชี้แนะเชิงนโยบาย แนะนำผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในหน่วยงานการศึกษา ทั้งส่วนกลาง และในพื้นที่ภาคสนาม สละเวลาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์มากมาย และ ช่วยผลักดันให้วิทยานิพนธ์นี้มีประโยชน์ในภาพกว้าง ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเมตตาที่ท่านได้ให้ อย่างต่อเนื่อง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิณสุดา สิริธรรังศรี อาจารย์ผู้สอน และ ผู้ให้โอกาสผู้วิจัยได้ร่วมเรียนรู้การทำวิจัยจริงในงานวิจัยเรื่องแนวทางการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (CBS) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 2 เล่มและงานวิจัยภาคสนามอื่นๆที่ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ ในภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจุดประกายอย่างแรงกล้าให้เกิดเป็นงานวิจัยนี้ และร่วมเติมเต็ม ประเด็นสำคัญๆ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความรักความเมตตาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สนานจิต สุคนธ์ทรัพย์ รองศาสตราจารย์ ดร. กक्षा ทองขาว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี ทองเอม และคณาจารย์ในวิทยาลัยครุศาสตร์ ทุกท่านที่ได้สอนและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ดร. ประวีณา อัสโย สกศ. ที่ให้ข้อมูลสนับสนุนงานวิจัย ดร. วาสนา วิสฤตภา และทีมงานที่ให้ความสะดวกต่าง ๆ ทั้งดูแล เรื่องอาหารการกิน จัดหมายสำคัญและการใช้ห้องประชุมเป็นที่ประทับใจตลอดมา ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านในการประชุมกลุ่มย่อย Focus Group ผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาส่วนกลาง

และในพื้นที่ ศาสตราจารย์ สยาม ม่วงศักดิ์ รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานพันธกิจการศึกษา
สภาคริสตจักรในประเทศไทยและคุณนฤมล บุญธรรม สถานศึกษา/สถาบันการศึกษา
ที่ให้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลอย่างดี พี่ๆเพื่อน ๆ กัลยาณมิตรในสาขาการจัดการการศึกษา น้อง ๆ
เพื่อน ๆ ที่เอื้อเพื่อช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนามทุกคน และเพื่อนรักทุกคนที่คอยให้กำลังใจ
ขอขอบคุณพี่น้อง หลานสาวในครอบครัวตระกูลไพโรจน์ ที่คอยให้กำลังใจ คุณแลชีวิตประจำวัน
และเปิดโอกาสให้ได้ใช้เวลาเต็มที่ในการเรียนและการทำวิจัยตลอดมา

สุดท้ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่สั่งสอนถ่ายทอดความรักการศึกษาอย่าง
ต่อเนื่องจนเป็นอัตตลักษณ์ส่วนตัวในการรัก ใฝ่หาความรู้เพื่อประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น

อรุณี ตระการไพโรจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ณ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	10
1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	10
1.4 ขอบเขตงานวิจัย.....	10
1.5 นิยามศัพท์.....	11
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	13
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบสะสมผลการเรียนรู้.....	14
2.2 ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ในต่างประเทศ.....	24
2.3 ระบบการเทียบโอน การเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการสะสม ผลการเรียนรู้ในประเทศไทย.....	78
2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพกับระบบ การเทียบโอน.....	109
2.5 การศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย และการสะสมผลการเรียนรู้.....	115
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับระบบ ทฤษฎีระบบ และการพัฒนาระบบ.....	130
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	139
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	148

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการศึกษาวิเคราะห์และออกแบบ.....	157
4.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของระบบ สะสมผลการเรียนรู้.....	157
4.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเทียบโอน ผลการเรียน ระบบทะเบียน การวัดผลและการประเมินผลทางการศึกษา ในประเทศไทย และระบบบริหารจัดการการสะสมผลการเรียนรู้.....	164
4.3 การนำเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษ ตลอดชีวิตของประเทศไทย.....	176
5. สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	201
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	201
5.2 การอภิปรายผล.....	206
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	221
บรรณานุกรม.....	227
ภาคผนวก.....	235
ภาคผนวก ก แบบบันทึกเอกสาร ผู้ทรง แบบสัมภาษณ์.....	236
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	247
ภาคผนวก ค แผนภาพรายส่วนงานการศึกษาระดับต่างๆ.....	260
ภาคผนวก ง ร่างโครงสร้าง Thai – CBS.....	273
ภาคผนวก จ รายชื่อหน่วยงาน 26แห่ง.....	280
ภาคผนวก ฉ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ประเทศไทย-เกาหลี.....	284
ภาคผนวก ช ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ Thai CBS.....	293
ประวัติผู้เขียน.....	300

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	13
2.1 โครงสร้างองค์กร (Organization Chart) ของกระทรวงศึกษาธิการฯที่เกี่ยวข้อง กับ KEDI และ ACBS.....	42
2.2 ขั้นตอนการรับรองหน่วยกิตโดย ACBS (Procedure of Learning Subject Accreditation by the ACBS).....	44
2.3 โครงสร้างการบริหารของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE).....	49
2.4 โครงสร้างส่วนงานแผนกอำนาจการและแผน (Division of Planning & Management) ของ NILE.....	50
2.5 โครงสร้างส่วนงานแผนกธนาคารหน่วยกิตการศึกษาและระบบทดสอบ เพื่อรับวุฒิปริญญาตรีจากการศึกษาด້วยตนเอง.....	51
2.6 โครงสร้างส่วนงานแผนกอาชีพศึกษาตลอดชีวิต.....	52
2.7 โครงสร้างส่วนงานแผนก K-MOOC.....	54
2.8 โครงสร้างส่วนงานแผนกแผนกโครงการการศึกษาตลอดชีวิต.....	55
2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการฯ (MEST) สถาบันการเรียนรู้ ตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE) และ ACBS.....	56
2.10 Organization chart ของ ACBS.....	57
2.11 Degree Acquisition Process.....	58
2.12 กระบวนการรับสมัครและรับการรับรองหน่วยกิต.....	62
2.13 จำนวนของสถาบันและรายวิชาที่ได้รับการรับรอง.....	63
2.14 โครงสร้างศูนย์การรับรองหน่วยกิตการศึกษานอกระบบแห่งชาติได้ห้วัน.....	66
2.15 โครงสร้างของธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่ง นครเชียงใหม่ – SHCB.....	73
2.16 โครงสร้างการรับรองหน่วยกิต.....	75
2.17 กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ.....	113
2.18 โครงสร้างหน่วยงานสำนักงาน กศน.....	122
2.19 โครงสร้างของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด.....	123
2.20 ขั้นตอนการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์.....	126

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.21 ระบบสารสนเทศที่ใช้ในงานทะเบียน วัดผล ประเมินผล เทียบโอนผลการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศ กศน.อำเภอ /ตำบล กับต้นสังกัด.....	128
2.22 ตัวแบบขั้นต้นของระบบ.....	132
2.23 การวิเคราะห์ระบบการศึกษาในฐานะระบบสังคม.....	134
2.24 วงจรการพัฒนา ระบบ (SDLC).....	135
2.25 วงจรชีวิตของระบบงาน (The work system Life Cycle Model.....	137
3.1 ขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย.....	148
3.2 ขั้นตอนที่ 1.....	150
3.3 ขั้นตอนที่ 2.....	151
3.4 ขั้นตอนที่ 3.....	154
3.5 ขั้นตอนที่ 4.....	155
4.1 ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย...	179
4.2 ฝั่งภาพรวมของระบบงานย่อยของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)	183
4.3 ฝั่งภาพการขอลงทะเบียนและรับเข้า เป็นผู้เรียนของระบบธนาคารสะสม ผลการเรียนรู้ (Thai - CBS).....	186
4.4 ขั้นตอนการพิจารณารับรองผลการเรียนรู้หรือเทียบโอนเป็นหน่วยกิต.....	191
5.1 ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย...	206

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือ ธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank หรือ Credit Bank) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์การทำงาน อาชีพ หรือการฝึกอบรม ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยที่สะสมไว้ มาเทียบโอนกันได้ เพื่อการเรียนรู้และการทำงานอาชีพ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงาน มีโอกาสเชื่อมโยงการเรียนรู้ หรือ ประสบการณ์การทำงาน ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอน และความซ้ำซ้อนและสามารถนำไปใช้ในการเรียน ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พัฒนาศักยภาพมนุษย์ และพัฒนาประเทศได้ในที่สุด ดังกล่าวไว้ในรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยพิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ (2558, น. 8) นับได้ว่าเป็นนวัตกรรมในการจัดการทางการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปของแต่ละประเทศได้รับโอกาสในการรับรู้และรับรองผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพและยกระดับการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับการศึกษาแบบต่อเนื่องตลอดชีวิตหรือการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ซึ่งนานาชาติเน้นการให้การยอมรับในความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) โดยการให้คุณค่าของการเรียนรู้ของบุคคลที่เคยมีมาในอดีต (Recognition of Prior Learning -RPL) หรือ Prior Experiential Learning -PEL และการพัฒนาระบบการรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้ของบุคคลที่เรียกกันว่า Recognition, Validation and Accreditation of the Outcome of Non-formal and Informal Learning – RVA (Yang, 2015, p. 7)

ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1970 มีการนำเสนอผลงานวิจัยหลากหลายที่เน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต จนกลายเป็นประเด็นที่โดดเด่นของสังคมและเศรษฐกิจ (Medel-Anonuevo, Toshio, and Werner, 2001, pp.1-2) เพราะเชื่อว่าการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นวิธีที่จะสามารถขุดลึกลงไปในตัวบุคคลเพื่อดึงเอาศักยภาพ (Potential) และทรัพย์ในตน (The Treasure within)

ของปัจเจกบุคคลออกมา และสามารถบูรณาการลงในกระบวนการศึกษาและการพัฒนาได้ทั่วโลก สามารถสร้างสังคมเปิดและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสภาพที่ใกล้เคียงระดับอุดมคติได้

การศึกษาในระบบ (Formal Education) ดังที่เป็นอยู่ในทุกประเทศให้โอกาสการเรียนรู้แก่ประชาชนทั่วไปได้ค่อนข้างจำกัดมาก และไม่สามารถจะบรรลุถึงความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปและที่มีเพิ่มขึ้นอย่างมากมาในสังคมปัจจุบันได้ทัน ซึ่งการมุ่งมั่นและความพยายามจัดให้โอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้กว้างขวางได้นี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในอนาคตของแต่ละสังคมต่อไปได้เป็นอย่างมาก และในรายงานเรื่อง “มุมมองต่อการรับรองการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย Global Perspectives on Recognizing Non-formal and Informal Learning : Why Recognition Matters” (ยูเนสโก, 2559, น. 1) มีการให้ความสำคัญกับการให้การรับรองที่ “ตัวการเรียนรู้” มากกว่าสิ่งที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาในระบบ โดยได้กล่าวว่า การเรียนรู้ที่สำคัญส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมโลกในปัจจุบัน ไม่ได้เกิดในระบบที่มีการจัดการอย่างเป็นทางการในโรงเรียนหรือในวิทยาลัยเท่านั้น แต่เกิดอย่างธรรมชาติ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้วยวิธีการนอกระบบและตามอัธยาศัย เช่น จากครอบครัว จากเพื่อน ๆ จากสื่อสารมวลชน หรือจากการฝึกอบรมในที่ทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตตามปกติ เมื่อบุคคลได้เรียนรู้และพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถ จากการเป็นบุคลากรขององค์กรและการจ้างงาน

ประเทศสมาชิกขององค์กร OECD หลายประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์และเครือรัฐออสเตรเลีย ฯลฯ หรือแม้แต่ประเทศในแถบเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี ประเทศไต้หวันและสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้นำบทเรียนความสำเร็จที่เปลี่ยนจากการประเมินผลการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เคยเป็นตามระบบของการศึกษาในระบบ (Formal Education) ตามหลักสูตรแบบดั้งเดิมอย่างเป็นทางการเป็นหลัก มารับการประเมินด้วยวิธีการประเมินความรู้และประสบการณ์เดิมที่ “ตัวการเรียนรู้ที่มีในตัวบุคคล” ตามแนวคิดการรับรองผลการเรียนรู้ (RVA) และการยอมรับในคุณค่าของผลการเรียนรู้ในอดีตของบุคคล (Recognition of Prior Learning - RPL) ได้ส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยระบบสะสมผลการเรียนรู้หรือระบบธนาคารหน่วยกิต หรือระบบสะสมผลการเรียนรู้แนวใหม่นี้ นอกจากสามารถรับรอง เทียบโอนผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้แล้ว ยังสามารถเทียบเคียงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ หรือกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ได้อย่างเป็นระบบอีกด้วย (Singh Madhu, 2015, pp. 162-164)

สาธารณรัฐเกาหลีหรือประเทศเกาหลีใต้ ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการพัฒนากำลังคน แรงงาน และพัฒนาประเทศด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยเปิดโอกาสการเรียนรู้ให้ประชาชนอย่างกว้างขวางด้วยการใช้ “ระบบธนาคารหน่วยกิต” หรือ “Academic Credit Bank System – ACBS” และ “ระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Learning Account System – LLAS”) เป็นระบบที่ให้การรับรองผลการเรียนรู้ได้ตามหลักการ RVA และ RPL ได้อย่างกว้างขวางทั่วทั้งประเทศ ทั้งจากความรู้เดิมจากการศึกษาในระบบ ร่วมกับสิ่งที่ได้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งส่งผลให้ประชาชนทั่วไปของทั้งประเทศที่อยู่นอกระบบการศึกษาปกติ ได้รับโอกาสเข้าสู่การศึกษาได้อย่างกว้างขวาง สามารถวางแผนการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของผู้เรียน ตามเวลา สถานที่เรียนที่เหมาะสมกับสภาพและความสนใจ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบตลอดชีวิตของประชาชนได้โดยตลอด ได้ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมและระบบมหาวิทยาลัยตามปกติไม่สามารถจะให้ได้

รายงาน OECD Thematic Review on Recognition of Non-formal and Informal Learning : Country Background Report Republic of Korea (2007, p. 46) ได้กล่าวว่า ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการเชื่อมระบบอาชีวศึกษา ระบบคุณวุฒิแห่งชาติ คุณวุฒิวิชาชีพ และอาชีพเอกชน กับระบบการรับรองผลการเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยได้เป็นอย่างดี แลยังสามารถเชื่อมกับหลักสูตรฝึกอบรมด้านเทคนิค และอาชีวศึกษา (TVET) ซึ่งจัดเป็นโปรแกรมตามความต้องการด้านแรงงานของสถานประกอบการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสมรรถนะแห่งชาติ (National Competency Standard) ได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรของตนให้มีทักษะ และวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นได้อีกด้วย โดยการรองรับโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับแรงงานของตนผ่าน ACBS หรือให้ ACBS จัดโปรแกรมพัฒนาแรงงานให้ ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของคนของทรัพยากรมนุษย์ ของแรงงานได้ทุกประเภทสำหรับทุกเพศและทุกวัย ทุกอาชีพการงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ตอบสนองความต้องการของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่เคลื่อนเข้าสู่อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (Industry 4.0) และเป็นระบบที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สาธารณรัฐเกาหลีสามารถสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ได้อย่างดียิ่ง

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลักดันให้เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับโลกต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตาม และกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ แต่ละประเทศต่างก็มีการเตรียมพร้อมในการปรับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม ทรัพยากรและ

แรงงานให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางของอุตสาหกรรมแห่งอนาคต อุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) หรือที่เรียกในชื่อต่าง ๆ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา คือ Smart Manufacturing สหภาพยุโรป คือ Factories of the Future (FoF) ประเทศเยอรมัน คือ Industry 4.0 ประเทศญี่ปุ่น คือ Industrial Value Chain Initiatives (IVI) สาธารณรัฐเกาหลีใต้ คือ Manufacturing Innovation 3.0 สาธารณรัฐประชาชนจีน คือ Made in China 2025: A New Era for Chinese Manufacturing และประเทศไต้หวัน คือ Productivities 4.0 ส่งผลให้เกิดการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ทรัพยากรมนุษย์ และแรงงานระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การตื่นตัวในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตเดิมสู่ Industry 4.0 นี้เป็นแนวคิดใหม่ที่มีจุดเด่น ที่การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารกับเครื่องจักร และระบบการผลิตในลักษณะ industrial automation โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต ประสิทธิภาพสูงขึ้น เช่น 3D Printing, Augmented reality, Big data and analytics, Autonomous Robots, Simulation, Horizontal and vertical system integration, Smart Factor, Cybersecurity, The Cloud เป็นต้น ใช้แรงงานที่น้อย แต่มีความสามารถสูง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของ Demand และ Supply ของโลกในอนาคตในปี 2025

สำหรับประเทศไทย แม้ปัจจุบันยังอยู่ที่ “โมเดลประเทศไทย 3.0” ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก และต้องปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อก้าวข้ามไปสู่ “ประเทศไทย 4.0” ที่เป็นความมุ่งมั่นของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยต้องขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และการเน้นภาคบริการมากขึ้น จึงเป็นการเปลี่ยนผ่านทั้งระบบ โดยมุ่งทิศทางอนาคตของประเทศที่ประชากรและแรงงานต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทักษะสูง ด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล ซึ่งเป็นความรู้ ทักษะใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของ ประชาชนให้ทันกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559, น. 1-12) ระบบธนาคารหน่วยกิต จึงเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เปิดช่องให้มีการสะสมผลการเรียนรู้ ความรู้ ทักษะด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล ที่เป็นผลมาจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการฝึกอบรม การงานอาชีพ นำมารับรองเพื่อต่อยอดสู่ความรู้ ความสามารถใหม่ด้านอินเทอร์เน็ต/ไซเบอร์ ตอบสนองโมเดลของประเทศไทย 4.0 ได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และในมาตรา 15 ยังได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาคือ ให้สถานศึกษาจัดการศึกษา

ได้ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษตามอัธยาศัย (Informal Education) และระบุให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ หรือในสถานศึกษาเดียวกันได้ รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย จากการศึกษาอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานอาชีพ ในมาตรา 8 ยังกำหนดให้มีการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการศึกษตลอดชีวิตสำหรับประชาชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ที่ได้มุ่งเน้นในการพัฒนาคน เพื่อให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ” แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, น. 89) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคน ได้กำหนดให้ใช้มาตรการเปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ และให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ได้ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ก็ได้ให้ความสำคัญโดยระบุในยุทธศาสตร์ที่ 2 ในการสร้างโอกาสและให้คนไทยสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559 ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ในมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าวได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินงานการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทั่วถึง พอเพียง โดยนัยของมาตราดังกล่าว ต้องการให้สังคมไทยมีโครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ของบุคคลในรูปของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่บุคคลสามารถจะเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายกว้างขวาง และมากพอที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ ไม่ว่าจะการเรียนรู้นั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในรูปแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษตามอัธยาศัยที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้มากกว่าในขอบเขตของโรงเรียน ซึ่งประเทศไทยมีความหลากหลายของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ อยู่แล้ว ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่แล้ว ซึ่งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยและแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ประชาชนทั่วไปยังไม่สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่อยู่รอบตัวเหล่านี้ได้ และที่สำคัญคือปัจจุบันยังไม่มีระบบรับรองผลการเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่จะทำให้การเรียนรู้ของ “คน” มีความหมายเกิดคุณค่า สามารถเชื่อมโยงกับระบบการศึกษา ทำให้คนได้รับการรับรองผลการเรียนรู้ของตนเพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนไทยทุกช่วงทุกวัย โดยเฉพาะผู้เรียนหรือ

ประชาชนทั่วไปเมื่อจบจากสถาบันการศึกษาแล้ว ก็ไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยมากที่จะกลับเข้าเรียนใหม่อีก แม้ว่าจะมีความจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อเพิ่มความรู้และพัฒนาศักยภาพ เพื่อเพิ่มพูนทักษะหรือเพื่อยกระดับอาชีพการงานให้ก้าวหน้าต่อไป และให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อยู่นิ่งของโลกยุคที่เข้มข้นด้วยการแข่งขันตลอดเวลานี้ก็ตาม (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2552, น. 1; 2553, น. 2)

และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 14(4) ของไทยก็ได้บัญญัติ ให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ “สำนักงาน กศน.” มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ผลักดันให้สถานศึกษาดำเนินการอย่างกว้างขวางและทั่วถึง และในยุทธศาสตร์ที่ 2 ของสำนักงาน กศน. (2559, น. 4) ได้กำหนดการะด้านลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส และยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดย “การพัฒนากระบวนการสะสมและเทียบโอนผลการเรียน ระบบการประกันคุณภาพและการประเมินเทียบระดับการศึกษา”

แต่ในรายงานการประชุมคณะกรรมการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555, น. 26-27) ระบุว่า ได้พบปัญหาคุณภาพของคนในประเทศอยู่มาก โดยเฉพาะผลิตภาพของแรงงานไทยยังมีประสิทธิภาพต่ำเมื่อเทียบกับหลาย ๆ ประเทศ สถาบันการศึกษา ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิทยาลัยชุมชน และสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจัดว่าเป็นสถาบันสำคัญที่มีพันธกิจในการพัฒนาคนและความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ ไม่สามารถสร้างคนและความรู้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมตลอดจนการนำไปใช้ประกอบสัมมาอาชีพได้ทันที การจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาที่ผ่านมาให้ความสำคัญไปที่กลุ่มเยาวชนที่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยยังไม่มีบทบาทอย่างจริงจังในการพัฒนาคนในวัยแรงงาน การจัดการศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศไทย ยังคงเน้นที่กลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในระบบเป็นสำคัญ จากตัวเลขสถิติของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาประจำปีการศึกษา 2556-2557 ได้พบว่าอัตราการศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับยังอยู่ในระดับต่ำ และการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงที่มีการตกหล่นของผู้เรียนมากที่สุด

จากข้อมูลประจำปีการศึกษา 2554 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ปรากฏว่ามีประชากรจำนวน 21.9 ล้านคนในวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง 15 – 59 ปี ที่มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า อีก 5.8 ล้านคนมีการศึกษาในระดับมัธยมต้น จึงน่าจะเป็นความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับประเทศไทยที่จะต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาของประชากรและทรัพยากรแรงงานของประเทศโดยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาในเรื่องนี้ก็ได้พบว่า ประเทศ

สาธารณรัฐเกาหลีได้ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) เข้าช่วย ซึ่งได้ผลดีมาก โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าสู่การรับรองสถานะทางการศึกษา หรือรับรองการสะสมผลการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่ต้องผูกมัดอยู่แต่กับสถานศึกษาในระบบตามแบบเดิม ๆ เท่านั้น

นอกจากนี้การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่มอบหมายให้พิณสุดา สิริธรรังศรีและคณะ (2558, น. 154-157) ดำเนินการวิจัยในภาพกว้าง ก็ได้พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของการศึกษาทั้งระบบโดยรวม ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแบบทั่วไป มีแต่การเทียบโอนผลการเรียนตามระบบที่เป็นทางการ (Formal) โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการเทียบโอนที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น บ้างในการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) แต่ก็ยังมีปัญหาเนื่องจากความหลากหลายของการปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานที่ไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้แบบทั้งระบบโดยรวม คือยังคงเป็นแบบต่างคนต่างทำ ไม่มีการเชื่อมโยงและไม่มียุทธศาสตร์กลางรองรับ สถานศึกษาแต่ละแห่งรับผิดชอบในการดำเนินการเทียบโอนเฉพาะของตนเอง ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะการไม่มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่สะสมผลการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนในการเข้าเรียนรายวิชา สิ้นเปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่าย นำไปสู่การขาดโอกาสและความไม่เสมอภาค ยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและสังคมแห่งการเรียนรู้โดยรวม โดยทั่วไป และได้เสนอแนะเชิงนโยบายให้มีการพัฒนาระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) โดยให้มีหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ ที่เป็นอิสระจากการเมืองและเป็นอิสระจากหน่วยงานการศึกษาทุกระดับเพื่อรับผิดชอบระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้โดยตรง ทำหน้าที่ออกระเบียบ กฎเกณฑ์ รับรองผลการเรียน เป็นคลังสะสมหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียน รับรองหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอน แต่เนื่องจากข้อจำกัดของระบบ ที่การจัดตั้งหน่วยงานใหม่ต้องใช้เวลา มีข้อกฎหมาย บุคลากรและงบประมาณ อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายไม่จัดตั้งหน่วยงานใหม่ในช่วงเวลานั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หรือหน่วยงานกลางทางการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่มีลักษณะและความรับผิดชอบใกล้เคียงกันที่สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานการศึกษา และสถานประกอบการทำหน้าที่หน่วยงานกลางไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางสะสมผลการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม

ในงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยแรก ได้ทดลองรูปแบบการบริหารจัดการฯ ในระดับหน่วยงานกลางและสถานศึกษา เป็นเวลา 3 เดือนระหว่างเดือน

มีนาคม - พฤษภาคม 2559 ทดลองนำร่องการสะสมผลการเรียนรู้ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากใน 2 อำเภอคืออำเภอเมืองและอำเภอแม่สอด เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (พิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ, 2559, น. 115-126) ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำบทบาทหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางไปพลางก่อน สื่อสารตรงสถานศึกษา โดยไม่ยึดโยงต้นสังกัด ผลการวิจัยพบว่า ในระดับหน่วยงานกลาง ที่กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่หน่วยงานกลางการสะสมหน่วยการเรียนรู้พลางไปก่อนนั้น เนื่องจากยังไม่มี การจัดตั้งหน่วยงานกลางตามกฎหมาย จึงไม่สามารถดำเนินงานตามบทบาทที่กำหนดให้ครบถ้วน สามารถดำเนินการได้เพียงบางส่วน ในด้านการวิจัยและพัฒนาการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนและผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาในระดับหนึ่งเท่านั้น ในระดับสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่เข้าร่วม โครงการทดลองนำร่องทั้ง 11 แห่ง สามารถดำเนินบทบาทในการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ได้อย่างเป็นระบบ มีศักยภาพในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา เพิ่มมากขึ้นในการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ นำไปสู่การสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่ส่งผลช่วยให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนไม่ต้องเรียนซ้ำและสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้รายวิชาอื่นเพิ่มเติม มีการร่วมมือกันเองเป็นเครือข่ายในพื้นที่ จัดทำบันทึกความเข้าใจ หรือ Memorandum of Understanding (MOU) ระหว่างการทดลอง ข้อจำกัดที่พบคือ ผู้บริหารและครูที่สถานศึกษาไม่เคยดำเนินการเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ที่นำไปสู่การสะสมหน่วยการเรียนรู้ ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ครูมีภาระงานมากทำให้การดำเนินงานล่าช้า ต้องมีการนิเทศ ให้คำปรึกษาและทำความเข้าใจซ้ำ ในข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต พิศุดา สิริธรรังศรีและคณะ ได้เสนอแนะให้มีการวิจัยและพัฒนากระบวนการสะสมหน่วยการเรียนรู้และขยายผลการทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้ไปยังพื้นที่อื่นๆที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษาส่วนใหญ่ทุกภูมิภาค ทุกระดับและทุกสังกัด

ผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาความสำคัญของการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning) เพื่อรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่เป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Education) สำหรับประชาชนโดยทั่วไป เนื่องจากแม้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีนโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่ยืนยันชัดเจนให้มีการจัดการศึกษา

ตลอดชีวิต ให้มีระบบสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต มีงานวิจัยเรื่องแนวทางการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอแนะในระดับนโยบายถึงความสำคัญของระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และได้เสนอแนะให้มีการวิจัยลงรายละเอียดในภาคปฏิบัติของการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ในอนาคต แต่ปัจจุบันก็ยังไม่เห็นระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การรับรองผลการเรียนรู้ที่หลากหลายในลักษณะระบบธนาคารหน่วยกิต จึงได้ศึกษารวบรวมและประมวลหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการสะสมผลการเรียนรู้ การให้การรับรองผลการเรียนรู้ (Recognition) การมีเกณฑ์มาตรฐาน (Validation) การให้หน่วยกิต (Accreditation) เป็นกลไกที่รวบรวมความรู้และประสบการณ์ของประชาชนทั่วไปเข้าสู่มาตรฐานที่รับรองได้ เพื่อใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ดังเช่น ระบบ Prior Learning Assessment – PLA ของ ACE หรือ ของ The American Council on Education ของประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบ ECTS หรือ European Credit Transfer and Accumulation System ของสหภาพยุโรป และ Recognition, Validation and Accreditation – RVA ของระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System - ACBS) ของสาธารณรัฐเกาหลี ที่เคยประสบความสำเร็จมาแล้ว รวมทั้งศึกษาสภาพปัจจุบันของหน่วยงานทางการศึกษาในประเทศไทยและหน่วยงานที่รับผิดชอบงานการศึกษาตลอดชีวิต ศึกษาแนวโน้มการใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นหลัก เป็นแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนไทยโดยรวม ศึกษาปัญหาอุปสรรคและช่องว่างระหว่างแนวคิดกับการปฏิบัติตามแนวทางของระบบธนาคารหน่วยกิตในหน่วยงานต่างๆ ที่มีอยู่ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นสำหรับการศึกษาดูตลอดชีวิตของประเทศไทย

ผลที่จะได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นการต่อยอดจากงานวิจัยของพิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะที่ได้ทำไว้กับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และจะเป็นนวัตกรรมใหม่ในการสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดูตลอดชีวิตแบบต่อเนื่องของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งจะเปิดโอกาสที่สำคัญสำหรับประชาชนโดยทั่วไป ที่สามารถนำผลการเรียนรู้ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาสะสม รับรองและเทียบโอนเป็นหน่วยกิตทางการศึกษา ต่อยอดพัฒนาศักยภาพ ทักษะระดับสูงขึ้นตามความต้องการของตนเอง หรือความต้องการของตลาดแรงงาน และสำหรับประเทศไทยในการพัฒนาทรัพยากรกำลังคนกำลังแรงงาน ในระดับต่าง ๆ ในช่วงวัยต่าง ๆ สำหรับประเทศ ที่สามารถครอบคลุมการพัฒนาตนเองของคนไทยได้อย่างกว้างขวางตั้งแต่เกิดจนตาย และตอบสนองโมเดลประเทศไทย 4.0 เสริมสร้างภูมิปัญญาคนยุคใหม่ และมีสังคมที่อยู่ดีมีสุข สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงพลวัตโลก

ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ และประเทศไทยสามารถเข้าสู่ความมั่นคง มั่นคง และยั่งยืนได้ในที่สุด จึงเสนอการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System for Lifelong learning) นี้ขึ้น ซึ่งน่าจะอำนวยความสะดวกทั้งในแง่ขององค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป สำหรับการพัฒนาแรงงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยรวมของประเทศไทยต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

คำถามในการวิจัย ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ระบบการสะสมผลการเรียนรู้ คืออะไร มีหลักการ แนวคิดและพัฒนาการอย่างไร
2. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไทยเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรค มีอะไรบ้าง
3. ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทยที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ทั่วไปคือ “เพื่อนำเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบการสะสมผลการเรียนรู้
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไทย ปัญหาและอุปสรรค
3. ออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย

1.4 ขอบเขตงานวิจัย

ด้านเนื้อหา: การวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมเรื่องระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย

แหล่งข้อมูล: แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ตำรา รายงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องจากทั้งในประเทศและจากต่างประเทศ จากการศึกษาวิเคราะห์

สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการสะสมผลการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนรู้ จากประสบการณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนกลาง 7 แห่งคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) กรุงเทพมหานคร และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานระดับปฏิบัติการในพื้นที่จาก 5 ภาคภาคละ 1 จังหวัด การศึกษาภาคสนามนี้ ศึกษาจากหน่วยงานการศึกษาทุกระดับที่สังกัดหน่วยงานส่วนกลางในตอนต้นที่เกี่ยวข้อง

1.5 นิยามศัพท์

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (The Credit Bank System) หมายถึงระบบงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มีการสะสมผลการเรียนรู้ ด้วยการนำผลการเรียนรู้จากการศึกษาจากรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) จากศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และจากการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ผลการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตและจากอาชีพการงาน โดยมีระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning account) ไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษา ซึ่งสามารถสะสมได้แบบต่อเนื่อง และผลของการสะสมอาจนำไปสู่การได้สถานะทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตามระบบและมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ โดยมีระบบให้การรับรองผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่ได้สะสมมาจากภาระหน้าที่ จากการพัฒนาทักษะอาชีพ ที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคลแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวมต่อไป

การรับรองผลการเรียนรู้ (Recognition) คือ กระบวนการเพื่อการรับรองผลการเรียนรู้ของบุคคล โดยมีระบบและมาตรฐานที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และทักษะของแต่ละบุคคลเป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้ได้รับการรับรองเป็นผลทางการศึกษา ตามมาตรฐานหรือการรับรองที่มีมาตรฐานและเป็นระบบที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการให้คุณค่าเชิงการศึกษากับผลการเรียน การเรียนรู้ ความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะเชิงการศึกษาที่มีอยู่ในตัวคนของบุคคล ซึ่งบุคคลได้เรียนรู้หรือได้รับมาในบริบทต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต หรือที่เป็นการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ทำได้แบบต่อเนื่องในช่วงชีวิต ที่สามารถเพิ่มโอกาสของชีวิต

สร้างความเข้มแข็งในทางอาชีพและการทำงาน ในการพัฒนาตนเองและเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยรวมของประเทศต่อไปได้

การรับรองและการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation – RVA) หมายถึง การให้คุณค่าเชิงการศึกษาของผลการเรียนรู้กับความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของบุคคล ซึ่งบุคคลได้เรียนรู้ หรือได้รับมาในบริบทต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ได้แบบต่อเนื่อง สามารถเพิ่มโอกาสของชีวิต สร้างความเข้มแข็งในทางอาชีพและการทำงาน ในการพัฒนาตนเองและเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศต่อไป

การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of prior learning –RPL) หมายถึง การให้การรับรองความรู้เดิม การรับรองทักษะ สมรรถนะ และการรับรองผลการเรียน ผลการเรียนรู้ที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ งานอาชีพ การฝึกอบรม และการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ของผู้ขอรับการรับรอง ซึ่งรวมถึงประสบการณ์การทำงานอาชีพ การฝึกอบรม และการฝึกอาชีพที่สามารถนำมาวัดหรือประเมิน หรือสามารถเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับและประเภทที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ มีเกณฑ์ มีมาตรฐานในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการมาตรฐานที่ชัดเจน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

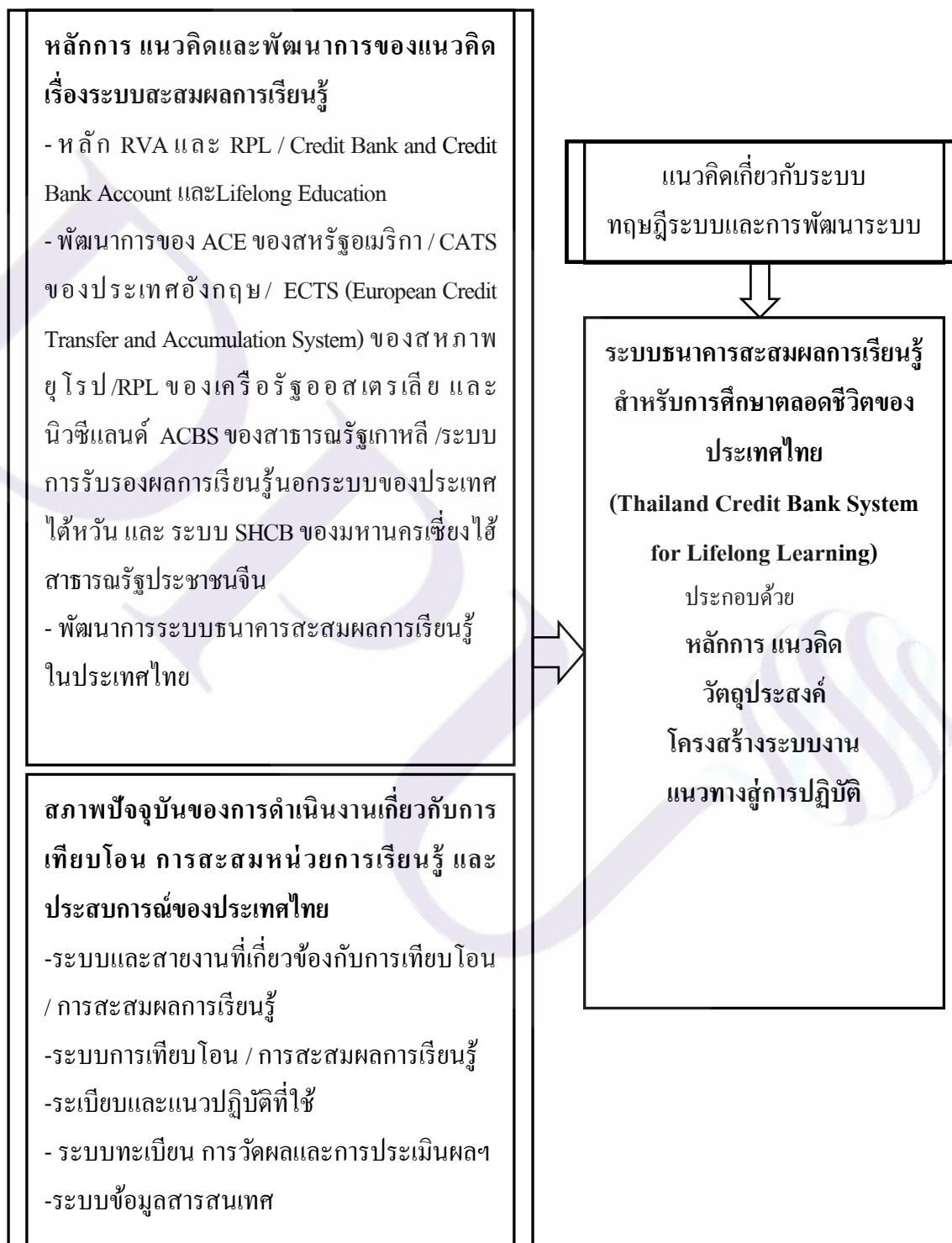
1. ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) จะเป็นเครื่องมือรองรับการสะสมผลการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสสำหรับแรงงาน/ประชาชนโดยทั่วไป ทำให้มีโอกาสในการพัฒนาคนและกำลังแรงงานตามความต้องการของประเทศไทย 4.0 ในแบบบูรณาการโดยรวมของการจัดการศึกษาทุกระบบ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวางต่อไป

2. สถานประกอบการสามารถใช้แนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติประกอบการส่งเสริมในการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับงานอาชีพที่สัมพันธ์กับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ในหน่วยงานของตนได้

3. ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป สามารถวางแผนพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม สะดวกคล่องตัว และเกิดโอกาสในการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต สามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และโอกาสในอาชีพการงานตลอดจนสามารถสะสมผลการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดสำหรับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning) มีดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์และประมวลองค์ความรู้ หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติ ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะครอบคลุม 1) หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบสะสมผลการเรียนรู้ 2) ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ในต่างประเทศ 3) ระบบการเทียบโอน การเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการสะสมผลการเรียนรู้ในประเทศไทยสภาพปัจจุบันของระบบการเทียบโอนและการสะสมผลการเรียนรู้ในประเทศไทย 4) ความสัมพันธ์ระหว่างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ คุณวุฒิวิชาชีพ กับระบบการเทียบโอน 5) การศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย และการสะสมผลการเรียนรู้ 6) แนวคิดเกี่ยวกับระบบ ทฤษฎีระบบ และการพัฒนาระบบ และ 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบสะสมผลการเรียนรู้

2.1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการสะสมผลการเรียนรู้

แนวคิดเรื่องการสะสมผลการเรียนรู้ เป็นเรื่องของการบริหารจัดการทางการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้รับโอกาสในการรับรองผลการเรียนรู้ และสามารถนำมาสะสมไว้ในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้รายบุคคลของตน (Learning Account) ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพและยกระดับการเรียนรู้ของตนให้เป็นที่ไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตนั้น เกิดจากการที่ นานาชาติยอมรับในความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งถูกผลักดันอย่างต่อเนื่องโดยองค์การ UNESCO หรือองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) ที่ได้นำเสนอความเห็นเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตแก่นานาชาติมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 ซึ่งทำให้การศึกษาผู้ใหญ่กลายเป็นประเด็นที่โดดเด่นทางสังคมและเศรษฐกิจ (Medel, Toshio, and Werner 2001, p. 1)

รายงานเรื่องการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) ของ UNESCO (Faure et al., 1972, p. 143) ได้ให้ข้อมูลที่ค่อนข้างละเอียด ในเรื่องการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นหนักที่การส่งเสริมความเสมอภาคและการพัฒนาตนเองของบุคคลอย่างมีความหมาย ส่งผลให้นานาชาติเห็นถึงความสำคัญของการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ว่าเป็นองค์ประกอบหลักของการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่ง Jin Yang (2015, pp. 6-7) ได้กล่าวว่า ในโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ มีความต้องการในการรับรองคุณค่าของผลการเรียนรู้ การกำหนดให้มีเกณฑ์มาตรฐานของการเรียนรู้และการฝึกอบรมทุกชนิด ที่เกิดในทุกช่วงวัยของชีวิตให้เป็นเนื้อหาหรือหน่วยกิตทางการศึกษาได้ เป็นสิ่งที่สามารถสะสมเป็นหน่วยกิตสะสมได้ หรือเทียบโอนเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ โดยไม่คำนึงว่าการได้มาซึ่งความรู้จะมาจากไหน หรืออย่างไร ซึ่งได้กลายเป็นแนวคิดพื้นฐานในการสร้างระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ของสาธารณรัฐเกาหลี ที่สืบเนื่องมาจากความตระหนักว่า ระบบการศึกษาในระบบ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการการศึกษาในระบบ (Formal Education) ที่มีความจำกัด ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับสูงหรือระดับอุดมศึกษา และทำให้ประชาชนนอกระบบขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งที่การเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ ที่ส่งเสริมการขุดลึกถึงศักยภาพในตนและนำสินทรัพย์ในตนของบุคคลออกมาใช้ได้อย่างมากที่สุด

การพัฒนาของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (The Credit Bank System) จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีและหลายประเทศ สามารถใช้ในการยกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศโดยรวม และเสริมโอกาสการศึกษาของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาได้มีช่องทางเข้าสู่โอกาสการศึกษาในระดับสูงและระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแรงงานของชาติ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการศึกษาแบบต่อเนื่องตลอดชีวิตได้ก้าวหน้ามาก (UNESCO, 2014, pp. 1-3) และได้กลายเป็นต้นแบบของการจัดการการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยใช้ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

2.1.2 แนวคิดเรื่องการให้การรับรองการมีเกณฑ์คุณภาพ และการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA)

จากรายงานเรื่อง “มุมมองต่อการรับรองการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย Global Perspectives on Recognizing Non-formal and Informal Learning : Why Recognition Matters” (ยูเนสโก, 2558, น. 1) ได้พบว่า มีการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการให้การรับรองที่ “ตัวการเรียนรู้” มากกว่าสิ่งที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาในระบบ เนื่องจากว่าการเรียนรู้ที่สำคัญส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมโลกในปัจจุบัน ไม่ได้เกิดในระบบที่มีการจัดการอย่างเป็นรูปแบบที่เป็นทางการ (Formal) อยู่ในโรงเรียนหรือในวิทยาลัยเท่านั้น แต่เกิดจากวิธีการนอกระบบและตามอัธยาศัย จากครอบครัว จากเพื่อน ๆ จากสื่อสารมวลชน หรือจากชีวิตการทำงานและการฝึกอบรมในที่ทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตตามปกติ เมื่อบุคคลได้เรียนรู้และพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถ จากการเป็นบุคลากรขององค์กรและการจ้างงาน

UNESCO ได้ให้ความสำคัญกับการรับรอง (Recognition-R) ด้วยการมีเกณฑ์คุณภาพ (Validation-V) และการให้หน่วยกิต (Accreditation-A) ของการเรียนรู้นอกระบบ (Non-formal Learning) และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) ที่เรียกกันย่อว่า RVA ได้มีการวิเคราะห์นโยบายและระเบียบวิธีการปฏิบัติระดับชาติของประเทศสมาชิก แล้วนำเสนอในการประชุมทั่วไปของ UNESCO ที่เมืองฮัมบูร์ก ประเทศเยอรมัน ปี ค.ศ. 2005 (อ้างถึงใน สถาบันการศึกษาด้านชีวิตยูเนสโก, 2558, น. 7) ซึ่งให้คำนิยามของการรับรองผลการเรียนรู้ (Recognition) ว่าเป็น กระบวนการบันทึกผลสำเร็จของการเรียนรู้ทุกชนิด ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของแต่ละคน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และทักษะของแต่ละบุคคลเป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้สามารถรวมสร้างการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ และได้รับการรับรองทางการศึกษา

ในปี 2012 ได้มีการออก UNESCO Guidelines for the Recognition, Validation and Accreditation of the Outcomes of Non-formal and Informal Learning เพื่อกำหนดหลักการ และกลไกช่วยประเทศสมาชิกในการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างและการดำเนินการรับรองผลการเรียนรู้ทุกรูปแบบ (UNESCO, 2012, pp. 3-8) โดยเฉพาะที่เกิดจากการเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และได้ให้คำนิยามของการรับรองผลการเรียนรู้ และการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation of the Outcomes of Non-formal and Informal Learning) หรือเรียกย่อว่า RVA ว่าหมายถึง แนวทาง (a practice) ที่ทำให้มองเห็นและให้คุณค่ากับความสามารถ (ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ) ที่ยังไม่ได้มีการรับรองที่ซ่อนอยู่ ซึ่งบุคคลได้รับมาในบริบทต่าง ๆ กัน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งการให้คุณค่าและการรับรอง

ผลการเรียนรู้เหล่านี้ เป็นการกระตุ้นพวกเขาให้เรียนรู้ได้แบบต่อเนื่อง และสร้างความเข้มแข็งในโอกาสทางอาชีพการงานต่อไป

RVA จึงมีบทบาทบูรณาการระบบการศึกษาและการฝึกอบรมที่เป็นแบบระบบเปิด และมีความยืดหยุ่นในการสร้างสังคมกลุ่มพิเศษ ให้ได้การยอมรับในหลักการของการรับรองผลการเรียนรู้ของการศึกษาและการฝึกอบรมแห่งชาติ และของผู้มีส่วนได้เสียในการจ้างงาน และสรุปการรับรองผลการเรียนรู้ว่า “การเรียนรู้เป็นกิจกรรมทางสังคมและขึ้นอยู่กับคุณค่าที่จะเติมเต็มกรอบทางสังคมนั่นเอง” (UIL, 2012, pp. 3-8)

UNESCO ได้ผลักดันให้นานาชาติพยายามค้นหาและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษา วัฒนธรรมและสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระดับคุณภาพคนและแรงงานในชาติ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสู่การเรียนรู้เพื่อปวงชน ซึ่งสาธารณรัฐเกาหลีได้นำไปสร้างเป็นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ที่เรียกว่า Academic Credit Bank System (ACBS) และแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักการ RVA แต่กรณีของสาธารณรัฐเกาหลีจะเน้นหนักไปเพื่อให้วุฒิการศึกษาด้านวิชาการที่เชื่อมกับการศึกษาและการฝึกอบรมต่าง ๆ ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในการยกระดับคุณภาพแรงงานของประเทศโดยรวมได้อย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษาวิจัยของ UNESCO ที่ได้ดำเนินต่อเนื่องกันมาจนถึงปี 2015 ทำให้เห็นถึงบริบทของการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทำให้เกิดคำถามที่หลากหลายมากขึ้นของคำว่า Recognition หรือการรับรองผลการเรียนรู้ ว่าคือกระบวนการที่ให้สถานภาพอย่างเป็นทางการสำหรับความสามารถ หรือผลสำเร็จของการเรียนรู้ (Learning outcomes) โดยการให้วุฒิทางการศึกษา ให้มีค่าเทียบเท่าการให้หน่วยกิต หรือการออกเอกสารรับรอง เช่น พอร์ตโฟลิโอผลงานความสามารถ (portfolio competence) การยอมรับทางสังคมในคุณค่าเชิงทักษะหรือความสามารถในตลาดแรงงาน หรือรายการด้านการศึกษาหรือความก้าวหน้า ที่บางครั้งใช้คำศัพท์ในแนวที่ทางการเงินธนาคารเรียกว่า สกุลเงิน (currency) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Bekhradnia (2004, p. 20) ที่กล่าวว่า การเทียบโอนหน่วยกิตของการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Post-secondary) คือการมองหน่วยกิตการศึกษาเป็นเหมือนสกุลเงินสกุลหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ในแง่การเงินเพื่อการซื้อขายในลักษณะทองคำ หรือแสดมบี้ หรือ ธนบัตร แต่เป็นสกุลความรู้ (Knowledge currency) ที่ผู้เรียนจะได้รับเป็นสกุลของความรู้เมื่อจบหลักสูตร โดยเป้าหมายสุดท้ายสำหรับผู้เรียนส่วนใหญ่ คือการสะสมสกุลความรู้นี้ และแปลงเป็นหนังสือรับรองเมื่อสำเร็จการศึกษา

หน่วยกิตของการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นสกุลความรู้ จึงทำให้มีเหตุผลที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการในบทบาทของธนาคารสะสมหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้ได้ ซึ่งตามกฎหมายแล้ว คณะกรรมการบริหารสถานศึกษามีสิทธิในการสร้างหลักสูตรสำหรับรายบุคคล และกำหนดเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา รวมถึงมีสิทธิที่จะไม่รับรองหน่วยกิต (สกุลความรู้ – Knowledge Currency) ของสถาบันอื่นที่ให้บริการทางการศึกษาที่เท่ากับหน่วยกิตที่ออกโดยสถาบันของตนเองได้ เนื่องจากคณะกรรมการบริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบในการดูแลให้หน่วยกิตที่ออกโดยสถาบันของตนสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

อุปมาเรื่องสกุลความรู้ (Knowledge currency) นี้เป็นประโยชน์ที่จะคิดว่า สถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นเสมือนธนาคารที่ออกหน่วยกิตเป็นสกุลความรู้ของตน การเตรียมการและการเทียบโอนหน่วยกิต เปรียบเสมือนระบอบอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็น 1) อัตราแลกเปลี่ยนหน่วยกิต “แบบลอยตัว” คือสถาบันการศึกษาจะกำหนดค่าของหน่วยกิตภายใน และประเมินหน่วยกิตของสถาบันอื่นแบบเป็นครั้งคราว เป็นรายกรณีสำหรับผู้เรียนที่ต้องเจรจากับสถาบันการศึกษาที่จะเทียบโอนหน่วยกิตของตน 2) อัตราแลกเปลี่ยนหน่วยกิต “แบบคงที่” เป็นระบอบการแลกเปลี่ยนที่ถูกกำหนดขึ้นตามข้อตกลงระหว่างสถาบันการศึกษาที่ร่วมกับคณะกรรมการบริหารกำหนดค่าของหน่วยกิตของตน ที่เท่ากับค่าของหน่วยกิตอื่น ในข้อตกลงร่วมสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาพัฒนานโยบายหรือวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอน และให้คำแนะนำแก่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการปรับปรุงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และ 3) สมาพันธ์อัตราแลกเปลี่ยนหน่วยกิตแบบไม่มีความเสี่ยง ซึ่งเป็นระบบแลกเปลี่ยนหน่วยกิตหรือเทียบโอนหน่วยกิตที่ใช้ทั่วไปในสหภาพยุโรป (EU) ทั้งในด้านเงินตราทางการค้าขาย และกำลังจะมีเพิ่มขึ้นในด้านสกุลความรู้ ซึ่งเป็นการบูรณาการหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้ทั้งหมดของบุคคลอย่างสมบูรณ์ ที่เป็นผลการเรียนรู้สะสมหน่วยกิตของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่คณะอื่นในสถาบันเดียวกันออกให้ตามมูลค่าหน่วยกิตที่ตราไว้ได้

ประเด็นที่สำคัญคือ กระบวนการการรับรองทำให้ลดความไม่เสมอภาค ให้การจูงใจผู้เรียนที่มีประสบการณ์ ให้การรับรองในสิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้แล้วหรือมีอยู่แล้ว เพิ่มการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ใหม่ๆ และการรับรองทักษะความชำนาญที่มีอยู่แล้วในหน้าที่การงาน ทั้งในแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และที่เชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการนำไปสู่การรับรองผลการเรียนรู้สู่การเทียบวุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตรหรือการออกไปรับรองด้วยวิธีการที่มีมาตรฐาน หรือที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework – NQF) อย่างโปร่งใสและมีคุณภาพ

Singh Madhu (2015, pp. 162-164) ได้กล่าวถึงในรายงานเรื่อง “มุมมองในการรับรอง การเรียนรู้ในระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย: ทำไมการรับรองจึงสำคัญ (Global Perspectives on Recognizing Non-formal and Informal Learning: Why Recognition Matters)” ถึงสถานการณ์ ของการใช้แนวคิด RVA เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework – NQFs) ในนานาชาติไว้ โดยจัดเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่มดังนี้คือ

1) กลุ่มประเทศที่ใช้ RVA เป็นเส้นทางสู่การได้วุฒิการศึกษา ได้แก่ ประเทศ ออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศโปรตุเกส ประเทศฟินแลนด์ ประเทศ สกอตแลนด์ ประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศมอริเชียส และประเทศนามิเบีย โดยใช้กรอบคุณวุฒิ แห่งชาติ (National Qualification Framework – NQFs) เป็นหลักในการอ้างอิงทั่วไปและเป็นระบบ คุณภาพ อนุญาตให้มีการรับรองคุณวุฒิที่เทียบเท่าคุณวุฒิที่ได้จากการเรียนรู้ในระบบผ่าน RVA และมีการประเมินหลักสูตรแบบเป็นทางการ มีการใช้การประกันคุณภาพเป็นหลักของกรอบคุณวุฒิ เปิดโอกาสรับวิธีการประเมินใหม่ ๆ ซึ่งเดิมใช้การประเมินในระบบอย่างเป็นทางการมาโดยตลอด และให้คำนิยามของคำว่า “ทักษะของผลการเรียนรู้” ในระดับโปรแกรมในอาชีพที่แตกต่างกันหรือ สายอาชีพที่เป็น professional ที่สามารถรับการรับรองประสบการณ์การเรียนรู้ในแบบที่ไม่มี โครงสร้าง และสามารถดึงความรู้ ทักษะ และความเข้าใจที่สามารถถ่ายโอนได้ (transferable) มาเทียบกับการเรียนรู้ที่ได้รับจากในระบบ

นอกจากนั้น ในประเทศนิวซีแลนด์ ยังนำผลการเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิ มาแสดงให้เห็น ข้อมูลพื้นฐานการศึกษาของผู้เรียน ข้อมูลการทำงาน ข้อมูลการศึกษาต่าง ๆ ส่วนในประเทศ ออสเตรเลีย ซึ่งในระบบ Australian Qualification Framework (AQF) มีการเชื่อมโยงกับการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา (Technical and Vocational Education and Training - TVET) และ อุดมศึกษา และในกรอบงานย่อยต่าง ๆ และได้นำมากำหนดการผ่านการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) ได้อีกด้วย

2) กลุ่มประเทศที่ใช้กรอบคุณวุฒิอาชีพแห่งชาติ (National Vocation Qualification Framework - NVQF) ได้แก่ ประเทศบังคลาเทศ ประเทศนามิเบีย และประเทศบราซิล-พาสโซ กลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะอาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงานเท่านั้น เพื่อทำให้ประชากรมีงานทำ และเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

3) กลุ่มประเทศที่ใช้วิธีการรับรองผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับทักษะและมาตรฐานอาชีพใน ภาคเศรษฐกิจที่เจาะจงบางภาคส่วน ได้แก่ เม็กซิโก และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

4) กลุ่มประเทศที่มีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQFs) ของตนเอง และนำมาเทียบกับกรอบคุณวุฒิแห่งสหภาพยุโรป (European Qualification Framework - EQF) รวมการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ได้แก่ ประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป

ผลการวิจัยของ Singh (2558, น. 167) ในเรื่องเดียวกันได้แบ่งประเทศต่าง ๆ ตาม Features of best practices and quality RVA process ที่ใช้ RVA ในการรับรอง (Recognizing) การมีเกณฑ์คุณภาพ (Validation) และการให้หน่วยกิต (Accreditation) ในการรับรองผลการเรียนรู้ ออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มประเทศที่ใช้ RVA ในระดับสูง ได้แก่ ประเทศสก็อตแลนด์ ประเทศอังกฤษ ประเทศเดนมาร์ก ประเทศฟินแลนด์ ประเทศฝรั่งเศส สาธารณรัฐเกาหลี ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศนอร์เวย์ ประเทศโปรตุเกส ประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศแคนาดา และประเทศสหรัฐอเมริกา

2) กลุ่มประเทศที่ใช้ RVA ในระดับกลาง กลุ่มประเทศที่ 2 นี้ จะใช้ RVA ตามระดับของการพัฒนานโยบายแห่งชาติ ผลการเรียนรู้ และวิธีการวัดพื้นฐานความสามารถ ได้แก่ ประเทศมอริเชียส ประเทศนามิเบีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่น

3) กลุ่มประเทศที่กำลังสร้างระบบ RVA ได้แก่ ประเทศบังกลาเทศ ประเทศเบงกอล-ฟาสโซ และประเทศเบนิน

จะเห็นได้ว่า การใช้ RVA ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQFs) ทำให้เกิดการบูรณาการในการรับรองผลการเรียนรู้จากทุกระบบการศึกษาเข้าด้วยกันได้ สนับสนุนการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตได้ค่อนข้างกว้างขวาง

2.1.3 ความหมายและขอบเขตของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้

คำนิยามของ Credit System และ Credit Transfer system และ Credit Accumulation System มีดังนี้คือ

Credit System หรือ ระบบหน่วยกิต หมายถึง เครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อให้เกิดการสะสมผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากระบบการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบและการรับรู้หน่วยกิตเพื่อการเทียบโอน จากระบบหนึ่งไปยังอีกระบบหนึ่ง โดยใช้หน่วยของผลการเรียนรู้และค่าคะแนนหน่วยกิตให้กับทุกหน่วยได้ (CEDEFOP-European Center for the development of Vocational Training, 2008, p. 14)

Credit Transfer system หรือ การเทียบโอนหน่วยกิต หมายถึงระบบซึ่งกำหนดวิธีการวัดหรือการเทียบผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่เกิดจากหลักสูตร การฝึกอบรม ของสถาบันหนึ่งไปยังอีกสถาบันหนึ่ง (UNESCO-Unevoc/Ncver National Center for Vocational Education Research, 2009, p. 59)

Credit Accumulation หรือการสะสมหน่วยกิต หมายถึงกลุ่มของหน่วยกิตที่ผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาได้รับการรับรองในสถาบันอื่น ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับและบริบทปกติที่ยอมรับให้เทียบโอนได้ (Vlasceanu et al., 2007, p. 47)

สาธารณรัฐเกาหลีได้ตอบสนองยูเนสโก และ OECD ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการสร้างนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติการรับรู้หน่วยกิตการศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลี (1997) ได้ให้ความหมายของ “ระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System – ACBS)” ว่าเป็นระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบเปิดและมีเอกลักษณ์ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งยอมรับรู้ประสบการณ์ การเรียนรู้ และสามารถรับรู้ผลที่ผู้เรียนได้รับจากหลากหลายระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปหน่วยกิตการศึกษา ที่ผู้เรียนสามารถสะสมต่อจนได้วุฒิเทียบเท่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (Junior College) หรือระดับปริญญาตรีสี่ปี

Choi (2007, p. 32) ให้ความหมาย “ระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System - ACBS)” ว่าเป็นระบบที่บันทึกและรับรู้ผลลัพธ์ของกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบที่หลากหลายให้อยู่ในรูปหน่วยกิตและได้รับวุฒิการศึกษา เมื่อมีการสะสมหน่วยกิตให้ครบตามจำนวนที่กำหนด

Usher (2014, p. 8) กล่าวว่าวิธีที่ง่ายที่สุดในการทำความเข้าใจ “ระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา” คือให้คิดถึงมันเหมือนเป็นหน่วยงานการศึกษาสุดท้ายที่มอบปริญญาให้ประชาชนซึ่งนำหน่วยกิตที่ได้รับจากหลากหลายแหล่งการศึกษา และเก็บรวมเข้าไว้เพื่อให้ได้ปริญญา หรือแผนการศึกษาที่นำไปสู่ปริญญา

ระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลีจึงไม่เหมือนระบบวิธีการประเมินและรับรองผลการเรียนรู้แบบเดิม (Prior Learning Assessment and Recognition - PLAR) แต่ใช้หลักสูตรและการสะสมหน่วยกิตการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ออกแบบโดยหน่วยงานธนาคารหน่วยกิตการศึกษา - ACBS โดยเฉพาะ

ในรายงานของ UNESCO (2014, p. 1) เรื่อง Republic of Korea Case Study: Education Sector – The Academic Credit Bank System ระบุว่า “ระบบธนาคารหน่วยกิต” หรือ “ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System)” ของสาธารณรัฐเกาหลี คือ ระบบที่ส่งเสริม

ระบบการเรียนรู้แบบเปิด ที่ให้โอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และสามารถยกระดับ การศึกษาของสังคมโดยรวม เพื่อให้โอกาสแก่กลุ่มที่พลาดโอกาส ที่ขาดโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นระบบที่สนับสนุนการจัดการศึกษาแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ ของประเทศไทย (2551, น. 33) ก็ได้ให้ความหมายของ “ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System)” ว่าเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ของ ตนเอง ที่ได้จากการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาด้วยตนเอง หรือจากประสบการณ์ เรียนรู้ในโอกาสต่าง ๆ มาเทียบโอนเข้าสู่ระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยผู้เรียนจะบันทึก กิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปศึกษาด้วยตนเอง ที่ได้ไปฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน เป็นหลักฐานสำหรับนำมาใช้ประเมินเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เข้าสู่หลักสูตรการศึกษา ระดับต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยคณะกรรมการจะพิจารณาว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้มานั้นตรงกับสาระ ส่วนใดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็จะพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนตาม หลักสูตร ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจบการศึกษาเร็วขึ้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาของตนเอง หรือนำไปเทียบโอนสู่ระบบการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอุดมศึกษา (นุชนภา รื่นอบเชย, ม.ป.ป., น. 10) ได้ระบุไว้ในรายงานระบบธนาคารหน่วยกิตและการเทียบโอน โดยกล่าวถึงสาระสำคัญของ “ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System)” ว่า คือการเพิ่ม โอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ตามความต้องการ ที่ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ มาสะสมไว้ในสถาบันอุดมศึกษาได้ ให้ความสำคัญกับการศึกษาแก่ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน อันเป็นการ สร้างศักยภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ หรือที่ให้ได้รับคุณวุฒิทาง การศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการศึกษา โดยไม่มีเงื่อนไขของคุณสมบัติ ผู้เรียน คุณวุฒิ หรือระยะเวลาในการเรียน สามารถสะสมผลการเรียนได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์ โดยใช้หลักเกณฑ์การเทียบโอน ผลการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าสู่การศึกษา ในระบบได้

ฉันทนา จันทรืบรรจง และทักษ์ อุดมรัตน์ (2555, น. 6) ได้กล่าวว่า ระบบสะสมหน่วย การเรียน อาจเรียกว่า “ระบบคลังหน่วยกิต” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Academic Credit Bank System (ACBS) หรือ Credit Bank System (CBS) เป็นระบบเปิดของการศึกษาซึ่งให้การรับรอง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากนอก โรงเรียน เมื่อผู้เรียนได้สะสมหน่วยกิตที่จำเป็น ซึ่งได้รับ การอนุมัติ ก็สามารถที่จะนำไปขอรับปริญญาได้

ศิริสว่าง เลี้ยววาริณ (2555, น. 11) ได้ให้ความหมาย “ระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Academic Credit Bank System)” ไว้ว่า หมายถึง การยอมรับประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยอนุญาตให้ประชาชนที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างเข้ารับการศึกษาระดับที่สูงกว่าจนถึงระดับปริญญา

กฤษณิศา นวลสกุล (2556, น. 1) ให้ความหมาย “ธนาคารหน่วยกิต” ว่าเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ที่ได้ ทั้งจากการเรียนในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์การเรียนรู้ นำมาสะสมในธนาคารหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้หน่วยกิต และรับคุณวุฒิทางการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย โดยไม่มีเงื่อนไขของระยะเวลาที่กำหนด ในการดำเนินงานมหาวิทยาลัยต้องดำเนินการทั้งระบบ ตั้งแต่การรับเข้า การให้คำแนะนำ การลงทะเบียน การประเมินผลการเรียนรู้ การเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดประเมินผล การสะสมหน่วยกิต และการให้ปริญญา โดยมีหน่วยงานกลางรับผิดชอบ ระบบธนาคารหน่วยกิตจะมีประโยชน์ต่อผู้ทำงานแล้ว ให้สามารถเข้าศึกษาโดยการสะสมหน่วยกิตในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อการพัฒนาตนเอง และเพื่อเป้าหมายอาชีพ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

พิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ ได้ระบุในรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558, น. 8; 2559, น. 8) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ว่า “การสะสมหน่วยการเรียนรู้” หรือธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank หรือ Credit Bank) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์การทำงาน อาชีพ หรือการฝึกอบรม ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยที่สะสมไว้ มาเทียบโอนกันได้ เพื่อการเรียนรู้และการทำงานอาชีพ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงาน มีโอกาสเชื่อมโยงการเรียนรู้ หรือประสบการณ์การทำงาน ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อนและสามารถนำไปใช้ในการเรียน ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาประเทศได้ในที่สุด

อุทัย บุญประเสริฐ (2560, น. 1) ได้ให้ความหมายธนาคารหน่วยกิต ว่าเป็นระบบทะเบียนเฉพาะสำหรับผู้ที่ต้องการสะสมหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้ของตน โดยจัดให้มีทะเบียนหรือสมุดสะสมผลการเรียนรู้หรือหน่วยกิต ให้สามารถนำผลการเรียน ผลการเรียนรู้ จากแหล่งต่าง ๆ มาสะสมเป็นหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้ ผูกไว้ในธนาคารของหน่วยที่รับผิดชอบการสะสมหน่วยกิตหรือหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิตในสถาบันการศึกษาได้ โดยให้มีความยืดหยุ่น

ในข้อจำกัดต่างๆ ของการศึกษาในระบบ ตามหลักสูตรปกติ เช่น ไม่จำกัดตายตัวในเรื่องระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต/ผลการเรียนรู้ และระยะเวลาในการเรียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การสะสมผลการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมในการจัดการทางการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถรับโอกาสในการรับรองผลการเรียนรู้ ตามแนวทางการรับรองผลการเรียนรู้หรือการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA) และแนวทางการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL) ยอมรับในความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เน้นที่การส่งเสริมความเสมอภาคและการพัฒนาตนเองของบุคคล ด้วยหลักของการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต ที่สามารถสะสมผลการเรียนรู้เป็นหน่วยกิตสะสมได้ เพื่อการเทียบโอนหรือเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ โดยไม่คำนึงว่า การได้มาซึ่งความรู้จะมาจากไหน ซึ่งนำไปสู่แนวคิดพื้นฐานในการสร้างระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) เนื่องจากระบบการศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการจัดการการศึกษาที่มีความจำกัด ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับสูงหรือระดับอุดมศึกษา ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองแบบต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ให้มีการรับรองผลการเรียนรู้ (Recognition) จากการเรียนรู้ทุกชนิดทุกประเภท ที่ได้มาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของแต่ละคน ให้ความรู้ และทักษะของแต่ละบุคคลเป็นที่ประจักษ์ สามารถรวมสร้างเป็นผลการเรียนรู้ และได้รับการรับรองทางการศึกษาได้

2.2 ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ในต่างประเทศ

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ หรือที่ชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นได้อีก เช่น ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) หรือ คลังหน่วยกิต หรือธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษา (Academic Credit Bank System) ซึ่งในงานวิจัยนี้ จะขอใช้คำกลางๆว่า “ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้” ในเรื่องนี้ Omporn Regel (1992, p. 2) แห่งแผนกการศึกษาและการจ้างงาน ฝ่ายประชากรและทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารโลกได้ระบุไว้ในเอกสารเรื่อง “The Academic Credit System in Higher Education” ว่า ก่อนปี ค.ศ. 1870 ระบบการศึกษาในอุดมศึกษา ได้กำหนดให้นักศึกษาต้องเรียนตามวิชาที่ถูกกำหนดไว้แบบจำเพาะเจาะจง ตายตัวตามกรอบหลักสูตรเป็นหลัก แต่หลังจากมีการยอมรับหลักการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและทฤษฎีสันับสนุนของ John Dewey ที่พบว่าการใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลได้มาจากการเรียนรู้ที่จัดตามความสนใจ และ Charles William Eliot อธิการของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ริเริ่มให้มีระบบวิชาเลือกในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก โดยมหาวิทยาลัยได้ให้

เสรีภาพในการเลือกวิชาเรียนกับนักศึกษาทุกคนได้ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1890 ที่การวัดความก้าวหน้าของการเรียนเพื่อให้ได้ปริญญา ขึ้นอยู่กับหลักการสะสมแต่ละวิชา แทนการเรียนให้จบตามรายวิชาที่กำหนดเจาะจงตามหลักสูตร ซึ่งวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็ได้เปลี่ยนตามอย่างมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ดอย่างรวดเร็ว

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมที่ถูกใช้ในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาบุคคล ชุมชน แรงงาน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต โดยเริ่มจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการรับรอง การประเมินและการให้หน่วยกิตกับผลการเรียนรู้และประสบการณ์ สำหรับการเรียนรู้จากนอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่รู้จักกันในชื่อว่า Recognition Validation and Accreditation of the Outcome of Non-formal and informal learning หรือ RVA ซึ่ง Unesco ได้จัดการประชุมทั่วไปที่ฮัมบวร์ก ประเทศเยอรมันในปี ค.ศ. 2005 เพื่อร่วมทำการวิเคราะห์นโยบายชาติและการใช้ RVA ในทางปฏิบัติของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ และได้เรียกร้องให้มีการปรับปรุงโครงสร้างและกลไกการรับรองผลการเรียนรู้ทุกรูปแบบด้วยการสร้างกรอบการทำงานให้เกิดความเสมอภาคในการเรียนรู้มากที่สุด

Unesco ได้รายงานบทเรียนจากความสำเร็จของการรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์ตามแนวคิดของ RVA ของนานาชาติในรายงานชื่อ “มุมมองของโลกที่มีต่อผลการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Global Perspectives on Recognising Non-formal and Informal Learning : Why Recognition Matters)” ของ Madhu Singh, UNESCO Institute for Lifelong Learning, Hamburg, Germany (2015, pp. 17-46) ทำให้เห็นถึงโอกาสและความท้าทายสำหรับประเทศที่กำลังค้นหาแนวทางการเสริมสร้างความสามารถของพลเมือง การเพิ่มพูนทรัพยากรในคนให้แก่ทรัพยากรบุคคลของชาติได้เป็นจำนวนมาก ที่มีความรู้และประสบการณ์อยู่นอกระบบการศึกษาในระบบตามแบบดั้งเดิม และมีความต้องการมากขึ้นในการพัฒนามาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes based) หรือ กรอบคุณวุฒิตามมาตรฐานความสามารถ (Competence-based NQFs)

ในรายงานเดียวกันได้กล่าวถึง ความสำคัญของ RVA ว่าเป็นหนึ่งในเสาหลักของนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้มีการพัฒนาระบบ RVA แห่งชาติในหลายประเทศ ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ให้การยอมรับการเรียนรู้ทุกรูปแบบทั้งจากในระบบ นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการทำงาน (Workplace learning) จากการฝึกอบรมในที่ทำงาน และจากการเรียนรู้จากในระบบ ได้มีการใช้ RVA ภายใต้อีกชื่อเรียกอื่นที่แตกต่างกันไป เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้ชื่อว่า Prior Learning Assessment (PLA) ซึ่งใช้กับ American Council on Education - ACE ส่วนใน ประเทศอังกฤษ ใช้ชื่อว่า Accreditation of Prior

Learning (APL), Accreditation of Prior Experiential Learning (APEL) และ Accreditation of Prior Certification Learning (APCL) โดยเฉพาะ APL ใช้ในระดับอุดมศึกษา เพื่อรับรองผลการเรียนรู้จากนอกระบบของบุคคล ที่เป็นความรู้และประสบการณ์ ไม่ได้เป็นวุฒิการศึกษาจากการศึกษาในระบบ ซึ่งเป็นการประเมินความสามารถและทักษะ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่ต้องการทางเศรษฐกิจ เป็นสำคัญ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา Singh (2015, pp. 111-116) ได้ระบุในรายงานเรื่อง มุมมองสากลในการรับรองการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้ระบบการประเมินผลการเรียนรู้เดิม ที่เรียกว่า Prior Learning Assessment – PLA ในการให้หน่วยกิตการศึกษาของวุฒิปริญญาสำหรับผู้เรียนที่เข้าเรียนด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากการรับเข้าเรียนด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม และใช้ PLA กับนักศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสแก่การศึกษาผู้ใหญ่มากขึ้น (Rees, 2008, pp. 9-10)

ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มพัฒนาโปรแกรมแรกของการเทียบโอนสำหรับทหารผ่านศึก ที่กลับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมี American Council on Education's Center for Education Attainment and Innovation เป็นองค์กรนำการเคลื่อนไหวระดับชาติในการรับรองและส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่และพัฒนาโปรแกรมและความคิดริเริ่มหลากหลาย เพื่อประเมินแรงงานและการฝึกอบรมทหาร เพื่อให้ได้วุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยในปี ค.ศ. 1954 ได้สร้าง ACE's Military Programs ที่เชื่อมความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมกับอุดมศึกษา ทำหลักสูตรฝึกอบรมและประสบการณ์ทางทหาร มาเทียบให้ได้เท่ากับหน่วยกิตการศึกษาระดับวิทยาลัย และ American Council on Education's College Credit Recommendation Service หรือ ACE CREDIT ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1974 เพื่อเชื่อมการเรียนรู้ในสถานประกอบการกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ทำให้ผู้เรียนได้รับหน่วยกิตการศึกษาจากการฝึกอบรมนอกโปรแกรมการเรียนในระบบแบบดั้งเดิมเป็นครั้งแรก

The American Council on Education (ACE) ได้ร่วมมือกับคณะกรรมการของวิทยาลัยชุมชน (Community College Boards) The Council for Adult and Experiential Learning – CAEL นายจ้าง องค์กรแรงงาน และคณะกรรมการรับรองหน่วยกิตในระดับภูมิภาค จัดโปรแกรมหลากหลายเน้นกลุ่มเป้าหมายที่นักศึกษาผู้ใหญ่ ที่กลับสู่โรงเรียน หรือกลับสู่การทำงาน ผู้ว่างงาน และลูกจ้างในสถานประกอบการ ปัจจุบัน ACE เป็นองค์กรประสานงานที่สำคัญสำหรับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นตัวแทนของวิทยาลัย มหาวิทยาลัยและผู้บริหารของสมาคมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กว่า 1,800 แห่ง ทำหน้าที่รับรององค์การที่ให้การรับรองหรือให้หน่วยกิตทุกประเภท ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดในรูปแบบ 2 ปี และ

4 ปี ทั้งโดยสถาบันของรัฐและเอกชน ACE มีเป้าหมายหลักที่มุ่งเน้นการเข้าถึงและการเตรียมผู้เรียนทุกคนสู่ความสำเร็จ

ACE's College Credit Recommendation – CREDIT เป็นผู้นำในการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดนอกระบบการเรียนแบบดั้งเดิม นักศึกษาผู้ใหญ่สามารถได้รับหน่วยกิตการศึกษาผ่านการเรียนตามหลักสูตร การทดสอบ การฝึกงาน และรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกิดนอกระบบการเรียนแบบดั้งเดิม ACE มีวิธีการตรวจสอบการรับรู้ผลการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ อยู่ 2 วิธีคือ 1) วิธีที่เป็นทางการ (Formalized Method) และ 3) วิธีที่เป็นทางการน้อยลง (Less formalized Method)

1) วิธีที่เป็นทางการ มาตรฐานการตรวจสอบผลการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์จะรวมถึงการทดสอบวัดทักษะด้านวิชาการทั่วไป และความรู้จากโปรแกรม 4 ปี ซึ่งระบบการทดสอบนี้มีมาตั้งแต่ ค.ศ. 1942 ระบบการทดสอบเทียบวุฒิออนไลนระดับมัธยมปลายที่เรียกว่า General Education Development (GED) มาตรฐานได้รับการยอมรับโดยรัฐและวิทยาลัยแห่งชาติและพร้อมในการทำงาน โดยผ่านคณะกรรมการ Commission on Accreditation of Service Experience ได้เริ่มใช้ระบบการทดสอบนี้กับการประเมินประสบการณ์ทางการทหารสำหรับการเรียนรู้ในวิทยาลัยในปี ค.ศ. 1981 ซึ่งวิทยาลัย มหาวิทยาลัยก็ได้ให้ความไว้วางใจให้ ACE จัดหลักสูตรที่เชื่อถือได้ และให้การรับรององค์กรที่มีส่วนร่วมได้แก่ บริษัท สมาคมวิชาชีพและอาสาสมัคร โรงเรียน ผู้จัดการฝึกอบรม กรมแรงงาน และบริษัทตัวแทนรัฐบาล ดำเนินการรับรองหรือจัดการฝึกอบรมตามที่ ACE คิดริเริ่มโปรแกรมขึ้น การทดสอบในการประเมินผลการเรียนรู้นอกระบบมหาวิทยาลัย ที่เรียกว่า College Level Examination Program (CLEP) ใช้ในปี ค.ศ. 1967 เป็นการสะสมการสอบ 5 ครั้งในวิชาภาษาอังกฤษ มนุษย์ศาสตร์ เลขคณิต วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และประวัติศาสตร์ CELP ใช้การตรวจสอบการเรียนรู้นอกระบบ โดยวัดจากผลเทียบเท่าสิ่งที่ถูกสอนในปีที่ 1 และ 2 ในวิทยาลัย มีประมาณ 30 วิชาสอบที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่สอนกันทั่วประเทศ

2) วิธีการรับรองหน่วยกิตแบบที่เป็นทางการน้อยลง เป็นการใช้ผลงานแฟ้มสะสมประสบการณ์หรือ portfolio ของผู้เรียนแต่ละคน และโปรแกรมการประเมินการเรียนการสอนที่ไม่นับหน่วยกิต การคาดหวังจากใบสมัครของการรับรองผลการเรียนรู้เดิม โดยเฉพาะผลงานจาก Portfolio นั้น ถือเป็นรูปธรรม (Michelson, 2012 อ้างถึงใน Singh, 2558, น. 112) ในสถาบันที่ดำเนินการรับรู้ผลการเรียนรู้เดิมนั้น ผู้เรียนต้องกำหนดกรอบการเรียนรู้ของตน ภายในเนื้อหาหรือผลการเรียนรู้ของหลักสูตรหรือโมดูล โดยเฉพาะ และบางสถาบันการศึกษาให้หน่วยกิตผู้เรียนโดยรวม 2 สาขาขึ้นไป จึงจะพิจารณาประเมินให้ โดยเป็นประมวลความรู้แบบ cluster มากกว่า

เนื้อหาจะจงในแต่ละโมดูล เพราะกระบวนการในทางวิชาการนั้น วิธีหนึ่งคือการพัฒนาเป็นผลงานใน portfolio หรือแฟ้มสะสมประสบการณ์ (ผลการเรียนรู้) ที่ผู้สอนได้พัฒนาผู้เรียนผ่านทางวิชาการ ซึ่งสร้างความสามารถในทางวิชาการในการรับรองการเรียนรู้เดิม – Recognition of Prior Learning (RPL) นั้นเอง โดยปกติกรอบการเรียนการสอนของ RPL จะรวมวิธีการเทียบโอนและการสะสมหน่วยกิต ทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ ไม่เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งวุฒิการศึกษา แต่เป็นการได้เพิ่มขึ้นในด้านความมั่นใจในสติปัญญาของตนเป็นการส่วนตัว องค์ความรู้ที่มีในคนได้รับการยกสูงขึ้น ความเข้าใจเชิงลึกในบรรทัดฐานทางวิชาการ ทักษะการติดต่อสื่อสาร มีวิทยาลัยชุมชนจำนวนมากได้จัดโปรแกรมฝึกอบรมแบบไม่นับหน่วยกิต (Non-credit) แต่มีเนื้อหาเทียบเท่าหลักสูตรในวิทยาลัยบางแห่ง ซึ่งขณะนี้มีบางมลรัฐในประเทศอเมริการับรองหน่วยกิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถได้รับหน่วยกิต เทียบเท่าหน่วยกิตของวิทยาลัย (Singh, 2015, pp. 111-113)

ในประเทศอังกฤษ การอุดมศึกษาได้มีส่วนร่วมในรูปแบบการสะสมหน่วยกิต และการเทียบโอนสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่เรียกว่า The Credit Accumulation and Transfer Scheme - CATS เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งถือเป็นการเปิดประตูสู่อุดมศึกษาอย่างกว้างขวางและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น หลักการพื้นฐานของรูปแบบการสะสมหน่วยกิตและการเทียบโอนคือ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ที่สามารถรับการประเมินได้ และจะได้รับเครดิตซึ่งนำไปสู่การได้รับปริญญาทางวิชาการ ทั้งระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโทก็ได้ CATS ช่วยให้ผู้เรียนสามารถโอนย้ายจากสถาบันหนึ่งไปยังอีกสถาบันหนึ่งได้สะดวก และใช้ในการเข้าสู่อุดมศึกษาโดยไม่ต้องใช้คุณสมบัติในการรับเข้าศึกษาด้วยวิธีการแบบวิธีดั้งเดิม สามารถเข้าสู่อุดมศึกษาด้วยหน่วยกิตทางการศึกษา และการจัดโปรแกรมการเรียนที่ผสมผสานการเรียนรู้จากหลาย ๆ แหล่งวิชา CATS ได้รับการยอมรับจากสมาคมต่าง ๆ ในภาคอุดมศึกษา เช่น the South East England Consortium (SEEC) และ The European Credit Transfer Scheme (ECTS) และในมหาวิทยาลัยอย่างมาก ได้ทำงานร่วมกับบริษัทต่าง ๆ และมีการขยายการให้บริการอย่างรวดเร็วกับนายจ้าง มีหลักสูตรที่ใช้สำหรับบริษัทจำนวนมาก ที่ได้รับการประเมินรับรองเป็นหน่วยกิต ให้ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จาก Council for National Academic Awards (CNAA) นอกจากนี้ CATS ยังทำงานร่วมกับ British Telecom International, IBM, ICL, J Sainsbury และ the Woolwich Equitable Building Society เป็นต้น (Regel, 1992, p. 9)

ในสหภาพยุโรป มีระบบการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตที่เรียกว่า European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) เป็นระบบที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1989-1995 โดยความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการยุโรป (European Commission) กับสถาบันอุดมศึกษาในยุโรปกว่า 145 แห่ง เพื่อให้เป็นระบบเทียบโอนที่จะเชื่อมความแตกต่างของระบบและโครงสร้าง

อุดมศึกษาของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป โดยการเทียบโอนภาระงาน (Work Load) และผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) โดยยึดหลักความไว้วางใจต่อกัน และง่ายในการเทียบโอน

ECTS เป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการโบโลญญา (Bologna Process) ซึ่งมีเป้าหมายที่จะสร้างพื้นที่อุดมศึกษาของสหภาพยุโรป (European Higher Education Area) ให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ มีความโปร่งใส การรับรองผลการเรียนรู้ (Learning achievement) ทำได้ง่ายทั้งระดับชาติและระดับสากล ผู้เรียนสามารถเทียบโอนหน่วยกิตตามระบบหน่วยกิตของ ECTS จากมหาวิทยาลัยหนึ่งไปยังอีกมหาวิทยาลัยหนึ่ง และสามารถสะสมต่อจนนำไปสู่การได้ปริญญาบัตรหรือการพัฒนาอาชีพ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญต่อการโยกย้ายสถานศึกษาและการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษา เปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์จากต่างสถาบันและประเทศสมาชิกในกลุ่มสหภาพยุโรป เกิดการเชื่อมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น จากมหาวิทยาลัย การเรียนรู้จากสถานที่ทำงาน ภายในโปรแกรมการเรียนรู้เดียวกัน หรือจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Gonzalez and Wagenaar, 2003, p. 223) เกิดการพัฒนาอุดมศึกษาของสหภาพยุโรปให้เป็นที่สนใจและสามารถแข่งขันได้กับประเทศอื่น ๆ

สถาบันศึกษาที่ใช้ระบบ ECTS จะลงประชาสัมพันธ์รายชื่อหลักสูตรของตน (Course Catalog) คำอธิบายรายวิชา จำนวนหน่วยกิต กฎระเบียบของมหาวิทยาลัย และการบริการการศึกษาในเว็บไซต์ โดยคำอธิบายรายวิชาจะระบุ ผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องรู้ เข้าใจและสามารถทำได้ ภาระงาน (Workload) ที่ต้องการให้ทำเพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ตามที่ระบุ (Sofia University, 2015, pp. 1-2)

ECTS Credit จะแสดงถึงภาระงาน (Work load) และผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าของหลักสูตรหรือโปรแกรม โดยการเรียนรู้หรือการทำงานในหนึ่งปีการศึกษามาตรฐานเท่ากับ 60 ECTS หน่วยกิต ซึ่งจะแยกออกเป็นองค์ประกอบย่อยโดย 1 หน่วยกิต เท่ากับภาระงาน 25-30 ชั่วโมง ในแต่ละปีการศึกษาจะให้มีการเรียนตั้งแต่ 1,500 – 1,800 ชั่วโมง ปริญญาทั่วไปหรือปริญญาตรี (Bachelor Degree) จะต้องประกอบด้วย 180-240 หน่วยกิต ปริญญาโท (Master degree) จะต้องประกอบด้วย 90-120 หน่วยกิต (Gonzalez and Wagenaar, 2003, p. 231) นอกจากนี้มีการพัฒนาคู่มือการใช้ระบบเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตของสหภาพยุโรป (ECTS Users' Guide) อาทิเช่นคู่มือฉบับปรับปรุงปีค.ศ.2015 ได้อธิบายผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป ในการนำหลักการเรื่องการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต กรอบคุณวุฒิยุโรป (European Qualification Framework for Lifelong Learning(EQF) การรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์เดิม การรับรองการเรียนรู้ในระบบ

และการเรียนตามอรรถศาสตร์ รวมทั้งการรับรองอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (ECTS User's Guide, 2015, p. 44) มาใช้ในระบบการรับรอง ระบบการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตผลการเรียนรู้ของสหภาพยุโรป

อย่างไรก็ตาม ระบบ ECTS จะรับรองการเรียนของผู้เรียนระหว่างสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกันและระบบการศึกษาในต่างประเทศ แต่สถาบันอุดมศึกษาก็ยังมีอิสระในการตัดสินใจอนุมัติหรือไม่อนุมัติการเทียบโอนได้ การตัดสินใจสุดท้ายเป็นความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องของสถาบันอุดมศึกษาที่ประสบปัญหา เช่น ศาสตราจารย์ที่เกี่ยวข้องกับ โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เจ้าหน้าที่รับสมัครนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ศูนย์ให้คำปรึกษาการรับรอง (ENIC-NARIC) เจ้าหน้าที่ของกระทรวง หรือนายจ้าง โดยคณะกรรมการยุโรป (European Commission) ได้จัดตั้งเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญที่เรียกว่า Recognition experts หรือ ECTS/DS (ECTS User's Guide, 2015, p. 54) เพื่อรับรองใบสมัครที่ดีเยี่ยม

จากรายงานการวิจัยของ ดร. ศิริพรรณ ชุมชุม (2558, น. 5-17) ระบุว่า ออสเตรียเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและฝึกอาชีพให้กับพ่อค้าและนักธุรกิจ และเน้นในเรื่องการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL- Recognition of Prior Learning) ซึ่งหมายถึงการยอมรับทักษะและความรู้ ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการ จากประสบการณ์ การทำงาน หรือการฝึกอบรม ระบบการรับรองผลการเรียนรู้เดิมของออสเตรีย จึงเป็นระบบการดำเนินงานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การรับรองผลการเรียนรู้และทักษะของบุคลากรจากการศึกษาในระบบ จากการทำงาน และจากประสบการณ์ เพื่อนับเป็นหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงการลดความซ้ำซ้อนของสิ่งที่บุคคลมีอยู่แล้ว โดยการประเมิน RPL แต่ละครั้ง ต้องมีมาตรฐาน การเข้าถึงได้ (Access) ความยุติธรรม (Fairness) การเกื้อหนุน (Support) การคำนึงถึงสมรรถนะ (Competence) และความเห็นร่วม (Commitment) โดยมี กลุ่มเป้าหมายหลักของการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้ที่ต้องการนำหน่วยการเรียนรู้ที่ได้จาก RPL ไปสมัครเรียนต่อ และ
- 2) กลุ่มผู้ที่ต้องการนำสมรรถนะที่เกิดจากการทำงาน มาเทียบกับระบบมาตรฐานของรัฐเพื่อการรับรองอย่างเป็นทางการ
- 3) กลุ่มผู้ที่ศึกษาจากต่างประเทศ ทั้งที่มีและไม่มีประสบการณ์การทำงาน ต้องการนำสมรรถนะที่มีอยู่มาเทียบกับมาตรฐานของรัฐ เพื่อการรับรองอย่างเป็นทางการ
- 4) กลุ่มผู้ที่ต้องการเทียบมาตรฐานวิชาชีพเพื่อเป็นที่ยอมรับทางธุรกิจ
- 5) กลุ่มผู้ที่ต้องการเทียบมาตรฐานสมรรถนะ เพื่อใช้ในการสมัครงาน การเลื่อนตำแหน่ง หรือใช้เป็นหลักฐานการฝึกอบรม

ในช่วงแรกของการประเมินสมรรถนะเพื่อการรับรองวิทยฐานะ สถานศึกษาเป็นผู้ประเมินหลัก และยึดตามแนวทางแบบดั้งเดิม คือประเมินตามเนื้อหาที่มีในหลักสูตรการศึกษา และการเรียนรู้ตามหลักสูตรมาตรฐาน แต่พบว่าไม่สามารถตอบสนองความต้องการของแรงงานที่ต้องการนำสมรรถนะที่เกิดจากการทำงานมาประเมินเทียบเป็นหน่วยกิตการเรียนรู้ (Predl, 1995) ต่อมา จึงต้องมีการยอมรับการประเมินสมรรถนะอันเกิดจากการทำงาน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองผลการเรียนรู้เดิม โดยในแต่ละภูมิภาคของออสเตรเลียจะมีการรับรองผลการเรียนรู้เดิมที่แตกต่างกัน เช่น รัฐทางใต้ มีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวที่ดำเนินการและควบคุมให้การรับรองผลการเรียนรู้เดิม รัฐวิกตอเรีย ได้มอบหมายให้ผู้ให้บริการจดทะเบียนสามารถดำเนินการประเมินและรับรองผลการเรียนรู้เดิมได้เลย บางรัฐกำหนดค่าใช้จ่ายการรับรองผลการเรียนรู้เด็กร้อยละ 70-75 ของการเรียนรู้ตามหลักสูตรและที่เหลือต้องเข้าเรียนตามปกติ

ออสเตรเลีย มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จในการรับรองผลการเรียนรู้เดิม เพราะมีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework) ที่ชัดเจน มีกรอบสมรรถนะจากชุดฝึกที่จัดทำโดยกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ (industry Training Councils) โดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนจัดทำชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ที่แสดงถึงกระบวนการ วิธีการ และสร้างความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่อง

- 1) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Australian Qualification Framework)
- 2) ชุดฝึก (Training Package)
- 3) ชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning Kit)
- 4) กระบวนการรับรองผลการเรียนรู้เดิม

รวมทั้งการกำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยง การเทียบโอนและการรับรองผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนเพื่อขอรับ ศึกษาหรือฝึกอบรมเพิ่มเติม ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ (ศิริพรรณ ชุมนุม, 2558, น.2; พิณสุดา สิริธรงค์ศรี, 2558, น.94)

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติของออสเตรเลีย ประกอบด้วย 10 ระดับ เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยเริ่มระดับที่ 1 ที่ประกาศนียบัตรมัธยมปลาย (Senior Secondary Certificates) และสูงสุดระดับที่ 10 ปริญญาเอก

ในด้านการอาชีวศึกษา เริ่มระดับที่ 1 ที่ประกาศนียบัตร 1 (Certificate 1) และสูงสุดระดับที่ 5 ประกาศนียบัตร (Diploma)

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับที่ 1 ประกาศนียบัตรมัธยมปลาย (Senior Secondary Certificates)

การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะจากกลุ่มผู้ประกอบการ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดชุดฝึก (Training Package) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าระบบการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ สามารถแสดงให้เห็นสมรรถนะหรือความสามารถของบุคคลอย่างชัดเจน ความต้องการในการประกอบอาชีพและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการอาชีวศึกษา โดยใน ชุดฝึก (Training Package) รัฐได้ร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการในการกำหนดมาตรฐานอาชีพโดยกลไกของสภาทักษะอุตสาหกรรม (Industry Skill Councils) ทั้ง 11 กลุ่มอุตสาหกรรม ในการจัดทำชุดสมรรถนะตามแผนและกระบวนการรับรองคุณภาพมาตรฐาน ด้วยการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เพื่อใช้เป็นแนวทางจัดหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับสถาบันต่าง ๆ องค์ประกอบของชุดฝึก(Training Package) ประกอบด้วย 5 ส่วนคือ

- 1) หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competency)
- 2) ข้อกำหนดการประเมิน (Assessment Requirements)
- 3) คุณวุฒิ (Qualification)
- 4) การจัดหน่วยการเรียนรู้ (Credit Assessment) และ
- 5) บทเรียนเสริมอื่นตามความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์จากการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Companion Volumes)

การรับรองสมรรถนะของบุคคล สามารถดำเนินการได้สะดวก มีหน่วยสมรรถนะของหลักสูตรที่ชัดเจน ยึดโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ในชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning) รัฐต่าง ๆ ได้จัดชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิม เป็นเอกสารคู่มือจำนวน 5 เล่มใช้เป็นแนวทางเฉพาะสำหรับผู้รับผิดชอบแต่ละส่วนคือ 1) สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่ขึ้นทะเบียน (Registered Training Organization) 2) ผู้ประเมิน (Assessors) 3) ผู้ต้องการรับการประเมิน (Consolidate) 4) นายจ้าง (Employers) และ 5) การประเมินแบบกลุ่ม (Group Recognition) ที่ช่วยให้ทุกฝ่ายทำความเข้าใจกับความสำคัญ กระบวนการดำเนินงาน และบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนได้อย่างชัดเจน โดยมีตัวอย่างกรณีศึกษา คำถามและคำตอบที่น่าสนใจ และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับหน่วยงาน บุคคล สถานประกอบการ ผู้ประเมิน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเสนอภาพรวมกระบวนการรับรองไว้เป็นภาพรวม

ส่วนที่หนึ่งเป็นกระบวนการรับรองผลการเรียนรู้ กระบวนการรับรองผลการเรียนรู้ มีขั้นตอนสำคัญของการรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการรับรองการเรียนรู้และประสบการณ์จากสถานประกอบการ/องค์กรอุตสาหกรรม ในสถานศึกษา/สถาบันฝึกอบรม คุณวุฒิที่ต้องการและความพร้อมของผู้ขอรับการรับรอง

ขั้นที่ 2 การจัดข้อมูลเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเป็นแนวเดียวกัน และผู้ขอรับการรับรองเข้าใจกระบวนการประเมินเพื่อการรับรองที่คาดหวัง

ขั้นที่ 3 การรวบรวมหลักฐาน การพิสูจน์สมรรถนะที่ต้องการให้รับรองเชื่อถือได้ ข้อหาหรือ ข้อตกลงระหว่างผู้ประเมินและผู้ขอรับการรับรองที่ต้องผ่านการประเมินที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีสมรรถนะตามที่กำหนด

ขั้นที่ 4 การประเมินหลักฐาน เป็นกระบวนการประเมินหลักฐานที่นำเสนอเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และมีการบันทึกอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 5 การตัดสินผลการประเมิน เมื่อหลักฐานทุกอย่างครบถ้วนและได้รับการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ผู้ประเมินต้องตัดสินผลการประเมินและสื่อสารให้ผู้ขอรับการรับรองทราบ

ขั้นที่ 6 ให้การรับรองเทียบหน่วยการเรียนรู้ และแผนดำเนินการต่อไป

ผู้ขอรับการรับรองจะได้รับความช่วยเหลือ ชี้นำ การฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อรับคุณวุฒิที่ต้องการ การแนะนำคุณวุฒิใหม่ๆที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาแผนปฏิบัติการถ้ามีส่วนของสมรรถนะที่ยังไม่สมบูรณ์

สรุปได้ว่า ออสเตรเลียมีการสนับสนุนแนวความคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน โดยใช้กลไกการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) ครอบคลุมทั้งของสถานศึกษาในระบบนอกระบบ และกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ไม่มีข้อจำกัดด้านอายุของผู้ต้องการเข้ารับการประเมิน รัฐส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้บริการการสะสมผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการณรงค์ให้ประชาชนเข้าใช้บริการ การส่งเสริมและอนุญาตให้หน่วยงานเอกชนเข้ารับการจดทะเบียนเป็นผู้ประเมิน ในบางรัฐให้บริการการรับรองผลการเรียนรู้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือ มีการคืนเงินจากค่าหน่วยกิตในวิชาที่สอบผ่านการประเมินจากระบบ RPL รัฐให้การสนับสนุนการรับรองทักษะทางวิชาชีพ โดยเฉพาะแรงงานที่ขาดแคลน และการรับรองผลการเรียนรู้ในอาชีวศึกษา เปิดโอกาสให้แรงงานฝีมือที่มีทักษะจากการทำงาน แต่ไม่มีคุณวุฒิตามมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ ขอเข้ารับการประเมินเพื่อรับวุฒิปับตร โดยนายจ้างที่ได้รับการรับรองสามารถให้เจ้าหน้าที่ประเมินทักษะพนักงานขณะกำลังปฏิบัติหน้าที่ เพื่อออกวุฒิปับตรตามความเหมาะสม ผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับ

ประโยชน์โดยตรงจากการรับรองผลการเรียนรู้ (RPL) ได้แก่ ผู้ขอรับการประเมิน รัฐ และนายจ้าง เห็นประโยชน์จากการประเมินความรู้เดิม ผู้ขอรับการประเมินได้รับความสะดวกในการให้บริการ รัฐประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาภาคปกติ นายจ้างได้แรงงานฝีมือที่รับรองคุณสมบัติแล้ว จึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกส่วนและนำการรับรองผลการเรียนรู้ (RPL) ไปใช้อย่างแพร่หลาย

ประเทศนิวซีแลนด์ เริ่มใช้ Recognition of Prior Learning (RPL) ตั้งแต่ปีค.ศ. 1980 โดยเชื่อมโยงกับ New Zealand Qualification Framework - NZQFs โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยวิธีพิจารณาผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome approaches) เป็นหลักในการประเมิน โดยไม่สนใจว่าผลลัพธ์การเรียนรู้จะมาจาก การเรียนรู้ในระบบ นอกระบบหรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ระบบ RPL จะเกี่ยวข้องกับการประเมินและการรับรองทักษะและความรู้ที่ยังไม่ได้รับการรับรอง เป็นทักษะและความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและระบบการฝึกอบรม การประเมินจะใช้หลักฐานความสำเร็จที่ได้รับอย่างไม่เป็นทางการ มีหน่วยงาน ชื่อ The New Zealand Qualification Authority (NZQA) บริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบในการ 1) ตั้งมาตรฐานสำหรับคุณวุฒิใน โรงเรียนและในระดับอุดมศึกษา 2) รักษากลไกการรับรองผลการเรียนรู้ 3) รักษากรอบคุณวุฒิ และมาตรฐานทิศทางการประเมิน 4) ทำให้มั่นใจว่า ผู้ให้บริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา มีการประเมินและขั้นตอนการกลั่นกรองที่ ยุติธรรม เป็นธรรมและสอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานที่เหมาะสม 5) ทำให้มั่นใจว่าคุณวุฒิ หลังสำเร็จการศึกษาใน โรงเรียน และคุณวุฒิอาชีวศึกษา มีความสอดคล้องกับนานาชาติ

องค์ประกอบหลักของ RPL คือ ความสามารถในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับผลการรับรอง (Ability to make judgements about qualification outcomes) ในทางปฏิบัติ การประเมินผลการเรียนรู้เดิม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกลุ่มที่ต้องการเข้าสู่การศึกษาหรือการฝึกอบรมที่สูงขึ้น หรือกลุ่มที่ถูกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายให้ต้องมีคุณวุฒิทางวิชาชีพ เช่น คุณวุฒิที่ต้องมีสำหรับครูปฐมวัย ถูกเปลี่ยนให้ต้องมีคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ครูที่ไม่มีคุณวุฒิอุดมศึกษาสามารถเข้ารับการประเมิน เทียบกับสมรรถนะและประสบการณ์การสอนที่มีอยู่ ผู้เรียนบางส่วนอาจถูกประเมินจากผลงานเดิม เช่น ใช้หลักฐานจากงานเดิม บางคนอาจถูกประเมินจาก portfolio ที่นำมาเสนอถึงสมรรถนะ โดยไม่จำเป็นต้องสำเร็จการเรียนรู้ตาม โปรแกรมในระบบ (Singh Madhu, Dubekot Ruud, 2013, pp. 131-141)

การยอมรับและการรับรองความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคล นำไปสู่ความร่วมมือของพนักงาน ลูกจ้างในการเข้ารับการฝึกอบรมหรือการเรียนรู้ในสถานประกอบการอย่างเต็มที่ ผู้ให้การประเมินความสามารถ หรือนายจ้างที่เป็นผู้ประเมินความสามารถ จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตและขั้นตอนการดำเนินงาน การประเมินความรู้ ความสามารถของ RPL ที่ชัดเจน เป็นที่เข้าใจทั้งผู้ดำเนินการประเมินและผู้ขอรับการประเมิน

นโยบายการรับรองหน่วยกิตและการเทียบโอน ที่ใช้ในองค์กรระดับอุดมศึกษา ได้กำหนดให้สถาบันการศึกษา ต้องจัดให้มีการดำเนินงานและแนวปฏิบัติ สำหรับการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL/APL) ให้เรียบร้อย โดยนโยบายดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับผู้เรียนแต่ละคน สถานประกอบการในฐานะผู้จ้างงาน อุตสาหกรรมและหน่วยงานมืออาชีพ และสถาบันการศึกษา รวมทั้งสถาบันเทคโนโลยีและโพลิเทคนิค ที่ได้รับการรับรองให้เป็นศูนย์การรับรองผลการเรียนรู้เดิมได้ ซึ่งต้องดำเนินการตามหลักการดังนี้คือ

- 1) พัฒนาและออกแบบหลักสูตร โปรแกรมการศึกษา คุณสมบัติ ที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการรับรอง และเทียบโอนหน่วยกิตได้
- 2) การตัดสินใจการเทียบโอนหน่วยกิต ต้องเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนและสนับสนุนให้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) การตัดสินใจในการรับรองและเทียบโอนหน่วยกิตต้องโปร่งใส ที่จะสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้หรือการร่วมฝึกอบรมของผู้เรียน
- 4) การเทียบโอนและการรับรองหน่วยกิตควรจะสามารถดำเนินการได้ โดยไม่มีความแตกต่างของวัฒนธรรม สัญชาติ โดยให้ออกนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่สนับสนุนให้เกิดขึ้นจริง
- 5) จำนวนหน่วยกิตตามผลลัพธ์ของการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ไม่ว่าจะเกิดจากขั้นตอน RPL หรือ RCC จะต้องเท่าเทียมกับจำนวนหน่วยกิตที่ได้จากการประเมินวิธีอื่น ๆ และสามารถโอนได้เมื่อผ่านการรับรองเป็นหน่วยกิตแล้ว

สรุปได้ว่า ประเทศนิวซีแลนด์ได้ใช้การรับรองผลการเรียนรู้แบบเดิม (RPL) ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NZQF) และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมี NZQA (New Zealand Qualification Authority) รับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานและกลไกในการรับรองผลการเรียนรู้เดิม เปิดโอกาสให้เกิดการรับรองผลการเรียนรู้เดิมจากทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะการรับรองความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลในที่ทำงาน ทำให้เกิดความร่วมมือของพนักงานลูกจ้าง ในการเข้ารับการฝึกอบรมหรือการเรียนรู้ในสถานประกอบการอย่างเต็มที่ ผู้ให้การประเมินความสามารถหรือนายจ้าง

ที่เป็นผู้ประเมินความสามารถ เป็นผู้กำหนดขอบเขต และขั้นตอนการดำเนินงาน การประเมิน ความรู้ ความสามารถของ RPL ที่ชัดเจน เป็นที่เข้าใจทั้งผู้ดำเนินการประเมินและผู้รับการ ประเมิน ทำให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งบุคคล ผู้เป็นนายจ้าง และลูกจ้าง เกิดความมั่นใจ จูงใจ และเต็ม ใจในการเรียนรู้ และเพิ่มผลผลิตให้แก่สถานประกอบการ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุก ระดับ ทุกวัยทำงาน

ระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System - ACBS) ของสาธารณรัฐ เกาหลี หรือประเทศเกาหลีใต้ เป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยระดับชาติ ตามพระราชบัญญัติรับรองหน่วยกิตของสาธารณรัฐเกาหลี (Act on the Credit Recognition) ปีค.ศ. 1997 (NILE, 2012, p. 20) เป็นระบบเปิดสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี ลักษณะพิเศษอยู่ที่การรับรองประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน ทั้งจากการศึกษาใน ระบบการศึกษา นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิต ให้โอกาสกับกลุ่มผู้ที่ถูกละเลยในการเข้าถึงอุดมศึกษา เป็นระบบที่จะทำให้มั่นใจได้ว่า ผู้เรียนทุก คนจะได้รับสิทธิ์และโอกาสในทางเลือกของการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่ เกิดจากนอกระบบและตามอัธยาศัย และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รายงานเรื่อง Republic of Korea case Study: World of Work ระบุว่าวัตถุประสงค์ของ ระบบ ACBS คือเพื่อสนับสนุนระบบการเรียนรู้แบบเปิดและเปิด โอกาสสู่การศึกษา ระดับอุดมศึกษาและยกระดับการศึกษาของสังคมโดยรวม

ในปัจจุบันระบบ ACBS ของสาธารณรัฐเกาหลี อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กร อี ส ระ ซี อ National Institute for Lifelong Education หรือ NILE ทำ งาน ใ ก ล ้ ซึ ด กั บ กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ministry of Education Science and Technology – MEST) และกระทรวงอื่น ๆ ของสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อให้มั่นใจได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ใช้ ACBS นี้จะได้รับการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ อย่างเป็นองค์รวม และได้ช่วยเชื่อมผลการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสไปสู่ประกาศนียบัตรทั่วไปหรือ ประกาศนียบัตรสาขาอาชีพได้ด้วย

ในรายงาน “Credit Bank System: What Has Been Saved for Ten Years of Educational Quality?” Youngwha, Kee Fushun, Huang and Rui, Zhang (2008, pp. 2-3) ระบุว่า คนเอเชียให้ความสำคัญกับการศึกษาและปริญญาบัตรจากการศึกษา ปริญญาบัตรระดับอุดมศึกษาจึงมีบทบาทที่ สูงมากต่อวิถีชีวิตของคนหนึ่ง ๆ ตั้งแต่การจะได้งานทำ การมีมาตรฐานการดำรงชีวิต หรือแม้แต่ การแต่งงาน ล้วนสัมพันธ์กับปริญญาบัตรจากการศึกษาในอดีต การศึกษาระบบอุดมศึกษาที่มาจาก นอกระบบของสาธารณรัฐเกาหลี ไม่ได้ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ จึงทำให้เข้าใจว่าการศึกษา

ในระบบเป็นเพียงวิธีเดียว ที่จะเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ ทำให้เกิดความต้องการสูงมากที่เด็กทุกคนจะพยายามเรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจำกัดรับผู้เรียนได้เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น จึงส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยอย่างบ้าคลั่ง ในขณะที่เดียวกัน คุณค่าของการศึกษานอกระบบในมุมมองของสังคมกลับต่ำกว่าความเป็นจริงเป็นอย่างมาก

ในช่วงปี ค.ศ 1970 องค์กร UNESCO และ OECD ได้เรียกร้องให้นานาชาติหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้การศึกษาผู้ใหญ่ ได้กลายเป็นประเด็นที่โดดเด่นของสังคมและเศรษฐกิจ เพราะเชื่อว่า เป็นวิธีที่จะสามารถขุดลึกเพื่อดึงเอาศักยภาพในตัวคนของปัจเจกบุคคลออกมา ซึ่งจะช่วยให้เกิดความกลมกลืนและการบูรณาการของการศึกษาและการพัฒนาได้ทั่วโลก และสามารถร่วมกันช่วยรับผิดชอบในการสร้าง Edutopia คือ “อุดมภาวะทางการศึกษา” หรือสังคมแบบเปิดและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในอุดมคติได้ ซึ่งการศึกษาในระบบให้โอกาสการเรียนรู้ได้น้อยและค่อนข้างจำกัดมาก และไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่มีอย่างมากมายในสังคมได้ การพยายามจัดให้โอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้จึงเป็นพื้นฐานของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาและการใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) เพื่อการพัฒนาสังคมแบบเปิดและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Youngwha, Kee & Rui, Zhang, 2006, p. 1) ของสาธารณรัฐเกาหลี

จากการ สังเคราะห์ได้พบว่า พัฒนาการของระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) ของสาธารณรัฐเกาหลี แบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ ระหว่างปี ค.ศ. 1997 – 2007 และช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 2008 จนถึงปัจจุบัน ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1997 – 2007 ดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาการศึกษา แห่ง สาธารณรัฐเกาหลี Korean Education Development Institute – KEDI อยู่ภายใต้ กระทรวงศึกษาธิการและทรัพยากรมนุษย์ (the Ministry of Education and Human Resources Development - MOEHRD) ของสาธารณรัฐเกาหลี

ส่วนในช่วงที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 2008 – ปัจจุบัน ระบบ ACBS อยู่ภายใต้การดำเนินการของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ National Institute of Lifelong Learning – NILE ซึ่งเป็นองค์การอิสระจากกระทรวงศึกษาธิการฯ

ในสังคมดั้งเดิมของสาธารณรัฐเกาหลีนั้น การศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เป็นการศึกษาในระบบแบบดั้งเดิมถูกเข้าใจว่า เป็นเพียงวิธีเดียวในการจัดการการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ส่วนคุณค่าและการยอมรับของผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากการศึกษานอกระบบ จะถูกประเมินค่าต่ำเกินความจริงอย่างมาก (Junghwan, Kim Hyewon, Park In Tak, Kwon and Pyeong, Su Yu, 2013, p. 253) ทำให้เกิดปัญหาเรื่องมีจำนวนวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยไม่เพียงพอว่าร้อยละ 75 ของผู้เรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่สามารถสอบเข้าเรียนใน

มหาวิทยาลัยได้ และส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวยากจนของประเทศ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมมากขึ้น (Youngwha, Kee and Rui, Zhang 2006, p. 1)

Usher (2014, p. 5) ได้กล่าวในรายงาน The Korean Academic Credit Bank : A Model for Credit Transfer in North America ว่า ในช่วงกลางของทศวรรษ 1980 มหาวิทยาลัยแห่งชาติโซล (Seoul National University) ถือเป็นรูปแบบสถาบัน (model institution) แห่งชาติที่มหาวิทยาลัยอื่นพยายามเลียนแบบ ซึ่งเน้นในเรื่องการทำวิจัย และมีมหาวิทยาลัยเอกชนอีกเพียง 2 แห่งคือ Yonsei และ Korea University ที่ได้ชื่อว่ามีชื่อเสียงมาก นอกนั้นก็จะมี Korea Advance Institute for Science and Technology และมหาวิทยาลัยเอกชนอีก 2-3 แห่งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เช่น มหาวิทยาลัยหญิงอีวา (Ehwa Women's University) หรือมหาวิทยาลัยด้านเทคโนโลยี เช่น Pohang University of Science and Technology (POSTECH) นอกจากนี้ก็จะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในภูมิภาค และ Country's Junior colleges

ในรายงานเดียวกัน ระบุว่า ระบบการรับสมัครและการเทียบโอนหน่วยกิตเป็นเรื่องที่ยุ่งยากมาก ผู้เรียนใน Junior Colleges ที่รับวุฒินุปรียญ จะไม่สามารถเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้วุฒิปริญญาตรีได้ ยกเว้นต้องย้ายออกจาก Junior College ไปเริ่มต้นเป็นนักศึกษาปีที่ 1 ใหม่เสมอ การเทียบโอนระหว่างสถาบันในสาขาเดียวกันในระดับปริญญาตรีด้วยกัน ก็มีปัญหาแม้ว่าในทางหลักการแล้ว ได้อนุญาตให้มีการเทียบโอนได้ แต่การที่จะเทียบโอนเข้าสู่มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เช่น Yonsei หรือ Korea University ผู้ขอเทียบโอนต้องผ่านการสอบข้อสอบเข้าของมหาวิทยาลัยก่อน ซึ่งทำให้การสมัครและการขอเทียบโอนมีได้น้อยมาก

ในปี 1989 ประธานาธิบดีโรแทวู (Roh Tae-woo) ประกาศใช้ระบบการทดสอบเพื่อให้ได้วุฒิปริญญาตรีจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง (The system of Academic Degrees Acquisition through Self-Education - Dok-Hack-Sa) ซึ่ง Korea Educational Development Institute - KEDI ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (MOEHRD) ดูแลเพื่อช่วยผู้เรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้

ระบบ Dok-Hack-Sa หรือ การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ ได้ออกแบบข้อสอบเป็นชุด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมาขอสอบใน 9 สาขาวิชา โดยข้อสอบ ซึ่งถูกออกแบบให้วัดการพัฒนาทางปัญญา ความรู้ทั่วไปทางศิลปะศาสตร์ (Test general knowledge of the liberal arts) ความรู้เบื้องต้นของสาขาวิชาเอก (Test Basic knowledge of the student's Major area) ความรู้ในโปรแกรมหลัก (Test knowledge of the Core Program area in more detail) และในรายละเอียดที่เพิ่มมากขึ้น และความเข้าใจแบบลึก (the final exam acts as a kind of capstone, comprehensive examination) กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม แต่เป็นผู้ที่มีงาน

ทำแล้ว ซึ่งต้องเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นและมีแรงขับเคลื่อนตัวเอง ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอบที่ระดับจนได้ปริญญาตรี ซึ่งในความจริงแล้ว คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนที่เคยเรียนในมหาวิทยาลัยมาก่อน ผลลัพธ์จากการเข้าเรียนและจบจึงมีน้อยมาก น้อยกว่า 1,000 คนต่อปีการศึกษา (Usher, 2014, pp. 5-6)

อุปสรรคที่ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในสาธารณรัฐเกาหลีที่สำคัญคือ การรับสมัครผู้เรียนของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ ที่มักต้องการแยกตัวออกจากระบบของประเทศโดยรวม และไม่เห็นความจำเป็นในการดำเนินการเทียบโอนให้ผู้เรียน ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงน้อยก็สนใจที่จะเทียบโอนผู้เรียนที่เข้าเรียนในสถาบันของตน มากกว่าการดำเนินการเทียบโอนให้แก่ผู้เรียนที่ออกจากมหาวิทยาลัยหรือมาจากที่อื่น ส่วนใหญ่มุ่งปกป้องไม่ให้จำนวนผู้เรียนของตนลดน้อยลง และมหาวิทยาลัยที่เป็นระดับอุดมศึกษาในสาธารณรัฐเกาหลีส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเอกชน การให้ความร่วมมือกับกลไกของรัฐจึงมีค่อนข้างน้อย ผู้เรียนที่ได้รับหน่วยกิตทางการศึกษาจากสถาบันมากกว่า 1 แห่ง มักจะไม่ได้รับการรับรองหน่วยกิต จากสถาบันหนึ่งสถาบันใดให้รับปริญญาได้

อีกประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือการที่ผู้เรียนที่ต้องหยุดเรียนเพื่อไปเป็นทหารตามข้อบังคับของประเทศ ปรากฏว่าไม่มีสถาบันใดยินยอมให้สะสมหน่วยกิตในช่วงที่เขายู่ในระหว่างเกณฑ์ทหาร ประเด็นนี้ทำให้รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีต้องหามาตรการเพิ่มเติม เพื่อช่วยผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ (Usher, 2014, p. 7)

รัฐบาลคิม ยัง ชำ ได้เห็นความจำเป็นในการผลักดันการปฏิรูประบบการศึกษา เพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์มากขึ้นให้ได้ จึงได้ตั้งสถาปนาปฏิรูปการศึกษาของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเกาหลีขึ้น เพื่อศึกษาหาหนโยบายในการแก้ปัญหาการศึกษาของชาติ ซึ่งในปี ค.ศ. 1995 ได้เสนอแนะให้รัฐบาลปฏิรูปการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาแบบเปิดและส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

ระบบการศึกษาใหม่นี้ จะอนุญาตให้ทุกคนได้เรียนในสิ่งที่ตนต้องการได้จากทุกแห่งทุกที่ และทุกเวลา และเสนอให้มีการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System – ACBS) ขึ้น ในปี ค.ศ. 1997 สถาปนาปฏิรูปการศึกษาของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเกาหลี ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิตทางการศึกษา (The Act on Recognition of Credits) อย่างเป็นทางการ (Usher, 2014, p. 8)

การพัฒนากระบวนกรหน่วยกิต จึงได้เริ่มขึ้น

Youngwha, Kee and Rui, Zhang (2014, p. 2) ได้ระบุในรายงานที่ชื่อ Credit bank System: What has been saved for ten years of Educational Quality? ว่า นอกจากการกำเนิด ACBS แล้วยังมีการออกกฎหมายสนับสนุนอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น การพัฒนาระบบรับรองหน่วยกิต (Accreditation System) หลักสูตรมาตรฐาน (Standard Curriculum) และการรับรองวิทยฐานะแก่สถาบันการศึกษาที่ผ่านการประเมินให้ทำหน้าที่อนุมัติหน่วยกิตทางการศึกษา (Accreditation of Education Institute)

ระบบ ACBS เริ่มดำเนินงานในรูปกระบวนกรหน่วยกิต (Academic Credit Bank System – ACBS) เป็นครั้งแรกอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1998 โดยในช่วงแรก ๆ อยู่ในการดูแลของสถาบันพัฒนาการศึกษาแห่งสาธารณรัฐเกาหลี (Korean Educational Development Institute – KEDI) ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (MOEHRD) การดำเนินงานของระบบ ต้องประสานความร่วมมือกับหลายหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (MOEHRD) สถาบันพัฒนาการศึกษาแห่งสาธารณรัฐเกาหลี (KEDI) สำนักงานการศึกษาจังหวัด Provincial Offices of Education (POE) สถาบันรับรองหน่วยกิต (Accreditation Institutions) และมหาวิทยาลัยทั่วไป

ในรายงาน Country Background Report: Republic of Korea ตามแนวทางของ OECD Thematic Review on Recognition of Non-formal and informal learning (Choi, Sang-Duk, 2007, p. 36) แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการกระบวนกรหน่วยกิต (ACBS) เริ่มจากการดำเนินงานภายใต้การดูแลรับผิดชอบของศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education Center – LEC) ซึ่งอยู่ในกำกับของสถาบันพัฒนาการศึกษาแห่งสาธารณรัฐเกาหลี (Korean Educational Development Institute – KEDI) กระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Ministry of Education and Human Resources Development – MOEHRD) ตามพระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิตทางการศึกษา (The Act of Recognition of Credit) โดยมีแผนกนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Lifelong Learning Policy Division of MOEHRD) ทำหน้าที่เป็นผู้ออกนโยบายและวางแผนพัฒนาระบบ ประกาศหลักสูตรตามมาตรฐานการศึกษา อนุมัติหลักสูตรให้สอนได้ และบางโปรแกรมให้ปริญญาแก่ผู้เรียนรายบุคคล ระบบ ACBS ตามพระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิตนี้ รับผิดชอบ

1) การประเมินและรับรองโปรแกรมการศึกษาที่จัดโดยสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง รวมทั้งออกใบรับรองการให้หน่วยกิตแก่สถาบันการศึกษาที่ผ่านกระบวนการประเมินและรับรอง หรือถอนการให้หน่วยกิต ถ้าสถาบันผู้ให้หน่วยกิตทำผิดกฎหมาย

2) การให้หน่วยกิต ต้องให้ตรงตามผู้ที่ผ่านการประเมินและรับรองโปรแกรมการศึกษา ให้หน่วยกิตแก่กิจกรรมการเรียนรู้ที่อนุญาตตามกฎหมาย

3) การให้ปริญญา ดำเนินการกับผู้สำเร็จตามจำนวนหน่วยกิตตามที่กฎหมายกำหนด และ

4) การมอบอำนาจ สามารถมอบอำนาจบางส่วนแก่ผู้อำนวยการสถาบันในการให้การรับรองหน่วยกิต แต่ MOEHRD มีความรับผิดชอบด้านกฎหมายของ ACBS

ตามพระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิตนี้ กระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (The Ministry of Education and Human Resource Development – MOEHRD) ทำหน้าที่

1) ประเมินและรับรอง (Assessment and recognition) โปรแกรมการศึกษาที่จัดโดยสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง (Assessment and recognition of educational programs provided by individual educational institutions)

2) ออกใบรับรองการให้หน่วยกิตแก่สถาบันการศึกษาที่ผ่านกระบวนการประเมินและรับรอง (Issuing a certificate of accreditation to an educational institution that passes the due processes of assessment and recognition)

3) ถอนการให้หน่วยกิตถ้าสถาบันใดให้หน่วยกิตทำผิดกฎหมาย (Withdrawing accreditation if accredited to educational institution violate the law)

4) อนุมัติให้หน่วยกิต (Granting Credits) ผู้ที่ผ่านการประเมินและรับรองโปรแกรมการศึกษา (Granting corresponding credits to those who complete assessed and recognized educational programs)

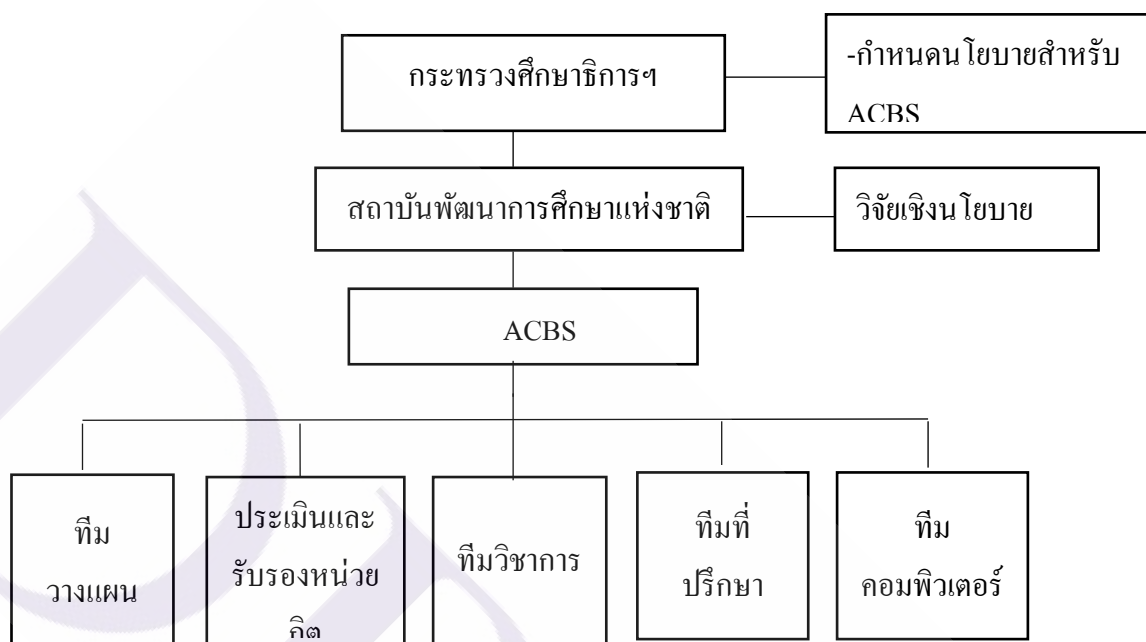
5) ให้หน่วยกิตแก่กิจกรรมการเรียนรู้ตามที่อนุญาตได้ตามกฎหมาย (Granting credits to those who fulfill the requirements designated by the law)

6) ให้ปริญญา (Awarding of Degree) กับผู้ที่บรรลุผลตามข้อกำหนดในกฎหมาย (Awarding degrees to those who fulfill the requirements of designated by the Law) และ

7) การมอบอำนาจ (Delegation of Authority) บางส่วน (Delegating partial authority) ในการดำเนินงานตามที่ระบุในพระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิต มาตรา 9.1 (the Act on Recognition of Credits Chapter 9.1)

ช่วงแรก ประธานของ KEDI (President of KEDI) มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานและบริหารจัดการ (Operation and management of ACBS) ทุกกิจกรรมการบริหารจัดการและการดำเนินการของระบบ ACBS (all affairs of management and operation of the system) ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการฯ ดำเนินการวิจัยเชิงนโยบาย ปรับปรุง

ACBS และให้ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย รับผิดชอบในด้านปฏิบัติการทำงานประจำของ ACBS โดยแบ่งทีมงานออกเป็น 5 ทีม (Sang-Duk, Choi, 2007, p. 38) ดังที่ปรากฏในภาพที่ 2.1 ประกอบด้วย

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างองค์กร (Organization Chart) ของกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องกับ KEDI และ ACBS

ที่มา: Choi, 2007, pp. 38-39

1) ทีมวางแผน (Planning Team) ทำหน้าที่วางแผนระบบ ที่เกี่ยวข้องกับระบบ ACBS ส่งเสริมความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในระบบ สร้างโครงข่ายระหว่างสถาบันพัฒนาการศึกษา หรือ KEDI กับสถาบันอื่น ๆ สร้างสรรค์สื่อการตลาดต่าง ๆ และดำเนินการดำเนินงานปฏิบัติการของ ACBS

2) ทีมประเมินและรับรองหน่วยกิต (Assessment & Recognition Team) รับผิดชอบการดำเนินการประเมินและการรับรองหน่วยกิต จัดเตรียมแผนการปฏิรูปเพื่อให้เกิดการประเมินและการรับรองหน่วยกิต จัดทำคู่มือการประเมินสำหรับรายวิชาหลักของระบบ ACBS อนุมัติการเปลี่ยนแปลง เรื่องที่เกี่ยวกับการประเมินและรับรองหน่วยกิต บริหารจัดการการตรวจสอบ สํารวจความต้องการของสถาบันการศึกษาและสถาบันฝึกอบรม ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและการรับรอง ให้คำปรึกษากับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ พัฒนาและประชาสัมพันธ์ หลักสูตรมาตรฐานใหม่ ๆ และ

แผนการสอนใหม่ ๆ รวมทั้งพัฒนาและประชาสัมพันธ์ มาตรฐานของคุณสมบัติในการรับรอง หน่วยกิต

3) ทีมวิชาการ (Academic Affair Team) รับผิดชอบเรื่องการคัดเลือกผู้สมัครปริญญา จัดการเรื่องการมอบปริญญาตรี การลงทะเบียนของผู้เรียนและใบสมัครของการรับรองหน่วยกิต การตั้งคณะกรรมการย่อย การทบทวนประกาศนียบัตรของการรับรองหน่วยกิตและดำเนินการแจ้ง ผู้เรียน บริหารจัดการสถาบันของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวกับ ACBS พัฒนาและบริหารจัดการระบบ ฐานข้อมูลด้านรายวิชาทางการศึกษา ออกประกาศนียบัตร ดำเนินการระบบการประเมินของระบบ ACBS

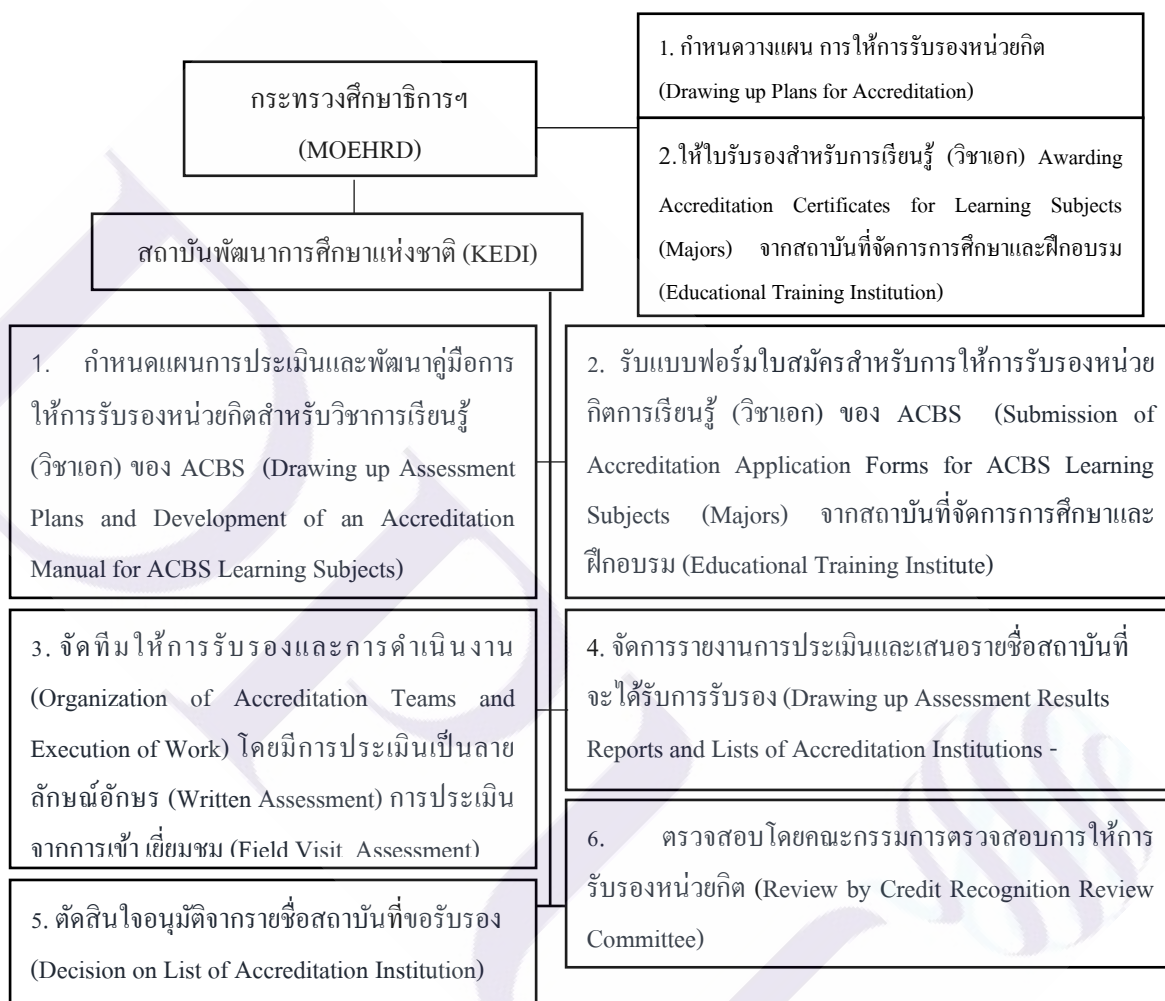
4) ทีมที่ปรึกษา (Consultation Team) ให้คำปรึกษากับผู้เรียน (รวมถึงการไปเยี่ยม โทรศัพท์สื่อสาร Online หรือผ่านทาง Fax) เผยแพร่ในรูปแบบนิตยสารทางเว็บไซต์ (Web Magazine) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมของ ACBS แก่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สนับสนุนแผนการเรียนทาง online วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ให้คำปรึกษา

5) ทีมคอมพิวเตอร์ (Computerization Team) รับผิดชอบในด้านการวางแผนและ บริหาร homepage ของระบบ ACBS จัดการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ทำนุบำรุงและบริหารจัดการ homepage ของสถาบันการศึกษาผลิตข้อมูลทางสถิติของระบบ ACBS ให้การสนับสนุนด้านเทคนิค กับสถาบัน

กลไกการรับรองผลการเรียนรู้ตามระบบ ACBS ของสาธารณรัฐเกาหลีดำเนินการ ด้วยระบบและรายละเอียดการดำเนินงานคล้ายกับระบบหน่วยกิตของมหาวิทยาลัย โดยผ่าน การรับรองการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ระดับอุดมศึกษา เพื่อให้หลุดออกจากการครอบงำทางความคิดที่ว่า มหาวิทยาลัยเป็นเพียงที่เดียว เท่านั้น ที่จะได้รับหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาได้ และด้วยวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบ เปิด กับสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงมีการรับรองผลการเรียนรู้จากวิทยาลัย และ จากสถาบันการศึกษาที่ผ่านการประเมินและการรับรองผลการเรียนรู้ ด้วยคุณภาพที่เท่าเทียมกับ การเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดการให้การรับรองหน่วยกิต รวมทั้งการจัดการเรื่อง ความต้องการในการขอการรับรอง และจำนวนรายวิชาการเรียนรู้ (หรือวิชาเอก) หลังจากการ ประเมินเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะตัดสินใจอนุมัติรายชื่อของสถาบันที่ยื่นคำร้องขอรับการรับรอง ซึ่ง เสนอผ่าน KEDI และดำเนินการให้ใบรับรองแก่สถาบันฝึกอบรมทางการศึกษา (Educational Training Institution) เพื่อให้สามารถดำเนินการรับรองหน่วยกิตตามรายวิชาหรือวิชาเอก ตามที่ยื่น ขอให้การรับรอง KEDI จะรับผิดชอบในการทำมาตรฐานการให้การรับรองและจัดทำคู่มือการประเมิน

ให้แก่สถาบันฝึกอบรมทางการศึกษา ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระทรวงศึกษาธิการฯ รับผิดชอบบริหารจัดการหน่วยกิตของการเรียนรู้ในระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ผ่าน ACBS แต่ในทางปฏิบัติ KEDI เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการทั้งหมด ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการรับรองหน่วยกิตโดย ACBS (Procedure of Learning Subject Accreditation by the ACBS)

ที่มา : OECD Thematic Review on Recognition of Non-formal and informal Learning: Country Background report Republic of Korea (Choi, 2007, p. 42)

เนื่องจากในช่วงแรกของการพัฒนา ระบบ ACBS เป็นนวัตกรรมใหม่ของการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อให้ผู้เรียนและประชาชนทั่วไปได้รับรู้และเข้าใจในนวัตกรรมใหม่นี้ KEDI จึงเน้นให้ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์และการประเมิน การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกที่สำคัญ ที่ต้องดำเนินควบคู่กันไปด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ในงานการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) นั้น ระบบ ACBS ได้ใช้หลายวิธีการในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสถาบันและการดำเนินงานของระบบ ACBS รวมทั้งการปฏิบัติงานของทีมงานลูกค้าสัมพันธ์ ซึ่งคอยผลิตและกระจายข้อมูล สื่อต่าง ๆ เพื่อช่วยผู้เรียน บริหารจัดการข้อคำถามหรือข้อร้องเรียนส่วนบุคคล ผลิตและเผยแพร่นิตยสารทางเว็บไซต์ (WebZines)

การประเมินการทำงาน (Assessment) ของระบบ ACBS ทำโดยการประเมินตนเองภายในสถาบันของ KEDI ซึ่งจะตรวจสอบว่า แผนประจำปีของระบบ ACBS ได้ดำเนินการตามเป้าหมายหรือไม่ เทียบกับแผนปฏิบัติการย่อยของแต่ละทีม และมีการจัดพิมพ์ผลการตรวจสอบในรูปแบบของรายงานประจำปี มีการประเมิน โดยหน่วยงานตรวจสอบของ MOEHRD และถ้าจำเป็นอาจถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการตรวจสอบแห่งชาติ

ส่วนการประเมินสถาบันที่จัดการเรียนรู้นั้น เริ่มจาก KEDI จะประกาศต่อสาธารณชนเกี่ยวกับมาตรฐานการประเมินและวิธีการประเมิน เพื่อให้สถาบันที่จัดการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย ได้เตรียมตัว การประเมินจะมีหนึ่งหรือสองครั้งต่อปี คณะกรรมการประเมินมักจะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพจากวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยทั่วไป ใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือนนับจากการยื่นใบสมัครจนจบการประเมิน การรับรองสถาบันที่จัดการเรียนรู้นี้ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้นอกระบบเปรียบเทียบกับมาตรฐานของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย โดยประเมินจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่สถาบันที่จัดการเรียนรู้ คณะกรรมการจะตัดสินว่า โปรแกรมการศึกษาใดที่สามารถรับรองเป็นหน่วยกิตเทียบเท่ากับหน่วยกิตของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย การประเมินจะประเมินที่โปรแกรมการศึกษาที่สถาบันจัด โดยเน้นที่เงื่อนไขการศึกษา หลักสูตรคุณภาพผู้สอน ส่วนการรับรองคุณวุฒิและผลการทดสอบ มีการกำหนดมาตรฐานของการรับรองคุณวุฒิและผลการทดสอบ จากนั้นจึงแปลงคุณวุฒิและผลการทดสอบเป็นหน่วยกิต แต่เนื่องจากมีความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายในการรับรองผลการเรียนรู้ออกจากสถาบันการศึกษาและคุณวุฒิและผลการทดสอบ จึงต้องใช้วิธีการที่แตกต่างในการรับรองในแต่ละหน่วย

มาตรฐานการประเมิน (Assessment Standard) หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการรับรองและบริหารจัดการการรับรองตามกฎหมาย คือ กระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (MOEHRD) มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานหลักสูตรของแต่ละแห่ง ในทางกลับกัน กระทรวงแรงงาน ก็มีอำนาจในการตัดสินใจเกณฑ์การทดสอบ สำหรับ

คุณวุฒิด้านอาชีพะ และอีกหลายกระทรวงก็มีอำนาจในการตัดสินใจเกณฑ์การทดสอบ สำหรับคุณวุฒิด้านอาชีพะบางอย่างเช่นกัน ถ้าคุณวุฒินั้นเกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้น

และเพื่อให้มีการประกันคุณภาพของการเรียนรู้ ACBS ได้สร้างความเข้มแข็งในด้านมาตรฐานการประเมินของสถาบันที่จัดการเรียนรู้ขึ้น ให้การฝึกอบรมกับเจ้าหน้าที่ของสถาบันที่จัดการเรียนรู้นอกระบบ เพื่อที่จะยืนยันว่า มีการปฏิบัติตามมาตรฐานในเรื่องการสอนและการบริหารจัดการการสอน จากรายงานวิจัย Credit Bank system : What has been saved for ten years of Educational Quality ของ Youngwha, Kee and Rui, Zhang (2006, p. 3) พบว่าจากปี ค.ศ. 1998 – 2007 มีการเพิ่มจำนวนสถาบันที่ได้รับการรับรอง จาก 181 ไปเป็น 465 แห่ง มีหลักสูตรการศึกษาที่ผ่านการรับรองจาก 1,294 ไปเป็น 18,838 หลักสูตร มีการพัฒนา และประกาศหลักสูตรตามมาตรฐานการศึกษา จาก 41 ไปเป็น 238 หลักสูตร มีผู้ลงทะเบียนเรียน จาก 11,489 เป็น 51,522 คน และมีการให้ปริญญาบัตรจากจำนวน 34 ไปเป็น 71,603 ปริญญา ในจำนวนนี้มีการรับรองหลักสูตรทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญและจับต้องไม่ได้ (The Important Intangible Culture Property - IICP) ผู้ฝึกสอนที่ได้รับการถ่ายทอดทักษะและวัฒนธรรมดั้งเดิมยอดเยี่ยม และผู้เรียนที่เรียนจากผู้ฝึกสอนเหล่านี้สามารถเทียบโอนประกาศนียบัตรและประสบการณ์พิเศษเหล่านี้เป็นหน่วยกิตการศึกษา และสามารถนำไปใช้เพื่อระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยผู้ฝึกสอนและผู้เรียนในแต่ละระดับสามารถเทียบโอนประสบการณ์ไปในจำนวนหน่วยกิตที่แตกต่างกัน เป็นการแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติ

ในปี ค.ศ. 2005 ได้มีการรับรองหลักสูตรพยาบาลเข้าเป็นอีกหลักสูตรหนึ่งใน ACBS จำนวนของผู้เรียนที่เพิ่มมากขึ้น พิสูจน์ให้เห็นว่า ACBS ได้ช่วยให้ประชาชนทั่วไปจำนวนมากสามารถเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาได้

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (National Institute for Lifelong Learning – NILE) ก่อตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ ปีค.ศ. 2008 ตามมาตรา 19 ของพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต (the Lifelong Education Act of 2007) ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (Minister of Education Science and Technology: Knowledge and Information Division- MEST, 2016, pp. 8-9) เป็นพระราชบัญญัติที่แก้ไขข้อจำกัดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม นโยบาย ความต้องการที่จะขยายขอบเขตของค่านิยมของการศึกษาตลอดชีวิตใหม่ ให้รวมถึง กิจกรรมทุกประเภททางการศึกษา มากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาตามปกติทั่วไป เช่น การศึกษาเพื่อรับวุฒิระดับประกาศนียบัตร การศึกษาเพื่อการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ อาชีวศึกษา การศึกษาด้านศิลปศาสตร์ การศึกษาด้านวัฒนธรรมและศิลปะ และการศึกษาเพื่อการเป็นพลเมือง (All types of

systematic educational activities other than regular school education such as education for diploma achievement, basic adult literacy education, vocational capacity-building education, liberal art education, culture and arts education, and education on civic participation.) (NILE, 2014, p. 6) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ ACBS และขยายโอกาสการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (NILE, 2016, p. 9) มีการดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) สร้างแผนแม่บท (Master Plan) ในการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต
- 2) จัดตั้งองค์กร นิติบุคคล ที่ชื่อว่า National Institute for Lifelong Learning (NILE) ให้เป็นองค์กรระดับชาติ
- 3) ให้ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตระดับชาติ (Lifelong Education Promotion Committee)
- 4) ให้จัดตั้งสถาบันการศึกษาตลอดชีวิตระดับมหานครและจังหวัด (Metropolitan and Provincial) ในภูมิภาค
- 5) สร้างหอหรือศูนย์สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Hall) ระดับเมือง เขต และจังหวัด
- 6) จัดตั้งสภาการศึกษาตลอดชีวิตระดับมหานคร จังหวัด เมือง เขต
- 7) เสริมความเข้มแข็งด้านคุณวุฒิกับนักวิชาการด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Educators)
- 8) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับสถาบันที่ต้องการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
- 9) รับรองหน่วยกิตและการสำเร็จการศึกษาเพื่อการรู้หนังสือ
- 10) ให้การรับรองสถานที่ให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับ Junior College

ในต้นปีค.ศ. 2008 NILE เป็นหน่วยงานระดับชาติ ที่ดำเนินงานเป็นอิสระจากกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (The Ministry of Education Science and Technology - MEST) ได้เริ่มดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ ศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education Center – LEC) ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) และระบบทดสอบเพื่อรับวุฒิปริญญาตรีจากการศึกษาด้วยตนเอง (The system of Academic Degrees Acquisition through Self-Education - Dok-Hack-Sa หรือ BDSE) จาก KEDI (NILE, 2016, p. 6) NILE จึงมีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาธนาคารสะสมหน่วยกิตการศึกษา (Academic Credit Bank System) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ โดยเน้นการเป็นระบบที่เติบโตได้ (Growth: G) เป็นระบบเปิด (Openness :O) มีความรับผิดชอบ (Accountability: A) น่าเชื่อถือ (Reliability: R) และบรรลุผลสำเร็จให้ประชาชน (Achievement: A) และมีภารกิจ ในการพัฒนาและใช้นโยบายการศึกษาตลอด

ชีวิตแห่งชาติ เน้นผู้เรียน ผู้รับบริการ เป็นศูนย์กลางของการให้บริการด้านการศึกษาดตลอดชีวิตแบบรายบุคคล และปรับปรุงความรับผิดชอบและประสิทธิภาพในการจัดการองค์การ www.nile.or.kr/eng/)

พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิตของสาธารณรัฐเกาหลี ฉบับปี ค.ศ. 2007 ได้ระบุไว้ในมาตรา 19 ถึงบทบาทและหน้าที่ของ NILE ไว้ดังนี้ คือ

- 1) สนับสนุนและดำเนินการวิจัยเพื่อส่งเสริมการศึกษาดตลอดชีวิต
- 2) สนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติ (Master Plan) ที่มาจากความเห็นชอบของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาดตลอดชีวิต
- 3) สนับสนุนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาดตลอดชีวิต
- 4) จัดให้มีการฝึกอบรมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาดตลอดชีวิต รวมทั้งบรรดาอาจารย์ผู้สอนด้านการศึกษาดตลอดชีวิต (Lifelong Learning Educators) ที่ได้รับการรับรองแล้ว
- 5) สร้างระบบเครือข่าย (Networks) เชื่อมโยงในสถาบันการศึกษาดตลอดชีวิต
- 6) สนับสนุนสถาบันการศึกษาดตลอดชีวิต ในระดับภูมิภาค ตามมาตรา 20
- 7) สร้างและดำเนินการระบบสารสนเทศที่ครอบคลุมการศึกษาดตลอดชีวิต
- 8) บริหารจัดการระบบ Academic Credit Bank System (ACBS) ระบบ Bachelor Degree Examination for Self-Education (BDES) และระบบ Lifelong Account System (LLAS) รับผิดชอบประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหน่วยกิต หรือการสำเร็จการศึกษา ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิต และพระราชบัญญัติการได้รับปริญญาตรีจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

9) รวบรวมการบริหารจัดการและการดำเนินการของข้อมูลการเรียนรู้ ตามมาตรา 23 เป้าหมาย (Goals) ของ NILE คือ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบไดนามิก โดยให้โอกาสการเรียนรู้ให้กับทุกคน สนับสนุนให้แต่ละบุคคลที่จะบรรลุถึงความฝันของตน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติสู่ความยั่งยืน ทั้งหมด 12 ข้อคือ

- 1) ปรับปรุงคุณภาพของระบบและการบริการของการศึกษาดต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 2) ยกกระดับระบบสารสนเทศของการศึกษาดตลอดชีวิต
- 3) สร้างเครือข่ายการประสานงาน
- 4) สร้างความก้าวหน้าของระบบการประเมินและการบริหารจัดการ โครงการ
- 5) สนับสนุนคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญการศึกษาดตลอดชีวิต
- 6) ปรับปรุงความสามารถของสถาบันการศึกษาดตลอดชีวิต
- 7) ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการศึกษาดตลอดชีวิต

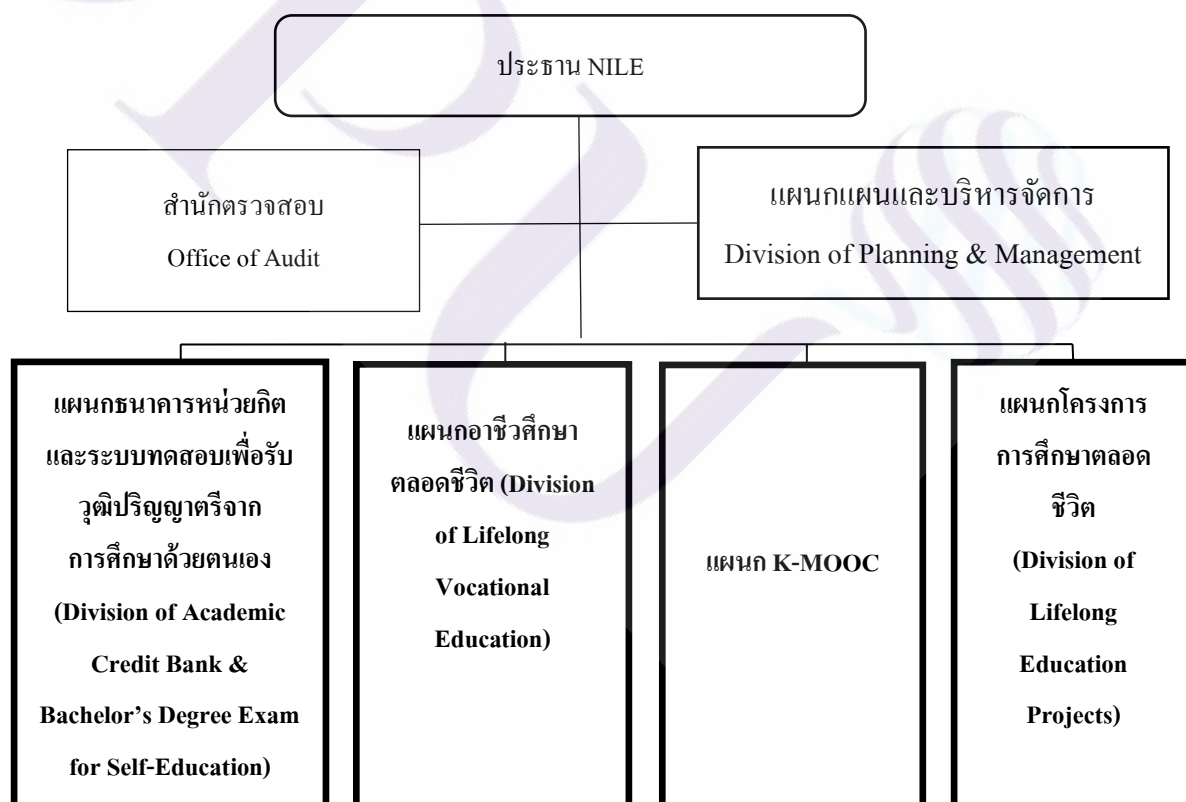
8) ขยายระบบรับรองหน่วยกิตการเรียนรู้เพื่อรับรองการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย

- 9) สร้างระบบการจัดการตามผลการปฏิบัติงาน
- 10) สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งประสิทธิภาพและการสร้างสรรค์ให้มากขึ้น
- 11) เสริมสร้างความโปร่งใสขององค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม
- 12) เพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า

NILE รับผิดชอบการศึกษาตลอดชีวิตใน 6 ด้านคือ

- 1) การศึกษาระบบอนุปริญญา (Education for Diploma Achievement)
- 2) การรู้หนังสือของผู้ใหญ่ (Adult Literacy Education)
- 3) การศึกษาเสริมสร้างศักยภาพอาชีพศึกษา (Vocational Capacity Building Education)
- 4) การศึกษาด้านศิลปศาสตร์ (Liberal Arts Education)
- 5) การศึกษาด้านวัฒนธรรมและศิลปะ (Culture & Arts Education)
- 6) การศึกษาด้านความเป็นพลเมือง (Education on Civic Participation)

ในโครงสร้างระบบหลักของ NILE จะประกอบด้วย 5 แผนกและ 1 สำนัก ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการบริหารของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE)

ที่มา: NILE, 2016, p.8

NILE แบ่งกลุ่มงานตามโครงสร้าง ออกเป็น 5 แผนกหลัก ดังนี้คือ 1. แผนกแผนและบริหารจัดการ (Division of Planning & Management) 2. แผนกธนาคารหน่วยกิตและระบบทดสอบเพื่อรับวุฒิปริญญาตรีจากการศึกษาด้วยตนเอง (Division of Academic Credit Bank & Bachelor's Degree Exam for Self-Education) 3. แผนกอาชีวศึกษาตลอดชีวิต (Division of Lifelong Vocational Education) 4. แผนกK-MOOC 5. แผนกโครงการการศึกษาตลอดชีวิต (Division of Lifelong Education Projects)

1) แผนกแผนและบริหารจัดการ (Division of Planning and Management)

ภาพที่ 2.4 โครงสร้างส่วนงานแผนกอำนวยการและแผน (Division of Planning & Management) ของ NILE

ที่มา: NILE, 2016, p.8

แผนกแผนและบริหารจัดการ (Division of Planning & Management) รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทแห่งชาติ ที่กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่างขึ้น โดยมีสำนักงานย่อยรับผิดชอบ ได้แก่ Office of Planning and Coordination ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรการจัดการการศึกษา สถาบันการศึกษา ประชาชนทั่วไป Office of Public Relations & International Affairs ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจการด้านการต่างประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ ACBS Office of Management Support ทำหน้าที่เป็นสำนักอำนวยการ สนับสนุนทั่วไป และ Office of

Research Lifelong Education System and Policy ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเชิงนโยบายที่สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต

2) แผนกธนาคารหน่วยกิตการศึกษาและระบบทดสอบเพื่อให้ได้ปริญญาตรีจากการศึกษาด้วยตนเอง (Division of Academic Credit Bank System & Bachelor's Degree Exam for Self-Education)

ภาพที่ 2.5 โครงสร้างส่วนงานแผนกธนาคารหน่วยกิตการศึกษาและระบบทดสอบเพื่อรับวุฒิปริญญาตรีจากการศึกษาด้วยตนเอง

ที่มา: NILE, 2016, p. 8

แผนกธนาคารหน่วยกิตการศึกษาและระบบทดสอบเพื่อรับวุฒิปริญญาตรีจากการศึกษาด้วยตนเอง ประกอบด้วย สำนักย่อย 4 สำนัก ได้แก่ Office of Evaluation & Accreditation รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตร และมาตรฐานการรับรองคุณวุฒิ ประเมินและบริหารสถาบันการศึกษาและโปรแกรมในระบบ ACBS รวมทั้งการยกระดับระบบ ACBS Office of Academic Administration รับผิดชอบในการให้การรับรองการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษาในโรงเรียน และให้วุฒิการศึกษาแก่ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา ให้การสนับสนุนผู้เรียนผ่านการให้คำปรึกษาและการออกแบบการเรียนรู้ Office of Monitoring

ดูแลด้านการประกันคุณภาพ ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่สถาบันที่จัดการศึกษา ติดตามตรวจสอบสถาบันการศึกษาตลอดชีวิตว่า ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามที่ได้รับรับรอง และ Office of Bachelor's Degree Exam. for Self-Education รับผิดชอบการบริหารจัดการข้อสอบ และคะแนน ดำเนินการและยกระดับระบบ BDES การทดสอบเพื่อรับวุฒิปริญญาตรีจากการศึกษาด้วยตนเอง โดยผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่าสามารถขอทดสอบเพื่อรับวุฒิปริญญาตรี การทดสอบจะแบ่งเป็น 4 ชั้นคือชั้นที่ 1 เป็นการสอบเพื่อรับรองการศึกษาทั่วไป ชั้นที่ 2 เป็นการสอบรับรองความรู้เบื้องต้นและทักษะทางวิชาการของแต่ละสาขา ชั้นที่ 3 เป็นการสอบเพื่อประเมินความรู้เฉพาะทางและทักษะทางวิชาการที่จำเป็นต้องมีในแต่ละสาขา และชั้นที่ 4 เป็นการประเมินความสำเร็จโดยรวม ความรู้และทักษะเฉพาะด้านทั้งในระดับทั่วไปและระดับมืออาชีพ

3) แผนกอาชีพศึกษาตลอดชีวิต (Division of Lifelong Vocational Education)

ภาพที่ 2.6 โครงสร้างส่วนงานแผนกอาชีพศึกษาตลอดชีวิต

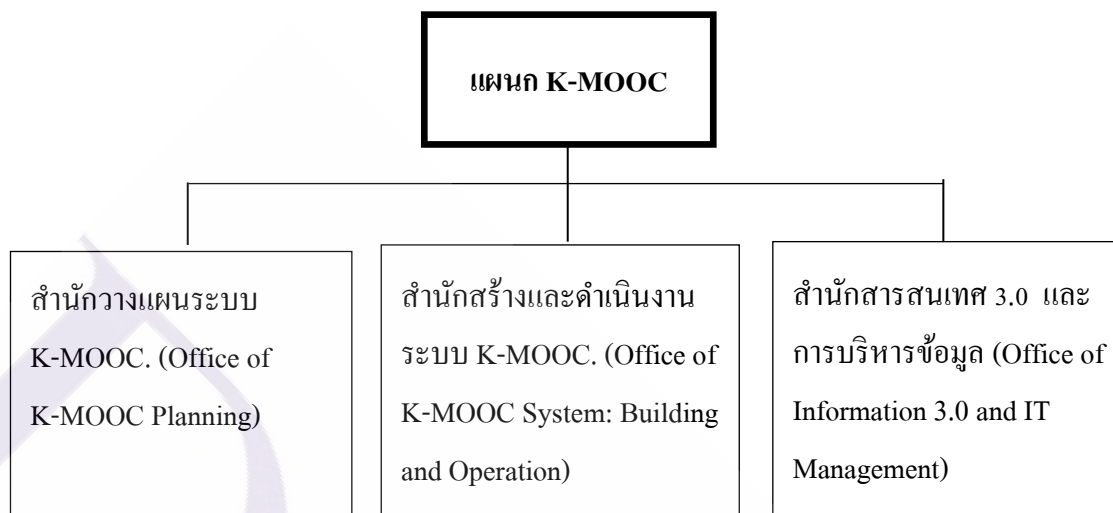
ที่มา : NILE, 2016, p. 8

แผนกอาชีวศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วยสำนักย่อย 3 สำนัก ได้แก่ Office of Work-to-School System และ Office of University Lifelong Education รับผิดชอบในการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยให้การสนับสนุนแก่มหาวิทยาลัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Support Lifelong Learning Universities) ให้การสนับสนุนวิทยาลัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่อยู่ในมหาวิทยาลัย (Support Lifelong Learning Colleges in universities) และ Office of Learning Portfolio Development and Qualification System รับผิดชอบระบบใบรับรองสำหรับนักการศึกษาตลอดชีวิต โดยบริหารจัดการโครงสร้างของใบอนุญาตสำหรับนักการศึกษาตลอดชีวิต (Manage Lifelong Learning Educator Certification Scheme) ดูแลการออกแบบและบริหารจัดการระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Design and Manage Lifelong Learning Account System)

NILE (2016, p. 10) รายงานถึงความจำเป็นในการขยายงานเพื่อสนับสนุนสังคมผู้สูงอายุ และขยายการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ให้โอกาสในการกลับเข้าทำงานและเรียนในเวลาเดียวกัน ช่วยลดเวลาสำหรับผู้เรียนในการเข้าสังคม เนื่องจากความต้องการที่เพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสังคมมีอาชีพ แต่สร้างสิ่งแวดล้อมให้คนทำงานกลับสู่การเรียนในระดับมหาวิทยาลัยหลังจากทำงานแล้ว ทำหน้าที่ปรับหลักสูตรใหม่ ทั้งแบบมีวุฒิบัตรและไม่มีวุฒิบัตร ให้เป็นมิตรกับผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น พัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยประสานกับอุตสาหกรรมในท้องถิ่นและมหาวิทยาลัย ในขณะเดียวกันก็พยายามให้โอกาสกับผู้เรียนสายอาชีพ ให้ขึ้นสู่อุดมศึกษาได้ด้วย

นอกจากนั้นยังรับผิดชอบระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Account System - LLAS) เป็นระบบที่ผู้เรียนแต่ละคนสามารถบริหารจัดการและสะสมผลลัพธ์การเรียนรู้ และหลักฐานการเรียนรู้ ประสบการณ์ทั้งหมด เป็นประวัติของประสบการณ์การเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งคุณวุฒิ ประวัติการทำงาน การเปลี่ยนงาน การเริ่มธุรกิจใหม่ เป็นแฟ้มสะสมส่วนตัวในรูปแบบ e-portfolio ในบัญชีการเรียนรู้ออนไลน์ รวมทั้งสามารถวินิจฉัยหรือวิเคราะห์ประวัติการเรียนรู้ การทำงาน อาชีพของตนเป็นรายบุคคล

4) แผนกการเรียนรู้หลักสูตรออนไลน์แบบเปิด K-MOOC (Division of Korean model of Massive Open Online Courses)

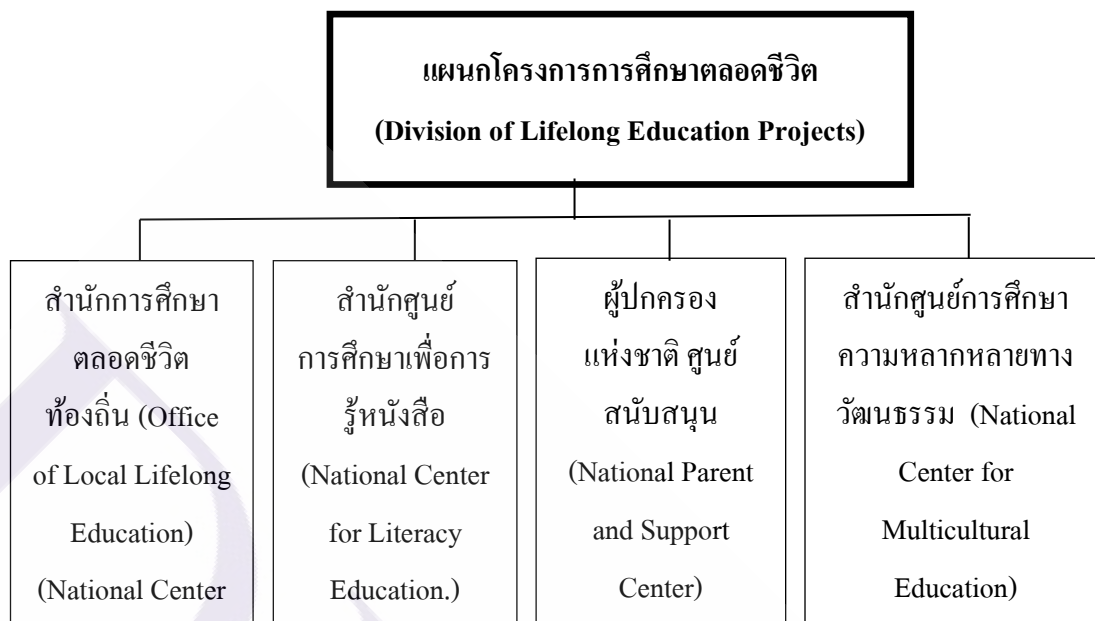
ภาพที่ 2.7 โครงสร้างส่วนงานแผนก K-MOOC

ที่มา : NILE, 2016, p.8

แผนกการเรียนรู้ตามหลักสูตรออนไลน์แบบระบบเปิด (K-MOOC) ประกอบด้วย 3 สำนักย่อย ได้แก่ Office of K-MOOC Planning Office of K-MOOC System: Building and Operation และ Office of Information 3.0 and IT Management รับผิดชอบในการสนับสนุนการเรียนรู้และการให้ข่าวสารข้อมูลของการศึกษาตลอดชีวิตด้วยระบบออนไลน์ โดยพัฒนาและบริหารจัดการการทำงานของระบบ K-MOOC ซึ่งเป็นประตูใหญ่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (National Lifelong Learning portal) พัฒนาและบริหารจัดการข่าวสารข้อมูลของ ACBS ผู้สาธารณชน

แผนก K-MOOC นี้ส่งเสริมการเรียนรู้ของการศึกษาใหม่ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบออนไลน์ จึงเป็นระบบที่แตกต่างจากระบบการสอนแบบออนไลน์แบบเดิมทั่วไปที่มีอยู่เป็นระบบที่ให้บริการด้วยวิธีการเรียนการสอนสมัยใหม่ ได้แก่ Blended Learning และ Flipped Learning model ระบบ K-MOOC จึงเป็นบริการที่สนับสนุน ACBS ให้เปิดกว้าง ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแบบออนไลน์ ที่ช่วยให้ทุกคนสามารถเรียนได้ตลอดเวลา ในทุกที่ ได้อย่างเสรี ไม่จำกัดจำนวนผู้ใช้บริการ(การเรียนรู้) มีหลักสูตรหลากหลายให้เลือกเรียนได้

5) แผนกโครงการการศึกษาตลอดชีวิต (Division of Lifelong Education Projects)

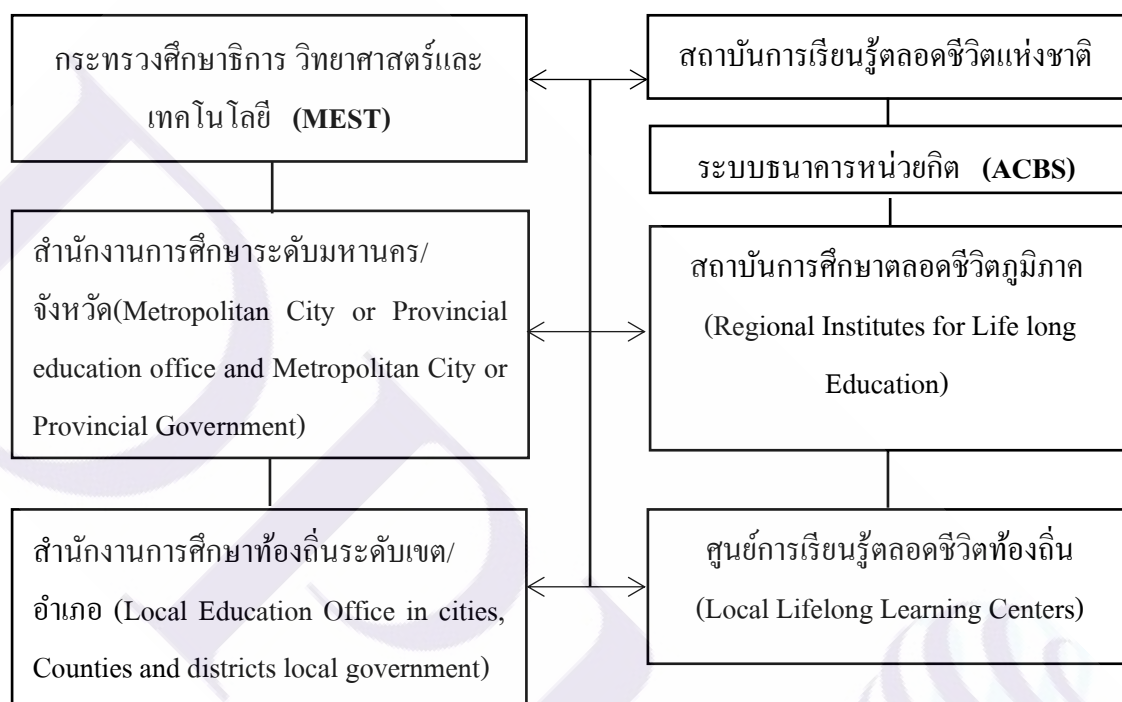
ภาพที่ 2.8 โครงสร้างส่วนงานแผนกแผนกโครงการการศึกษาตลอดชีวิต

ที่มา : NILE, 2016, p.8

แผนกมีโครงการการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1 สำนัก 3 ศูนย์ ได้แก่ สำนักการศึกษาตลอดชีวิตท้องถิ่น (Office of local lifelong Education) ศูนย์การศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือ (National Center for Literacy Education) ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนผู้ปกครองแห่งชาติ (National Parent and Support Center) และศูนย์การศึกษาแห่งชาติเพื่อพหุวัฒนธรรม (National Center for Multicultural Education) รับผิดชอบในการกระตุ้นการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชน โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเมืองหลวงและจังหวัดเขต และอำเภอ สนับสนุนการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้หนังสือของผู้ใหญ่ และรับรองการเรียนรู้หนังสือของผู้ใหญ่ และการรับรองการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริเวณในบริเวณชายขอบ จัดตั้งเครือข่ายสำหรับสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาให้ผู้ปกครอง สนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้าร่วมและรับการศึกษา จัดตั้งเครือข่ายสำหรับสถาบันที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมครอบครัวพหุวัฒนธรรม การสอนการพัฒนาวัสดุรวมทั้งเผยแพร่ให้ความรู้

จากโครงสร้างการทำงานดังกล่าว จะเห็นได้ว่า NILE รับผิดชอบโดยตรงในการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิต แต่ทำงานใกล้ชิดกับกระทรวงศึกษาธิการ (MEST) และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยกระทรวงศึกษาธิการจะรับผิดชอบในกำหนดแผนแม่บท (Master Plan) เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และให้การสนับสนุน รวมทั้งดูแลการ

จัดสรรงบประมาณ การออกปริญญาบัตร และวุฒิบัตรของการสำเร็จการศึกษา สำนักงานการศึกษา ระดับมหานคร/จังหวัด และสำนักงานการศึกษาท้องถิ่นระดับเขต/อำเภอ มีหน้าที่ดำเนินการ ลงทะเบียนผู้เรียน การยื่นขอการรับรองหน่วยกิตและการยื่นขอรับปริญญา และให้บริการคำปรึกษา และข้อมูลการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (MEST, 2009, pp. 2-3) ดังแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการฯ (MOEHRD) และสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE)

ภาพที่ 2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการฯ (MEST) สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต แห่งชาติ (NILE) และ ACBS

ที่มา : NILE, 2016, p. 9

ระบบ ACBS จัดกลุ่มระบบงานตามบทบาทหน้าที่ ออกมาเป็น 3 ส่วนคือ

- 1) สำนักงานประเมินผลและการให้การรับรองผลการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการพัฒนา หลักสูตร และพัฒนามาตรฐานการรับรองในแต่ละหลักสูตร ประเมินสถาบันที่ขอรับการรับรอง และพัฒนา ACBS
- 2) สำนักงานบริหารทางวิชาการ มีหน้าที่รับผิดชอบให้การให้คำปรึกษาและออกแบบ การเรียนรู้

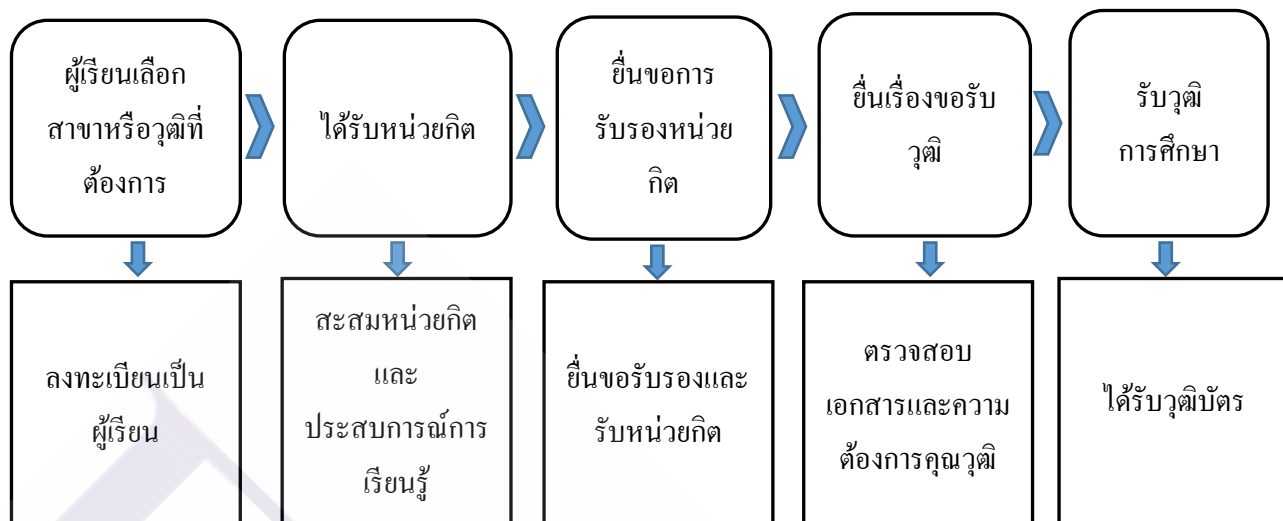
3) สำนักงานติดตามด้านประกันคุณภาพ การให้คำปรึกษาและฝึกอบรมกลุ่มสถาบัน ทำหน้าที่ตรวจสอบสถาบันทางวิชาการ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 2.10 Organization chart ของ ACBS

ที่มา : NILE, 2016, p. 9

โดยผู้สมัครจะต้องลงทะเบียนตามแบบฟอร์มการลงทะเบียนและแบบฟอร์มการรับรอง หน่วยกิตซึ่งผู้เรียนกรอกและนำมายื่นที่สำนักงานของ NILE หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจำจังหวัด เมื่อลงทะเบียนเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนก็จะสามารถสะสมหน่วยกิตการเรียนรู้ในระบบ ACBS จนสำเร็จ รวมทั้งสามารถเข้าถึงประวัติข้อมูลและหน่วยกิตที่ได้รับการรับรองของตนเอง ผ่านระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย สรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ภาพที่ 2.11 Degree Acquisition Process

ที่มา: www.NILE.or.kr/eng/

การสะสมหน่วยกิตการเรียน ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตได้ 6 แห่งจาก 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอก (Informal Education) และการศึกษาตาม อัจฉริยะ (Non-formal Education) คือ

1) รูปแบบการศึกษาในระบบ คือ การศึกษาที่มีการเข้าเรียนรายวิชาแบบเต็มเวลาใน มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยทั่วไป และสำเร็จรายวิชาจากสถาบันที่ได้รับการรับรองจาก ACBS รูปแบบนี้เพื่อเอื้อต่อการจัดตารางที่ยืดหยุ่น

2) รูปแบบการศึกษานอกระบบ คือ การศึกษาแบบไม่เป็นทางการของระบบการสะสม หน่วยการเรียนรู้ มีกว่า 20 ประเภท และหลักสูตรประกาศนียบัตรมากกว่า 1,000 หลักสูตรที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตมายัง ACBS ได้ เช่น ธุรกิจ บัญชี วัฒนธรรม ศิลปะ และอื่นๆซึ่ง สามารถทำได้ไม่เกิน 3 ประกาศนียบัตรในหนึ่งหลักสูตร ต่อคน ผู้จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย สามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ไม่เกิน 3 ใบบ ส่วนผู้จบระดับวิทยาลัยสามารถเทียบโอนหน่วยกิตไม่ เกิน 2 ใบบ

3) รูปแบบการศึกษาตามอัจฉริยะ คือการเรียนรู้ออกแบบกับสถาบันที่ได้รับการรับรองโดย ACBS หรือได้รับการอบรมจากสถาบันมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น โรงเรียนสอนการเต้นพื้นเมือง การร้องเพลง การแกะสลักหิน

โดยผู้เรียนสามารถนำหน่วยกิตจากแหล่งเหล่านี้มาขอรับรองเข้าสู่ ACBS ได้โดย

1. หน่วยกิตที่มาจากคุณวุฒิ (คุณวุฒิทางเทคนิคแห่งชาติหรือคุณวุฒิระดับชาติตามกฎหมาย และประกาศนียบัตรทางคุณวุฒิเอกชน) สามารถนำมารับรองเป็นวิชาหลักหรือวิชาเลือกทั่วไป ขึ้นอยู่กับตารางการเทียบโอนคุณวุฒิและหน่วยกิตทางเทคนิค

2) หน่วยกิตที่รับรองจากมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมกับศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต สถาบันเอกชน วิทยาลัยอาชีวศึกษา และสถาบันการศึกษาตลอดชีวิตอื่นๆ สามารถนำมารับรองตามข้อกำหนดหลัก หรือวิชาเลือกหลัก หรือข้อกำหนดทั่วไป ขึ้นอยู่กับมาตรฐานหลักสูตรของ ACBS

3) หน่วยกิตที่ได้จากการเรียนในหลักสูตรไม่เต็มเวลาจัดโดยมหาวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยไซเบอร์ (6 หน่วยกิตหรือน้อยกว่าในทุกๆเทอม)

4) หน่วยกิตที่ได้ผ่านการทดสอบเพื่อรับวุฒิทางการศึกษาจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่เรียกว่า (Dok-Hack-Sa หรือ BDES) หรือผ่านหลักสูตรที่ได้รับการยกเว้น

5) หน่วยกิตจากสถาบันอุดมศึกษา อาชีวศึกษา หรือสถาบันการศึกษาตลอดชีวิตอื่น ๆ ที่เลิกเรียนกลางคัน

หน่วยกิตจากข้อ 3-5 สามารถรับรองตามข้อกำหนดหลัก หรือวิชาเลือกหลัก หรือข้อกำหนดทั่วไป หรือวิชาเลือกทั่วไปได้ ขึ้นอยู่กับมาตรฐานหลักสูตรของ ACBS และการตัดสินใจของคณะกรรมการตรวจสอบการรับรองหน่วยกิต (Credit Recognition Review Committee)

6) หน่วยกิตที่ได้จากหลักสูตรที่จัดเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับการอนุรักษ์รักษาไว้เป็นทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรม และผู้สืบทอดที่ได้รับการศึกษาเป็นผู้ส่งต่อการสอนสามารถรับรองเป็นวิชาหลัก หรือวิชาเลือกทั่วไป ขึ้นอยู่กับการเชื่อมของสาขาที่เรียนกับทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ

สถาบันการศึกษาใน 2 แห่งแรก ต้องผ่านการประกันคุณภาพโดยหน่วยงานการศึกษาที่ชื่อว่า The Korean Council on University Education -KCUE แต่ NILE รับผิดชอบการรับรองสถาบันการศึกษาโดยตรงใน 4 แห่งหลัง ในปี 2012 NILE ได้ทำการรับรองโปรแกรมการศึกษากว่า 5,000 โปรแกรมใน 537 สถาบันซึ่งสร้างโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถานศึกษาเหล่านั้นไม่ได้มีอยู่ภายใต้ KCUE. และมีสถาบันเอกชนที่ทำโปรแกรม online Variety และ อีก 28 สถาบันการศึกษาภายใต้กองทัพ

ใน ACBS นี้ มีหลักสูตรมาตรฐาน 2 ระดับคือระดับปริญญาตรีและอนุปริญญา โดยในระดับปริญญาตรี มี 109 สาขาเอก และ 24 คณะวิชา เพิ่มจากปีค.ศ. 1998 ซึ่งมีเพียง 41 สาขาวิชาเอก (ข้อมูล ณ ปีค.ศ.2013) เช่น Home Economics, Nursing, Business Administration,

Economics, Engineering, Tourism, Advertising, Military Science, Dance (Liberal Art), Library and Information Science, Fine Art, Beauty Art, Law, Public Health, Theology, Oceanography, Arts, Arts in Music, Science, Traditional Arts, Science in Leisure and Sports, Science in Public Administration, Fashion, Criminal Investigation.

ในระดับอนุปริญญา (Associate's level) มี 109 สาขาวิชาเอกและ 14 คณะวิชา (ข้อมูล ณ ปีค.ศ. 2013) เช่น Home Economics, Business Administration, Engineering, Tourism, Military Science, Agriculture, Industrial Arts, Biotechnology, Language (Arts), Riryō (a form of physiotherapy), Traditional Arts, Sports, Public Administration และมีการรับรองหลักสูตรในสาขาศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติจำนวน 119 สาขาวิชา โดยโปรแกรมส่วนใหญ่จะถูกประเมินใหม่ทุกๆ 2 ปี และผู้ให้บริการการศึกษาจะถูกประเมินใหม่ทุกๆ 4 ปี

กำหนดการรับรองและการเทียบโอนหน่วยกิตการเรียนรู้ในรายวิชาของ NILE จะมีการกำหนดตารางเทียบคะแนน โดยรับรองและเทียบโอนทุกรายวิชาที่ผู้เรียนเคยศึกษาในสถานศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ที่มีคะแนนตั้งแต่ 60 คะแนนขึ้นไป โดยไม่คำนึงว่าใช้เวลาในการเรียนรายวิชานานเท่าใด ผู้เรียนต้องสะสมอย่างน้อย 140 หน่วยกิตจึงจะได้รับปริญญาตรี และ 80 หน่วยกิตสำหรับระดับอนุปริญญาจาก ACBS นี้

จุดสำคัญของระบบ ACBS ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือการสะสมหน่วยกิตตามรายวิชาต่างๆ โดยไม่มีการหมดอายุ โดยในการสะสมหน่วยกิต ผู้ที่ต้องการเข้ารับการศึกษาศึกษาและสะสมหน่วยกิตผ่านระบบ ACBS ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

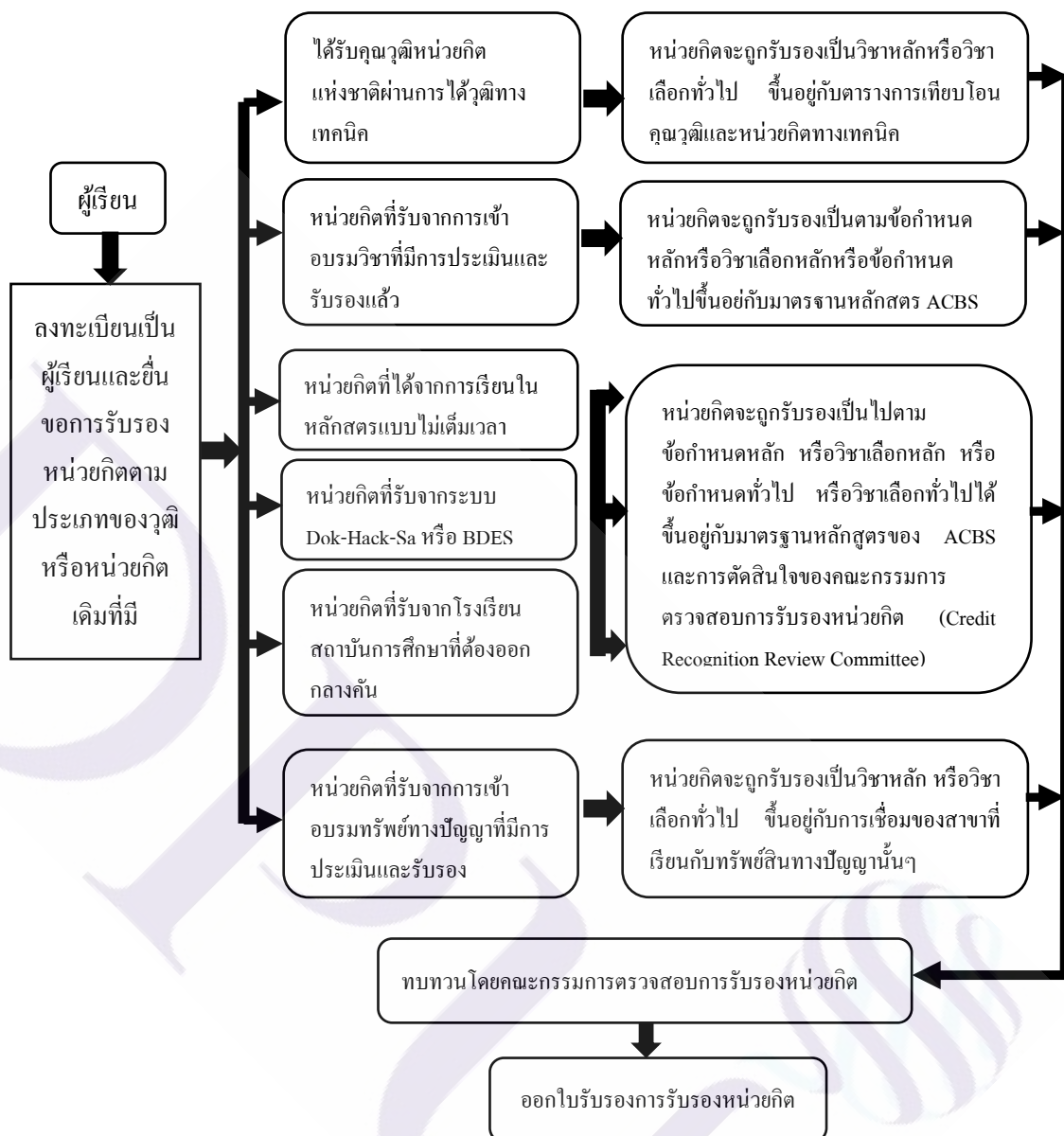
1. ผู้ที่ไม่สามารถเรียนจบตามหลักสูตรในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย และต้องการนำหน่วยกิตรายวิชาที่เคยเรียนมาแล้วมาขอเทียบโอนเพื่อสะสมเป็นหน่วยกิต เพื่อรับวุฒิปริญญาตรีหรืออนุปริญญาจากระบบ ACBS
2. ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากการอบรมอาชีพต่าง ๆ และต้องการขอการเทียบโอนเป็นหน่วยกิตอย่างเป็นทางการจาก ACBS โดยอาจารย์และคณะกรรมการจะตรวจสอบว่าจะได้รับหน่วยกิตเท่าไร จาก 4-45 หน่วยกิต
3. ผู้ที่ต้องการรับปริญญาบัตรใบที่ 2 และผู้ที่ได้อนุปริญญาแล้วแต่ต้องการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นและต่อเนื่องจากวุฒิแรก
4. ผู้ที่ต้องการรับรองหน่วยกิตจากที่เคยได้จากสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา และผู้ที่ต้องการคุณวุฒิส่งขึ้นจากประกาศนียบัตรสายอาชีพเฉพาะที่มีอยู่แล้ว
5. ผู้ที่มีทักษะฝีมือในกลุ่มงานด้านศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม หรือด้านที่เกี่ยวข้องในสายนี้ สามารถนำมาเทียบเป็นหน่วยกิตจาก ACBS ได้

6. ผู้ที่ต้องการนำผลการเรียนใน ACBS เพื่อไปยื่นขอสอบรับใบประกอบวิชาชีพเฉพาะ เช่น นักกฎหมาย หรือ นักบัญชี

7. ผู้ที่ต้องการรับปริญญาตรีเพื่อเข้าศึกษาต่อในบัณฑิตศึกษา

ในด้านอายุของผู้เรียนใน ACBS จากรายงานวิจัยพบว่า พบว่า 2001 มีผู้สำเร็จการศึกษาใน ACBS ร้อยละ 70 มีอายุน้อยกว่า 30 ปี แต่ปี 2011 มีเพียงร้อยละ 41 ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี และกลับพบว่า ร้อยละ 74 เป็นผู้หญิงที่สำเร็จการศึกษา และอยู่ในวัยกลางคนที่มีอายุมากกว่า 30 ปี ที่เป็นแม่บ้านที่ต้องการกลับเข้าสู่การทำงานนอกบ้าน

ACBS เป็นระบบที่ครอบคลุมกระบวนการแบบผลรวม (Summative process) โดยรับรองผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านการสะสมชั่วโมงหน่วยกิต เริ่มตั้งแต่การให้คำปรึกษา หลักฐานเอกสารการเรียนรู้ และการให้วุฒิการศึกษา ผู้เรียนแต่ละคนต้องกรอกใบสมัครและยื่นต่อแผนก ACBS ของ NILE แต่ละคนจะได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาของสถาบันการศึกษา หรือจากทีมที่ปรึกษา (ACBS Counselling teams) ซึ่งจะช่วยเหลือเรื่องแผนการเรียน หลักสูตร ปรึกษา มอบหมายรายวิชาที่เหมาะสม และเลือกวิธีการประเมินที่เหมาะสมที่สุดกับผู้เรียน ผู้เรียนที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่สะสมจากการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยมาต้องยื่นเอกสารหลักฐานเพื่อขอรับรองเป็นหน่วยกิต ซึ่งเอกสารแต่ละประเภทที่ใช้จะหลากหลายตามประเภทของสถาบันที่มอบวุฒิเหล่านี้ให้ เมื่อผู้เรียนสะสมประสบการณ์และการเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถยื่นคำขอต่อแผนก ACBS ให้รับรองหน่วยกิตเพื่อเทียบโอนเป็นหน่วยกิต ปริญญาบัตรที่ได้รับจาก ACBS จะเทียบเท่าปริญญาตรีหรืออนุปริญญาตามพระราชบัญญัติอุดมศึกษา (HEA – Higher Education Act of 1965) และมอบปริญญาบัตร โดยกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (MEST) หรืออธิการบดีของมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย (UIL, 2014, p. 2) ที่ได้รับการรับรอง และดำเนินการตรวจสอบโดยคณะกรรมการตรวจสอบการรับรองหน่วยกิต (Credit Recognition Review Committee) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ภาพที่ 2.12 : กระบวนการรับสมัครและรับการรับรองหน่วยกิต

ที่มา : Sang-DukChoi, 2007, p. 33.

กลไกที่สำคัญที่ทำให้ระบบธนาคารหน่วยกิต แตกต่างจากระบบการศึกษาแบบเปิดอื่นๆ (Unesco, 2014, pp.1-3) รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีควบคุมคุณภาพกระบวนการรับรองสถาบันการศึกษานอกระบบทุกแห่งโดย ACBS เป็นผู้พัฒนามาตรฐานหลักสูตร การประเมินสถาบันที่จัดและประเมินตัวโปรแกรม มาตรฐานหลักสูตรต้องประกอบด้วยจำนวนชั่วโมงหน่วยกิต รายวิชาและวิชาหลักและวิธีการประเมิน ACBS จะประเมินสถาบันผู้ให้การศึกษาและในโปรแกรมที่จัด การรับรองยึดมาตรฐานหลักสูตรของสถาบันผู้ให้การศึกษา

ในปีค.ศ. 2013 ACBS ได้อนุมัติให้เปิดสาขาวิชาระดับปริญญาตรีจำนวน 109 สาขาวิชา ใน 24 คณะ และ 109 หลักสูตรในระดับอนุปริญญา 13 คณะ ในระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) ดังรายการลักษณะของสถาบันและจำนวนรายวิชาในภาพที่ 2.13 ต่อไปนี้

ชนิดของสถาบัน		จำนวนสถาบัน		จำนวนรายวิชา	
		ปี 2001	ปี 2006	ปี 2001	ปี 2006
ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตร่วมมือกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย	58	130	371	7,276
	วิทยาลัย	32	92	195	3,765
	รวม	90	222	566	11,041
ศูนย์การคำนวณทางอิเล็กทรอนิกส์ร่วมมือกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย		2	2	13	216
หลักสูตรเฉพาะทางที่วิทยาลัย		12	37	83	1,203
สถาบันการศึกษาเอกชน		27	63	147	1,392
โรงเรียนการอบรมเพื่อการหางาน		31	74	196	3,220
สถาบันรัฐบาล		2	25	14	447
สถาบันที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์		2	1	2	22
โพลีเทคนิคขั้นสูง		-	3	-	326
โรงเรียนพิเศษ		-	4	-	115
สถาบันตลอดชีวิต		-	10	-	534
สถาบันมรดกวัฒนธรรมพิเศษ		-	17	-	263
การเรียนรู้ทางไกล		-	5	-	59
รวมทั้งสิ้น		166	463	1,021	18,836

ภาพที่ 2.13 จำนวนของสถาบันและรายวิชาที่ได้รับการรับรอง

ที่มา: สมศักดิ์ นาวายุทธ์, 2557, น. 8.

ในปีค.ศ. 2015 จำนวนสถาบันการศึกษาที่ทำการรับรองประสบการณ์การเรียนรู้เป็นหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตมีจำนวนเพิ่มขึ้น (NILE, 2015, pp.7-9) เป็น 533 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตที่ร่วมมือกับวิทยาลัยจำนวน 230 แห่ง สถาบันอาชีวศึกษาจำนวน 95 แห่ง สถานอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษาลดชีวิต (Lifelong Learning Facilities) จำนวน 111 แห่ง สถาบันการศึกษาเอกชน จำนวน 42 แห่ง สถาบันการศึกษาทหาร จำนวน 28 แห่ง สถาบันการศึกษาที่ร่วมมือกับรัฐบาลจำนวน 15 แห่งและสถาบันฝึกอบรมหลักสูตรที่ถูกจัดเป็นมรดกที่สำคัญทางศิลปวัฒนธรรมของชาติจำนวน 12 แห่ง มีผู้ลงทะเบียนเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตตั้งแต่ปีค.ศ. 1998 จำนวน 1,180,395 คน และจบการศึกษาแล้วจำนวน 544,051 คน

ACBS ของสาธารณรัฐเกาหลี เป็นระบบที่รวมเอาการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัยเข้าไว้ในระบบใหญ่เป็นระบบเดียว สามารถเทียบโอนหน่วยกิตจากแหล่งต่างๆ มีสถาบันการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับ ACBS 7 กลุ่มรวมสถาบันฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับ ACBS เป็นจำนวนทั้งหมด 435 แห่ง ได้แก่

1) ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจำนวน 217 แห่ง หรือเป็นร้อยละ 50 ของทุกกลุ่ม

2) สถาบันการศึกษาคอมพิวเตอร์ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

3) วิทยาลัยชุมชนที่ให้การบรรยายต่อสาธารณชน หรือ in-depth courses

4) สถาบันเอกชน

5) โรงเรียนเทคนิคและฝึกอบรมสายอาชีพ (Technical & Vocational Training School)

6) สถาบันสำหรับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ (Institution for Important Intangible Cultural Properties)

แนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้กับ ระบบ Lifelong Learning Account System (LLAS) จากรายงานของ UNESCO ชื่อ Republic of Korea Case Study : World of Work , Lifelong Learning Account System (UNESCO, 2014, p.1) ระบุว่าสาธารณรัฐเกาหลีได้พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตก้าวหน้าไปอีกก้าวหนึ่ง ที่เรียกระบบว่า LLAS – Lifelong Learning Account System ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 23 กำหนดให้เป็นระบบที่จะขยายพื้นฐานให้สังคมได้ใช้ประโยชน์ของผลการเรียนรู้ โดยการรวบรวมและจัดการกับประสบการณ์การเรียนรู้ของตนในบัญชีสะสมการเรียนรู้ออนไลน์ และยังสามารถเชื่อมกับอาชีพหรือคุณวุฒิหรือใช้เป็นข้อมูลเหล่านี้สำหรับการจ้างงาน ซึ่งประชาชนทั่วไปแต่ละคนจะได้รับการสนับสนุนในการพัฒนา Portfolio ของตนในหลักสูตรการเรียนรู้ หรือประวัติการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกกระบบ เสมือนการมีบัญชีสะสมทรัพย์ (Saving account) ของระบบธนาคาร ที่แต่ละ

คนที่เป็นเจ้าของบัญชีสามารถค่อย ๆ ผากเพิ่มขึ้นในบัญชีของตน โดยแต่ละคนจะวางแผนสะสม การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเพื่อไต่บันไดการเรียนรู้ของตนขึ้นไปได้เรื่อย ๆ

พัฒนาการของระบบสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไต้หวัน

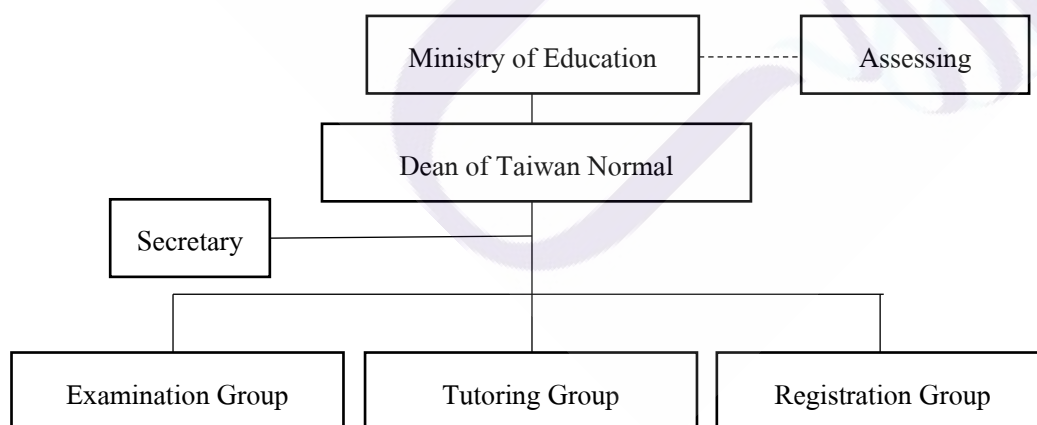
ใน รายงาน วิจัย ชื่อ “Development Orientation of Taiwan Accreditation System of Non-formal Education” ศึกษาเปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) กับระบบการรับรองผล การศึกษานอกระบบ (Taiwan Accreditation system of Non-formal education) ของไต้หวัน Youngwha, Kee and other (2008, p. 5) ได้ระบุว่าประเทศไต้หวันได้ย้ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีเป็นตัวอย่าง (Model) ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ การศึกษาผู้ใหญ่ของประเทศ โดยในปี 1998 กระทรวงศึกษาธิการได้ออก “White Paper of Stepping to the Learning Society” ผ่านกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งทำให้เกิด รากฐานทางกฎหมายในการรับรองการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มีการประกาศใช้วิธีปฏิบัติในการรับรอง ผลการศึกษานอกระบบ และได้ทดลองใช้ระบบการรับรองผลการศึกษานอกระบบเป็นเวลา 3 ปี ตั้ง ศูนย์การรับรองผลการศึกษานอกระบบ (Center of Non-formal Education Accreditation) มีศูนย์ การศึกษาผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน (National Taiwan Normal University) แต่พบว่า ระบบดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่จะได้รับ ปริญาจากการเรียนรู้นอกระบบแบบเดิมของตนได้ จึงเป็นแรงผลักดันจากผู้เรียนและสถาบันการ ฝึกอบรมที่เข้าร่วม ให้เชื่อมการรับรองการศึกษานอกระบบเข้ากับการให้ปริญญาบัตร และเริ่ม ดำเนินการเชื่อมหน่วยกิตกับวุฒิปริญญาอย่างเป็นทางการในปีค.ศ. 2007 ได้สำเร็จ

Youngwha, Kee and other ได้ระบุไว้ในรายงานเดียวกันว่า ไต้หวันเชื่อมระบบการ รับรองกับการให้ปริญญา (follow an Inductive progress in building degree linked accreditation system) ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีดำเนินการแบบนิรนัย (Deductive progress) ซึ่งเห็นได้ ว่า ไต้หวันบริหารด้วยวิธี “Bottom-up way” แต่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใช้วิธี “Top-bottom way” โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตั้งแต่ต้น ที่จะสร้างระบบการศึกษาใหม่ เพื่อขยาย โอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา-ปริญญามากขึ้น รัฐบาลจึงเป็นผู้ตั้งต้น พัฒนาความคิดและรูปแบบของระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) ออกกฎหมาย นโยบาย และอื่นๆ นอกจากนี้รัฐบาลให้การสนับสนุนและให้สิทธิประโยชน์แก่สถาบันฝึกอบรมที่ผ่านการรับรอง ให้จัดการเรียนการสอนในระบบของ ACBS ได้อีกด้วย

ในเรื่องปัญหาของการเชื่อมหน่วยกิตกับปริญญานั้น ไต้หวันดำเนินการทีละขั้นตอน เริ่มสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สุดท้ายพบว่าวัฒนธรรมของเอเชียนั้น ปริญญาเป็น องค์ประกอบที่สำคัญในการจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนตลอดชีวิตของประเทศไต้หวัน

ส่วนใหญ่ ต้องการได้รับปริญญาบัตร เพื่อเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า “ตนได้เรียนรู้” การเชื่อมปริญญาบัตรกับหลักสูตรการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการเข้ามาเรียนรู้ตลอดชีวิต ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีเริ่มดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษาอย่างชัดเจน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลาที่ผ่านมาและทำให้กลายเป็นระบบการศึกษาระดับชาติ ที่เป็นที่สนใจของประชาชน และสร้างโอกาสมากขึ้นสำหรับการให้ได้รับปริญญาได้สูงขึ้น ในเรื่องโครงสร้างของศูนย์การรับรองหน่วยกิตการศึกษานอกระบบแห่งชาติได้หวั่น ปรากฏว่ากระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้อธิการของมหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน (Dean of Taiwan Normal University) ดูแลรับผิดชอบศูนย์การรับรองหน่วยกิตการศึกษานอกระบบของไต้หวัน (Taiwan Non-formal Education Curriculum Accreditation Center) แบ่งงานออกเป็น 3 กลุ่มเป็นกลุ่มตรวจสอบ (Examination group) กลุ่มการเรียนการสอน (Tutoring Group) และกลุ่มทะเบียน (Registration Group) มี Assessing group เป็นผู้รับรองหลักสูตรของการศึกษานอกระบบ ดังนี้ (Youngwha, Kee and other, 2008, p. 4)

- 1) กลุ่มตรวจสอบ (Examination group) รับผิดชอบในการรับและตรวจสอบแบบฟอร์มใบสมัครของสถาบันรับรองหน่วยกิต
- 2) กลุ่มการเรียนการสอน (Tutoring Group) รับผิดชอบการให้คำปรึกษา เผยแพร่โปรแกรมการศึกษา ประเมินโปรแกรมและประสิทธิภาพการเรียนรู้ และสอบถาม
- 3) กลุ่มทะเบียน (Registration Group) รับผิดชอบช่วยผู้เรียนลงทะเบียน ประเมินคะแนนสอบของผู้เรียน ตรวจสอบหน่วยกิตของผู้เรียน

ภาพที่ 2.14 โครงสร้างศูนย์การรับรองหน่วยกิตการศึกษานอกระบบแห่งชาติไต้หวัน

ที่มา: Developmental Orientation of Taiwan Accreditation System of Non-formal Education (2008, p. 4)

งานวิจัยของ Kee Youngwha, Hunag Gushun and Zhang Rui ที่ชื่อว่า Developmental Orientation of Taiwan Accreditation System of Non-formal Education (2008, pp, 5-9) ได้อภิปรายเสนอแนะให้รัฐเข้ามาให้การสนับสนุนในการกำหนดกฎหมายที่สำคัญแก่ศูนย์การรับรองหน่วยกิต การศึกษานอกระบบแห่งชาติได้หวั่น เพิ่มจำนวนและความหลากหลายของสถาบันฝึกอบรมที่เป็นพันธมิตรกับศูนย์การรับรองหน่วยกิตฯ (Affiliated with) ที่มีเพียง 24 แห่งและปรับปรุงคุณภาพบุคลากรของศูนย์การรับรองหน่วยกิตการศึกษานอกระบบฯ ให้มีความรู้ที่เพียงพอ ลดความซับซ้อนของกระบวนการสมัครเพื่อขอเป็นสถาบันฝึกอบรมของศูนย์ พิจารณาค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนที่สูงเกินไปให้ลดลง รวมทั้งปรับระยะเวลาที่ได้รับการรับรองที่สั้นเกินไป เพื่อก่อให้เกิดความสนใจจากสถาบันฝึกอบรมที่จะเข้าเป็นพันธมิตรกับศูนย์การรับรองฯและผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายจะสมัครเข้าเรียน

ประเทศญี่ปุ่น มีกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ministry of Education Culture, Sport, Science and Technology) เรียกชื่อย่อว่า MEXT (ฉันทนา จันทรบรรจง และทักษ์ อุคมรัตน์, 2558, น.33-79) รับผิดชอบในการจัดการศึกษา และมีสำนักงานนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต รับผิดชอบด้านนโยบายและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การบริหาร การศึกษายึดหลักกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีการเทียบโอนผลการเรียนตั้งแต่การศึกษาก่อนบังคับ จนถึงอุดมศึกษา

ในระดับการศึกษาก่อนบังคับคือประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้กระบวนการสอบและเทียบโอนหลักสูตรการศึกษาที่ไม่ใช่หลักสูตรแกนกลางของรัฐ เข้าสู่การศึกษาในระบบ คณะกรรมการศึกษาจังหวัด (Prefectural Board of Education) เป็นผู้บริหารจัดการสอบด้วยข้อสอบกลางของรัฐ ผู้เรียนนอกระบบสามารถนำผลสอบที่ผ่าน ไปสมัครสอบเข้าระดับมัธยมปลายต่อได้ ประเทศญี่ปุ่นไม่มีการจัดการศึกษาก่อนบังคับให้ผู้ที่อายุสูงกว่า 15 ปี แต่ใช้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่เรียกว่า “Kominkan” หรือ Community-based Social Education Institution ซึ่งบริหารจัดการโดย คณะกรรมการการศึกษาของท้องถิ่น จัดการเรียนรู้ตามความต้องการของชุมชน ประชาชนทั่วไป ทุกวัยในชุมชน จนถึงวัยสูงอายุ กระตุ้นให้ประชาชนรักกิจกรรมด้านการศึกษาและวัฒนธรรม สอนเรื่องประชาธิปไตย เป็นสถานที่ให้ประชาชนได้มาพบปะกันและพัฒนาความสามารถร่วมกัน ผ่านกิจกรรมเชิงอุตสาหกรรม สวัสดิการและอื่น ๆ (Yoko Arai and Miho Tokiwa-Fuse (2013, pp. 1, 14)

ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีโครงสร้างและหลักเกณฑ์การสะสมหน่วยกิตใน 2 ลักษณะ คือ

- 1) การใช้วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
- 2) การใช้กระบวนการสอบเทียบ กรณีที่ผู้เรียนเลือกเรียนในโรงเรียนทางเลือกซึ่งไม่ใช่หลักสูตรแกนกลางระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือโรงเรียนนานาชาติ

ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนหลักสูตรสายสามัญกับสายอาชีพ เช่น วิชาบูรณาการอุตสาหกรรมกับพาณิชยกรรม ผู้เรียนที่เรียนวิชาบูรณาการ (Integrated courses) สามารถจะเลือกเรียนวิชาอื่น ๆ เสริมตามความต้องการ อาจกำหนดหัวข้อที่ต้องการเรียนด้วยตนเอง ค้นคว้าด้วยตนเองเป็นแบบรายวิชาผสมกิจกรรม โดยใช้ระบบหน่วยกิตเป็นฐาน (Credit-Based System) การสะสมผลการเรียนขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของสถานศึกษา และที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะสมผลการเรียนในวิชาบูรณาการ โดยไม่ต้องแบ่งตามปีการศึกษา มีตารางการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น มีวิชาที่จัดสอนทั้งในเวลากลางวัน ตอนเย็น และเรียนทางไปรษณีย์ เช่น Ya, Shimjulu abuki Hight School ในแต่ละสัปดาห์ให้เรียนภาคกลางวัน 3 วัน และตอนเย็น 1 วัน มีวิชาเลือกที่หลากหลาย

ส่วนระบบสะสมผลการเรียนจากภายนอก เป็นระบบเสริมและดำเนินงานควบคู่กับการเทียบโอนหน่วยกิต เพื่อลดภาระงานในการเรียนภาคปกติหรือภาคค่ำ ระบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียน (Interschool Cooperation System) เป็นระบบการเรียนจากวิทยาลัยฝึกอบรมพิเศษ (Accreditation of Studies at special training colleges) ที่โรงเรียนมัธยมปลายยอมรับผลการเรียนที่ผู้เรียนเรียนจากวิทยาลัย หรือจากการฝึกอบรมพิเศษ เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ วิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งให้ความรู้และทักษะสูงกว่าที่จะได้จากการเรียนในระดับมัธยมปลาย และระบบเทียบโอนผลการเรียนจากการสอบวัดความสามารถ (Credit for success in proficiency tests) เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่ตนสนใจให้สูงขึ้นผ่านการสอบมาตรฐานสากล และสามารถนำมาเทียบโอนได้

ระดับอุดมศึกษา ดำเนินการในสถาบันการศึกษาหลายประเภท คือ มหาวิทยาลัย (Universities) จูเนียร์คอลเลจ (Junior Colleges) วิทยาลัยเทคนิค (Colleges of technology) และวิทยาลัยการฝึกอบรมวิชาชีพ (Professional Training) ซึ่งแยกสังกัดอยู่ภายใต้รัฐบาลกลาง (National) และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Public) และ เอกชน (Private)

แต่ละสถาบันจะเป็นผู้บริหารการเทียบโอนหน่วยกิต โดยผู้บริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม จะวัดผลการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม โดยใช้มาตรฐานที่สถาบันอุดมศึกษาซึ่งให้ปริญญาได้กำหนดไว้ ตามหลักเกณฑ์ของสถาบันแห่งชาติเพื่อปริญญาทาง

วิชาการและการประเมินมหาวิทยาลัย (National Institution for Academic Degrees and University Evaluation เรียกชื่อย่อว่า NIAD-UE) เป็นองค์กรมหาชนที่ก่อตั้งขึ้นตามกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2546

NIAD-UE (National Institution for Academic Degree an University Evaluation) ทำหน้าที่อนุมัติปริญญาทางวิชาการของสถาบันศึกษาทุกสังกัด หลักสูตรปริญญาตรีใช้หลักการที่เรียกว่า Credit Substantiation ใน โครงสร้างหลักสูตรจะนับ 1 หน่วยกิต เท่ากับ 45 ชั่วโมง ประกอบด้วยการเรียนในชั้นเรียน 15 ชั่วโมง การเตรียมตัวและเรียนเพิ่มเติมด้วยตนเองอีก 30 ชั่วโมง เจ้าของหลักสูตรต้องดูแลให้ผู้เรียนเตรียมตัวและเรียนเพิ่มเติมด้วยตัวเองครบ 45 ชั่วโมง ตามระบบ CAP System ในหลักสูตรระดับวิทยาลัยแบบ 2 ปีและ 3 ปี มีจำนวนหน่วยกิตไม่ต่ำกว่า 62 หน่วยกิตและ 93 หน่วยกิต และระดับปริญญาตรีทั่วไป มีจำนวนหน่วยกิตไม่ต่ำกว่า 124 หน่วยกิต และเรียนไม่น้อยกว่า 4 ปี

ระบบการเทียบโอน (Credit Transfer System) ใช้สะสมหน่วยกิตที่มหาวิทยาลัย หรือ วิทยาลัยอื่นทั้งในและต่างประเทศ จำนวนหน่วยกิตที่สามารถเทียบโอนได้จะต้องไม่เกิน 60 หน่วยกิตสำหรับระดับปริญญาตรี และ 10 หน่วยกิตสำหรับระดับบัณฑิตศึกษา การรับเทียบโอนขึ้นอยู่กับแต่ละมหาวิทยาลัยจะยอมรับผลการเรียนจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ส่วนมากมีการยอมรับการเทียบโอนจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่มีข้อตกลงล่วงหน้ากันอยู่แล้ว

สถาบันชั้นนำด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (AIIT) เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูง เป็นสถาบันบัณฑิตศึกษาของรัฐบาลท้องถิ่นเป็นแห่งแรกที่มีระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ให้ผู้เรียนสะสมผลการเรียนล่วงหน้าก่อนลงทะเบียนเป็นนักศึกษาปกติ มี 2 หลักสูตรคือ ปริญญาโททางสถาปัตยกรรมระบบสารสนเทศ และปริญญาโททางนวัตกรรมสำหรับการออกแบบและวิศวกรรม ใช้ระบบ 4 ภาคเรียน และหลักสูตร 3 ปี โดยในระบบ 4 ภาคเรียน (Quarter system) เป็นการศึกษาแบบเข้มข้น (Focused study) ซึ่งต่างจากบัณฑิตวิทยาลัยปกติในญี่ปุ่น ที่จะเปิดสอนแบบปีการศึกษาละ 2 ภาคเรียน (Semester system) เพื่อให้ครอบคลุมหลักสูตรแบบพื้นฐานอย่างกว้าง (broad-based curriculum) แต่ระบบ 4 ภาคเรียนของ AIIT quarter system ผู้เรียนจะได้รับความรู้และทักษะอย่างเชี่ยวชาญ ในช่วงเวลาที่สั้นแต่เน้นแบบเข้มข้น (to acquire expert knowledge and skills in a short, concentrated period) ในแต่ละรายวิชา ผู้เรียนจะได้เรียนสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และจบวิชานั้น ๆ ภายใน 2 เดือน จึงได้รับประโยชน์จากการที่สามารถจบแต่ละวิชาได้ในเวลาอันสั้น สถาบันปรับตารางเรียนทุกภาคเรียน หลักสูตร 3 ปี มีการนำระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ เข้ามาใช้เพิ่มเติมจากระบบการเรียนแบบดั้งเดิม เพื่อให้มีความหลากหลายในรูปแบบของการเรียน ผู้เรียนแต่ละคนที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาเพราะต้องทำงานเลี้ยงชีพ ก็สามารถได้ปริญญาจากการเรียนในระบบที่จัดให้อย่างเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของแต่ละคน Credit Bank System ของ AIIT มีลักษณะพิเศษ คือ

1) หน่วยกิตของผู้เรียนที่ได้รับจากหลักสูตรแบบไม่รับปริญญา (Credit earned as a non-degree student) จะถูกนำมาสะสมและใช้เพื่อเข้าเรียนในบัณฑิตวิทยาลัย (Graduate School) ได้เหมือนนักศึกษาทั่วไป

2) เมื่อผู้เรียนเข้าเรียนในฐานะนักศึกษาคณะแล้ว หน่วยกิตที่สะสมไว้ในระบบสะสมหน่วยกิตของ AIT สามารถจะเทียบโอนนับเป็นหน่วยกิตในหลักสูตรได้

3) ผู้เรียนได้ลดค่าเล่าเรียนเท่ากับที่ได้จ่ายให้กับสถาบันที่ได้เข้าเรียนแบบไม่รับปริญญา

4) การเรียนในปีแรกจะเรียนจากวิดีโอที่บันทึกการบรรยายไว้ ผู้เรียนสามารถขยืมไปฟังทบทวนได้อีก

5) มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน (Problem-base) โดยการร่วมมือกับสภาที่ปรึกษา

แต่มีเงื่อนไขเพิ่มเติม คือ นักศึกษาสามารถสะสมหน่วยกิตภายใน 5 ปี แต่ต้องจบการศึกษาได้ภายใน 5 ปีจึงมีสิทธินำหน่วยกิตที่สะสมมานับได้

ระบบนี้ยังมีสนับสนุนที่ช่วยเหลือผู้เรียนในการฟังบรรยาย (e-learning) ผู้เรียนทั่วไปและผู้เรียนที่มีความจำกัดเรื่องเวลา สามารถขยืมบันทึกวิดีโอคำบรรยายของผู้สอนไปฟังได้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถามคำถาม และให้ส่งการบ้านได้ ผู้เรียนที่จบการศึกษาไปแล้ว ยังสามารถใช้ห้องสมุดและขยืมวิดีโอคำบรรยายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในเวลา 10 ปีหลังจบการศึกษา ที่จาก AIT Knowledge Home Port System (KHP) นอกจากนี้ ยังมีระบบสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ทำให้เป็นจุดแข็งของระบบสะสมหน่วยกิตที่ประสบความสำเร็จ คือ

1) มีการพัฒนาทางเลือกที่หลากหลายกับหน่วยงานภาคอุตสาหกรรม รัฐบาลท้องถิ่น รัฐบาลกลาง และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การจัดให้มีระบบฝึกงานหลังจากจบหลักสูตรแบบ internship program

3) จัดให้มีการแนะแนวการประกอบอาชีพ และ

4) จัดให้มีระบบรับข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับการเปลี่ยนงานของผู้จบการศึกษา และแนะแนวอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้จบการศึกษา

สรุปได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นไม่มีระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือ ระบบธนาคารหน่วยกิตที่เป็นระบบใหญ่หรือระบบร่วมในระดับชาติ แต่ใช้ระบบของการเทียบโอนผลการเรียนแต่ละระดับทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนจากนอกระบบการศึกษาเข้าสู่การศึกษาในระบบ โดยการสอบข้อสอบกลางของรัฐ มีการสะสมหน่วยกิตในรูปแบบธนาคารหน่วยกิตแต่เฉพาะพิเศษในระดับอุดมศึกษา แต่เป็นลักษณะที่แต่ละมหาวิทยาลัยดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิตเอง หรือร่วมกับมหาวิทยาลัยในเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ระบบการสะสมผลการเรียนรู้ของนครเซี่ยงไฮ้ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

แนวคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตส่งผลกระทบต่อ การปฏิรูปการศึกษาระหว่างประเทศและของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และนำไปสู่การพัฒนา ระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System) ในแผนปฏิรูปและพัฒนาศึกษา แห่งชาติระยะกลางและระยะยาว(ค.ศ. 2010-2020) การเทียบโอนและสะสมหน่วยกิต (Credit accumulation and transfer) ได้ถูกเสนอให้เป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพมาตรการหนึ่งในการ ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยในปีค.ศ. 2010 คณะกรรมการการศึกษาเทศบาลแห่งนครเซี่ยงไฮ้ ได้ริเริ่มระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Academic Credit Transfer and Accumulation Bank for Lifelong Education หรือ เรียกย่อว่า “SHCB”) ขึ้น ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยเปิดแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Open University) เป็น นวัตกรรมใหม่ที่เน้นส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องสำหรับประชากรและสร้างความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยและสถาบันที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเปิดแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (Li Huikang, Sun Yaoting, Yang Min, Wei Zhihai , 2013, pp. 61-70; (Li Huikang, Sun Yaoting, Yang Min, Wei Zhihai , 2013, pp. 61-70)

สืบเนื่องจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของนครเซี่ยงไฮ้ ผู้มีความต้องการใน การเรียนรู้แบบต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพการทำงาน ให้สามารถแข่งขันและมีความคล่องตัว ในช่วงของการปรับโครงสร้างทางอุตสาหกรรม ความต้องการการเรียนรู้เพิ่มขึ้นของกลุ่มประชากร จำนวนมาก ที่อพยพเข้ามาใช้ชีวิตใหม่และทำงานในนครเซี่ยงไฮ้ รวมทั้งการเพิ่มจำนวนประชากร ผู้สูงวัย ทำให้เกิดความต้องการในการเรียนรู้ต่อเนื่องมากขึ้นเรื่อย ๆ

เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและทันต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป อย่างรวดเร็ว รัฐบาลนครเซี่ยงไฮ้ได้เริ่มสโลแกนนครแห่งการเรียนรู้ ขึ้นในปีค.ศ. 1999 ได้ก่อตั้ง รูปแบบการให้บริการการศึกษาตลอดชีวิตรวมทั้งจัดกิจกรรมหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมสำหรับ ชุมชน สร้างฐานระบบสารสนเทศของการศึกษาตลอดชีวิต (<http://www.shlll.net/home/index.do>) มีการออกกฎหมายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตเป็นที่ยอมรับว่า การจัดให้มีรับรองผลการเรียนรู้ ระหว่างการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งการศึกษาจากในระบบและนอกระบบ เป็น สาระสำคัญในการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เทศบาลนครเซี่ยงไฮ้ได้ดำเนิน การศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ เกี่ยวกับระบบการรับรองและเทียบโอนผลการเรียนรู้ เช่นใน สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพยุโรป เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐเกาหลี เทศบาลแห่งนคร เซี่ยงไฮ้ได้พัฒนาระบบ SHCB ตามบริบทของนครเซี่ยงไฮ้ โดยได้ศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์

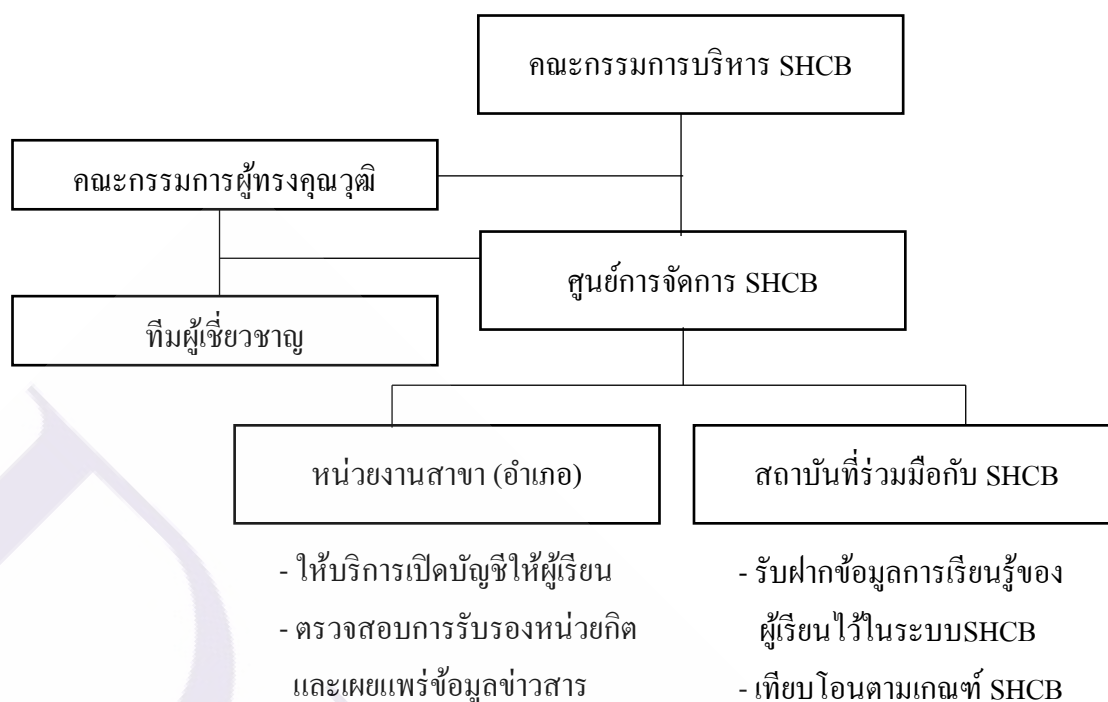
รายละเอียดการทำงานของระบบการรับรองและสะสมหน่วยกิตของต่างประเทศ และสร้างระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Academic Credit Transfer and Accumulation Bank for Lifelong Education -SHCB) ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยดังนี้

- 1) โครงสร้างและระบบการบริหารจัดการ (organization structure)
- 2) เกณฑ์การรับรองหน่วยกิต (accreditation criteria for credits)
- 3) ระบบการสะสมและเทียบโอนหน่วยกิต (credit accumulation and transfer system)
- 4) แฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learners' learning portfolio)
- 5) การบริการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (technology service platform)

การบริหารจัดการของ SHCB นั้น ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร (Management Committee) ประกอบด้วยตัวแทนของ SHCB มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Committee) และ ทีมผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา กำหนดเกณฑ์การรับรองหน่วยกิตของผู้เรียน รับรองหน่วยกิต ศูนย์บริหารจัดการ (Management Center) ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยเปิดแห่งนครเซี่ยงไฮ้ ทำหน้าที่พัฒนาและดำเนินงานระบบ SHCB โดยแบ่งการบริหารเป็น 5 ส่วนคือ

- 1) สำนักรับรองปริญญาบัตร – Office for Recognition of Academic Degree
- 2) สำนักรับรองการฝึกอบรมสาขาอาชีพ – Office for Recognition of Vocational Training
- 3) สำนักรับรองการศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ - Office of Recognition of Leisure Education
- 4) สำนักบริการทางสารสนเทศ - Office for Information Service
- 5) สำนักอำนวยการ – Office for Management

นอกจากนั้น มีหน่วยงานสาขา และสถาบันที่ร่วมมือกับ SHCB - Cooperation institutions in the system of SHCB. หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานสาขาของ SHCB คือ การบริการเปิดบัญชีให้ผู้เรียน ตรวจสอบการรับรองหน่วยกิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องของ SHCB โดยหน่วยงานสาขาเหล่านี้จะตั้งอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ของนครเซี่ยงไฮ้ ส่วนสถาบันที่ร่วมมือกับ SHCB มีหน้าที่รับฝากข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ในระบบ SHCB ตามเกณฑ์ของ SHCB เพื่อการเทียบโอนหน่วยกิตต่อไป ดังในโครงสร้างระบบงานต่อไปนี้

ภาพที่ 2.15 โครงสร้างของธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งนครเฉิงไฮ้ – SHCB

ที่มา : Li Huikang, Sun Yaoting, Yang Min, Wei Zhihai , 2013, p. 64

ระบบหน่วยกิตของ SHCB มาได้จาก 3 ช่องทางโดยมีเกณฑ์การรับรองใน

- 1) วุฒิปริญญาตรี ตั้งแต่ระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโท
- 2) การฝึกอบรมทางวิชาชีพ และ
- 3) หลักสูตรสั้นทางการ เกณฑ์การรับรองสำหรับทั้ง 3 ทางดังกล่าว มีดังนี้

1. เกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตระดับปริญญาทางวิชาการ มีการแต่งตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลายในสาขาต่าง ๆ 33 ทีมงาน เพื่อพัฒนาเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตระดับปริญญาทางวิชาการ รวมถึงเกณฑ์การรับรองที่เกี่ยวข้องสำหรับหน่วยกิตระดับปริญญาทางวิชาการ ประกาศนียบัตรจากการฝึกอบรมสายอาชีพ และการเชื่อมระหว่างหลักสูตรและโปรแกรม

2. เกณฑ์การรับรองสำหรับประกาศนียบัตรของการฝึกอบรมสายอาชีพ มีการแต่งตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญ พัฒนาบัญชีรายชื่อ (catalog) ของประกาศนียบัตรที่เกี่ยวข้อง และทำตารางเชื่อมระหว่างประกาศนียบัตร และหลักสูตรระดับปริญญาทางวิชาการ ซึ่งสามารถทดแทนหน่วยกิตของ

ระดับปริญญาโททางวิชาการ ถ้ารายละเอียดสาระเนื้อหาวิชาของประกาศนียบัตรครอบคลุมมากกว่าร้อยละ 60 ของหลักสูตรระดับปริญญาโททางวิชาการ

3. เกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตของนันทนาการศาสตรศึกษา มีการตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญที่จะกำหนดเกณฑ์การรับรองและสร้างบัญชีรายชื่อ (Catalog) สำหรับหลักสูตรและกิจกรรมในนันทนาการศาสตรศึกษา

SHCB ทำความร่วมมือกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจำนวนมากในนครเชียงใหม่ ที่จะทำหน้าที่รับฝากหน่วยกิตของผู้เรียนเข้าไปในระบบ SHCB ซึ่งจะรับรองและเทียบโอนหน่วยกิตที่ได้รับจากวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเหล่านั้น และแจ้งผลการรับรองหน่วยกิต รวมทั้งแสดงเกรดและหน่วยกิตที่เทียบโอนได้ SHCB จะร่วมมือกับตัวแทนที่ออกประกาศนียบัตรสำหรับการฝึกอบรมสายอาชีพหลายแห่งซึ่งช่วยพัฒนาเกณฑ์การรับรอง และรับฝากข้อมูลของประกาศนียบัตรเหล่านี้ นอกจากนี้ยังมีวิทยาลัยชุมชนในแต่ละอำเภอของนครเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแห่งนครเชียงใหม่ สำหรับผู้สูงวัยสามารถสมัครที่จะฝากโปรแกรมการเรียนรู้และหน่วยกิตของผู้เรียนในระบบ SHCB

ประชาชนของนครเชียงใหม่ สามารถนำบัตรประชาชนของตนมาสมัครเปิดบัญชีในระบบ SHCB ได้ เพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของรายบุคคล (Learners' portfolio) คือการศึกษาทางวิชาการ การฝึกอบรมวิชาชีพ และการเรียนรู้แบบนันทนาการ

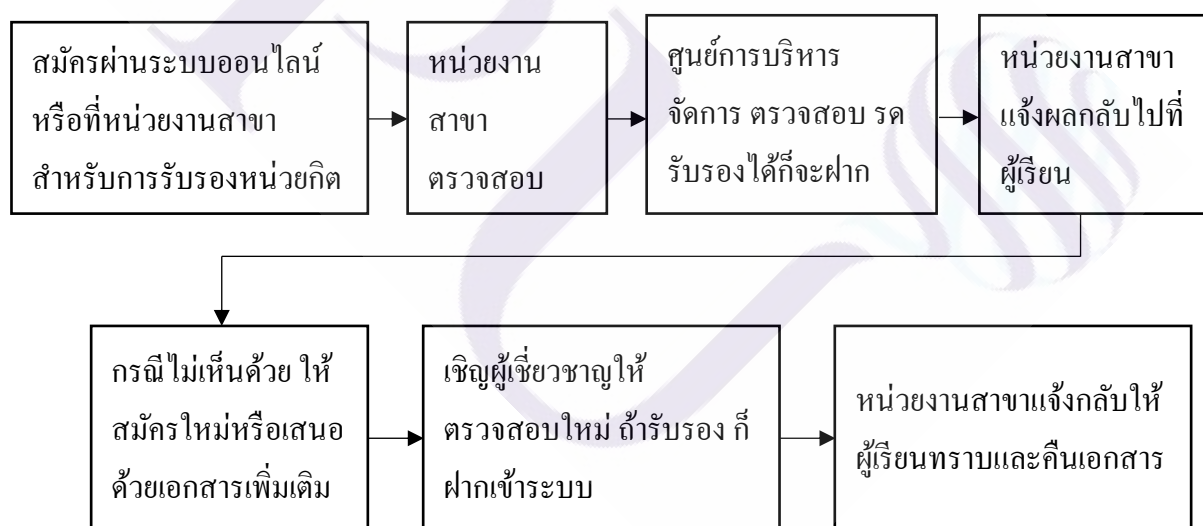
ฐานของบริการทางเทคโนโลยี (Technology service platform) ประกอบด้วย 1) เว็บไซต์ของระบบธนาคาร (Website of the bank) 2) เพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (individual learning portfolio) และ 3) ระบบปฏิบัติการ (Back Office System) โดย

1) ในการเปิดบัญชี (Opening the account) ผู้เรียนสามารถสมัครขอเปิดบัญชีกับระบบ SHCB ผ่านทางเว็บไซต์ของ SHCB ได้ เมื่อได้ผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้เรียนนำบัตรประชาชน มาติดต่อขอเปิดบัญชีที่หน่วยงานสาขาของระบบธนาคารและเซ็นต์สัญญาการให้บริการ

2) การฝากและสะสมผลการเรียนรู้ (Deposition and accumulation of learning outcomes) ผู้เรียนรายบุคคลสามารถสมัครเพื่อฝากหน่วยกิตทางวิชาการที่หน่วยงานสาขาใด ๆ ของ SHCB ก็ได้ โดยการแสดงหลักฐานเกรดการศึกษา หรือประกาศนียบัตร หลังจากหน่วยงานสาขาตรวจสอบแล้ว ศูนย์การบริหารจัดการ (Management Centre) จะตรวจเช็คข้อมูลและอาจขอให้สถาบันที่ออกประกาศนียบัตรนั้น ๆ ตรวจสอบซ้ำด้วย ถ้าจำเป็น จากนั้นผลการเรียนรู้จะถูกเก็บไว้ในเพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมแจ้งกลับไปยังเจ้าหน้าที่หน่วยงานสาขา ซึ่งจะส่งคืนหลักฐานหรือประกาศนียบัตรให้ผู้เรียน

ในทางกลับกัน สถาบันที่มีความร่วมมือกับ SHCB จะฝากเกรดเข้าในเพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน กรณีที่เป็นวิทยาลัยชุมชนในแต่ละอำเภอหรือมหาวิทยาลัยที่เสนอโปรแกรมการเรียนรู้นั้นหนทางการศาสตร์ศึกษาสำหรับผู้สูงวัย สถาบันเหล่านี้ต้องสมัครขอรับรองโปรแกรมที่จัดอยู่ หลังได้รับการรับรองโปรแกรมแล้วจึงจะปรากฏในบัญชีรายชื่อของระบบธนาคาร (Catalog of the bank) แล้วรายชื่อเกรดของผู้เรียนจะถูก upload คู่ SHCB ในช่วงเริ่มต้นและช่วงจบของภาคการศึกษาแยกกัน และจะถูกเก็บเข้าเพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ในเพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

3) การรับรองและการสะสมหน่วยกิต (Credit recognition and accumulation) ผู้เรียนสามารถสมัครออนไลน์ได้ หรือที่หน่วยงานสาขา เพื่อการรับรองหน่วยกิตไว้ในระบบ SHCB หลังจากหน่วยงานสาขาทบทวน จะถูกส่งไปที่ Management Centre เพื่อการตรวจสอบ ถ้าหน่วยกิตได้รับการรับรอง จะบันทึกฝากเข้าระบบ และแจ้งกลับไปหน่วยงานสาขา ซึ่งจะสามารถแจ้งผลการตรวจสอบทั้งหมดให้ผู้เรียนทราบ กรณีที่ผู้เรียนไม่เห็นด้วยกับการรับรองจะสามารถสมัครใหม่พร้อมหลักฐานเพิ่มเติม และ Management Centre จะเชิญผู้เชี่ยวชาญให้ตรวจสอบหน่วยกิตอีกครั้ง ถ้าในที่สุดหน่วยกิตได้รับการรับรอง เจ้าหน้าที่จะฝากหน่วยกิตเข้าไปในระบบ SHCB แล้วแจ้งผู้เรียนให้ทราบโดยหน่วยงานสาขา และคืนเอกสารใบสมัครให้กับผู้เรียนทั้งหมด

ภาพที่ 2.16 โครงสร้างการรับรองหน่วยกิต

ที่มา: The establishment of academic credit accumulation and transfer system: A case study of Shanghai Academic Credit Transfer and Accumulation Bank for Lifelong Education1 (2013, p. 67)

4) การเทียบโอนหน่วยกิต ผู้เรียนสามารถสมัครเพื่อขอเทียบโอนผลการเรียนรู้ของตน เป็นหน่วยกิตในสถาบันใดสถาบันหนึ่งที่มีความร่วมมือกับSHCB อย่างเจาะจง และเรียนอย่างต่อเนื่องจนบรรลุจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดเทียบเท่ากับประกาศนียบัตรของแต่ละสถาบันได้

ปัจจุบันระบบธนาคารเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตการศึกษาแห่งนครเชียงใหม่ มีเกณฑ์การรับรองหน่วยกิตจำนวน 166 หลักสูตรและ 139 ใบบรรองที่ไม่ให้วุฒิทางการศึกษา และให้การรับรองสำเร็จใน 541 ใบบรรองที่ไม่ให้วุฒิทางการศึกษา และ 1,549 หลักสูตรนันทนาการ ศาสตร์ และยังคงพัฒนาปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ต่อไป ได้แก่

1) กำหนดนโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล ผู้มีส่วนได้เสียภายนอก เช่น เทศบาล คณะกรรมการการศึกษาเทศบาล ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเชียงใหม่ และสำนักประกันสังคม และสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ชัดเจน เพิ่มเติมจากแผนปฏิรูปการศึกษาทั้งในระยะ กลางและระยะยาวที่มีอยู่ รวมทั้งกฎหมายและระบบหน่วยกิต ในการพัฒนาและดำเนินงานระบบ การสะสมและเทียบโอน

2) ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจแก่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงาน การศึกษาต่างๆ ในความสำคัญของการเทียบโอนและการสะสมการเรียนรู้ของการศึกษาตลอดชีวิต

3) พัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตให้อิงบนฐานของระบบหน่วยกิต แทนการผูกติดกับ ปีการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

4) ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาที่จะแบ่งปันหลักสูตร เทียบโอนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และตระหนักถึงความสำคัญของระบบธนาคารหน่วยกิต

5) จัดโครงสร้างองค์กร เทคโนโลยี การบริหารจัดการและวัฒนธรรม ของระบบ SHCB

6) สร้างเกณฑ์การรับรองสำหรับหลักสูตรในระดับปริญญา การฝึกอบรมและนันทนาการ ศาสตร์ศึกษา การรับรองหน่วยกิต การเทียบโอนระหว่างหน่วยกิตที่แตกต่างกัน

7) บูรณาการวุฒิการศึกษา การฝึกอบรมทางอาชีพ นันทนาการศาสตร์

8) ดำเนินการจากภาครัฐที่จะผลักดันให้สถาบันการศึกษาที่หลากหลายเข้ามาทำงาน ร่วมกับระบบธนาคารหน่วยกิตของ SHCB เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนวุฒิการศึกษา ระหว่าง วุฒิทางการศึกษา การฝึกอบรม และนันทนาการศาสตร์ และเป็นความก้าวหน้าของระบบการศึกษา ตลอดชีวิต

สรุปได้ว่า พัฒนาการในต่างประเทศ ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ถูกใช้เป็น นวัตกรรมในการขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชน แรงงานในระดับอุดมศึกษา มีจุดเด่นที่การให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการ

รับรอง การประเมินและการให้หน่วยกิตในผลการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนตามหลัก Recognition, Validation and Accreditation of outcome of Non-formal and informal learning - RVA และ Recognition of Prior Learning - RPL ที่สามารถเชื่อมโยงกับระบบกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework) หรือกรอบคุณวุฒิวิชาชีพอย่างเข้มแข็ง มีการกำหนดมาตรฐานและกลไกการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) ที่เป็นระบบและมีการควบคุมคุณภาพยอมรับการประเมินสมรรถนะอันเกิดจากการทำงาน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองผลการเรียนรู้เดิม มีการยอมรับสมรรถนะของกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ รัฐให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณและการควบคุมคุณภาพการให้การรับรองผลการเรียนรู้ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

แนวคิดการสะสมผลการเรียนรู้และการให้การรับรองผลการเรียนรู้ (RVA และ RPL) เพื่อการส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ที่เรียกว่า ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) ของสาธารณรัฐเกาหลีและระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (SHCB) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับชาติ ใช้แนวทางการรับรองผลการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ และมีการรวบรวมและจัดการกับประสบการณ์การเรียนรู้ของรายบุคคลในบัญชีสะสมการเรียนรู้ตลอดชีวิตออนไลน์ที่เรียกว่า LLAS – Lifelong Learning Account System สาธารณรัฐเกาหลี มีจุดเด่นในเรื่องมีองค์กรอิสระแห่งชาติ NILE รับผิดชอบการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตโดยตรงเป็นอิสระจากกระทรวงศึกษาธิการ แต่ทำงานใกล้ชิดกับหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ ทั้งรัฐและเอกชน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในระยะแรกจากรัฐ ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความรู้ความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์การทำงานของระบบธนาคารหน่วยกิต ระบบการประกันคุณภาพของการให้การรับรองผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ชัดเจน หลากหลาย และโปร่งใส ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ระดับคุณภาพแรงงานของชาติโดยรวม สามารถแก้ปัญหาการที่ประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษาในระบบดั้งเดิม ให้ได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี จนกลายเป็นโมเดลในการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของนานาชาติ ในบางประเทศ เช่นประเทศไต้หวัน การตอบสนองในการใช้ระบบรับรองการเรียนรู้ของนอกระบบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ เมื่อมีการเชื่อมการรับรองการศึกษานอกระบบเข้ากับการรับปริญญาบัตร และนำสู่การส่งเสริมการศึกษาดำเนินชีวิตได้สำเร็จ

2.3 ระบบการเทียบโอน การเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการสะสมผลการเรียนรู้ในประเทศไทย

2.3.1 พัฒนาการ หลักการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ

ในปี พ.ศ.2532 องค์การยูเนสโก ธนาคารโลก และองค์การยูนิเซฟได้ร่วมกับรัฐบาลไทย จัดประชุมเรื่อง การศึกษาเพื่อปวงชน Education for All และ ปวงชนเพื่อการศึกษา - All for Education ต่อมาได้นำไปสู่การปฏิรูปพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย เมื่อพ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องจัดหรือส่งเสริมให้เอกชนและทุก ๆ ส่วนในสังคม จัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงานอีกด้วย (<http://www.moe.go.th/hp-vichai/ex-prb05-1.htm>) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้สาระสำคัญของการเทียบโอนว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการการศึกษาต่อเนื่อง ได้เปลี่ยนแนวการศึกษา หรือฝึกอบรมในระดับสูงขึ้น สามารถนำความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ มาขอเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียเวลาเริ่มต้นใหม่

ในปี พ.ศ. 2544 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตั้งคณะทำงานพัฒนาระบบการเทียบความรู้และแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียน และกำหนดระเบียบการเทียบความรู้และแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียน โดยได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ลงวันที่ 10 ต.ค. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ได้จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นหลักและแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนสำหรับสถานศึกษาในการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอย่างเป็นระบบ และมีเอกสาร “แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน เข้าสู่การศึกษาในระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคน เพื่อให้ “คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ” (รุ่ง แก้วแดง, 2540, น. 37) ได้ระบุให้ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต และเปิดโอกาสให้คนไทยได้เรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, น. 89) ได้กำหนดให้ผู้จบอาชีวศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อในอุดมศึกษาได้และมีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit bank) ได้เริ่มเน้นการพัฒนาที่คุณภาพของคน และนำสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 บัญญัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอน การสะสมหน่วยกิตจากผลการเรียน ผลการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานอาชีพ มีแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์จากกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง การเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2551 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ระบุให้สร้างโอกาสให้คนไทยได้เรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในปีพ.ศ. 2559 งานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการวิจัยโดย พิณสุดา สิริธรรังศรีและคณะ (2559, น. 21-87) ได้พบว่า ก่อนการศึกษาทดลองนำร่องงานวิจัยที่ชื่อ “การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียน โดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ประเทศไทยยังไม่มีระบบการสะสมผลการเรียนรู้แบบธนาคารหน่วยกิต (Credit bank System) ในการส่งเสริมการศึกษาและการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป มีเพียงการดำเนินการผ่านระบบการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ภายในของการจัดการศึกษาในระบบ และหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นสำคัญ การเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ ของหน่วยงานใน กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้หน่วยงานส่วนกลาง และสถานศึกษาอื่น ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (อปท.) และสังกัดกรุงเทพมหานคร ยึดปฏิบัติตามระเบียบแนวทางดังนี้ด้วย

2.3.2 การเทียบโอนโอนผลการเรียนและประสบการณ์ และการเทียบวุฒิการศึกษาของหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่อง การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาทุกสังกัด โดยการเชื่อมโยงผลการเรียนระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งผลการเรียนรู้จากการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรใด หลักสูตรหนึ่งในสถานศึกษาได้ รวมทั้งการเทียบวุฒิการศึกษา โดยให้สถานศึกษาดำเนินการด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ สู่การปฏิบัติให้ได้ มาตรฐานที่ชัดเจน สมเหตุสมผล เชื่อถือได้ โปร่งใสและยุติธรรมตาม

1) ประกาศเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2546 สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบวุฒิการศึกษาในประเทศและต่างประเทศระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549

2) ประกาศเรื่องแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการดำเนินงานเทียบระดับการศึกษา พ.ศ.2559

3) ประกาศเรื่องแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียน พ.ศ. 2557 สำหรับอาชีวศึกษา

4) ประกาศทบวงเรื่องหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญา เข้าสู่การศึกษาในระบบ พ.ศ. 2545 สำหรับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, น.10-13) คือ

1) เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงผลการเรียน ผลการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน และเพื่อให้เกิดการต่อเนื่องเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนที่ได้ละทิ้งการเรียนไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง และประสงค์จะกลับมาเข้าศึกษาต่อในอีกช่วงเวลาหนึ่ง

2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) เพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนคุณวุฒิทางการศึกษา

4) เพื่อส่งเสริมให้สังคม ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

5) เพื่อให้โอกาสและทางเลือกในการศึกษาต่อ ฝึกอบรมในระดับที่สูงขึ้น หรือประกอบอาชีพ หรือเปลี่ยนแนวการศึกษา ตามความสนใจ ตามความถนัด และตามความสามารถของบุคคล

6) เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการศึกษาต่อ ระหว่างรูปแบบการจัดการศึกษา และระหว่างหลักสูตรให้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องเรียนใหม่ตลอดทั้งหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดบทบาท หน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการเทียบโอนผลการเรียน คือ

1) คณะกรรมการสถานศึกษา รับทราบผลการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียน

2) หัวหน้าสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ และอนุมัติผลการเทียบโอนผลการเรียน

3) คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน จัดทำแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียน กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความรู้ และประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน จัดทำหรือจัดหาเครื่องมือในการประเมินความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอนฯ ดำเนินการเทียบโอนฯ ประเมินความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอนฯ ตัดสินผลการเทียบโอนฯ และนำเสนอหัวหน้าสถานศึกษาเพื่ออนุมัติการเทียบโอนฯ ประเมินผลการดำเนินงานเทียบโอนฯ และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

4) งานทะเบียนวัดผล ประสานงานการเทียบโอนฯ บันทึกผลการเทียบโอนฯ พิจารณารวบรวมเอกสาร หลักฐานทางการศึกษา ในกรณีผู้เรียนมีความประสงค์ขอเทียบโอนฯ ไปยังสถานศึกษาอื่น และตามคำร้องขอของสถานศึกษาที่รับการเทียบโอน ออกเอกสารใบแจ้งผลการเทียบโอนฯ ตามที่มีผู้ร้องขอ

โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดกลุ่มหลักสูตรรวมทั้งรูปแบบการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางกลางในการเทียบโอนฯ ไว้ 5 กลุ่ม และแนวปฏิบัติสำหรับ

- 1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2) หลักสูตรเดิมของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 3) หลักสูตรต่างประเทศ
 - 4) หลักสูตรเฉพาะอื่น ๆ
 - 5) การศึกษาตามอัธยาศัย ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอาชีพ
- การเทียบโอนจากการศึกษาในระบบ เข้าสู่การศึกษาในระบบ**

ผู้เรียนสามารถเทียบโอนรายวิชา สาระ กิจกรรมที่ผ่านการตัดสินผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมได้ทั้งหมดและเข้าชั้นเรียนต่อเนื่องจากที่เรียนอยู่เดิมได้ เช่น จบประถมศึกษาปีที่ 1 จัดเข้าชั้นเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 สถานศึกษาอาจประเมินบางรายวิชาที่จำเป็นเพื่อการตรวจสอบความรู้พื้นฐาน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเทียบโอนผลการเรียนได้ ให้จำนวนหน่วย หน่วยการเรียนรู้ หน่วยน้ำหนัก เป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาเดิม ให้พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา สาระ วัตถุประสงค์ของรายวิชา หมวดวิชา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ถ้าไม่สอดคล้องหรือสอดคล้องเพียงเล็กน้อย ให้รับโอนเป็นรายวิชา หมวดวิชาเพิ่มเติมและบันทึกในช่องหมายเหตุของระเบียบแสดงผลการเรียน ในช่วงชั้นที่ 4 หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย การโอนค่าน้ำหนักของรายวิชา หมวดวิชา ให้เป็นดุลพินิจของสถานศึกษา

การเทียบโอนผลการเรียนที่มาจากหลักสูตรเฉพาะอื่น

การเทียบโอนความรู้ประสบการณ์และการเทียบโอนผู้เรียนที่เข้าโครงการแลกเปลี่ยนให้ดำเนินการตามหลักการและแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2546 และตามแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สิงหาคม 2549)

การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาตามอัธยาศัย

เป็นการเทียบโอนจากการศึกษาต่างรูปแบบ คือจากการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือบ้านเรียน (Home School) ให้พิจารณาความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ ผลงาน โดยพิจารณาจากเอกสาร หลักฐานที่แสดงวุฒิการศึกษาสูงสุด หากผู้ขอเทียบโอนไม่มีหลักฐานแสดงวุฒิ ให้ไปขอเทียบระดับการศึกษา จากสถานศึกษาที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ โดยให้พิจารณาความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ และจุดประสงค์ กับมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ ให้มีความสอดคล้องร้อยละ 60 จึงเทียบโอนในรายวิชา หมวดวิชานั้นได้

การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศ

เป็นการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรหนึ่งไปสู่อีกหลักสูตรหนึ่ง หรือจากรูปแบบหนึ่งสู่อีกรูปแบบหนึ่ง ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ เป็นหลักสูตรที่พัฒนาและดำเนินการสอน การสอบในต่างประเทศ ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เช่น หลักสูตร High School ในสหรัฐอเมริกา สำหรับในประเทศไทย ได้แก่ หลักสูตรจากโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทย หรือหลักสูตรต่างประเทศที่เปิดสอนในสถานศึกษาไทยในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด ตารางเทียบชั้นการศึกษา หลักสูตรต่างประเทศและหลักสูตรในประเทศไทย ทั้งในระบบและนอกระบบให้ปฏิบัติเทียบโอนได้

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการ

หลักเกณฑ์เป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับสถานศึกษา ตามแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นดังนี้

1. กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับเทียบโอนผลการเรียน โดยผู้ขอเทียบโอนจะต้องสมัครเป็นนักเรียนในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนก่อน และมีคุณสมบัติตามที่สถานศึกษาที่รับเทียบโอนกำหนด จึงจะยื่นความจำเป็นในการขอเทียบโอนได้

2. กำหนดช่วงเวลาในการยื่นขอเทียบโอนผลการเรียน กำหนดให้ผู้เรียนขอเทียบโอน ในช่วงต้นปีการศึกษา ก่อนเปิดภาคเรียน หรือในช่วงต้นภาคเรียนแรกที่รับสมัครเข้าเรียน เพื่อการวางแผนการเรียนร่วมกัน หากผู้ขอเทียบโอนมีความจำเป็นไม่สามารถยื่นความจำนงขอเทียบโอน ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา และในการเทียบโอนให้เสร็จสิ้นใน ภาคเรียนนั้น ๆ

3. พิจารณาจากหลักฐานเอกสารแสดงผลการเรียน ผลการเรียนรู้ ที่ให้ข้อมูลแสดง ความรู้ ความสามารถของผู้เรียน เช่น ระเบียบแสดงผลการเรียนประกาศนียบัตร ใบรับรองผล การศึกษา สมุดบันทึกผลการเรียนรู้ หรือหลักฐานอื่นที่แสดงถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสิทธิภาพของผู้ขอเทียบโอน

4. อายุของผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำมาเทียบโอน ให้สถานศึกษาพิจารณาระยะเวลา ของผลการเรียน หากมีระยะเวลานาน และไม่มีการพัฒนาความรู้ ทักษะเพิ่มเติม สถานศึกษา สามารถไม่รับเทียบโอนได้ โดยคำนึงถึงพื้นฐานของวิชา ความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ตามหลักสูตรของสถานศึกษา

5. พิจารณาความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสิทธิภาพที่มีมาก่อนของผู้ขอเทียบ โอน โดยการทดสอบวิธีต่าง ๆ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

วิธีการเทียบโอนผลการเรียนรู้

ในการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานทดสอบการศึกษาระบบให้สถานศึกษาดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดทำระเบียบหรือแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อเป็น แนวทางในการดำเนินงาน และเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้ผู้ขอเทียบโอนได้ทราบถึงข้อกำหนดและเป็น แนวทางในการประกอบการพิจารณา

2. แต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คนแต่ไม่เกิน 5 คน ซึ่งเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนและประเมิน ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสิทธิภาพของผู้ขอเทียบโอน หัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติ ผลการเทียบโอน สถานศึกษาอาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่มเติมได้ กรรมการหรืออนุกรรมการ ควรมีความรู้พื้นฐานที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่จะเทียบโอน หากมีความจำเป็นสถานศึกษา สามารถเชิญผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากภายนอกเข้าร่วมเป็นกรรมการหรือ อนุกรรมการ ทั้งนี้ การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนควรมีระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่ชัดเจน

3. จัดทำเอกสาร หลักฐาน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการเทียบโอนผลการเรียนและ การประเมิน

4. การประเมินผล สถานศึกษาต้องมีวิธีการประเมินที่มีมาตรฐาน มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ผู้ประเมินต้องมีความรู้ในวิชาที่ประเมิน และต้องมีเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมงาน การทดสอบปากเปล่า การลงมือปฏิบัติ หรือการสอบข้อเขียน

5. การจัดเข้าชั้นเรียน สถานศึกษาที่รับเทียบโอนต้องจัดให้ผู้ขอเทียบโอนเข้าเป็นนักเรียนและใช้เวลาเรียนอยู่ในหลักสูตรอย่างน้อย 1 ภาคเรียนหลังจากการรับเทียบโอนแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาจุดเน้น ปรัชญาการศึกษาของสถานศึกษา และสามารถจบช่วงชั้นตามเกณฑ์

การอนุมัติผลการเทียบโอนผลการเรียน หัวหน้าสถานศึกษามีหน้าที่เป็นผู้อนุมัติผลการเทียบโอนผลการเรียนโดยจำนวนหน่วยกิตหน่วยการเรียนหรือหน่วยน้ำหนัก ที่ได้รับจากการเทียบโอนผลการเรียน ให้พิจารณาจากความรู้และทักษะที่สำคัญที่ได้เรียน เพื่อประกอบการพิจารณาเทียบโอน เพื่อให้ครบตามเกณฑ์การจบช่วงชั้นของหลักสูตร และผู้ขอเทียบโอนต้องใช้เวลาเรียนอยู่ในหลักสูตรอย่างน้อย 1 ภาคเรียนเพื่อเป็นการศึกษาจุดเน้น ปรัชญาการศึกษาของสถานศึกษาที่รับเทียบโอน และจบช่วงชั้นตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศให้สถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบการศึกษา ทั้งในและนอกสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ให้ดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้สถานศึกษาโดยผู้อำนวยการสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอน ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่างๆ รวมทั้งการเทียบวุฒิการศึกษาในประเทศ และในต่างประเทศระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้เป็นไปตามประกาศและแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ เป็นร้อยละ 60 จึงเทียบโอนในรายวิชาและหมวดวิชาได้ ทั้งนี้การพิจารณา อนุมัติการเทียบโอนอยู่ในดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)

การเทียบโอนทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นกรณีออกกลางคัน ย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนหลักสูตร กลับเข้ามาศึกษาต่อ รวมทั้งผู้ที่ศึกษาจากต่างประเทศ ที่ขอกลับเข้ามาศึกษาต่อในสถานศึกษาเอกชน และเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษานำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ มาทำการประเมินการเทียบโอนเข้าสู่หน่วยกิต เป็นการยอมรับความรู้และประสบการณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของสถานศึกษาเอกชน โดยในการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนสำหรับประเภทสามัญ ให้ปฏิบัติตามระเบียบของ

กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องหลักการและแนวทางการดำเนินงาน เทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2546 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน โดยหลักเกณฑ์การเทียบโอน ต่อไปนี้

1) กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับเทียบโอนผลการเรียน โดยผู้ขอเทียบโอนจะต้องสมัครเป็นผู้เรียนในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนก่อน จึงจะยื่นความจำนงในการขอเทียบโอนและมีคุณสมบัติตามที่สถานศึกษารับเทียบโอน

2) พิจารณาความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ที่มีมาก่อนของผู้ขอเทียบโอน โดยการทดสอบวิธีต่าง ๆ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

3) พิจารณาจากหลักฐานเอกสารแสดงผลการเรียน ผลการเรียนรู้ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน เช่น ระเบียบแสดงผลการเรียนประกาศนียบัตร ใบรับรองผลการศึกษา สมุดบันทึกผลการเรียนรู้ หรือหลักฐานอื่นที่แสดงถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอน

4) กำหนดช่วงเวลาในการยื่นขอเทียบโอนผลการเรียน ควรกำหนดเป็นช่วงต้นปีการศึกษา ก่อนเปิดภาคเรียน หรือในช่วงต้นภาคเรียนแรกที่ได้รับสมัครเข้าเรียน เพื่อการวางแผนการเรียนร่วมกัน หากผู้ขอเทียบโอนมีความจำเป็นไม่สามารถยื่นความจำนงขอเทียบโอนได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา และในการเทียบโอนให้เสร็จสิ้นในภาคเรียนนั้น ๆ หากในระหว่างที่ทำการศึกษาอยู่ ผู้ขอเทียบโอนไปศึกษา หรือเสริมความรู้ในทักษะ ประสบการณ์ที่ขอเทียบโอนเพิ่มเติม แต่ต้องอยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และผู้เรียนต้องได้รับการอนุญาตจากสถานศึกษา ก่อน

5) อายุของผลการเรียนรู้ที่นักเรียนนำมาเทียบโอน ให้สถานศึกษาพิจารณาระยะเวลาของผลการเรียน หากมีระยะเวลายาวนาน และไม่มีการพัฒนาความรู้ทักษะเพิ่มเติม สถานศึกษาสามารถไม่รับเทียบโอนได้ โดยคำนึงถึงพื้นฐานของวิชา ความทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ตามหลักสูตรของสถานศึกษา

วิธีการเทียบโอนผลการเรียนรู้

1. สถานศึกษาต้องแต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอน แต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คนแต่ไม่เกิน 5 คน ซึ่งเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยมีผู้รับใบอนุญาต หรือผู้จัดการ หรือผู้อำนวยการเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนและประเมินความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอน โดยหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติผลการเทียบโอน สถานศึกษาอาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่มเติมได้ และกรรมการหรืออนุกรรมการควรมีความรู้พื้นฐานที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่จะเทียบ

โอน หากมีความจำเป็นสถานศึกษาสามารถเชิญผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากภายนอกเข้าร่วมเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการ การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนควรมีระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ชัดเจน

2. จัดทำระเบียบหรือแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้ผู้ขอเทียบโอนได้ทราบถึงข้อกำหนดและเป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณา

3. จัดทำเอกสาร หลักฐาน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการเทียบโอนผลการเรียนและการประเมิน

4. การประเมินผล สถานศึกษาต้องมีวิธีการประเมินที่มีมาตรฐาน มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ผู้ประเมินต้องมีความรู้ในวิชาที่ประเมิน และต้องมีเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมงาน การทดสอบปากเปล่า การลงมือปฏิบัติ หรือการสอบข้อเขียน

5. การจัดเข้าชั้นเรียน ในกรณีที่มีการรับเทียบโอนเข้าสถานศึกษาแล้วจะต้องมีการจัดให้นักเรียนเข้าชั้นเรียน โดยพิจารณาดังนี้

- ให้พิจารณาพื้นฐานความรู้ขั้นสุดท้ายที่ได้เรียนและจัดเข้าเรียนต่อเนื่องในชั้นเรียนที่ได้เรียนอยู่เดิม

- หากสถานศึกษาเห็นว่ายังมีรายวิชา หรือกิจกรรมใดที่ต้องจัดให้เรียนเสริม หรือเพื่อให้ครบตามเงื่อนไขการจบช่วงชั้น หรือต้องครบตาม โครงสร้างของหลักสูตร อาจจะจัดสอนเสริมหรือให้ลงทะเบียนเรียนเพิ่มตามความจำเป็น และจัดในช่วงเวลาที่เหมาะสม สำหรับรายวิชาที่ยังไม่ได้ตัดสินผลการเรียนให้สถานศึกษาที่รับเทียบโอนพิจารณาว่าสามารถจัดรายวิชาใดในหลักสูตรเพื่อให้เรียนเพิ่มเติม หรือดำเนินการตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

- จำนวนหน่วยกิต หน่วยการเรียน /หน่วยน้ำหนัก ที่ผู้ขอเทียบโอนได้รับจากการเทียบโอนผลการเรียน ให้พิจารณาความรู้และทักษะที่สำคัญที่ได้เรียน เพื่อประกอบการพิจารณาเทียบโอน เพื่อให้ครบตามเกณฑ์การจบช่วงชั้นของหลักสูตร

- ผู้ขอเทียบโอนต้องใช้เวลาเรียนอยู่ในหลักสูตรอย่างน้อย 1 ภาคเรียนเพื่อเป็นการศึกษาจุดเน้น ปรัชญาการศึกษาของสถานศึกษาที่รับเทียบโอน และจบช่วงชั้นตามเกณฑ์ที่รับเทียบโอน

6. การเทียบโอนผลการเรียนที่มาจากหลักสูตรอื่น การเทียบโอนความรู้ประสบการณ์ และการเทียบโอนนักเรียนที่เข้าโครงการแลกเปลี่ยนให้ดำเนินการตามหลักการและแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษายุทธศาสตร์พื้นฐาน และการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ประกาศ ณ วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2546 และแนว

ปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549

สรุปได้ว่า การดำเนินการเทียบโอนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบการศึกษา เป็นไปตามประกาศและแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และระเบียบเรื่องหลักการและแนวดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2546 และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549

ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ ที่อยู่ภายใต้ สช. ยังไม่มีแนวทางและหลักเกณฑ์การเทียบโอนและการสะสมหน่วยกิตของการศึกษานอกระบบกับการศึกษา ในระบบที่ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอาชีวศึกษา (สอศ.)

การเทียบโอนทางการศึกษาสำหรับอาชีวศึกษา ได้จัดให้มีการประเมินและเทียบโอนการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2557 และหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต พ.ศ. 2556 แนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนรู้ พ.ศ. 2557 ที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ใน 2 ลักษณะ คือ 1) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการศึกษานอกระบบตามอัธยาศัย และ 2) การเทียบโอนผลการเรียนรายวิชา กลุ่มวิชาจากการศึกษาในระบบและนอกระบบ โดยให้มีการเทียบโอนเข้าสู่หน่วยกิตตามหลักสูตร สามารถดำเนินการได้ทุกหมวดวิชาได้ 2 ใน 3 ของจำนวนหน่วยกิตตามโครงสร้างหลักสูตร สำหรับรายวิชาที่เรียนจากหลักสูตรอื่นของกระทรวงศึกษาธิการที่อยู่ในระดับเดียวกันหรือเทียบเท่าและยังไม่จบหลักสูตรสามารถนำผลการเรียนมาเทียบโอนได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่กำหนดไว้ และให้ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์จากการประกอบอาชีพสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาเทียบโอน เป็นผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงได้ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบอาชีพ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น ได้รับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมทั้งเพิ่มวุฒิการศึกษาวิชาชีพเพื่อความก้าวหน้าใน

งานอาชีพ และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ประกอบอาชีพ นำความรู้และประสบการณ์มาทำการประเมิน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนมาหลักสูตรการอาชีวศึกษา โดยหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอน ต่อไปนี้

1. คุณสมบัติของผู้ขอรับเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ต้องมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ในประเภทวิชา สาขาวิชา กลุ่มวิชา หรือรายวิชาที่ขอประเมิน โดยมีหลักฐานที่แสดงถึงความรู้ไม่ต่ำกว่าหลักสูตรที่กำหนดโดย

- ผู้ขอรับการประเมินเพื่อเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

- ผู้เทียบโอนความรู้และประสบการณ์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ต้องการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า

- ผู้เทียบโอนความรู้และประสบการณ์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงต้องจบการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า

2. หากมีความรู้และประสบการณ์ในรายวิชาหรือกลุ่มวิชาที่ขอประเมิน โดยสามารถแสดงหลักฐานที่แสดงถึงความรู้และประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองจากหน่วยงาน สถานประกอบการเช่นเพิ่มสะสมงาน หนังสือรับรองการทำงานจากนายจ้าง การอบรมระยะสั้น ใบสำคัญ วุฒิบัตร เกียรติบัตร หนังสือรับรองจากสถานประกอบการ รางวัล เป็นต้น โดย

- หลักฐานต้องอายุไม่เกิน 5 ปี นับถึงวันขอประเมิน หรือให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษา กรณีเป็นหลักฐานที่ภาคเอกชนออกต้องเป็นสถานประกอบการที่ถูกต้องตามกฎหมาย

- กลุ่มวิชา หรือ กลุ่มวิชา ที่เสนอขอให้ประเมินจะต้องมีจำนวนชั่วโมงปฏิบัติงาน และหรือฝึกอบรมไม่น้อยกว่า จำนวนชั่วโมงของรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และมีสมรรถนะหรือเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับ กลุ่มวิชา/รายวิชาไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

- เงื่อนไขการเทียบโอนความรู้หรือประสบการณ์ต้องลงทะเบียน เพื่อประเมินเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ตามวัน เวลา ที่สถานศึกษากำหนด

- การตัดสินผลการประเมินให้คณะกรรมการประเมินความรู้และประสบการณ์เป็นผู้ประเมิน 1) คะแนนรายวิชาที่ขอประเมินจากการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เป็นหน่วยกิตต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ถ้ารายวิชาใดมีการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้ทำการประเมินทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และ 2) ประเมินรายวิชาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 1 ขึ้นไปถือว่าประเมินผ่าน และให้นำจำนวนหน่วยกิตของรายวิชานั้นเป็นจำนวนหน่วยกิตสะสม

ส่วนวิธีการเทียบโอน สถานศึกษาจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินงานต่าง ๆ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1) จัดเตรียมคู่มือเอกสารและคำร้องขอที่เกี่ยวข้องกับการขอเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ของสถานศึกษา

2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ไม่น้อยกว่า 5 คน ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ หรือผู้อำนวยการ เป็นประธานคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกสถานศึกษาเช่นผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนสภาอุตสาหกรรม ผู้แทนหอการค้า ผู้แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หรือผู้แทนสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดที่สถานศึกษาตั้งอยู่ จำนวนเกินกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด แต่งตั้งบุคคลภายในสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หรือบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่คล้ายคลึงกัน

3) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินความรู้และประสบการณ์ ประกอบด้วยผู้รับผิดชอบไม่น้อยกว่า 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้าประเภทวิชาหรือหัวหน้าแผนก สาขาวิชา หรือบุคคลที่ทำงานคล้ายคลึงกันเป็นประธาน ผู้สอนหรือครูฝึกในรายวิชามีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาวิชา และผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพจากบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสาขาวิชาที่มีผู้ขอประเมิน ทำหน้าที่วิเคราะห์เนื้อหาทางาน รายวิชากำหนดหัวข้อ สมรรถนะ จัดทำแผนผังการออกข้อสอบ ลักษณะเฉพาะของข้อสอบ ตัวชี้วัดหรือสมรรถนะที่กำหนด

4) จัดทำประกาศประชาสัมพันธ์แก่ผู้เรียนที่ประสงค์จะทำการขอเทียบโอน

5) รับแบบคำร้องขอผู้สมัครขอรับการประเมินเทียบ โอนความรู้และประสบการณ์เข้าสู่หน่วยกิตพร้อมหลักฐานประกอบการพิจารณา

6) ประกาศแจ้งวัน เวลา สถานที่จัดให้มีการประเมิน (ไม่น้อยกว่า 30 วัน)

7) ดำเนินการประเมินเบื้องต้นและประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการประเมิน

8) รับลงทะเบียนขอรับการประเมินเทียบ โอนความรู้และประสบการณ์เข้าสู่หน่วยกิต รายวิชา

9) จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความรู้และทักษะในการประเมินรายวิชา

10) ประกาศผลการประเมิน

11) ออกหลักฐานใบรับรองผลการประเมินให้นักเรียน/นักศึกษาเพื่อไปขอยกเว้นการเรียนรายวิชา และxonับหน่วยกิตของรายวิชานั้นเป็นหน่วยกิตสะสม

12) สถานศึกษาเก็บรักษากระดาษคำตอบและหลักฐานการประเมินเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปีการศึกษา

วิธีการเทียบโอนผลการเรียนและผลการเรียนรู้

การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรเดียวกัน ได้แก่ 1) ให้สถานศึกษารับโอนผลการเรียนทุกรายวิชา 2) รายวิชาที่ได้ระดับผลการเรียนที่ 1 สถานศึกษาจะรับโอนหรือทำการประเมินใหม่ก่อนรับโอนก็ได้ 3) ในกรณีย้ายสถานศึกษา หากมีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ (ไม่ผ่าน) ในรายวิชาใดและมีสิทธิได้รับการประเมินใหม่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนให้สถานศึกษาเดิมดำเนินการประเมินใหม่ก่อน หากมีเหตุสุดวิสัยให้สถานศึกษา ที่รับเข้าเรียนดำเนินการประเมินใหม่ได้ โดยสถานศึกษาใช้ดุลยพินิจเป็นราย ๆ ไป

การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน ของหน่วยงานในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษาเอกชน หรือหน่วยงานของราชการ แบ่งเป็น 1) เป็นรายวิชา หรือกลุ่มวิชาที่มีจุดประสงค์และเนื้อหาใกล้เคียงกัน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 และมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่าหน่วยกิตของรายวิชาที่ระบุในหลักสูตร และ 2) รายวิชาที่ได้ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 2 ขึ้นไป สถานศึกษาจะรับโอนผลการเรียนหรือจะทำการประเมินใหม่ แล้วจึงรับโอนรายวิชานั้นก็ได้

การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรปวช.หรือ ปวส. ของสถาบันการศึกษา หรือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายอื่นในระดับเดียวกัน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษา เอกชนหรือหน่วยงานราชการจำแนกเป็น 1) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มวิชาที่มีจุดประสงค์และเนื้อหาใกล้เคียงกัน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 และมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่าหน่วยกิต ของรายวิชาในหลักสูตร 2) รายวิชาที่ได้ระดับผลการเรียนต่ำกว่า 2 ให้สถานศึกษาที่รับโอนผลการเรียนทำการประเมินใหม่ ถ้าเห็นว่ามีผลตามเกณฑ์มาตรฐานแล้วจึงรับ โอนรายวิชานั้นและ 3) รายวิชาที่ได้ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 2 ขึ้นไป สถานศึกษาจะรับโอนผลการเรียน หรือจะทำการประเมินใหม่แล้ว จึงรับโอนรายวิชานั้นก็ได้

รายวิชาที่มีการประเมินใหม่ตาม 1) 2) และ 3) ระดับผลการเรียนให้ขึ้นไปตามผลการประเมินใหม่ แต่ต้องไม่สูงกว่าเดิม

สรุปได้ว่า การเทียบ โอน ทาง การ ศึกษา สำหรับ อาชีวศึกษา มี ระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพพ.ศ. 2556 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2557 หลักสูตร เทคโนโลยีบัณฑิตพ.ศ.2556 และแนวปฏิบัติการเทียบ โอน ผล การ เรียน รู้ ผู้มีความรู้และ ประสบการณ์จากการประกอบอาชีพสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาเทียบโอน เป็น ผล การ เรียน ตาม หลักสูตร ได้ โดยหลักฐานที่นำมาแสดงถึงความรู้และประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อย

กว่า 3 ปีเป็นหนังสือรับรองจากหน่วยงาน สถานประกอบการ และหลักฐานต้องมีอายุไม่เกิน 5 ปี นับจากวันที่ขอประเมิน แต่ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษาโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน และคณะกรรมการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

ระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีการพัฒนาความรู้ในระดับสูงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาและกำลังทำงานสามารถเข้าศึกษาต่อในอุดมศึกษาได้ด้วยความยืดหยุ่น ไม่ต้องทิ้งงานทิ้งอาชีพ ศึกษาในเงื่อนไข เวลาที่ไม่บีบรัด ไม่ผูกมัดนักศึกษาที่เป็นผู้ผลักดันภาคการผลิตจริง ไม่กำหนดว่า ต้องเรียนสำเร็จในระยะเวลาชัดเจน การดำเนินงานให้เป็นไปตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง หลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญา เข้าสู่การศึกษาในระบบ พ.ศ. 2545 และข้อแนะนำเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญา และข้อแนะนำเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการเทียบโอนผลการเรียนระบบปริญญา พ.ศ. 2545 โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์ขอเทียบโอนผลการเรียน และหลักเกณฑ์การเทียบโอนดังนี้

1. ต้องมีความรู้พื้นฐานตามที่กำหนดในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยในระดับที่ขอเทียบโอนผลการเรียน คือในระดับปริญญาตรี ต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าขึ้นไป และในระดับบัณฑิตศึกษา ต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป

2. ผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน ต้องเป็นหรือเคยเป็นนักศึกษาของสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในหลักสูตรที่ทบวงมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายรับรอง

3. สถาบันอุดมศึกษาโดยความเห็นชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษา อาจกำหนดคุณสมบัติอื่น ๆ ของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนเพิ่มเติมได้ เช่น ผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาได้ในคณะวิชาที่ต้องการ ขอเทียบโอนผลการเรียนตามวิธีที่สถาบันอุดมศึกษาหรือคณะวิชากำหนด เป็นต้น

2.3.3 การเทียบโอนความรู้และการให้หน่วยกิตจากการศึกษานอกระบบและ/หรือการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าสู่การศึกษาในระบบ

1. การเทียบความรู้จะเทียบเป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาตามหลักสูตรและระดับการศึกษาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้ขอเทียบต้องการ

2. วิธีการประเมินเพื่อการเทียบโอนความรู้ในแต่ละรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาและเกณฑ์การตัดสินของการประเมินในแต่ละวิธีให้เป็นไปตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดโดยความเห็นชอบของสถาบันอุดมศึกษา

3. ผลการประเมินจะต้องเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับคะแนนตัวอักษร C หรือแต่มีระดับคะแนน 2.00 หรือเทียบเท่าสำหรับรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาระดับปริญญาตรี และไม่ต่ำกว่าระดับคะแนนตัวอักษร B หรือแต่มีระดับคะแนน 3.00 หรือเทียบเท่าสำหรับรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาระดับบัณฑิตศึกษา จึงจะให้จำนวนหน่วยกิตของรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชานั้น แต่จะไม่ให้ระดับคะแนนตัวอักษร และไม่มีการนำมาคิดคะแนนผลการเรียน หรือคำนวณแต่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม

4. การบันทึกผลการเรียนให้บันทึกตามวิธีการประเมิน

5. การเทียบรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้หน่วยกิตได้รวมกันไม่เกินสามในสี่ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่ขอเทียบ และสำหรับจำนวนหน่วยกิตของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่จะให้เทียบโอนได้ ให้สถาบันอุดมศึกษาโดยความเห็นชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดตามความเหมาะสม โดยให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนั้น ๆ และตามหลักเกณฑ์การเทียบวิชาเรียนและโอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาในระบบ

6. นักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาที่รับโอนอย่างน้อยหนึ่งปีการศึกษาสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี และสำหรับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ให้สถาบันอุดมศึกษาโดยความเห็นชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดตามความเหมาะสม โดยให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนั้น ๆ ตามหลักเกณฑ์การเทียบวิชาเรียนและโอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาในระบบ

สภาสถาบันอุดมศึกษาอาจเห็นชอบให้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม โดยต้องไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์เบื้องต้น แต่ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันคือคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ในระดับอุดมศึกษา ปรากฏว่าได้มีระบบการสะสมหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาล่วงหน้าในรูปแบบที่ใกล้เคียงกับธนาคารหน่วยกิตในกลุ่มมหาวิทยาลัยประเภทไม่จำกัดจำนวนรับ เช่น

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้จัดให้มีการสะสมหน่วยกิตแบบรายกระบวนวิชา เพื่อเตรียมศึกษาระดับปริญญาตรี (Pre-Degree) ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมหาวิทยาลัยได้นำระบบการศึกษาเป็นรายกระบวนวิชาแบบไม่รับปริญญา (Non-degree) มาใช้เมื่อ พ.ศ. 2527 ปัจจุบันเรียกชื่อว่า “การศึกษาเป็นรายกระบวนวิชาเพื่อเตรียมการศึกษาระดับปริญญาตรี (Pre-Degree)” เปิดโอกาสให้ผู้จบการศึกษาก่อนมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าและกำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสมัครเข้าเรียนควบคู่ในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ และในระบบการศึกษาเป็นรายกระบวนวิชาเพื่อเตรียมการศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียกชื่อย่อว่า ระบบ Pre-Degree เป็นการเรียนเป็นรายกระบวนวิชา เก็บหน่วยกิตที่ได้สะสมไว้เทียบโอนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 ตามข้อบังคับและระเบียบของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ว่าด้วยกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการรับสมัครเข้าเป็นนักศึกษา การวัดและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียนที่สะสมไว้ในระบบ Pre-Degree เข้าสู่การศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ โดยในการวัดผลประเมินผลการศึกษา

1. มหาวิทยาลัยกำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลในทุกกระบวนวิชา โดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกันกับระดับปริญญาตรี ด้วยวิธีการและเกณฑ์เดียวกัน
2. สำนักงานบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผลเป็นผู้ออกใบรับรองผลการศึกษาในแต่ละภาคการศึกษา
3. ผลการศึกษาในข้อ 2 สามารถนำไปใช้เทียบโอนหน่วยกิตตามหลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยได้ ยกเว้นคณะวิศวกรรมศาสตร์ และหลักสูตรพิเศษอื่น ๆ
4. ต้องเป็นผลการศึกษาที่สอบไล่ได้ก่อนการรับสมัครเข้าเป็นนักศึกษาตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด คือการเทียบโอนหน่วยกิตที่สอบสะสมได้ตั้งแต่สมัครเข้าศึกษาสำหรับผู้ใช้วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ว่าจะศึกษาในระบบ นอกกระบวน (กศน.) เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว สามารถนำหน่วยกิตที่สอบสะสมได้มาเทียบโอน เมื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีได้ ตามระเบียบว่าด้วยการเทียบโอนหน่วยกิตสำหรับผู้ศึกษาเป็นรายกระบวนวิชาเพื่อเตรียมศึกษาระดับปริญญาตรี

นักศึกษาระบบ Pre-Degree ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (หรือเทียบเท่า) แล้ว สามารถสมัครเป็นนักศึกษาใหม่และใช้สิทธิเทียบโอนหน่วยกิตเมื่อเป็นนักศึกษาภาคปกติได้ ตามแนวปฏิบัติการเทียบโอนของแต่ละคณะ ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไป ขึ้นกับข้อกำหนดการเทียบโอน และจำนวนหน่วยกิตที่แต่ละคณะเทียบให้ โดยนักศึกษาต้องนำเอกสารตามกำหนดมาเขียนคำร้องขอใช้สิทธิเทียบโอนหน่วยกิต ที่ฝ่ายรับสมัครและตรวจสอบวุฒิบัตร

หลังเสร็จสิ้นการสมัครนักศึกษาใหม่ในแต่ละภาคการศึกษาแล้ว 2 เดือน ชำระค่าธรรมเนียมในการปรับฐานข้อมูลการขอใช้สิทธิเทียบโอนหน่วยกิต 500 บาท โดยนักศึกษาระบบ Pre-Degree จะได้รับรหัสนักศึกษาระบบ Pre-Degree สามารถเรียนควบคู่ไปกับการเรียน ม.ปลายของตนได้ เพราะการเรียนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่ได้บังคับให้เข้าชั้นเรียนเรียน สามารถเลือกอ่านหนังสือเอง หรือจะเข้าฟังอาจารย์บรรยายที่มหาวิทยาลัย หรือสามารถโหลดคำบรรยายทางเว็บไซต์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเหมือนกับการนั่งฟังบรรยายที่ห้องเรียน บางคณะอาจต้องเข้าเรียน เช่น คณะทางสายวิทยาศาสตร์ เป็นต้น สามารถเลือกลงทะเบียนเรียนในกระบวนวิชาเดียวกันกับนักศึกษาปริญญาตรี สามารถเลือกลงวิชาได้แบบอิสระ โดยเลือกลงตามแผนหลักสูตรหรือลงตามที่เหมาะสมกับเวลาของนักศึกษา ระบบการวัดผลและประเมินผลทุกกระบวนวิชาสำหรับนักศึกษาที่สมัครเรียนในรายกระบวนวิชาเพื่อเตรียมการศึกษาระดับปริญญาตรี (Pre-Degree) ใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลเดียว สอบเวลาเดียวกัน ข้อสอบชุดเดียวกันกับนักศึกษาปริญญาตรี ถ้าสอบไม่ผ่านก็ต้องลงทะเบียนเรียนใหม่ในภาคซ่อมหรือในเทอมถัดไป และสามารถดำเนินการใช้สิทธิเทียบโอนหน่วยกิตได้ เมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) โดยต้องลาออกจากการเป็นนักศึกษาระบบ Pre-Degree และสมัครเข้าเป็นนักศึกษาใหม่ รับรหัสนักศึกษาใหม่ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง การเทียบโอนหน่วยกิตจะกระทำได้ต้องมีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป โดยดำเนินการเหมือนนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีทั่วไป ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยรามคำแหง ว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2546

ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้จัดให้มี “โครงการสัมฤทธิ์บัตร” และ “โครงการสัมฤทธิ์บัตรบัณฑิตศึกษา” ซึ่งใช้วิธีการสะสมผลการเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน คือ

โครงการสัมฤทธิ์บัตร เป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ ไม่จำกัดเพศ อายุและวุฒิการศึกษา แม้ไม่สำเร็จการศึกษาทุกระดับก็เรียนได้ เรียนได้ทุกสถานภาพ เช่น พระ เณร ผู้พิการ หรือ ผู้ต้องขัง นักเรียนที่กำลังเรียนมัธยมปลายทุกคน ที่มีความพร้อมเข้าสู่การเรียนปริญญาตรีล่วงหน้ากับ “โครงการสัมฤทธิ์บัตร” สามารถสะสมชุดวิชาของหลักสูตรปริญญาตรีเมื่อจบมัธยมตอนปลาย สามารถโอนชุดวิชาที่สะสมเข้าหลักสูตรปริญญาตรีของมสธ. ทำให้ผู้เรียนได้รับโอกาสที่ดี เรียนปริญญาตรีก่อนควบคู่กับการเรียนมัธยมปลาย ทำให้สามารถจบปริญญาตรีได้ตั้งแต่อายุน้อย พร้อมเพิ่มทางเลือกในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

ส่วนโครงการสัมฤทธิ์บัตรบัณฑิตศึกษา เป็นโครงการสำหรับผู้เรียนในระดับที่สูงกว่าระดับปริญญาตรี ที่มีได้มุ่งใบปริญญาหมาบัณฑิต แต่ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะในการ

บริหารงาน วิชาการและวิชาชีพในแขนงวิชาต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาวิชาชีพของตน ตามระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัย โดยอาศัยสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ การสัมมนาเสริม การสัมมนาเข้ม ให้ผู้สมัครเลือกเรียนได้ตามความสนใจ จากชุดวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา เช่น สาขาวิชาศิลปศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สุขภาพ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ โดยผู้เรียนในโครงการสัมฤทธิบัตรจะต้องเรียนด้วยตนเองตามระบบการสอนทางไกล ซึ่งเป็นวิธีการให้การศึกษาถึงบ้านและบริการถึงตัวผู้เรียน และเข้าสอบในวันเสาร์และอาทิตย์ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น ได้แก่ เอกสารการสอน แบบฝึกปฏิบัติ และซีดีเสียง(MP3)/ดีวีดี(DVD)/ซีดีมัลติมีเดีย ประจำชุดวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบในรูปของชุดการสอนเรียกว่า “ชุดวิชา” ชุดวิชาแต่ละชุดวิชามีค่าไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ทวิภาคของหลักสูตรอุดมศึกษาทั่วไป รายวิชาแต่ละรายวิชามีค่าไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิตทวิภาค เมื่อสอบผ่านตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย จะมีสิทธิได้รับใบสัมฤทธิบัตรรับรองความรู้ในชุดวิชา/รายวิชานั้น ๆ โดยผู้เรียนจะต้องเข้าสอบตาม วัน เวลา และสถานที่สอบ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด สนามสอบศูนย์บริการการศึกษาจังหวัด (โรงเรียนประจำจังหวัดทุกจังหวัด) สำหรับผู้เรียนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จะจัดสนามสอบโดยใช้รหัสไปรษณีย์ตามที่อยู่ของผู้เรียนที่แจ้งไว้กับมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยจะแจ้งให้ผู้เรียนทราบเป็นรายบุคคลทางไปรษณีย์ หรือตรวจสอบสถานที่สอบได้ที่ <http://www.stou.ac.th> เลือกโครงการสัมฤทธิบัตร เลือกกำหนดการสอบ ก่อนการสอบประมาณ 10 วัน

ในการเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ มหาวิทยาลัยได้ตั้งคณะกรรมการบริหารการเทียบผลการศึกษาและประสบการณ์ ทำหน้าที่เสนอแนะต่อสภามหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ รวมทั้งการโอนชุดวิชาให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย พิจารณาการเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ของผู้ประสงค์จะขอเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย พิจารณาเทียบประสบการณ์ของผู้ศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย รวมทั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาการเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ในแต่ละสาขา (ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2547)

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ยังมีระบบให้มีการโอนชุดวิชาได้ ซึ่งหมายถึง การนำชุดวิชาที่ได้ศึกษาและสอบผ่านในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ทั้งในระดับประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี หรือสัมฤทธิ์บัตรตาม โครงการสัมฤทธิ์บัตร มาใช้และให้โอนได้ ทุกชุดวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เข้าศึกษาใหม่ โดยนักศึกษาที่ประสงค์จะขอ โอนชุดวิชาต้องมีสถานภาพเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย นำหลักฐานใบแสดงผลของชุดวิชาที่ นักศึกษาได้สอบผ่านแล้วหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งของมหาวิทยาลัย ทั้งในระดับประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี หรือ สัมฤทธิ์บัตรตาม โครงการสัมฤทธิ์บัตร มาใช้และให้โอนได้ทุกชุดวิชาที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เข้า ศึกษาในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การศึกษาในระบบระดับอุดมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา เน้นเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) มีระเบียบและแนวทางการดำเนินการ เทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ ส่วนใหญ่ยังเน้นตามหลักสูตรสำหรับนักศึกษาของตนเท่านั้น ในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีการแข่งขัน เข้าเรียนสูงเช่นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่นุญาตให้เทียบโอนหน่วยกิตในระดับปริญญาตรี นักศึกษาต้องเรียนทุกรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร มีระบบสารสนเทศที่ก้าวหน้ารองรับ ในการ สนับสนุนงานทะเบียน การลงทะเบียนออนไลน์ การเทียบโอนและวัดผลประเมินผล มีการสะสม หน่วยกิตสำหรับ โครงการเรียนล่วงหน้าในระดับอุดมศึกษาล่วงหน้า โดยเปิดโอกาสแก่ผู้เรียนที่ กำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถใช้เวลาเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้าง โอกาสทางการศึกษาและอาชีพการงานให้ผู้เรียนที่มีความตั้งใจและยินดีที่จะทำงานหนักขึ้นในการ เรียนควบคู่กับการเรียนในระดับอื่นหรือระดับมัธยมตอนปลายเฉพาะกรณีของมหาวิทยาลัย รามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นระบบเฉพาะภายในมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการ โครงการเท่านั้น ยังไม่มีการเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ แต่อย่างใด จึงยังไม่มีแนวทางการ สะสมหน่วยกิตลักษณะธนาคารหน่วยกิตโดยทั่วไป

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.)

การเทียบโอนการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) เปิดโอกาสให้ผู้ที่ออกจากการศึกษาในระบบหรือนอกระบบ รวมทั้งผู้ ที่เรียนรู้ตามอัธยาศัย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเปิดโอกาสให้ทั้งในระดับการศึกษาเดียวกันหรือระดับที่ สูงขึ้น ระหว่างรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และ

หลักสูตรของหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้การเทียบโอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้ที่หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมจัดการศึกษา มีขอบข่าย ดังนี้

1. การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรที่จัดการศึกษาเป็นระดับประถม มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายหรือเทียบเท่า เทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรการศึกษา ที่ออกให้โดยสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ หรือให้การรับรอง และจัดระดับการศึกษาเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า ตามหลักสูตร ทั้งที่จัดในรูปแบบการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

2. การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาต่อเนื่อง เป็นการเทียบโอนผลการเรียนจากการเรียนในหลักสูตรระยะสั้น หรือหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดขึ้นตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

3. การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เป็นการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการเป็นทหารกองประจำการ อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำท้องถิ่น และแรงงานไทยที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติและกลุ่มเป้าหมาย อื่น ๆ ที่ได้ทำข้อตกลงร่วมกัน

4. การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศ เป็นการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาหลักสูตรต่างประเทศ ที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศนั้น ๆ ให้การรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษา หรือผลการเรียนจากหลักสูตรของโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยที่กระทรวง ศึกษาธิการประกาศเทียบความรู้

5. การเทียบโอนผลการเรียนจากการประเมินความรู้และประสบการณ์ เป็นการเทียบโอนผลการเรียน โดยใช้วิธีการประเมินความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งมีการเรียนรู้จากการศึกษาตามอัธยาศัย การประกอบอาชีพ การทำงาน โดยอาจมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากการทำงาน หลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่มีหลักฐานก็ได้

โดยผู้ขอเทียบ โอนผลการเรียน ต้องไม่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาหรือระดับที่เทียบเท่าของสถานศึกษาอื่น และต้องขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมีหลักเกณฑ์การเทียบโอน ดังนี้

1) สถานศึกษาทุกแห่งมีหน้าที่จัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนในทุกภาคเรียน โดยจะต้องกำหนดระยะเวลาการเทียบ โอนให้ทราบทั่วกันและควรดำเนินการตั้งแต่ภาคเรียนแรกที่ผู้เรียนขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา หรือขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานศึกษา

2) การเทียบโอนผลการเรียนให้ดำเนินการโดยคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษา ซึ่งจะศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรของสถานศึกษาที่ผู้เรียนนำหลักฐานการศึกษามาเทียบโอนผลการเรียนแล้วจัดทำตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อใช้ในการเทียบโอนผลการเรียน

3) ให้เทียบโอนผลการเรียนได้ไม่เกินร้อยละ 75 ของจำนวนหน่วยกิตทั้งหมดที่จะต้องลงทะเบียนเรียน ตลอดหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา

4) การกำหนดอายุของผลการเรียนที่จะนำมาเทียบโอนผลการเรียน (1) กรณีที่เป็นหลักฐานการศึกษาจากหลักสูตรที่จัดเป็นระดับทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ ไม่มีกำหนดอายุของผลการเรียน (2) กรณีที่เป็นหลักฐานจากการศึกษาต่อเนื่อง กำหนดอายุของการเรียนให้เหมาะสมกับพื้นฐานธรรมชาติ วิชา ความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ตามที่คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษากำหนด

5) การพิจารณาเทียบโอนให้พิจารณาจาก (1) ระยะเวลาและระดับชั้นที่ผู้ขอเทียบโอนเรียนผ่านมา (2) รายวิชา หรือ หมวดวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัวชี้วัดของรายวิชาหรือคำอธิบายรายวิชา ระหว่างรายวิชาที่นำมาเทียบโอนกับรายวิชาที่รับเทียบโอน ต้องมีความสอดคล้องกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จำนวนหน่วยกิตของรายวิชา/หมวดวิชาที่นำมาเทียบโอน ต้องไม่น้อยกว่าจำนวนหน่วยกิตในรายวิชาที่รับเทียบโอนผลการเรียน หากรายวิชาที่นำมาเทียบโอนผลการเรียนมีจำนวนหน่วยกิตน้อยกว่าจำนวนหน่วยกิต ในรายวิชาที่รับเทียบโอนผลการเรียน อาจนำรายวิชาอื่นที่อยู่ในสาระและมาตรฐานเดียวกัน มานับรวมให้ได้จำนวนหน่วยกิตเท่ากับหรือมากกว่าจำนวนหน่วยกิตในรายวิชาที่รับเทียบโอนผลการเรียน ไม่รับเทียบโอนรายวิชา หรือ หมวดวิชาที่มีค่าระดับผลการเรียนเป็น 0 ร มส

ให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้ทั้งรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก โดยนับรวมกันแล้วต้องไม่เกินจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดในแต่ละระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา เทียบโอนได้ไม่เกิน 36 หน่วยกิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเทียบโอนได้ไม่เกิน 42 หน่วยกิต ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เทียบโอนได้ไม่เกิน 57 หน่วยกิต โดยการให้ค่าระดับผลการเรียนจากการเทียบโอนกรณีผลการเรียนเป็นรายวิชา ใช้ค่าระดับผลการเรียนตามที่ปรากฏในหลักฐานการศึกษาที่นำมาเทียบโอน ถ้าผลการเรียนในหลักสูตรเดิมมากกว่า 1 รายวิชานำมาเทียบโอนกับหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ 1 รายวิชาให้นำค่าระดับผลการเรียนของรายวิชาที่ขอเทียบโอนมาเฉลี่ยหากมีจุดศนนิยมให้ ปรับทศนนิยมตามหลักการทางคณิตศาสตร์เพื่อบันทึกผลการเรียนต่อไป กรณีผลการเรียนเป็นหมวดวิชา ใช้ค่าระดับผลการเรียนของหมวดวิชาเป็นค่าระดับผลการเรียนในรายวิชาที่เทียบโอนได้

วิธีการเทียบโอนผลการเรียน ดำเนินการได้ 2 วิธี คือ 1) การพิจารณาจากหลักฐานการศึกษาจากหลักสูตรที่จัดการศึกษาเป็นระดับ และจากการศึกษาต่อเนื่อง 2) การประเมินความรู้และประสบการณ์ เป็นการวัดตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนที่เกิดจากการประกอบอาชีพ การทำงาน จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ การปฏิบัติจริง เป็นต้น

การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาต่อเนื่อง

การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาต่อเนื่อง เป็นการนำผลการเรียนจากการศึกษาที่เป็นหลักสูตรเฉพาะหรือหลักสูตรฝึกอบรมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพ ทักษะชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาสังคมและชุมชน มาขอเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ 1) การศึกษาหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น 2) การเข้าค่ายศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา 3) การจัดฐานการเรียนรู้ของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา และ 4) หลักสูตรการศึกษาหรือหลักสูตรการอบรมที่หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานภาคเอกชนเป็นผู้จัดการศึกษา ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม และองค์กรเอกชน (NGOs) ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาหลักสูตรต่อเนื่อง

การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาหลักสูตรต่างประเทศ

เป็นการนำผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศสายสามัญและสายอาชีพ ที่ศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งผลการเรียนของนักเรียนในโครงการแลกเปลี่ยนมาเทียบโอนเป็นผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยให้ปฏิบัติตามแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนทั่วไป และแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาหลักสูตรต่างประเทศ มีขอบข่ายและเงื่อนไข 1) การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศที่จัดเป็นชั้นปีหรือเกรด 2) การเทียบโอนผลการเรียนจากการสอบวุฒิต่างประเทศที่จัดโดยองค์กรของรัฐ 3) การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนระหว่างประเทศ และ 4) การเทียบโอนผลการเรียนจากการประเมินความรู้และประสบการณ์ ยกเว้นการเทียบโอนรายวิชาภาษาไทย รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงและรายวิชาทักษะการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในทุกระดับการศึกษา โดยให้พิจารณาตามประเภทของการเทียบโอนทั้งด้านการประเมินความรู้และประสบการณ์ ซึ่งหมายถึง การวัด การตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้

ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การทำงาน การประกอบอาชีพใช้

ในการประเมินความรู้และประสบการณ์ให้ประเมินเป็นรายวิชา โดยสถานศึกษา ดำเนินการพิจารณาตรวจสอบความรู้และประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอน ผลการเรียนรู้ในเบื้องต้น ว่าความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมีความสอดคล้องกับสาระและรายวิชาใด แล้วจึงดำเนินการ ประเมินความรู้และประสบการณ์ในรายวิชานั้น ทั้งนี้ ความรู้และประสบการณ์ที่ขอรับการประเมิน จะต้องเป็นความรู้และประสบการณ์ที่สังคมยอมรับและไม่ขัดต่อศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงาม

การเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

เป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้และการทำงานของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ กศน.กำหนด มาเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนตามหลักสูตร เป็นการพิจารณาจากภารกิจ ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานที่ดูแลกลุ่มเป้าหมายนั้น โดยนำหลักสูตรฝึกอบรม ดังกล่าวมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับ เนื้อหา วัตถุประสงค์ของหมวดวิชา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หากมีความสอดคล้องตามเกณฑ์การเทียบโอนกับ หมวดวิชาใดก็จะเทียบโอนผลการเรียนให้ในหมวดวิชานั้นได้เลย ผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะก็จะ เรียนเฉพาะหมวดวิชาที่เหลือ ทำให้ร่นระยะเวลาการเรียนลง กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ สำนักงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกาศแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจาก ความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะไว้แล้ว มีดังนี้

1. กลุ่มทหารกองประจำการ ทหารประจำการ และอาสาสมัครทหารพราน
2. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)
3. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น
4. กลุ่มสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียน / สมาชิกกลุ่มเครดิตยูเนียน
5. กลุ่มผู้นำสหกรณ์ภาคการเกษตรและสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตร
6. กลุ่มผู้นำศาสนาอิสลาม ผู้สอนอิสลามศึกษา และผู้เรียนอิสลามศึกษา
7. กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

8. กลุ่มผู้มีความรู้และประสบการณ์จากการประกอบอาชีพ โดยมีหลักเกณฑ์การเทียบ โอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ให้กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ กำหนดเป็นแนวทางให้ แต่ละกลุ่มปฏิบัติอย่างเฉพาะเจาะจง ในด้าน

- 1) คุณสมบัติของผู้ขอเทียบโอน

2) หลักฐานการเทียบโอน

3) หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเทียบโอน

4) เงื่อนไขรายวิชาที่เทียบโอนได้ ชื่อรายวิชา คำอธิบายรายวิชา และจำนวนหน่วยกิตที่เทียบโอนได้ในสาระวิชา จาก 4 หมวดสาระ ได้แก่ หมวดทักษะการเรียนรู้ หมวดทักษะการดำเนินชีวิต หมวดการพัฒนาสังคม หมวดความรู้พื้นฐาน

การเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มทหารกองประจำการ ต้องเป็นทหารกองประจำการครบ 2 ปี โดยนำความรู้และประสบการณ์ในระหว่างเป็นทหารมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนได้ 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาทักษะชีวิต หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน และหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับใดระดับหนึ่ง เพียงระดับเดียว

การเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ผู้เรียนที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขหรือเคยเป็นอาสาสมัครชุมชน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ในระหว่างที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข มาเทียบโอนเป็นผลการเรียนได้ 2 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาทักษะชีวิต 1 และ หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับใดระดับหนึ่ง เพียงระดับเดียว โดยต้องมีระยะเวลาการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข และการเสนอผลงานที่เป็นกิจกรรม เป็นเงื่อนไขในการเทียบโอน หากผู้เรียนได้เป็นสาธารณสุขดีเด่น จะเทียบโอนหมวดวิชาทักษะชีวิต 2 หรือ หมวดวิชาพัฒนาอาชีพได้อีก 1 หมวดวิชา

การเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น นำความรู้และประสบการณ์ที่เป็นผู้นำท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนได้ในหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ในระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับใดระดับหนึ่ง เพียงระดับเดียว โดยมีระยะเวลาการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือสมาชิกสภา เป็นเงื่อนไขในการเทียบโอน

การประเมินความรู้และประสบการณ์

เป็นการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สั่งสมจากการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ มาขอรับการประเมินเพื่อเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหมวดวิชาต่าง ๆ ตามประกาศของสถานศึกษา กศน. ในรายวิชา 5 สาระ ได้แก่ 1) สาระทักษะการเรียนรู้ 2) สาระความรู้พื้นฐาน 3) สาระการประกอบอาชีพ 4) สาระการดำเนินชีวิต 5) สาระการพัฒนาสังคม โดยสถานศึกษาดำเนินการพิจารณาตรวจสอบความรู้และประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนในเบื้องต้นว่า

สอดคล้องกับสาระและรายวิชาใด จึงดำเนินการประเมินความรู้และประสบการณ์ในรายวิชานั้น
ทำให้นักศึกษาสามารถจบหลักสูตรได้ก่อนกำหนด 4 ภาคเรียน

การประเมินเทียบระดับการศึกษา

เป็นการยกระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพให้เป็นที่ยอมรับคุณค่าของผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จากรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเป็นการประเมินแบบองค์รวม ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา องค์กรความรู้และคุณธรรม มากกว่าการประเมินความรู้ตามสาระการเรียนรู้ มีขอบข่ายการประเมินเทียบระดับการศึกษา คือ 1) ความรู้พื้นฐาน 2) ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาอาชีพ 3) ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) ความรู้และทักษะด้านพัฒนาสังคมและชุมชน รูปแบบการประเมินเทียบระดับการศึกษา ดำเนินการประเมินใน 2 มิติ

1) มิติประสบการณ์ เป็นการประเมินตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านพัฒนาสังคมและชุมชน ประเมินจากสภาพจริงและสัมภาษณ์ ผู้รับการประเมินต้องจัดทำแฟ้มประมวลประสบการณ์และผ่านการประเมินเชิงประจักษ์ โดยคณะกรรมการประเมินระดับการศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชาของการศึกษา แต่ละระดับมีการบันทึกผลการประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้ เพื่อให้ตรวจสอบได้ มีมาตรฐาน ยุติธรรมโปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของสังคม

2) มิติความรู้ความคิด เป็นการประเมินสมรรถภาพทางด้านความรู้ความคิด ใน 6 มาตรฐาน คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และตัดสินใจ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการใช้เทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกาย และจิตของตน ความเป็นไทย สากลและพลเมืองดี ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิต

3) การเข้าร่วมสัมมนาวิชาการ เพื่อให้ผู้ผ่านการประเมินเทียบระดับการศึกษามีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์หลากหลายร่วมกัน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการประเมินฯ ารุ่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีระเบียบและแนวปฏิบัติที่เปิดกว้างอยู่แล้วในการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรที่จัดการศึกษาในระบบที่เป็นระดับประถม มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จากการศึกษาต่อเนื่องในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรฝึกอบรม ที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ จากการเทียบความรู้และ

ประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ จากหลักสูตรต่างประเทศ รวมทั้งการประเมินเทียบระดับ การศึกษาจากการประเมินความรู้และประสบการณ์ เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แต่ยังเป็นกรณีเทียบโอนตามหลักสูตร ยังไม่มีการสะสมผลการ เรียนรู้ในลักษณะระบบธนาคารหน่วยกิต

2.3.4 การเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการสะสมผลการเรียนรู้ในประเทศไทย

จากการศึกษาถึงความเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารสะสมผล การเรียนรู้ในประเทศไทย พบว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ประเทศ ได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษา จัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ หรือในสถานศึกษาเดียวกันได้ รวมทั้งจากการเรียนรู้ นอกระบบและตามอัธยาศัย จากการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานอาชีพ และในมาตรา 8 ยังกำหนดให้มีการจัดการศึกษาที่ยืดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553, น. 68-69) เรื่องการเชื่อมต่ออุดมศึกษากับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายให้มี ระบบการสะสมหน่วยกิตในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเปิดโอกาสให้ ผู้จบอาชีวศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้อย่างยืดหยุ่น และกำหนดให้มีการสะสมหน่วย กิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 14(4) ก็ได้บัญญัติให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ “สำนักงาน กศน.” มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ผลักดันให้สถานศึกษาดำเนินการอย่างกว้างขวางและ ทั่วถึง และในยุทธศาสตร์ที่ 2 ของสำนักงาน กศน. (2559, น. 4) ก็ได้กำหนดภาระด้านลดความ เหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส และยกระดับคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย โดย “การพัฒนาระบบการสะสมและเทียบโอนผลการเรียน ระบบการ ประกันคุณภาพและการประเมินเทียบระดับการศึกษา”

สาระจากรายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ, 2558, น.43-45) กับการวิจัยนำร่องในโครงการพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการ

สะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พินสุดา สิริรังศรี, อุทัย บุญประเสริฐ, กกล้า ทองขาว, พัชรภา ดันดิษฐเวชและคณะ, 2559, น.115) ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังคงไม่มีการจัดระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ที่เป็นระบบหรือที่เป็นทางการที่ชัดเจน มีแต่การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการเทียบโอนกว้างขวางมากขึ้นในการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและอาชีวศึกษา และงานวิจัยดังกล่าวจึงได้เสนอให้มีการพัฒนาระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) และให้มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ขึ้น

จากการศึกษาวิจัยในโครงการนำร่อง ซึ่งเป็นโครงการนำร่องในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก อำเภอเมืองและอำเภอแม่สอด ในระดับสถานศึกษา (2559, น.121-122) เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางการสะสมหน่วยการเรียนรู้ล่วงหน้าไปก่อน สื่อสารตรงสถานศึกษา โดยไม่ยึดโยงต้นสังกัด ปรากฏว่า สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทดลองนำร่องสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ และมีการสะสมผลการเรียนรู้เพื่อการต่อยอดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ โดยสถานศึกษาดำเนินบทบาทในการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษามีศักยภาพในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นในการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ นำไปสู่การสะสมผลการเรียนรู้ที่ส่งผลช่วยให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างเป็นรูปธรรม มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการสะสมผลการเรียนรู้ระหว่างกัน ระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสถานศึกษาสายอาชีวศึกษา มีการทำข้อตกลง (MOU) ร่วมกันได้ มีการสะสมผลการเรียนรู้รายวิชา เทียบโอนและสะสมไปใช้ในสถานศึกษาสายอาชีวศึกษา มีการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้ เทียบโอนและสะสมผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาสายอาชีวศึกษากับสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนไม่ต้องเรียนซ้ำและสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้รายวิชาอื่นเพิ่มเติม มีการร่วมมือกันเองในพื้นที่ระหว่างการศึกษาทดลอง มีการยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน ทั้งที่ระดับการศึกษาและขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน แต่มีเจตนารมณ์ร่วมกันในการสร้างเครือข่ายและข้อตกลงร่วมกัน สามารถประสานงานกันเองได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถปฏิบัติการเชื่อมโยงได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาได้ทดลองใช้การสะสมผลการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนที่ต้องออกจากระบบการศึกษา (Drop out) เนื่องจากผลเรียนไม่ผ่านหรือด้วยเหตุผลจำเป็นอย่างอื่น ๆ ให้สามารถกลับเข้าสู่การเรียนใหม่

(Re-entry) จนจบได้สำเร็จ และยังได้พบประเด็นที่สำคัญว่าสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางการสะสมหน่วยการเรียนรู้พลางไปก่อนนี้ เนื่องจากยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางตามกฎหมาย จึงไม่สามารถดำเนินงานตามบทบาทที่กำหนดให้ครบถ้วน สามารถดำเนินการได้เพียงบางส่วน ในด้านการวิจัยและพัฒนาการสะสมผลการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนและผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาในระดับหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามสามารถสรุปได้ว่าการสะสมผลการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำสู่การขยายผลต่อยังสถานศึกษาต่างสังกัดอื่น ๆ ได้ในอนาคต

จากผลการวิจัยและการทดลองวิจัยนำร่องดังกล่าว รูปแบบการดำเนินงานสะสมผลการเรียนรู้แบบ Credit Bank System – CBS ได้

1. เปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องออกจากระบบการศึกษา (Drop out) ด้วยเหตุจำเป็นใด ๆ สามารถเข้าศึกษาต่อได้

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน หรือประชาชน ที่ออกจากการศึกษาในระบบ นอกระบบ หรือตามอัธยาศัย สามารถเทียบโอนผลการเรียน เข้าสู่หลักสูตรการศึกษาได้ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ส่งเสริมผู้มีความรู้ ประสบการณ์จากงานอาชีพ การฝึกอบรม ให้สามารถเทียบโอนความรู้กับระบบการศึกษาได้

4. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ในทุกระดับการศึกษา

และงานวิจัยของพิณสุดา สิริธรรังศรี, อุทัย บุญประเสริฐ, กล้า ทองขาว, พัทธราภา ตันติชูเวช และคณะดังกล่าวยังได้มีข้อเสนอให้มีหน่วยงานกลางสะสมผลการเรียนรู้ มีบทบาทหน้าที่ (2558, น. 142-143; 2559, น. 118-119) ดังต่อไปนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางการสะสมผลการเรียนรู้การเทียบโอน ผลการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

2. เป็นคลังสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนรู้ได้จากทั้งในและต่างประเทศ

3. เป็นหน่วยงานกลางรับรองผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ให้สามารถเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานกลางและสถานศึกษา

4. วิจัยและพัฒนาการสะสมผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานสะสมผลการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

6. ปรับแก้กฎ ระเบียบ นโยบาย และลดขั้นตอนการเทียบโอน

7. กำหนดรายวิชาใหม่ที่ใช้ในการสะสมผลการเรียนรู้ ความสอดคล้องของรายวิชา หลักเกณฑ์การเทียบโอนรายวิชา และการสะสมผลการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาทั้งในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและให้อึดต่อการดำเนินการสอดคล้องทั้งระบบ เพื่อนำไปใช้จริงใน สถานศึกษาอื่น ๆ ในอนาคต

8. ออกกฎเกณฑ์การสะสมผลการเรียนรู้จากรายวิชา

9. จัดทำข้อตกลงและแนวทางการปฏิบัติในการสะสมผลการเรียนรู้ให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน และมีความชัดเจน

10. จัดให้มีนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรสถานศึกษาจาก ส่วนกลางเพื่อร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการเทียบโอนและการสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ประสานงานและทำความเข้าใจ

11. จัดทำข้อสอบกลางเพื่อการวัดและประเมินความรู้ของผู้เรียนเป็นรายวิชา เป็น ทางเลือกของสถานศึกษา

12. จัดทำคู่มือสะสมผลการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางทั้งประเทศ

13. ประชาสัมพันธ์และแนะนำให้สถานศึกษาทุกสถานศึกษาทั่วประเทศรู้จักและ เข้าใจแนวนโยบาย ขั้นตอน วิธีการในการดำเนินการสะสมผลการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการมีหน่วยงานกลางสะสม หน่วยการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น และให้รับผิดชอบดำเนินการสะสมผลการเรียนรู้ในภาพรวม ที่เป็นระบบ ที่ชัดเจน ทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและแนวทางการสะสมผลการเรียนรู้ การ เทียบโอนผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบที่สามารถเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิ วิชาชีพ และประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป ได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาเรียนรู้ ทั้งในระบบการศึกษา นอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย ลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนการดำเนินงาน ก่อให้เกิดความประหยัดในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้เรียนและสถานศึกษา มีความชัดเจนใน การประสานเชื่อมโยงและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ทำให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป ได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาเรียนรู้ ทั้งในระบบการศึกษา นอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการยอมรับความ แตกต่างของผู้เรียน ความรู้ ทักษะและประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล และช่วยให้ผู้ที่ต้องออก

จากการเรียนกลางคันด้วยเหตุผลความจำเป็นใด ๆ ก็ตาม สามารถใช้ผลการเรียนเดิมกลับเข้ารับการศึกษาต่อได้ตามความพร้อม ตามโอกาสและเวลาที่เหมาะสมของตน เป็นการเพิ่มความเสมอภาคในโอกาสการได้รับการศึกษาของประชาชน

อีกทั้ง จะเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนทั่วไปที่มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์นอกระบบ ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาได้ด้วย “ระบบการเทียบโอนและสะสมผลการเรียนรู้” หรือ “การเทียบสมรรถนะเพื่อการประกอบอาชีพและศึกษาต่อ” ตามความต้องการ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของประชาชน และสุดท้ายส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยส่วนรวมด้วยโอกาสทางการศึกษา ในแบบที่เป็นโอกาสทางการศึกษาแบบต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต เสริมสร้างการมีสังคมแห่งความรู้และการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประโยชน์โดยรวมต่อประเทศชาติ สามารถสร้างกำลังแรงงานและทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่มีคุณภาพ ให้มีความสามารถสูงในการแข่งขันได้อย่างดีในศตวรรษที่ 21

สรุปภาพรวมได้ว่า ประเทศไทย ได้กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย จากการฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงานด้วย

โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบ แนวทางการเทียบโอนในลักษณะต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการการศึกษาต่อเนื่อง ได้เปลี่ยนแนวการศึกษา ฝึกอบรมในระดับสูงขึ้น สามารถนำความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ มาขอเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียเวลาเริ่มต้นใหม่ คือ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีการเทียบโอนจากการศึกษาในระบบ เข้าสู่การศึกษาในระบบ การเทียบโอนผลการเรียนที่มาจากหลักสูตรเฉพาะอื่น การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาตามอัธยาศัย การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศ การเทียบวุฒิการศึกษาในประเทศและในต่างประเทศ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอาชีวศึกษา ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรเดียวกัน การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรอื่นที่มีลักษณะเดียวกันของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษาเอกชน หรือหน่วยงานของราชการ การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตร ปวช. หรือ ปวส. ของสถาบันการศึกษา หรือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายอื่นในระดับเดียวกัน ในระดับอุดมศึกษา ให้มีการเทียบโอนความรู้และให้หน่วยกิต จากการศึกษาในระบบเข้าสู่การศึกษาในระบบ และจากการศึกษานอกระบบและหรือการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าสู่การศึกษาในระบบ มีการสะสมหน่วยกิตสำหรับโครงการเรียนล่วงหน้า เฉพาะกรณีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นระบบเฉพาะภายในมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการโครงการ

เท่านั้น ยังไม่มีการเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ แต่อย่างใด จึงยังไม่มีแนวทางการสะสมหน่วยกิตลักษณะธนาคารหน่วยกิตโดยทั่วไป ในการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรที่จัดการศึกษาเป็นระดับประถม มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายหรือเทียบเท่า การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดขึ้นตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศ การเทียบโอนผลการเรียนจากการประเมินความรู้และประสบการณ์ และการประเมินเทียบระดับการศึกษา

แต่ปัจจุบันยังไม่มีระเบียบ แนวปฏิบัติในการสะสมผลการเรียนรู้อำนาจสำหรับประชาชนทั่วไปที่เป็นระบบที่ชัดเจนในลักษณะหรือในรูปแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้อันส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต มีเพียงระเบียบ แนวทาง แนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การประเมินเทียบระดับการศึกษาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับอาชีวศึกษา และในระดับอุดมศึกษา แต่ก็เป็นและการปฏิบัติในลักษณะการเทียบโอนตามหลักสูตรที่เป็นระบบตามข้อกำหนดใน

1) ประกาศเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2546 สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบวุฒิการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ ระดับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549

2) ประกาศเรื่องแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และการเทียบระดับการศึกษา เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3) ประกาศเรื่องแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียน พ.ศ. 2557 สำหรับอาชีวศึกษา

4) ประกาศทบวงเรื่องหลักเกณฑ์การเทียบ โอนผลการเรียน ระดับปริญญา เข้าสู่การศึกษาในระบบ พ.ศ. 2545 สำหรับอุดมศึกษา

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ กับระบบการเทียบโอน

จากเดิมที่ระบบคุณวุฒิอิงอยู่กับการศึกษาในระบบแบบดั้งเดิม และให้ความสำคัญอยู่ที่การรับรองแต่ผลการเรียน จากการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น ปัจจุบันประเทศสมาชิก OECD ได้ให้ความสนใจไปที่การให้การรับรองผลการเรียนรู้ที่มาจากศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมากขึ้น บางแห่งได้พัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติ - National Qualifications Frameworks (NQFs) ขึ้นเพื่อการรับรอง เพื่อใช้เป็นกรอบ เป็นเกณฑ์ในการประเมิน และเพื่อการให้หน่วยกิตสำหรับการเรียนนอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่ได้ก่อให้เกิดโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้เรียน สำหรับประชาชนที่อยู่นอกระบบการศึกษามากขึ้น และได้กลายเป็นหัวข้อหลักในการประชุมชื่อ The Linking Recognition Practices and National Qualifications Frameworks – North – South collaborative research ของยูเนสโก ที่เมืองฮัมบวร์ก ในเดือนมีนาคม ค.ศ.2010 ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นว่า มีแนวโน้มที่นานาชาติพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติของตนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีมาตรฐานการรับรองผลการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Singh and Duvekot (2013, p. 18) นักวิจัยของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งยูเนสโก ได้ให้คำนิยาม กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Frameworks) ไว้ว่าหมายถึง ระบบที่เชื่อมโยงเกี่ยวพันกับมาตรฐานแห่งชาติ ที่ถูกพัฒนาจากหน่วยงานที่มีอำนาจของรัฐ ที่ใช้เป็นกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ในการรับรองผลลัพธ์การเรียนรู้และสมรรถนะที่ได้มาจากการเรียนรู้ทุกชนิด

จากประสบการณ์เรื่อง กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQFs) กับระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System - ACBS) ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ก็ได้พบว่าประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มีอัตราส่วนของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาที่เข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาสูงที่สุด และมีจำนวนประชากรหนุ่มสาวที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสูงในอันดับต้น ๆ ของโลก แต่กลับพบว่า มีอัตราว่างงานของประชากรหนุ่มสาวที่มีการศึกษาสูงเหล่านี้มากที่สุด เมื่อเทียบกับในกลุ่มสมาชิกประเทศ OECD อีกทั้งผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม (Skill Mismatched) (Park, 2011 อ้างถึงใน Unesco, 2014, p. 1; Hae and Ko, 2014, p.1) กระทรวงศึกษาธิการได้ริเริ่มให้สถาบันวิจัยเพื่อการศึกษาอาชีพและการฝึกอบรมแห่งเกาหลี – Korean Research Institute for Vocational Education and Training (KRIVET) พัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติเกาหลี - Korean Qualification Frameworks (KQF) ขึ้นในปี ค.ศ. 2003 โดยการปรึกษาร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้แก่ กระทรวงการจ้างงานและแรงงาน (the Ministry of Employment and Labor – MOEL) และ กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม (the Ministry of Trade and Industry) และได้เริ่มกำหนดระบบเชื่อมโยงพื้นฐาน

สำหรับคุณวุฒิการศึกษาและคุณวุฒิวิชาชีพ (UNESCO, 2014, pp. 1-4) ขึ้น โดยในปีค.ศ. 2010 กระทรวงการจ้างงานและแรงงาน ได้ปฏิรูปกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเกาหลี (KQF) ได้พัฒนาระบบมาตรฐานสมรรถนะแห่งชาติ – National Competency Standard (NCS) และเสนอบุคคลวุฒิขั้นพื้นฐานจากผลลัพธ์การเรียนรู้ มีการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลขึ้นใหม่ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งของการเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมกับเทคนิคและอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (Technical and Vocational Education and Training - TVET) เข้าด้วยกัน

นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาระบบเชื่อมต่อกันระหว่างระบบอุดมศึกษาดั้งเดิมและการฝึกอบรมอาชีพและระบบคุณวุฒิเข้าด้วยกัน เป็นระบบมาตรฐานสมรรถนะแห่งชาติ - NCS โดยรวมเอา The Korea Skills Standards – KSS ดำเนินการร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และ The National Occupation system – NOS ซึ่งพัฒนาและดำเนินการโดยกระทรวงการจ้างงานและแรงงาน ได้ ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระบบ Vocational Education and Training - VET และระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งจะนำไปถึงการพัฒนาระบบสมรรถนะ ในปัจจุบันกระทรวงการจ้างงานและแรงงานเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของระบบมาตรฐานสมรรถนะแห่งชาติ – NCS รับผิดชอบการปรับคุณวุฒิวิชาชีพ ส่งเสริมความเหมาะสมของประกาศนียบัตรสายอาชีวศึกษา ผลิตรบบการทดสอบที่มุ่งเน้นการทำงาน (Work-orientated tests)

ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System - VQS) ของสาธารณรัฐเกาหลี แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่

1) คุณวุฒิเทคนิคแห่งชาติ (National Technical Qualification-NTQ) เน้นที่การผลิต การอุตสาหกรรมบริการ บริหารธุรกิจ และอื่น ๆ ตามข้อมูลของ พระราชบัญญัติคุณวุฒิเทคนิคแห่งชาติ แบ่งออกเป็น เทคนิค 25 ประเภท และ 603 อาชีพ

2) คุณวุฒิแห่งชาติของกลุ่ม Non-Tech (National Qualification of Non-Technical Categories - NQNTC) รวม 120 อาชีพ เช่น นักกฎหมาย นักบัญชี คุณวุฒิเชี่ยวชาญด้านสิทธิบัตร มีคุณวุฒิหลากหลายประเภทตั้งแต่แพทย์จนถึงประกาศนียบัตรคนขับรถ

3) คุณวุฒิเอกชน (PQ) ดำเนินการโดยองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐได้แก่ คอมพิวเตอร์ ความชำนาญด้านภาษา กีฬา และสุขภาพ งานอดิเรก กิจกรรมด้านสันตนาการ สวัสดิการสังคม ที่ปรึกษา และวิศวโยธา

นอกจากนี้ ยังมีการออกคุณวุฒิอื่น ๆ จากหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจ (Unesco, 2014, pp. 1-4; Hae, 2014, p. 59) พระราชบัญญัติคุณวุฒิเทคนิค – NTQ Act ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างแรงจูงใจและมาตรฐานสำหรับการบริหารทรัพยากร โดยกำหนดเป็น 5 หมวดของช่างฝีมือ คือ 1) ช่าง (Mechanic) 2) วิศวกรอุตสาหกรรม (Industry Engineer) 3) วิศวกร (Engineer) 4) หัวหน้า

ช่าง (Head Mechanic) 5) เจ้าหน้าที่เทคนิค (Technician) โดยกำหนดคุณสมบัติด้านวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในงานที่ทำอยู่ เพื่อการที่มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นช่างฝีมือแต่ละหมวด

มีการรับรองคุณวุฒิการศึกษาและคุณวุฒิวิชาชีพในระบบ ACBS อย่างเป็นระบบและ กำหนดเกณฑ์การแปลงคุณวุฒิเทคนิคแห่งชาติ ให้เป็นหน่วยกิตทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ใว้อย่างชัดเจน รวมทั้งได้กำหนดลักษณะที่เป็นแกนในการรับรองผลการเรียนรู้เดิมจากระบบ คุณวุฒิ และพัฒนาการรับรองคุณวุฒิอื่น ๆ เข้าสู่หน่วยกิตทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น (ดูรายละเอียด ในภาคผนวก ฉ. หน้า 284) ช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่สอดคล้องของความรู้ ทักษะของกำลัง แรงงานกับความต้องการของสถานประกอบการได้เป็นอย่างดี และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา บุคลากรเฉพาะในสายวิชาชีพ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง พัฒนาความสามารถในสาย อาชีพของตนให้สูงขึ้น หรือเพื่อขอรับรองคุณวุฒิวิชาชีพเข้าสู่การศึกษาในอุดมศึกษาหรือเพื่อรับ ปริญญาบัตรทางการศึกษาต่อไปได้ เปิดโอกาสให้ประชากรเข้าสู่การศึกษาได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้เพิ่มมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555, น. 23) ได้ให้ดำเนินการ วิจัยและพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework – NQF) ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2553 โดยอิงจากกรอบคุณวุฒิที่มีอยู่แล้วในระดับอุดมศึกษา (Thai Qualification Framework for High Education : Thailand TQF) และทางด้านอาชีวศึกษา ที่เรียกว่า กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ อาชีวศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Vocational Education : TVQ) และ ประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2556 กรอบคุณวุฒินี้ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการ พัฒนาคณะมาตรฐาน โดยใช้ระบบคุณวุฒิเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินศักยภาพการ เรียนรู้ของบุคคล ที่เชื่อมโยงกับทักษะ ความรู้ ความสามารถทางวิชาการ กับการเทียบโอนทักษะ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงานที่เป็น สมรรถนะแกนกลาง (Core Competency) ของบุคคล ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือ ระหว่างการศึกษาในระดับต่าง ๆ ทั้งการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมให้ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และได้มีการจัดทำแผนการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ในวันที่ 25 พ.ย. 2557 ผ่านกลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาการขับเคลื่อนกรอบ คุณวุฒิแห่งชาติ และคณะทำงานขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

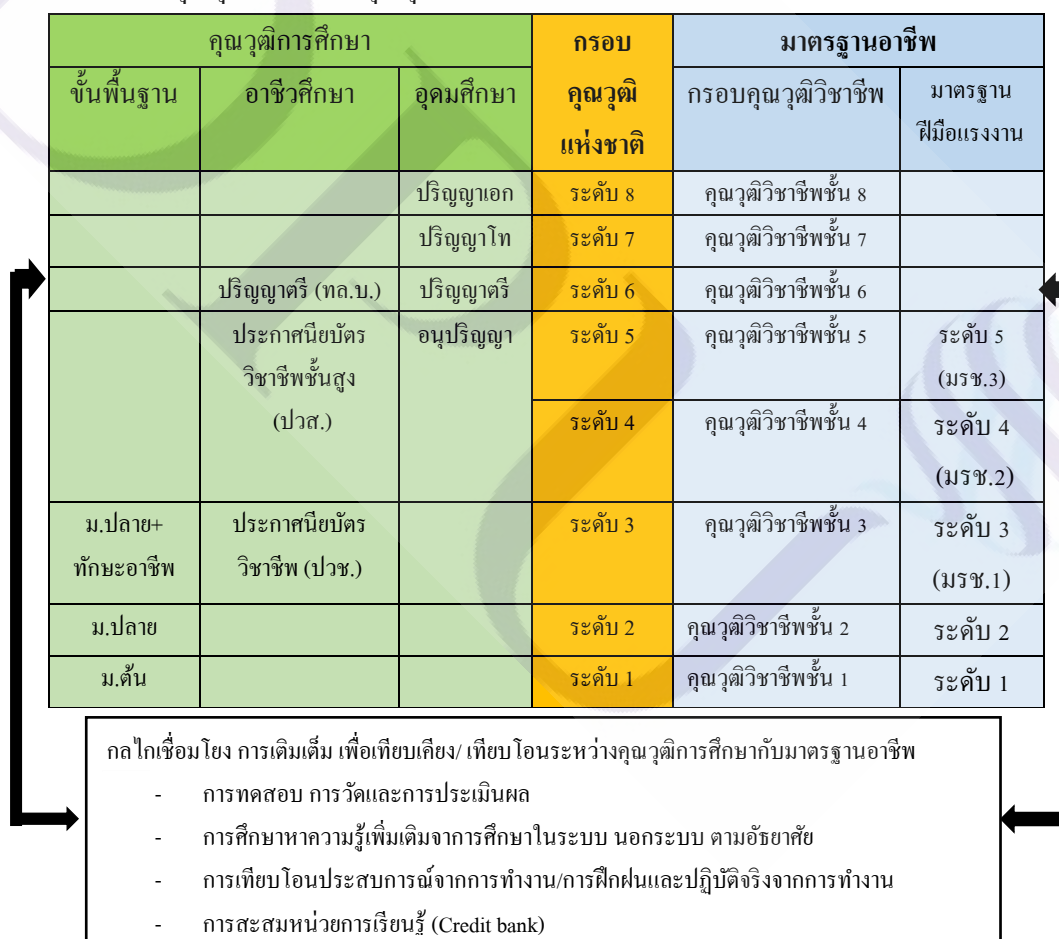
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558 , น. 4-8; 2560, น.7) ได้ให้คำนิยาม ความหมายของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ หรือ National Qualifications Framework : Thailand NQF ใว้ในกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง) National Qualifications Framework (Thailand NQF) Revised Edition ว่าหมายถึง กรอบแนวทางการเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ของระดับคุณวุฒิ

การศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละระดับ ประเภทการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา จำแนกตามสาขาวิชา วิชาชีพ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาระบบทวิภาคี กับระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ที่ผ่านการทดสอบ วัดและประเมินผล และการเทียบโอน ตามระดับคุณวุฒิภายใต้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ โดยกำหนดโครงสร้างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง) ประกอบด้วยกรอบคุณวุฒิ 8 ระดับ เริ่มตั้งแต่ มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนปลาย + ทักษะอาชีพ หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

จากการที่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เป็นระบบที่จะเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ตามระดับคุณวุฒิการศึกษา กับระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย แม้จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อขับเคลื่อนและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างระดับคุณวุฒิการศึกษากับระดับสมรรถนะในการทำงานในประเทศไทย กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ให้สามารถเทียบเคียงกับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualifications Reference Framework : AQRf) และมาตรฐานสากลได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกัน รวมถึงมีการสื่อสารเรื่องมาตรฐานฝีมือแรงงานเป็นภาษาเดียวกันด้วย แต่พบว่ายังไม่มีเชื่อมโยงกันระหว่างหลักสูตรกับคำตอบแทนที่ชัดเจน ควรมิกัดและกรอบการทำงานใหม่ขึ้นมารองรับ เพื่อให้มีอำนาจในการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น (นวรรตน์ รามสูต และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2559, น. 2; นวรรตน์ รามสูต และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2559, น. 1) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชัช รามวงษ์กูร และนลินรัตน์ รักษ์กุล (2556, น. 120-121) ที่ระบุว่ารัฐจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับผิดชอบในการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานสู่คุณวุฒิวิชาชีพโดยนำระบบสะสมหน่วยกิตมาใช้เพื่อการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้ ทักษะของผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแล้ว มาเทียบเป็นหน่วยกิตและเก็บสะสมไว้ใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการยกระดับกำลังคนของประเทศ ดังเช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา อังกฤษ มาเลเซีย และสาธารณรัฐเกาหลี ด้วยการนำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ส่งเสริมให้ประชากรในสาขาอาชีพมีบันไดอาชีพก้าวสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของตน และมีส่วนในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีคุณภาพ และมีศักดิ์ศรี

ในปี พ.ศ. 2560 ที่ประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เป็นคณะกรรมการระดับชาติที่มีอำนาจหน้าที่

(authority) ในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 3-8) นำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework: NQF) ผู้การปฏิบัติเป็นระบบและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยใช้เป็นกรอบแนวทางการเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ของระดับคุณวุฒิการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละระดับและประเภทการศึกษากับระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น.7-8) เชื่อมโยงกับคุณวุฒิวิชาชีพ มาตรฐานฝีมือแรงงาน และมาตรฐานอาชีพในระดับสากล (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ฉ. หน้า 284) จัดให้มีกลไกระบบการเข้าสู่ระดับคุณวุฒิที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาหรือมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงานที่สามารถเทียบ โอนหรือเติมเต็มอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ได้รับการรับรองและยกระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติดังภาพที่ 2.17

ภาพที่ 2.17 กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ได้กำหนดความชัดเจนในบทบาทและภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่องค์กรด้านการศึกษา ส่วนสถานศึกษาและองค์กรฝึกอบรม องค์กรด้านมาตรฐานอาชีพ ให้เชื่อมโยงและประสานการทำงานอย่างเป็นระบบให้เกิดความเป็นเอกภาพระบบคุณวุฒิของประเทศ โดยกระทรวงแรงงาน ทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่จัดทำคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ทำหน้าที่จัดทำกรอบสมรรถนะอาเซียนด้านการท่องเที่ยว และองค์กร/สภาวิชาชีพและกลุ่มอาชีพ/สถานประกอบการ จัดทำมาตรฐานอาชีพเฉพาะ

สรุปได้ว่า ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้พัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติเกาหลี (NQF) และกรอบมาตรฐานสมรรถนะแห่งชาติ (NCS) และมีระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System) ซึ่งประกอบด้วย 1) คุณวุฒิเทคนิคแห่งชาติ (National Technical Qualification-NTQ) เน้นที่การผลิต การอุตสาหกรรมบริการ บริหารธุรกิจ และอื่น ๆ 2) คุณวุฒิแห่งชาติของกลุ่ม Non-Tech (National Qualification of Non-Technical Categories - NQNTC) เช่น นักกฎหมาย นักบัญชี และ 3) คุณวุฒิเอกชน (PQ) ได้แก่ คอมพิวเตอร์ ความชำนาญด้านภาษา กีฬา และสุขภาพ นอกจากนี้ได้มีการรับรองคุณวุฒิการศึกษาและคุณวุฒิวิชาชีพในระบบ ACBS อย่างเป็นระบบและกำหนดเกณฑ์การแปลงคุณวุฒิเทคนิคแห่งชาติ ให้เป็นหน่วยกิตทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งได้กำหนดคลัสเตอร์ที่เป็นแกนในการรับรองผลการเรียนรู้เดิมจากระบบคุณวุฒิ และพัฒนาการรับรองคุณวุฒิอื่น ๆ เข้าสู่หน่วยกิตทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่สอดคล้องของความรู้ ทักษะของกำลังแรงงานกับความต้องการของสถานประกอบการได้เป็นอย่างดี และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาบุคลากรเฉพาะในสายวิชาชีพ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง พัฒนาความสามารถในสายอาชีพของตนให้สูงขึ้น หรือเพื่อขอรับรองคุณวุฒิวิชาชีพเข้าสู่การศึกษาในอุดมศึกษาหรือเพื่อรับปริญญาบัตรทางการศึกษาต่อไปได้ เปิดโอกาสให้ประชากรเข้าสู่การศึกษาได้ต่อเนื่องตลอดชีวิตได้เพิ่มมากขึ้น

สำหรับประเทศไทยมีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ - NQF Thailand ซึ่งประกอบด้วยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิขั้นพื้นฐาน (TQF For Basic Education) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Vocational education : TVQ) และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (Thai Qualification Framework for High Education : TQF) และมีหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงแรงงาน ทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่จัดทำคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ทำหน้าที่จัดทำกรอบสมรรถนะอาเซียนด้านการท่องเที่ยว และองค์กร/สภาวิชาชีพและกลุ่มอาชีพ/สถานประกอบการ จัดทำมาตรฐานอาชีพเฉพาะ

ปัจจุบันยังไม่มีการทำงานที่เชื่อมโยงกัน แต่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการระดับชาติที่มีอำนาจหน้าที่ (Authority) ในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขับเคลื่อนนำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนากำลังคนสู่มาตรฐานสากลและส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดูตลอดชีวิตของประเทศ ไทย (Thai - CBS) ที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป ซึ่งในงานวิจัยของอนุชัช รามวงศ์ และนลินรัตน์ รักรุกศ (2556, น. 120-121) ได้เสนอแนะให้มีหน่วยงานกลางที่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับผิดชอบในการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานสู่คุณวุฒิวิชาชีพ โดยนำระบบสะสมหน่วยกิตมาใช้เพื่อการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้ ทักษะของผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแล้ว มาเทียบเป็นหน่วยกิตและเก็บสะสมไว้ใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการยกระดับกำลังคนของประเทศ ดังเช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา อังกฤษ มาเลเซีย และสาธารณรัฐเกาหลี ด้วยการนำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ส่งเสริมให้ประชากรในสาขาอาชีพมีบันไดอาชีพก้าวสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของตน และมีส่วนในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี ซึ่งหากมีการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ และมาตรฐานอาชีพของประเทศไทยได้ จะตอบสนองประเทศไทย 4.0 ในการพัฒนาแรงงานระดับสูงด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล ได้เป็นอย่างดี

2.5 การศึกษาดูตลอดชีวิตในประเทศไทย และการสะสมผลการเรียนรู้

การศึกษาดูตลอดชีวิตในประเทศไทย เริ่มปรากฏชัดเจนมาจาก การศึกษาผู้ใหญ่ในยุโรป และในประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นมาจากนโยบายการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ของรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่มีจุดเน้นเช่นเดียวกับประเทศในซีกโลกตะวันตก แต่เมื่อรัฐบาลไทยได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นและเยอรมัน ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ก็ได้เข้าร่วมโครงการรณรงค์ให้รู้หนังสือ โดยเพิ่มเป้าหมายของการสร้างความรู้ศึกษาดูนิยม ให้คนไทยทุกคนต้องรู้ภาษาไทยและอ่านออกเขียนได้

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในค.ศ. 1943 องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา และในปี ค.ศ. 1960 มีการประชุมเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ ที่ประเทศแคนาดา และได้ให้คำนิยาม การศึกษาผู้ใหญ่ เหมือนการศึกษานอกโรงเรียน (Out-of-school Education) คือ “การศึกษาที่จัดเพื่อประโยชน์

และปรับเข้ากับความต้องการของบุคคล ผู้ที่มีได้เรียนอยู่ในระบบโรงเรียนและระบบมหาวิทยาลัย ตามปกติ เป็นผู้ที่มียุสลับห้าปีหรือมากกว่า” ซึ่งเป็นจุดทำให้เกิดแนวคิดเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิต” (วิชัย ตันศิริ, 2550, น. 265 - 270)

แนวคิดเกี่ยวกับ “การศึกษาตลอดชีวิต” ถูกพิจารณาในการประชุม นานาชาติ “The Third International Committee for Facilitating Adult Education” ซึ่งจัดโดย UNESCO และได้กลายมาเป็นแนวความคิดเป็นการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและ UNESCO ได้จัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับ “Lifelong Education” ออกเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1970 ชื่อ “An Introduction to Lifelong Education” และในอีก 2 ปีต่อมาได้จัดพิมพ์รายงานชื่อ Faure Report : Learning to Be (1972) ซึ่งเป็นรายงานผลการศึกษา เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาตลอดชีวิตกับการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) โดยได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษาตลอดชีวิต คือกระบวนการผสมสัมพันธ์ทางการศึกษาที่เข้ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชนจนเป็นหนึ่งเดียว และยังผลให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้” Edger Faure (1972, p. 142-143) ได้กล่าวว่า ผู้คนต้องการการศึกษาไม่เพียงเพื่อความสุขที่จะได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตน หรือได้เอื้อต่อการพัฒนาตนเองเหมือนเมื่อก่อน แต่เป็นเพราะความต้องการสำหรับการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมโดยรวมของสังคมในศตวรรษที่ 21 ต้องใช้ศักยภาพสูงสุดของประชาชนที่มีการศึกษา

ปีค.ศ. 1976 ยูเนสโกได้เผยแพร่รายงานชื่อ “การศึกษาเพื่อชีวิต – โลกของการศึกษาปัจจุบันและอนาคต” Learning to be: The World of Education Today and Tomorrow" เสนอให้ประเทศต่าง ๆ ใช้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวความคิดหลักในการพัฒนาประเทศ และในปี ค.ศ. 1976 ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้ออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษาตลอดชีวิตเรียกว่า “กฎหมายของมอลเดล” ส่วนในยุโรป มีการเสนอแนวคิด ให้ผู้เรียนสามารถกลับเข้าเรียนต่อได้ ในประเทศอื่นที่อยู่ในองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งมีสมาชิกอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเป็นส่วนใหญ่ให้การยอมรับเป็นอย่างดี ต่อมา Jaques Delores (1996, p. 20) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูประบบการศึกษาในโรงเรียนมาเป็นการศึกษานอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ในหนังสือชื่อว่า “Learning : The Treasure Within” ซึ่งส่งผลให้ UNESCO ได้ทบทวนแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต มาเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เน้นความสำคัญสู่การศึกษาตลอดชีวิต และได้นิยามความหมาย ของการศึกษาตลอดชีวิตว่าหมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาตลอดชีวิต จึงเป็นกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมอย่างต่อเนื่อง ที่สนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลได้ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยการรวมเอาการศึกษาในระบบ โรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบ โรงเรียน (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล เป็นแรงจูงใจให้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นหรือพัฒนาตนเองและการงานอาชีพ ความต้องการของตนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

แนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต ใน “รายงานการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” ว่าแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ให้ได้มีการเรียนรู้ ให้สามารถอ่านและเขียนอักษรหรือหนังสือได้ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ในการศึกษาเบื้องต้นรวมถึงความรู้ เจตคติ และทักษะที่เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพลเมืองด้วย โดย 1) เป็นการศึกษาสำหรับทุกเพศทุกวัย 2) มุ่งสร้างความรู้พื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในเรื่องการรู้หนังสือ การคิดคำนวณ และการมีเนื้อหาที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต เช่น สุขภาพอนามัย 3) มุ่งสร้างทักษะที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 4) มุ่งสร้างเจตคติที่จำเป็นในเรื่อง ความอยากเรียนอยากรู้ ความเต็มใจที่จะมีบทบาทในสังคม ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น

ชัยศ อิมสุวรรณ (2553, น. 1) ได้ให้คำนิยามของ “การศึกษาต่อเนื่อง” ว่าหมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นของบุคคลต่อเนื่องไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา ซึ่งจัดในโรงเรียน ในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นั้น ที่โดยปกติเมื่อจบจากสถาบันการศึกษาแล้วก็ไม่มีโอกาสกลับเข้าเรียนใหม่อีก ทั้ง ๆ ที่ยังมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ จากความตระหนักถึงความจำเป็นดังกล่าว ความคิดเรื่องการศึกษาต่อเนื่อง จึงเกิดขึ้นจากส่วนต่าง ๆ ของสังคม โดยจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้นตามความต้องการที่นอกเหนือไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญแนวความคิดเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิต” ถือเป็นหลักสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย เป็นแนวคิดที่ขยายมุมมองการศึกษาจากเดิมที่เห็นว่าการศึกษาเป็นกิจกรรมเพียงช่วงหนึ่งของชีวิต เป็นกิจกรรมสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาที่เห็นว่าแท้จริงแล้วการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ชีวิตของคนแต่ละคนต้องเรียนรู้ไป ทำงานไป เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดเวลา และบุคคลสามารถเรียนรู้จากการศึกษาได้อย่างน้อย 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เนื่องจากการดำเนินชีวิตของคนในช่วงวัยของแต่ละคน จะต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาในแต่ละช่วงชีวิตจากวัยทารกสู่วัยเด็ก จากวัยเด็กสู่วัยรุ่น ต่อไปถึงวัยผู้ใหญ่ วัยสูงอายุต่อเนื่องไป ทั้งทางด้านร่างกาย ความนึกคิด สติปัญญา หรือแม้แต่บทบาทหน้าที่ของแต่ละช่วงชีวิตก็ต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นตัวผลักดันให้คนต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและรักษาสถานะภาพทางสังคมของตนให้เหมาะสมกับความต้องการและเกิดความภาคภูมิใจ และอาชัญญาได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาตลอดชีวิต (สุมาลีและอาชัญญา รัตนอุบลและคณะ 2550, น.17-19) ว่าเนื่องจาก (1) ความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของบุคคลในแต่ละวัย (2) การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในแต่ละช่วงชีวิต (3) ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม (4) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ (5) ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี (6) การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของข่าวสาร (7) ความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร (8) ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (9) การศึกษาที่มีอยู่ไม่เอื้อให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดทุกช่วงชีวิต (10) ความไม่เสมอภาคในโอกาสในการรับการศึกษา (11) สิ่งที่เรียนรู้มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงน้อย (12) การศึกษาที่มีอยู่ยังไม่ให้เครื่องมือแก่ผู้เรียนที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ใน ภายหน้า (13) รูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ยังไม่ให้อิสระแก่ผู้เรียน และไม่เอื้อต่อสภาพการดำเนินชีวิต และ (14) เพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

สุมาลี สังข์ศรี (2543, น. 3) ยังได้กล่าวไว้ในรายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความจำเป็นและสำคัญต่อบุคคล สังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก จนไม่สามารถแยกจากชีวิต และได้ผสมกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล จนถูกนำมาเป็นหลักในการจัดการศึกษาให้เป็นกระบวนการตลอดชีวิตในแบบต่อเนื่องกันไปได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย มีลักษณะยืดหยุ่น หลากหลาย มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Learning Environment) มีแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีระบบการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลสนใจใฝ่รู้ ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่ง

- 1) ช่วยให้บุคคลมีโอกาสเรียนรู้ในทุกช่วงวัยของชีวิตอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน
- 2) ชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพการดำเนินชีวิตตลอดชีวิต เป็นบูรณาการการศึกษากับชีวิต และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้
- 3) ช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับการงาน สามารถเลือกอาชีพและพัฒนาอาชีพอย่างเหมาะสมกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป
- 4) ช่วยให้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

5) ช่วยให้ผู้บุคคลมีอิสระในการเรียนรู้ สามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการ ความสนใจของตนเอง เลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมตามระดับความสามารถของตน

6) ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

7) ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

8) เป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ได้มีโอกาสในการศึกษา ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของตนเอง และ

9) เป็นการศึกษาที่ช่วยให้บุคคลและองค์กรในสังคม ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเป็นการช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

องค์กร UNESCO ได้เสนอแนวความคิดเรื่องการศึกษาแบบต่อเนื่อง ในโครงการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อปวงชนแห่งเอเชียและแปซิฟิก (APPEAL) เมื่อปี ค.ศ. 1987 ไว้ 6 รูปแบบ ได้แก่

1) การจัดการศึกษาหลังจากการรู้หนังสือ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะคงสภาพการรู้หนังสือ พัฒนาทักษะการเรียนรู้พื้นฐานต่อการดำรงชีวิต เช่น คิดเลขได้ แก้ปัญหาได้ อ่านได้คล่องแคล่ว เป็นต้น

2) การจัดการศึกษาเพื่อการเทียบโอน ซึ่งจัดเป็น โปรแกรมที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้กลับไปเทียบโอนเข้าสู่หลักสูตรของการศึกษาในระบบได้

3) การจัดการศึกษาเพื่อการมีรายได้ เพื่อช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ มีทักษะในการ ประกอบอาชีพ หรือพัฒนาอาชีพ โดยมุ่งที่จะให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

4) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและทักษะชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีความรู้ ความสามารถที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบัน

5) การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความสนใจของบุคคล โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของตน เพื่อให้มีการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น เรื่องศิลปะ วัฒนธรรม การเมือง ศาสนา ฯลฯ เป็นต้น

6) การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอนาคต โดยเน้นไปที่การเตรียมคนให้มีความรู้ และทักษะสำหรับการทำงาน และการดำรงชีวิต ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ หรือของโลก ขอบเขตของการศึกษาต่อเนื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นความ กว้างขวาง ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ ซึ่งนอกเหนือจากที่จัดในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเนื้อหาสาระ

ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน และเป็นเรื่องที่คนทุกคนควรจะได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่นอกเหนือจากการศึกษาในระบบ

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ เพื่อมุ่งพัฒนาตนและการทำงานอาชีพ หรือเพื่อให้การรับรองให้ปรับเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาต่อเนื่องไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตและผสมผสานกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล และความต้องการของบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการศึกษาแบบตลอดชีวิตซึ่งรวมถึงกิจกรรมทุกประเภททางการศึกษา ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่

แต่การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทยนอกจากมีหน่วยงานหลักในกระทรวงศึกษาธิการดูแลรับผิดชอบแล้ว ลักษณะงานการศึกษาแบบต่อเนื่องตลอดชีวิตยังมีปรากฏในหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐอีกด้วยนอกเหนือไปจากกระทรวงศึกษาธิการ คือมีหน่วยงานรับผิดชอบจัดการศึกษาในหลายรูปแบบทั้งที่เป็นการศึกษาเฉพาะทางและการศึกษาตลอดชีวิตกระจายอยู่ในหลายกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ในปัจจุบัน หน่วยงาน กระทรวงอื่น ๆ ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาดังนี้ เช่น

1) กระทรวงกลาโหม รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพให้แก่ทหารกองประจำการและครอบครัวทหาร

2) กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพให้แก่ผู้นำท้องถิ่น เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน แพทย์ประจำตำบล ผู้ดูแลเด็กเล็ก เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมืองและชนบท เด็กยากจนและเด็กที่อาศัยในถิ่นทุรกันดารและผู้ต้องขังในทัณฑสถาน

3) กระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชน

4) กระทรวงวัฒนธรรม รับผิดชอบจัดกิจกรรมการศึกษาให้แก่เยาวชนและสตรีในรูปแบบการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เสริมสร้างเอกลักษณ์ไทย การคุ้มครองผู้บริโภค และการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

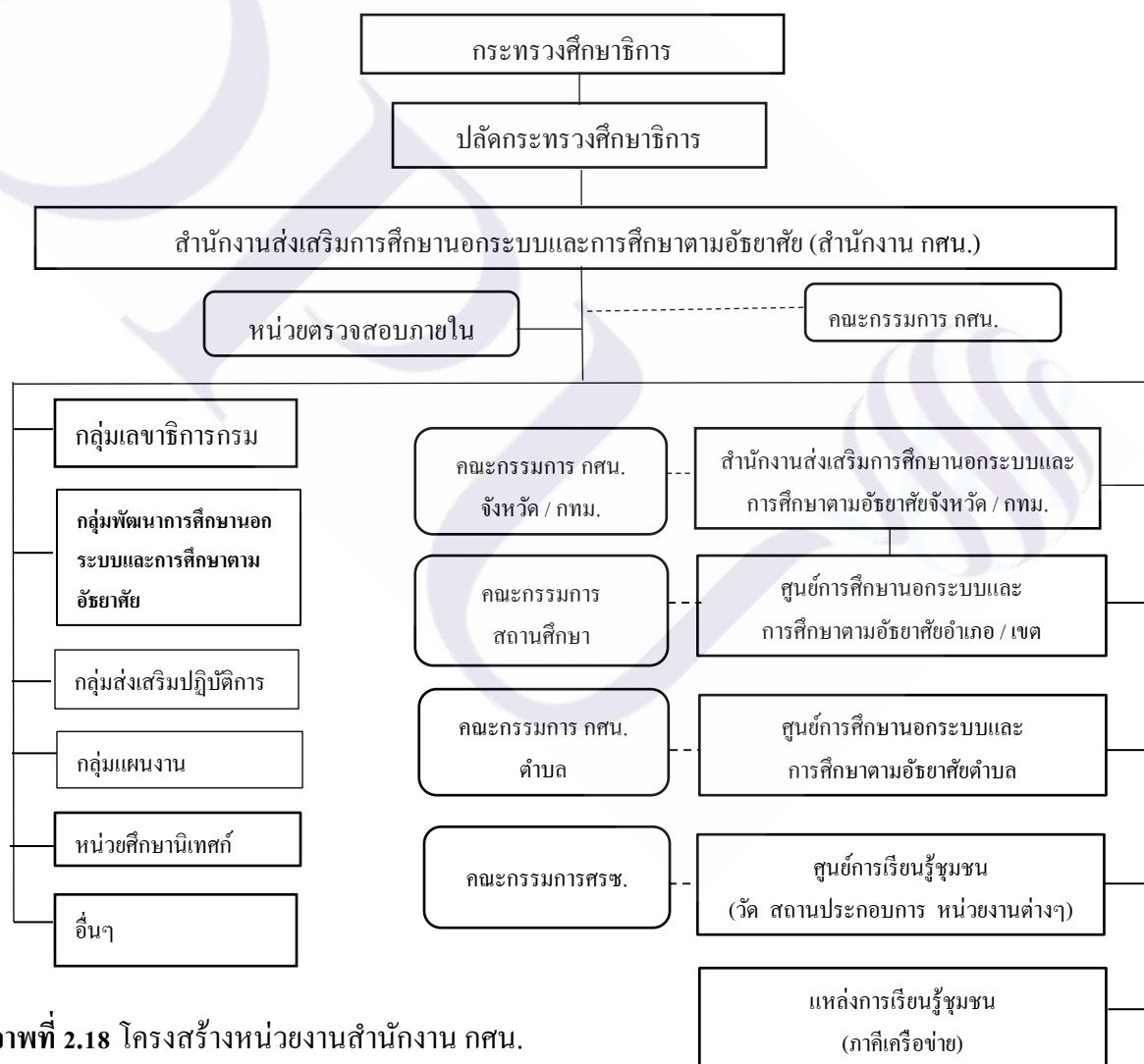
5) กระทรวงคมนาคม รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อความปลอดภัยในการจราจร การยกระดับความรู้ของผู้ขับขี่รถเรือ และพนักงานบริการภายในรถ เรือให้มีความรู้สูงขึ้น

- 6) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 7) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การกีฬา จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว กีฬา นันทนาการ
- 8) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดกิจกรรมให้การศึกษา ให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 9) กระทรวงพาณิชย์ จัดกิจกรรมให้การศึกษาด้านการพาณิชย์ภายในประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในชนบท
- 10) กระทรวงยุติธรรม จัดกิจกรรมให้การศึกษาด้านวิชาการและอาชีพ งานศาลเยาวชนและครอบครัว ตลอดจนจัดกิจกรรมการป้องกันอาชญากรรมและงานการรอลงอาญา
- 11) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพ ส่งเสริมการเกษตร ปรับปรุงพื้นที่การเกษตร เขตป่าไม้และประมงให้แก่ยุวเกษตรกร เกษตรกร และชาวประมง
- 12) กระทรวงอุตสาหกรรม รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพ ให้โอกาสเรียนรู้แก่ผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม
- 13) กระทรวงแรงงาน รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมพัฒนาฝีมือแรงงานฝึกอาชีพ ทดสอบ ด้านแรงงาน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งแรงงานนอกระบบ
- 14) กระทรวงการต่างประเทศ รับผิดชอบจัดกิจกรรมให้การสนับสนุน และ โอกาสทางการศึกษาแก่คนไทยในต่างประเทศ
- 15) กระทรวงการคลัง รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการศึกษาด้านการให้สินเชื่อแก่เกษตรกร สำหรับการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ ถ่ายทอดวิชาการเกษตรแผนใหม่ในการผลิต การเก็บเกี่ยวและการจัดการไร่นา
- 16) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมให้การศึกษา ความรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 17) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รับผิดชอบการจัดการศึกษาแผนกสามัญศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 18) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้ร่วมจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาแก่ประชาชน ในรูปแบบโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม เพื่อสอนให้เด็กชาวเขาและประชาชนในถิ่นทุรกันดาร

ได้เรียนรู้ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย เป็นสื่อกลางในการสร้างความคุ้นเคยและไว้วางใจให้เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านและตำรวจตระเวนชายแดน ตามแนวทางของการพัฒนาที่ถาวร และนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป มีโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบุคลากรตำรวจให้ได้ครบทุกด้าน ทั้งความรู้ในวิชาชีพตำรวจ บุคลิกภาพ คุณลักษณะ และทักษะที่เหมาะสมกับอาชีพตำรวจ และด้านคุณธรรมจริยธรรมในอาชีพตำรวจ

19) กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบส่งเสริมกำกับการจัดการศึกษาโดยสำนักงานการศึกษาและมหาวิทยาลัยนวมินทราชินราช

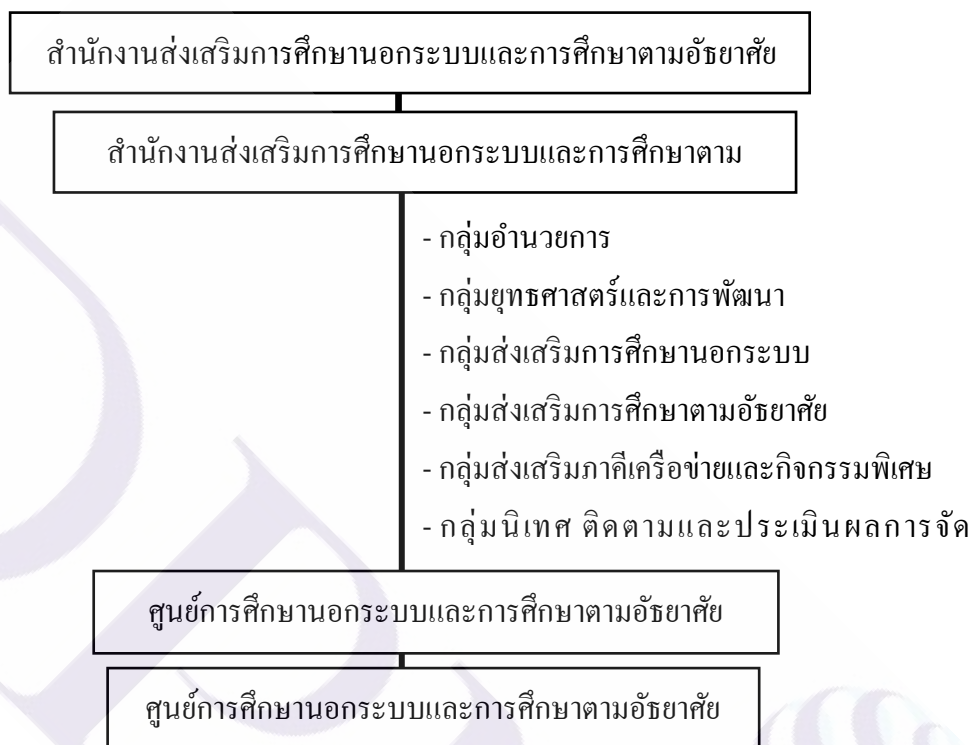
ซึ่ง สนับสนุนและประสานความร่วมมือการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย บทบาทหน้าที่หลักโดยมี(สำนักงาน กศน.)และทำหน้าที่อื่น ๆ ตามกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ ดังโครงสร้างในภาพที่ 2.18

ภาพที่ 2.18 โครงสร้างหน่วยงานสำนักงาน กศน.

ที่มา : กลุ่มแผนงาน สำนักงาน กศน. ประจำปี 2559

สำนักงาน กศน. ประกอบด้วยหน่วยงานการศึกษา และหน่วยงานที่เป็นสถานศึกษา คือศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ / เขต รวม 927 แห่ง และสถานศึกษาอื่น ๆ 37 แห่ง รวมเป็น 964 แห่ง สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด และกรุงเทพมหานคร มีสถานะเป็นหน่วยงานการศึกษา รวมจำนวน 76 แห่ง ภาพที่ 2.19 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.19 โครงสร้างของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

ที่มา : เอกสารกลุ่มการเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551, น. 19)

จะมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด (กศน. จังหวัด) เป็นหน่วยงานการศึกษา สังกัดสำนักงาน กศน. ทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในจังหวัด ขอบเขตงานการศึกษาตลอดชีวิตใน ความรับผิดชอบหลักคือ การจัดทำยุทธศาสตร์ เป้าหมายและแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐาน การศึกษา แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตาม สภาพท้องถิ่นและชุมชนศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดสรรเงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษา และภาคีเครือข่ายที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริม สนับสนุนการเทียบโอนผลการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา และหน้าที่อื่นตามกำหนด

สำนักงานกศน. จังหวัด แบ่งกลุ่มงานภายในออกเป็น 7 กลุ่มงาน และในระดับส่วนที่ปฏิบัติงานยังมี ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขตและตำบล/แขวงดังภาพที่ 2.18

โดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต มีหน้าที่คือ จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามนโยบายหลักและพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และ ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

กศน. ตำบลหรือแขวง พ.ศ. 2553 มีหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ราคาถูก : กศน. ตำบลหรือแขวง ประสานงานและเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่าง ๆ ในตำบล และปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ

เมื่อศึกษาถึงงานที่เกี่ยวข้องกับระบบทะเบียนและการสะสมผลการเรียนรู้ตามกรอบงานการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ได้พบว่า กลุ่มแผนงาน มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบเครือข่ายและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการพัฒนาทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และพัฒนาบุคลากร ส่วนกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ โดยการพัฒนาลำดับการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ลำดับการส่งเสริมการรู้หนังสือและหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรม พัฒนาคุณภาพชีวิต การวัดและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาระบบการเทียบระดับการศึกษา จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตร แนวทางการทำหลักสูตรสถานศึกษา และเอกสารอื่น ๆ พัฒนาคู่มือการดำเนินงานโปรแกรมงานทะเบียน และส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานเทียบโอน เทียบระดับการศึกษาของสถานศึกษา พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลำดับการส่งเสริมการรู้หนังสือ การเทียบระดับการศึกษา ประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติ พัฒนาระบบคลังข้อสอบ และการสอบหน้าจ่อ

นอกจากนี้ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน. ได้พัฒนาการประเมินเทียบระดับการศึกษา (แนวใหม่) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ. 2555 โดยกำหนดให้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอหรือเขต ในฐานะสถานศึกษาที่มีความพร้อมเป็นศูนย์เทียบระดับการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการในการให้ความสำคัญความรู้และประสบการณ์จากการศึกษานอกระบบของประชาชนทั่วไปที่มีการสั่งสมความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ที่อาจเกิดจากประสบการณ์ตรงในการทำงาน การประกอบอาชีพ หรือความรู้ที่เกิดจากการศึกษา ดูงาน การศึกษาจากสถาบันการศึกษา หน่วยงาน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ หรือจากสื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างแพร่หลาย สามารถนำมาประเมินเพื่อให้การรับรองความรู้แก่ผู้ที่ยังไม่ได้รับการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขอบข่ายเนื้อหาการประเมิน 4 องค์ประกอบคือ ความรู้พื้นฐาน ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาอาชีพ ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน โดยประเมินใน 2 มิติคือ มิติด้านประสบการณ์ และมิติด้านความรู้ ความคิด

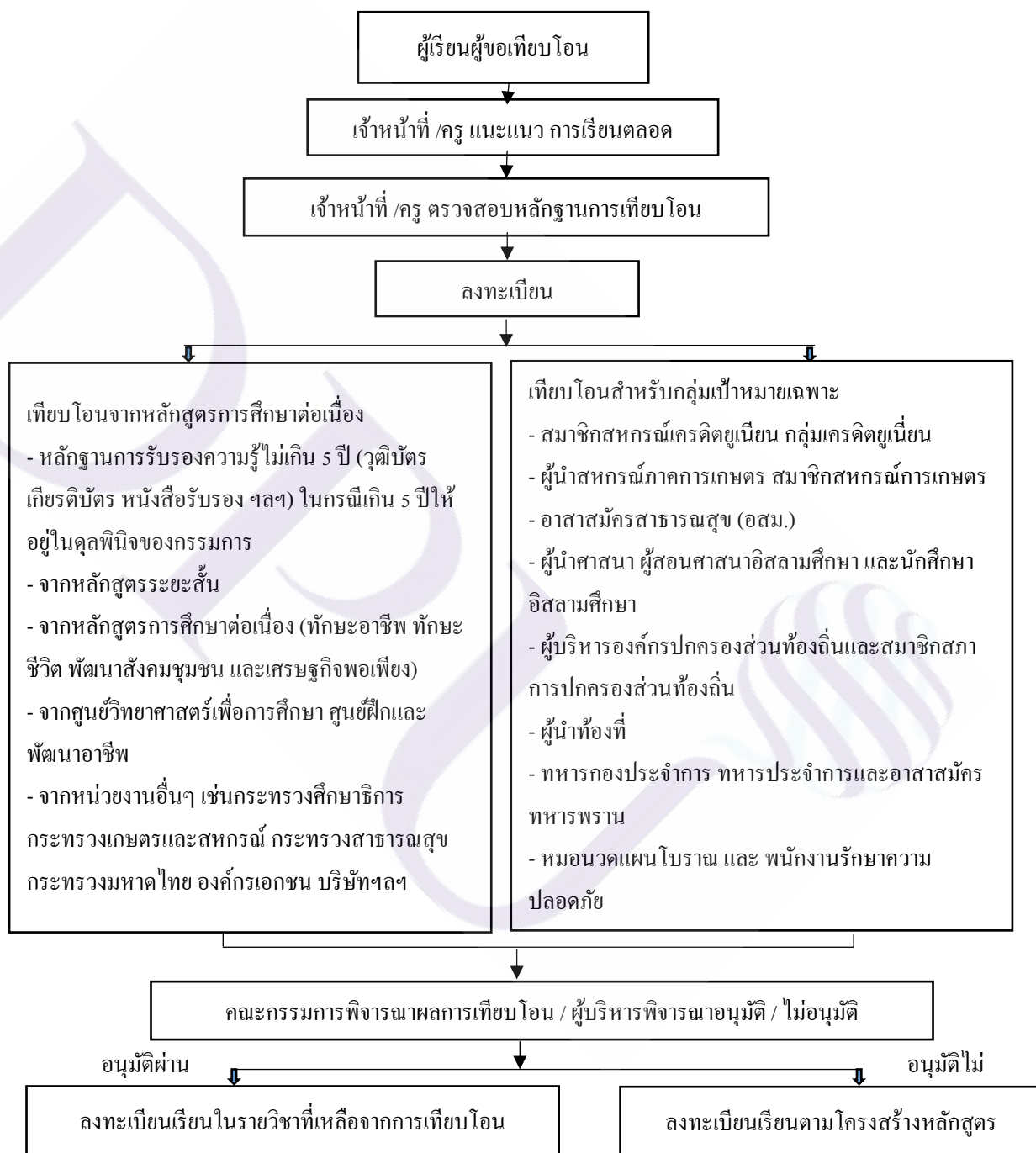
ผู้ขอรับการประเมินที่ผ่านการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด ต้องเข้ารับการสัมภาษณ์ ก่อนจบ ผู้ขอเทียบระดับการศึกษาที่ไม่ผ่านการประเมินมิติใดมิติหนึ่ง สามารถเก็บสะสมผลการประเมินเทียบระดับการศึกษาที่ผ่านไว้ได้ โดยต้องเข้ารับการประเมินให้ครบมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับการศึกษาตามกำหนดไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ยื่นมติผลตามคำร้องขอเทียบระดับการศึกษา ผู้ที่ผ่านการประเมิน ให้ถือว่ามีความรู้พื้นฐานการศึกษาเท่าเทียมกับผู้สำเร็จการศึกษานอกระบบตาม หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สามารถนำไปสมัครเข้าทำงาน ได้เช่นเดียวกับการศึกษาในระบบ ซึ่งปัจจุบันสำนักงาน กศน. มีนโยบายปรับและเพิ่มเติมวิธีการ เทียบโอนผลการเรียน ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนแนวทางการพัฒนาของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในสาขาที่ตรงความต้องการ ของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย โดยใช้การเทียบโอนผล การเรียนและประสบการณ์การทำงานเป็นกลไกสำคัญ ในการส่งเสริมให้บุคคลมีการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต กำหนดการเทียบโอนเป็น 4 กลุ่ม

1) การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรการศึกษา ได้แก่ การเทียบโอนผลการเรียน จากการศึกษาที่จัดเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายหรือเทียบเท่า เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

2) การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตร วุฒิบัตร ได้แก่ การเทียบโอนจากการ ฝึกอบรม การเรียนหลักสูตรระยะสั้น เป็นต้น

3) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ โดยใช้หลักฐาน ได้แก่การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์จากการทำงาน การประกอบอาชีพ ความสามารถพิเศษด้านกีฬา ดนตรี หรือการ แสดง และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ดังปรากฏในภาพที่ 2.20

4) การสอบ (จากระบบการทดสอบออนไลน์)

ภาพที่ 2.20 ขั้นตอนการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์
ที่มา : คู่มืออบรมวิทยากรการจัดทำแผนการเรียนรู้รายบุคคล

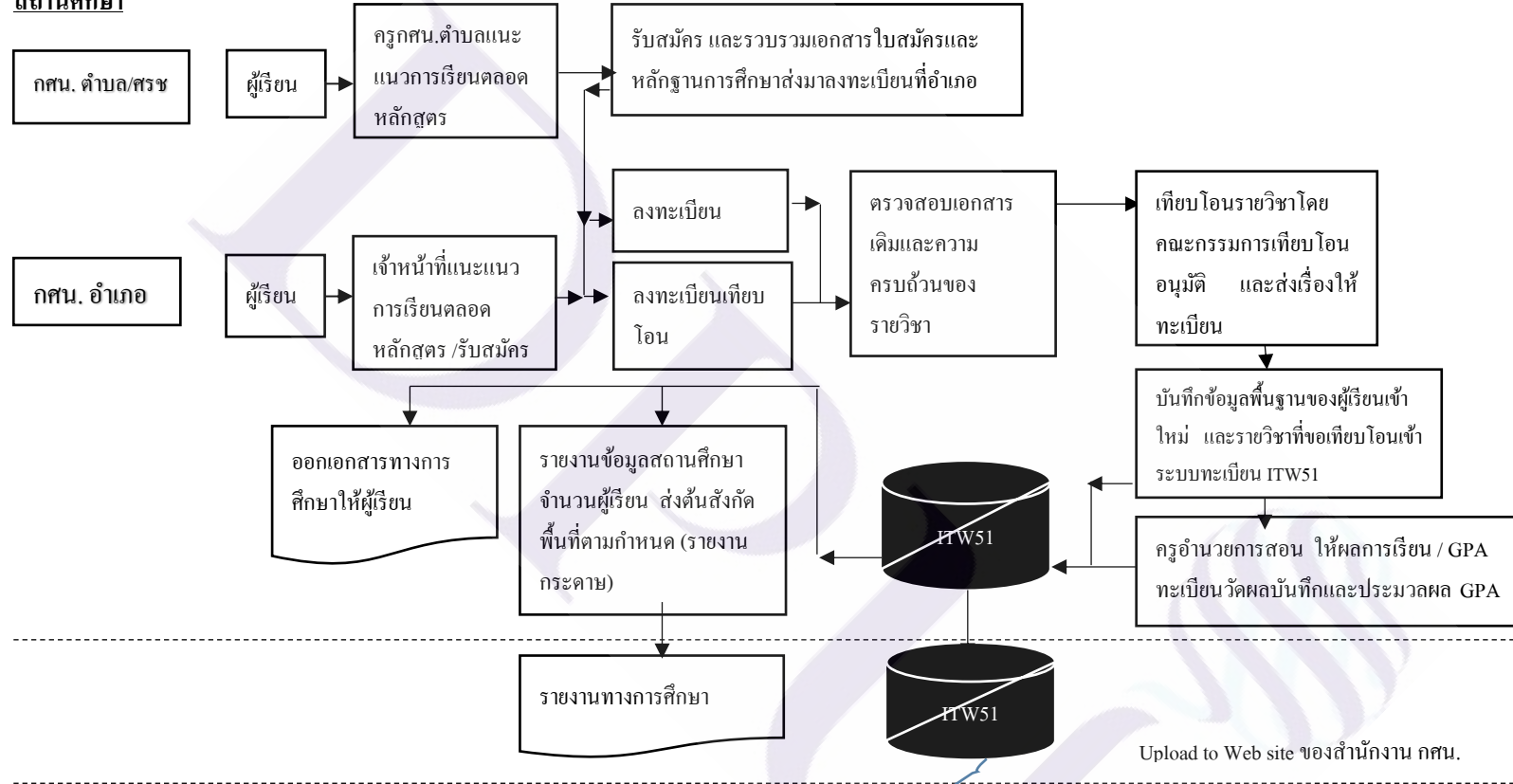
ที่ระดับจังหวัด ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นไปเพื่อตอบสนองอุดมการณ์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต และสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับระบบการเทียบโอน วัตถุประสงค์และประเมินผลการเรียนรู้ โดยตรงที่สถานศึกษา คือศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต ตำบล การบริหารการวัดและประเมินผล เป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นของสถานศึกษา ซึ่งสำนักงาน กศน. โดยกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้จัดทำแนวทางการวัดและประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาต้องจัดทำระเบียบหรือแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตามที่สำนักงาน กศน. กำหนด ให้เหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษา ให้เป็นกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงการพัฒนาความก้าวหน้า ความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ พัฒนาและเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ เกิดทักษะและค่านิยมที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ได้มีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทยใน รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูป ประเทศ เรื่องการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และสาระในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต พ.ศ. (2559, น. 1-2)

ส่วนการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ของสถานศึกษา มิให้เห็นเด่นชัดบ้างแล้วในการเทียบโอนของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะบางกลุ่ม และการเทียบระดับ การศึกษาเท่านั้น ยังไม่รองรับความต้องการของประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ และยังไม่มีการ สะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะตามแนวของธนาคารหน่วยกิตแต่อย่างไร แต่มีแหล่งเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กศน.ตำบล ที่ขยายโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีเครือข่ายระบบข้อมูลสารสนเทศสำหรับระบบงานทะเบียน วัตถุประสงค์ ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้ ความรู้ ประสบการณ์ และการเทียบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบ ที่สามารถเชื่อมโยงกับส่วนกลางและหน่วยงานส่วนต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ดังในภาพ 2.21

สถานศึกษา

ต้นสังกัด

ส่วนกลาง (สำนักงาน กศน.)

เช็คความซ้ำซ้อนของผู้เรียนกศน. ในทุกจังหวัด

MIS.NFE.go.th

ภาพที่ 2.21 ระบบสารสนเทศที่ใช้ในงานทะเบียน วัดผล ประเมินผล เทียบโอนผลการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศ กศน.อำเภอ /ตำบล กับต้นสังกัด

สรุปว่า ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน จึงเป็นกระบวนการศึกษาในภาพรวม ที่สนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลได้ตั้งแต่ เกิดจนตาย โดยการรวมเอาการศึกษาในระบบ โรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบ โรงเรียน (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้เชื่อมโยง สัมพันธ์กันซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล เป็นแรงจูงใจให้ศึกษา ต่อในระดับสูงขึ้นหรือพัฒนาตนเองและการทำงานอาชีพ ความต้องการของคนอย่างต่อเนื่องตลอด ชีวิต โดยมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบการศึกษาตลอดชีวิตตามพระราชบัญญัติ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551

แต่งานการศึกษาที่นับเป็นการศึกษาต่อเนื่อง ยังมีปรากฏในหน่วยงานอื่นๆของรัฐอีก ด้วย ทั้งที่เป็นการศึกษาเฉพาะทางและการศึกษาตลอดชีวิต กระจายอยู่ในหลายกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงาน กระทรวงกลาโหม

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีวิสัยทัศน์สร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีเป้าหมายที่จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ชุมชน เข้มแข็ง มีสายงานระดับภูมิภาคเป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยสู่ประชาชนทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และศูนย์การเรียนรู้ โดย กศน. ตำบล ถูกใช้เป็นฐานในเข้าถึง การมีส่วนร่วมกับชุมชนและประชาชนทั่วไปที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารจัดการการเทียบโอน การเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงาน กศน. คือ

- 1) กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับขั้นพื้นฐานทั้งสายสามัญและสายอาชีพ พัฒนาการวัดและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้และประสบการณ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ พัฒนาหลักสูตร และจัดทำคู่มือฯ เพื่อใช้ในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ศูนย์ กศน. ในแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการ เทียบโอนผลการเรียน จากความรู้และประสบการณ์ พัฒนาระบบการเทียบระดับการศึกษา ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ และ 2) กลุ่มแผนงาน รับผิดชอบในเรื่องงบประมาณ การพัฒนาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และการประยุกต์ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ของสำนักงาน กศน.

สำนักงาน กศน. จึงเป็นหน่วยงานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้กลไกการเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้และประสบการณ์ ที่หลากหลาย เมื่อเทียบกับหน่วยงานการศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ๆ แต่การเทียบโอนผลการเรียนรู้ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ยังมีลักษณะที่ไม่รองรับความต้องการของประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่อย่างกว้างขวาง และยังไม่มีการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะตามแนวของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้แต่อย่างใด

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับระบบ ทฤษฎีระบบ และการพัฒนาระบบ

การศึกษาวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาทางการบริหารและการเสนอแนวทางการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดวิธีหนึ่ง การนำแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีระบบ (System Theory) มาสร้างใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบทั้งระบบ ทำความเข้าใจองค์ประกอบย่อยในระบบ และการทำหน้าที่ในระบบนั้น ซึ่งระบบสามารถใช้อธิบายได้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังรายละเอียดที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

2.6.1 ความหมายของระบบ

“ระบบ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “System” พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำจำกัดความว่าหมายถึง กลุ่มของสิ่งซึ่งมีลักษณะประสานเข้าเป็นสิ่งเดียวกันตามหลักแห่งความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน ด้วยระเบียบของธรรมชาติ หรือหลักเหตุผลทางวิชาการ เช่น ระบบประสาท ระบบทางเดินอาหาร ระบบจักรวาล ระบบสังคม ระบบการบริหารประเทศ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันดังนี้

(อุทัย บุญประเสริฐ, 2526 อ้างถึงใน ดิเรก วรรณเชียร, 2543, น. 1) ให้ความหมายของระบบไว้ 2 ลักษณะ คือ

1) ระบบ คือสรรพสิ่ง (Entity) ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นระบบที่ประกอบด้วยระบบย่อยหรือส่วนที่สัมพันธ์กัน ทำหน้าที่เป็นอิสระเฉพาะตัวแต่สัมพันธ์กัน เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ที่เป็นภาพรวมของระบบ

2) ระบบในฐานะที่เป็นวิธีการ (Method) ซึ่งเป็นระบบของวิธีการทำงานเฉพาะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือกระบวนการทั้งหมด

นักวิชาการต่างประเทศ 3 กลุ่มคือ (Barnard, 1938; C.D. Flagle, W.H. Huggins and R.H. Roy, 1960; F.E. Kast and J.E. Resenzweig, 1979 อ้างถึงในทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2553, น. 2-17) ได้ให้คำจำกัดความของระบบในความหมายที่ใกล้เคียงกัน Barnard ให้ความหมายของระบบว่าหมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะต้องมองในภาพรวม ซึ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะทุก ๆ ส่วนภายในระบบมีความสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ อย่างชัดเจน C.D. Flagle, W.H.

Huggins and R.H. Roy กล่าวว่าระบบคือ การรวมอย่างบูรณาการ (integrated assembly) ของส่วนต่าง ๆ ที่ปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่สำคัญไว้ล่วงหน้า ซึ่งไม่แตกต่างไปจาก F.E. Kast and J.E. Resenzweig ที่มองว่า ระบบประกอบด้วย ส่วนประกอบ หรือระบบย่อยตั้งแต่สองส่วนขึ้นไป ที่อาศัยกันและกัน และมีเส้นแบ่งเขตที่สามารถบอกได้ เป็นเส้นคั่นระหว่างระบบและระบบสภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่เหนือขึ้นไป ซึ่งทองอินทร์ วงศ์โสธร (2553, น. 2-17) ก็ได้สรุปคำจำกัดความไว้ว่า ระบบคือ 1) ส่วนต่าง ๆ (parts) ที่รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 2) คุณสมบัติ (properties) 3) ความสัมพันธ์ (relationships) ต่อกัน 4) เส้นแบ่งเขต (boundary) คั่นระหว่างระบบ และ 5) สภาพแวดล้อม (environment)

Steven Alter (2012, p. 91) ได้ให้คำจำกัดความของระบบในฐานะระบบงาน (a work system) ว่าเป็นระบบที่มีมนุษย์และหรือเครื่องจักร ดำเนินกระบวนการและกิจกรรมโดยใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์และบริการสำหรับลูกค้าภายในหรือภายนอก (a work system, a system in which human participants and/or machines perform processes and activities using information and technology to produce products and services for internal and/or external customers)

สรุปได้ว่า “ระบบ” มีความหมายใน 2 ลักษณะ ในลักษณะแรก ระบบหมายถึง การรวมตัวกันของสรรพสิ่ง (parts) ที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประกอบด้วยระบบย่อย ทำหน้าที่เป็นอิสระเฉพาะตัวและมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน เกื้อกูลกัน มีเส้นแบ่งเขตระหว่างระบบและสภาพแวดล้อม เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ที่เป็นภาพรวมของระบบ และในลักษณะที่ 2 ระบบในฐานะที่เป็นระบบงาน (a work system) หรือระบบซึ่งแสดงวิธีการทำงานเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกระบวนการย่อย ๆ ที่รวมหรือสามารถเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของภาพรวมของระบบใหญ่

2.6.2 แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีระบบ

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีระบบ เป็นแนวคิดของนักชีววิทยาชื่อ Ludwig Von Bertalanffy เป็นคนแรกที่เขียนหนังสือชื่อ “General System Theory” เขามีความเชื่อว่าเมื่อองค์การเป็นระบบเปิด ย่อมมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นระบบ มีความสัมพันธ์ต่อกันหลายด้าน หลายระดับ ส่วนต่าง ๆ ขององค์กรต่างก็เป็นส่วนที่สำคัญในตัวเอง เหมือนกับตัวองค์กรเอง ดังนั้น ทฤษฎีระบบจึงรวมเอาระบบย่อยทุกชนิดทั้งทางด้านชีวภาพ กายภาพ พฤติกรรม ความคิดเกี่ยวกับการควบคุม โครงสร้าง เป้าหมาย และกระบวนการปฏิบัติงานไว้ด้วยกัน ต่อมา (Scott, 1967, อ้างถึงในทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2553, น. 2-6) นำแนวคิดดังกล่าวเข้ามาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์การและการบริหาร ระบบโรงเรียนถูกมองเป็นระบบ

สังคม โดยโรงเรียนรับเอาตัวป้อนจากสภาพแวดล้อมคือชุมชน แปรสภาพตัวป้อนเป็นผู้สำเร็จการศึกษา แล้วส่งผลผลิตคืนสู่ชุมชน เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง โรงเรียนย่อมได้รับผลกระทบ ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีระบบเป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหาร ทำให้ผู้บริหารสามารถเห็นปัญหาในภาพรวม มองปัญหาอย่างเป็นระบบ และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของปัญหา ทำให้การแก้ปัญหาเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2.6.3 องค์ประกอบของระบบ

นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของระบบไว้หลายแนวทาง อุทัย บุญประเสริฐ (2529, น. 5) ได้กล่าวว่า แนวทางหนึ่งซึ่งมองระบบในฐานะที่เป็นวิธีการ ประกอบด้วยปัจจัยเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) เป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบในกรณีที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ได้ทุกรูปแบบ นับได้ว่าเป็นวิธีการที่แพร่หลายมากที่สุดในการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) และการประยุกต์ใช้เทคนิคเชิงระบบ (System Approach) ในการบริหารจัดการ เนื่องจากมีความสะดวกในการประยุกต์ใช้และมีประสิทธิภาพสูงในการจัดการ ในการควบคุมการทำงาน และการคิดปรับปรุงงานในด้านต่างๆ ระบบการทำงานจึงแสดงให้เห็นได้ในตัวแบบขั้นต้นดังนี้

ภาพที่ 2.22 ตัวแบบขั้นต้นของระบบ

ที่มา: อุทัย บุญประเสริฐ (2529, น. 7) วิธีการหรือเทคนิคเชิงระบบกับการบริหารโรงเรียนกรุงเทพมหานคร

ชนิตา รัชพลเมือง (2531, น. 162-164) ได้กล่าวว่าการศึกษากับสังคม มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมากขึ้น จึงเกิดแนวการวิเคราะห์การศึกษาในเชิงระบบ (System Analysis) เพื่อทำความเข้าใจระบบทั้งระบบและองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งโดยทั่วไป จะประกอบด้วยปัจจัยป้อน (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) Phillip H. Coombs ก็ได้นำไปใช้ในการวิเคราะห์ภาวะวิกฤตทางการศึกษา และ Jeanne H. Ballantine นำมาวิเคราะห์การศึกษาในเชิงสังคมวิทยา ประกอบด้วยขั้นตอนในการวิเคราะห์ 5 ขั้นตอนคือ

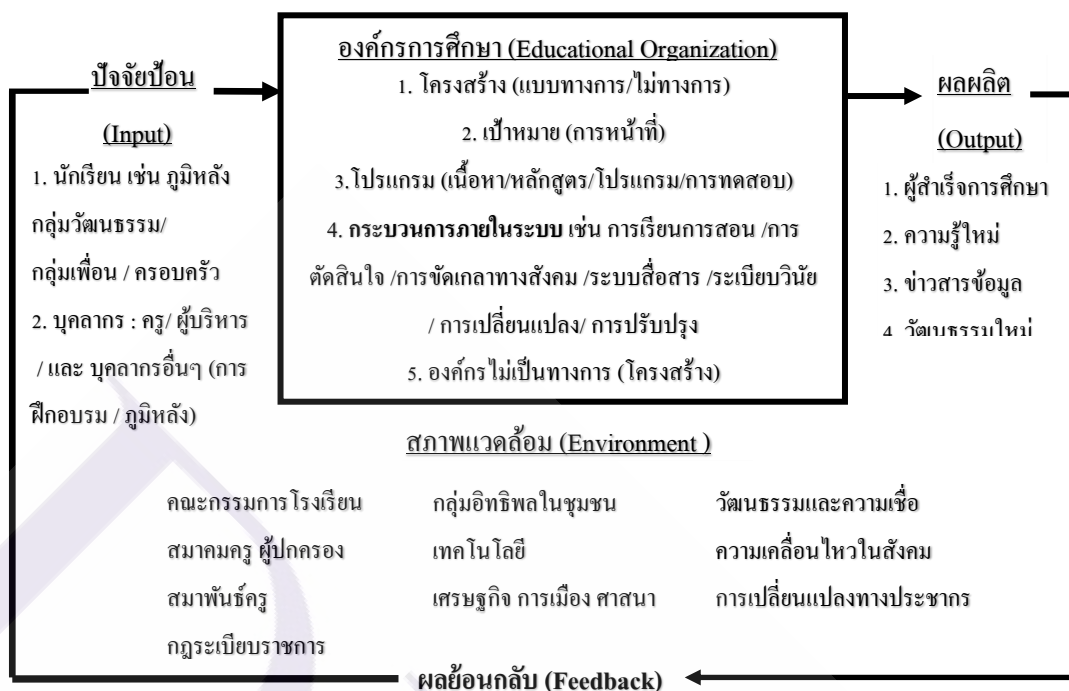
ขั้นตอนที่ 1 เริ่มโดยวิเคราะห์องค์กร หรือ Organization อาจหมายถึงสังคมโดยส่วนรวม สถาบัน เช่นการศึกษา องค์กรเช่น โรงเรียนเฉพาะแห่ง หรือหมายถึงระบบย่อยเช่น ห้องเรียน “องค์กร” ไม่ได้แค่เพียงโครงสร้าง ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่เท่านั้น แต่หมายถึงกระบวนการระบบในระบบนั้น ๆ ตลอดจนถึงความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ในสังคมนี้ อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การศึกษาเป็นระบบเปิด (Open System) คือมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมภายนอก การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้จึงเน้นที่ สภาพแวดล้อม (Environment) ซึ่งครอบคลุมทุกอย่างที่อยู่รอบ ๆ องค์กร และส่งอิทธิพลถึงองค์กร เช่นศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี เพื่อดูผลกระทบจากวิวัฒนาการใหม่ ๆ ต่อการดำเนินงานของระบบ ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเมืองซึ่งส่งผลต่อระบบโดยทางสถาบันการเมืองและกฎหมาย ศึกษาระบบสังคมซึ่งหมายถึงทัศนคติ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมวิถีและการเปลี่ยนแปลงในสังคม ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาปัจจัยป้อน (Input) ที่องค์กรได้รับจากสภาพแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข่าวสารข้อมูล วัตถุดิบ บุคลากร การเงิน และความคิดใหม่ ๆ องค์กรสามารถควบคุมปัจจัยป้อนได้ เช่น โรงเรียนมีการสอบคัดเลือกกับผู้เรียน ครู การเลือกแบบเรียนและวัสดุประกอบการสอน

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาผลผลิต (Output) หมายถึงวัสดุ หรือสิ่งที่เป็นผลผลิตออกไปจากองค์กร ไม่ว่าจะเป็นผู้สำเร็จการศึกษา ข้อมูล วัฒนธรรมใหม่หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งอาจลดช่องว่างระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อม และกลับมาเป็นปัจจัยป้อน (Input) ขององค์กรใหม่ได้ในบางครั้ง

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษากระบวนการป้อนกลับ (Feedback) ตามความเชื่อที่ว่าองค์กรต้องปรับเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสภาพแวดล้อม กระบวนการย้อนกลับนี้ อาจเป็นบวกหรือลบก็ได้ แล้วแต่สภาพการณ์

ภาพที่ 2.23 การวิเคราะห์ระบบการศึกษาในฐานะระบบสังคม

องค์ประกอบดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศอีกหลายคน เช่น (Lunenburg F.C. and Ornstein A.C. 2012, p. 21; Schoderbek P. P and others.1990, p. 22) สรุปได้ว่า องค์ประกอบของระบบแบบเปิด จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 1. ปัจจัยนำเข้า (Input) 2. กระบวนการ (Process) 3. ผลผลิต (Output) 4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และ 5. สภาพแวดล้อม (Environment) ส่วนระบบปิด จะประกอบด้วย 1. ปัจจัยนำเข้า (Input) 2. กระบวนการ (Process) 3. ผลผลิต (Output) และ 4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นสำคัญ

2.6.4 การพัฒนาระบบ

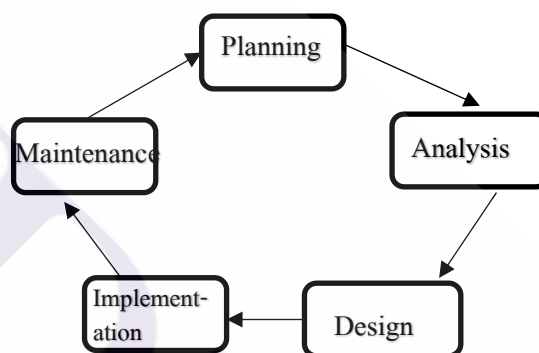
การพัฒนาระบบเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการสร้างหรือพัฒนาระบบใหม่ขึ้นมาใช้ หรือปรับปรุงระบบที่มีอยู่ ให้มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้งานและมีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงต้องประยุกต์ใช้เทคนิคเชิงระบบ (System Approach) ในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือระบบใดระบบหนึ่ง นักวิชาการหลายท่าน Bigs and others (1980, p. 11) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาระบบว่า เป็นกระบวนการในการสร้างแนวทางหรือข้อกำหนดอย่างละเอียดของระบบใหม่ ให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ Hoffer and others (2017, p. 27-28) ระบุไว้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศว่า หมายถึงกระบวนการที่เป็นขั้นตอนสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน

การวิเคราะห์ การออกแบบ การนำไปปฏิบัติ และการรักษาไว้ เพื่อให้ระบบมีความสมบูรณ์
เหมาะสมกับการนำไปใช้งานมากที่สุด

2.6.5 ขั้นตอนการพัฒนากระบวน

ในการศึกษากระบวนการพัฒนาระบบ ที่เรียกว่า System Development Life Cycle - SDLC) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากการพัฒนาระบบทางด้านสารสนเทศเป็นหลัก Hoffer and Others ได้กล่าวถึงวงจรในการพัฒนาระบบ-SDLC ว่าประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการวางแผนระบบ - Planning 2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ระบบ - System Analysis 3) ขั้นตอนการออกแบบระบบ - System Design 4) ขั้นตอนการนำระบบใหม่ไปใช้งาน - Implementation และ 5) ขั้นตอนการบำรุงรักษาระบบ - Maintenance

(SDLC)

ภาพที่ 2.24 วงจรการพัฒนากระบวน

Whitten, Bentley and Ho (1986, p.186) ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนพื้นฐานของระบบสารสนเทศว่า ประกอบด้วยการพัฒนากระบวนโดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดอย่างเป็นทางการ ขั้นตอนคือ

1. การสำรวจสถานการณ์ (Situation Survey)
2. การศึกษาระบบปัจจุบัน (Current System Study)
3. การระบุข้อกำหนดของผู้ใช้ (Identifying of Users' requirement)
4. การประเมินทางเลือกในการแก้ปัญหา (Evaluation of problem solving Alternatives)
5. การเลือกเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใหม่ (ถ้าจำเป็น) Selecting new tools or devices (if needed).
6. การออกแบบระบบใหม่ (New System Design)
7. การสร้างระบบใหม่ (New system Development)

8. การนำส่งระบบใหม่ (New System Delivery)

ซึ่งสามารถจัดการพัฒนาระบบเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)
2. กลุ่มการออกแบบระบบ (System Design)
3. กลุ่มปฏิบัติการของระบบ (System Operation)

Bigs and Others (1980, pp. 45-46) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาระบบซึ่งประกอบด้วย

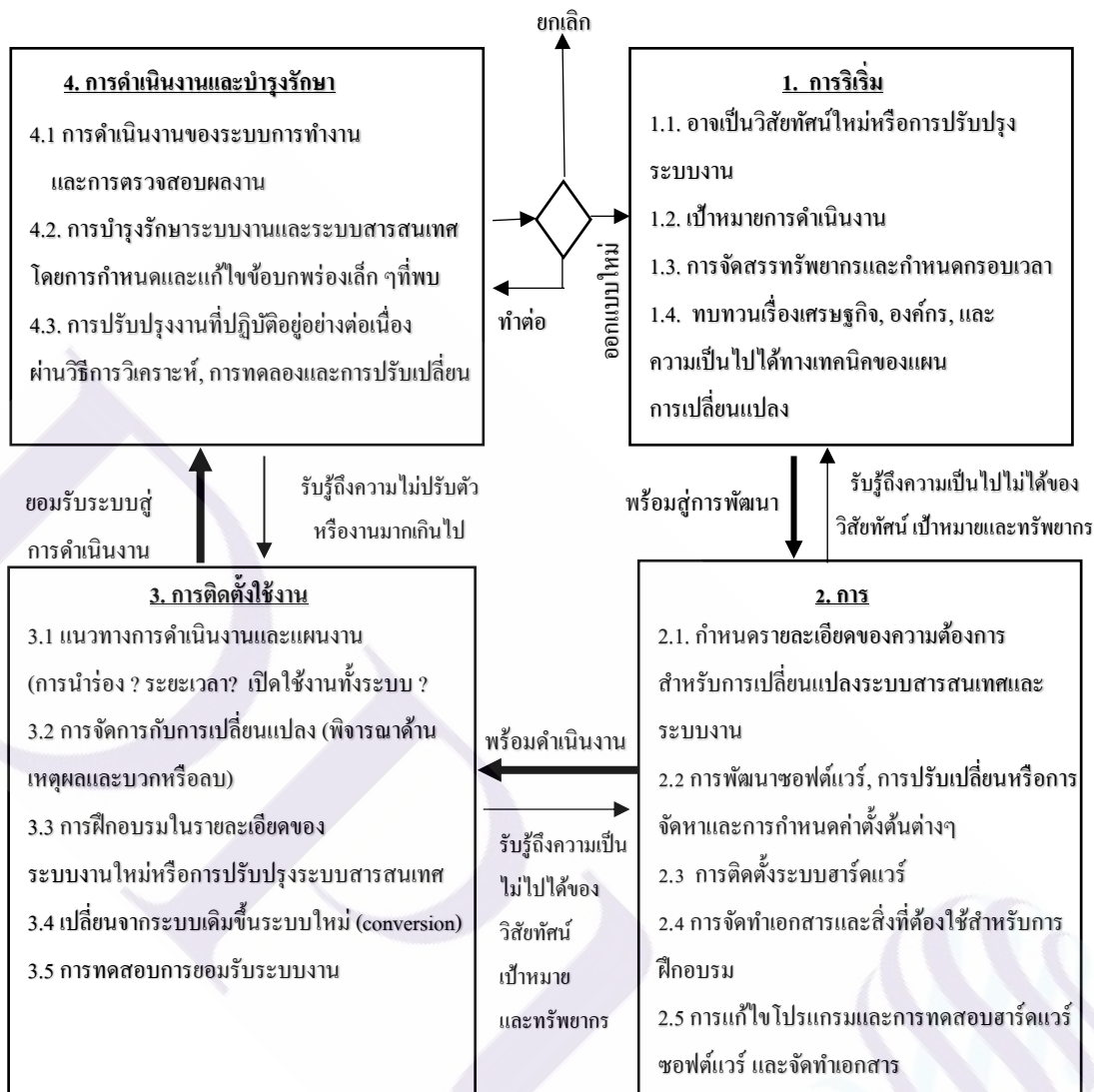
1. การวางแผนระบบ เป็นการพัฒนาระบบ ที่เมื่อมีการร้องขอหรือแสดงเจตจำนงเพื่อมีระบบใหม่อย่างเป็นทางการ ประกอบด้วย 1) การสำรวจเบื้องต้น และ 2) การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบ

2. การศึกษาความต้องการของระบบ (System requirements) เป็นการเตรียมข้อมูลพื้นฐานของระบบซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ระบบการปฏิบัติการ 2) การสำรวจความต้องการของผู้ใช้ระบบ 3) การใช้วิธีการสนับสนุนในด้านเทคนิค 4) การออกแบบและทบทวนเกี่ยวกับแนวคิดที่ต้องการให้เป็นทางเลือกต่าง ๆ 5) การประเมินทางเลือกและการจัดทำแผนพัฒนา

3. การพัฒนาระบบ เริ่มจากการสร้างความยอมรับในแนวคิดซึ่งได้มีการออกแบบและประเมินในขั้นตอนที่แล้ว และพัฒนาเป็นระบบสมบูรณ์ ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

4. การนำระบบไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนหลังจากที่มีการทดสอบระบบแล้ว จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง อาจมีการปรับปรุงเพื่อให้ระบบมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้งานได้จริงเพิ่มขึ้น และจะต้องมีการทบทวนผลการปฏิบัติ หลังจากได้นำระบบไปสู่การปฏิบัติจริงเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ได้ระบบที่สมบูรณ์มากที่สุด

สำหรับวงจรชีวิตของระบบงาน (The Work System Life Cycle Model) นั้น Steven Alter (2012, pp. 94-95) กล่าวว่าประกอบด้วย 1. การริเริ่ม (Initiation) 2. การพัฒนา (Development) 3. ติดตั้งใช้งาน (Implementation) และ 4. การดำเนินงานและบำรุงรักษา (Operation and Maintenance) ซึ่งใช้ได้กับระบบงานที่ใช้และไม่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ก็ได้ ดังวงจรในภาพ 2.25

ภาพที่ 2.25 วงจรชีวิตของระบบงาน (The work system Life Cycle Model)

ที่มา: The work system method for understand Information systems and information research (2012, p. 96)

จากวงจรชีวิตของระบบงาน (Steven Alter, 2012, p.95) ดังกล่าว สามารถใช้ได้กับระบบงานที่เป็นระบบสารสนเทศและระบบงานที่ไม่ใช้สารสนเทศก็ได้ โดยในทั้ง 4 ระยะ (Phase) จะเริ่มจากระยะที่ 1 คือการริเริ่ม (Initiation) ซึ่งจะมีการศึกษาวิเคราะห์ ความเป็นไปได้ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของระบบงาน (work system) อาจเป็นนวัตกรรมใหม่ หรือนำระบบงานที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงก็ได้ การจัดสรรทรัพยากรทุกด้านและกรอบระยะเวลาในการทำงาน และดำเนินต่อไปที่ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development) เป็นระยะที่กำหนดรายละเอียดของความต้องการในการพัฒนา ที่จะครอบคลุมเรื่องระบบ โปรแกรม Software และ Hardware ที่ต้องใช้ อาจเป็นการพัฒนาหรือจัดหาใหม่ หรือใช้ระบบเดิมที่มีอยู่ในแบบใหม่ ถ้าดำเนินการเรียบร้อยแล้วก็จะก้าวต่อไปที่ระยะที่ 3 เพื่อการติดตั้งใช้งาน (Implementation) แต่หากพบว่ามีความเป็นไปได้ในวิสัยทัศน์ เป้าหมาย หรือทรัพยากร ก็จะกลับไปในระยะก่อนหน้า ระยะที่ 3 นี้ จะมีการวางแผนการติดตั้งใช้งาน ทบทวนเรื่องการทดลองนำร่อง แบ่งการใช้งานเป็นระยะๆ และการเปิดใช้ระบบสมบูรณ์ในที่สุดท้ายคือ การดำเนินงานและบำรุงรักษา (Operation and Maintenance) เป็นการดำเนินงานจริงและจะมีการประเมิน ติดตามและตรวจสอบการทำงานเป็นระยะ ๆ และทำการแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการวิเคราะห์ ทดลองหรือวิจัย และการปรับตัวของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องในระบบ นอกจากนี้ Steven ได้เพิ่มลูกศร “โอกาสที่ไม่ได้คาดหวัง (Unanticipated Opportunities)” ในทุกระยะของการพัฒนาระบบงาน ซึ่งจะทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ และความสำเร็จได้

จากการสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาระบบ สรุปได้ดังนี้

1. การริเริ่มระบบงาน (System Initiation) ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ 1) การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) เป็นการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น สภาพปัจจุบัน ระบบปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของระบบ 2) การสังเคราะห์ระบบ (System Synthesis) เป็นขั้นตอนการนำส่วนแยกย่อยและมีความสัมพันธ์กัน หรือมีธรรมชาติแตกต่างกัน มาผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งใหม่ จึงเป็นขั้นตอนการลงมือสร้างระบบใหม่ ช่วยให้มีการระบุองค์ประกอบระบบ และช่วยให้มีการจัดเรียงองค์ประกอบเข้าเป็นขั้นตอนที่ดี การสังเคราะห์ระบบ โดยเฉพาะทางการศึกษา จึงยึดองค์ประกอบหลักของระบบที่ครอบคลุมปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลลัพธ์ และผลย้อนกลับเป็นแนวทางเพื่อช่วยให้ได้ระบบที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. การพัฒนาและออกแบบระบบ (System Development and Design) เป็นการกำหนดโครงสร้างของระบบงานให้เหมาะสม กำหนดรายละเอียดของความต้องการในการพัฒนา ที่จะครอบคลุมระบบ โปรแกรม Software และ Hardware ที่ต้องการ อาจเป็นการพัฒนา จัดหาใหม่หรือใช้ระบบเดิมที่มี คัดแปลงเพื่อให้ใช้งานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. การติดตั้งใช้งาน (Implementation) รวมถึงการนำระบบไปใช้จริง มีการตรวจสอบระบบ การปรับปรุงระบบ (System evaluation) ที่พัฒนาให้ตรงกับตรงกับเนื้อหา วัตถุประสงค์และให้ปรับปรุงต่อให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด

4. การดำเนินงานและบำรุงรักษา (Operation and Maintenance) นำระบบไปใช้ในสถานการณ์จริงและประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ ในภาพรวมและเฉพาะส่วนของระบบที่พัฒนาขึ้น

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุมาลี สังข์ศรี (2543, น. 204-207) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 พบว่า ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย ควรเป็นดังนี้ 1) กำหนดนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตที่ชัดเจน หรือออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต 2) กำหนดองค์กรรับผิดชอบ 3) ผนวกสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต 4) จัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติสำหรับการเชื่อมโยงและเทียบโอนผลการเรียนรู้จากการศึกษาทุกรูปแบบ 5) พัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ (2550, น. 77-78) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในทศวรรษหน้า พบว่า แนวโน้มด้านปรัชญาและแนวคิดของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเน้นการศึกษาตลอดชีวิต เชื่อมในความเสมอภาคของโอกาสการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของบุคคล ให้เสรีภาพและอิสระในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ยึดความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและให้มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการมุ่งพัฒนาศักยภาพส่วนตัว ฟังตนเอง มีคุณธรรม เสนอแนะยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ 1) กำหนดให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นวาระแห่งชาติ 2) ยกย่องมาตรฐานการศึกษานอกระบบให้เทียบเท่าเทียมกันกับการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาคนในสังคม 3) มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดูแลการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) ส่งเสริมชุมชนให้ป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และ 5) ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

พิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ (2558, น. 8) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System): ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีระบบการดำเนินการสะสมผลการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ยังไม่มีการจัดระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือ ธนาคารหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ที่เป็นระบบหรือเป็นทางการที่ชัดเจน มีแต่การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนภายในระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน มีการเทียบโอนมากเฉพาะแต่ในการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และ อาชีวศึกษาเท่านั้น แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ จึงควรกำหนดโครงสร้าง การจัดการ โดยจัดให้ 1) มีหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้เป็นองค์กรอิสระ บริหารโดย คณะกรรมการ รับผิดชอบในการสะสมหน่วยการเรียนรู้ในภาพรวม ในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ ประสบการณ์ ที่ เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เป็นคลังสะสมหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนผล การเรียน จากทั้งในและต่างประเทศ และรับรองหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบ โอนผล การเรียนจากทั้งในและต่างประเทศ โดยเสนอรูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานกลางใน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่ให้หน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่สถานศึกษาอิง โครงสร้างเดิมผ่านต้นสังกัด และรูปแบบที่ 2 ให้หน่วยงานกลางทำหน้าที่สะสมหน่วยการเรียนรู้ และสื่อสารตรงสถานศึกษาโดยไม่ต้องยึดโยงกับต้นสังกัด 2) สถานศึกษารับผิดชอบในการสะสม หน่วยการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้ได้หน่วยกิตการเรียนและรับรองวุฒิการศึกษา

พิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ (2559, น. 115, น. 121-122) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนา คุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียน โดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยทดลองนำร่องต่อจากงานวิจัยในปี 2558 โดยใช้ รูปแบบที่ 2 ให้หน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้สื่อสารตรงกับสถานศึกษาได้โดยไม่ต้องยึด โยงต้นสังกัด ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ทำหน้าที่ทางวิชาการตามบทบาทของ หน่วยงานกลางในด้านการวิจัยพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสามารถ ทำหน้าที่ในบทบาทของหน่วยงานกลางได้เพียงบางส่วน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ สามารถ สนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับ การคัดเลือกในการทดลองนำร่องเท่านั้น แต่ไม่สามารถดำเนินการเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การเป็นคลังสะสมหน่วยการเรียนรู้และการรับรองหน่วยการ เรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนทั้งในและต่างประเทศได้ ในระดับสถานศึกษาที่อยู่ใน โครงการนำร่องของการวิจัย ปรากฏว่าสถานศึกษาที่เข้าร่วมการทดลองทุกแห่ง สามารถ ดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการเทียบโอนผลการ เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาดำเนินการที่ปริญญา พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติ การศึกษานอกระบบพ.ศ. 2551 เกิดนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาในรูปการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย การสะสมหน่วยการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็น โรงเรียนในลักษณะขยายโอกาส กับสถานศึกษาสายอาชีวศึกษา ระหว่างสถานศึกษาสายอาชีวศึกษากับสถานศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนไม่ต้องเรียนซ้ำและสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้รายวิชาอื่นเพิ่มเติม

อนุชัช รามวงษ์กูร และนลินรัตน์ รักรุกศ (2556, น. 120-121) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพ” พบว่ารัฐจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับผิดชอบในการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานสู่คุณวุฒิวิชาชีพ โดยนำระบบสะสมหน่วยกิตมาใช้เพื่อการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้ ทักษะของผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแล้ว มาเทียบเป็นหน่วยกิตและเก็บสะสมไว้ใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการยกระดับกำลังคนของประเทศ ดังเช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และมาเลเซีย ด้วยการนำระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ส่งเสริมให้ประชากรในสาขาอาชีพมีบันไดอาชีพก้าวสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของตน และมีส่วนในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี

Sang-Duk, Choi (2007, pp. 36-72) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรองผลการเรียนรู้ของการเรียนรู้ในระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยใช้วิธีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องการรับรองผลการเรียนรู้ของการเรียนรู้ในระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ตามหลักเกณฑ์การทบทวนสาระสำคัญของ OECD พบว่า การบริหารจัดการระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษา (Academic Credit Bank System : ACBS) ที่ประสบความสำเร็จนั้น มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ในพระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิตทางการศึกษา (The Act of Recognition of Credit) ในเรื่อง 1) การประเมินและรับรองโปรแกรมการศึกษาที่จัดโดยสถาบันการศึกษา 2) การให้หน่วยกิต 3) การให้ปริญญา และ 4) การมอบอำนาจ ซึ่งสามารถมอบอำนาจบางส่วนแก่ผู้อำนวยการสถาบันในการให้การรับรองหน่วยกิตได้ รวมทั้งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการฯ และ หน่วยงาน KEDI ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของระบบ ACBS การแบ่งทีมปฏิบัติการทำงานประจำของระบบ ACBS ออก เป็น 5 ทีมหลัก ประกอบด้วย 1) ทีมวางแผน 2) ทีมประเมินและรับรองหน่วยกิต 3) ทีมวิชาการ 4) ทีมที่ปรึกษา 5) ทีมคอมพิวเตอร์ เน้นให้ความสำคัญกับกลไกการรับรองผลการเรียนรู้ของ ACBS การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) มาตรฐานการประเมิน และการประกันคุณภาพของการรับรอง (Quality Assurance of Recognition) การประกันคุณภาพการศึกษา ที่ต้องดำเนินควบคู่กันไปด้วยกันอย่างเป็นระบบ การเชื่อมโยงระบบ ACBS กับระบบคุณวุฒิทางเทคนิค คุณวุฒิเทคนิคแห่งชาติ และคุณวุฒิของเอกชน ซึ่งพบว่ายังมีความจำกัดและมีการเสนอแนะทางนโยบายให้

ประกาศใช้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติเพื่อเชื่อมระบบคุณวุฒิทางวิชาการกับระบบคุณวุฒิทางวิชาชีพเข้าด้วยกัน

Youngwha, Kee, Fushun, Huang, and Rui, Zhang (2008, pp. 1-14) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Credit Bank System : What Has Been Saved for Ten Years of Educational Quality? เกี่ยวกับประโยชน์ที่เกิดขึ้นในช่วง 10 ปี ที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตทางวิชาการ (Academic Credit Bank System) พบว่าการใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตทางวิชาการ (Credit Bank System) เป็นระบบที่ควบคุมเชื่อมโยงเครือข่ายการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ผ่านสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองและการอนุมัติหน่วยกิต ได้ทำให้ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีบรรลุวิสัยทัศน์ของการปฏิรูปการศึกษา และตอบสนองข้อเรียกร้องของ Unesco ที่ให้นานาชาติสร้างสังคมแบบเปิดและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มุ่งให้โอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย ได้สำเร็จ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ด้อยโอกาส ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ให้สามารถเข้าเรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา ทำให้จำนวนของการสมัครเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาเพิ่มสูงขึ้น และยังได้สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษานำความรู้ ผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ การฝึกอบรมที่มีอยู่เดิม มาเทียบโอนและสะสมต่อในธนาคารหน่วยกิตทางวิชาการ (Credit Bank System) จนสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รับวุฒิอนุปริญญา หรือ ปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยในระบบการศึกษา หรือจากกระทรวงศึกษาธิการได้มากขึ้น ในหลากหลายสาขาวิชา อย่างเป็นรูปธรรม มีกลไกที่สำคัญของการใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตทางวิชาการ (Credit Bank System) ในด้านการบริหารจัดการภายใต้หน่วยงานที่มีความเป็นอิสระ โปร่งใส มีระบบประกันคุณภาพที่ชัดเจน เข้มแข็ง ตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานการสร้างพัฒนาระบบธนาคารฯ มีพระราชบัญญัติการรับรองหน่วยกิตทางการศึกษา (The Act of Recognition of Credit) พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน มีการกำหนดมาตรฐานหลักสูตร และการให้การรับรองสถาบันการศึกษา อย่างเป็นระบบและมีระบบประกันคุณภาพที่ดี ชัดเจน การดำเนินการวิจัย พัฒนา ประเมินผลการดำเนินงาน คุณสมบัติและประเภทของผู้เรียน สถาบันการศึกษาที่รับการรับรอง มหาวิทยาลัยในระบบการศึกษาทั่วไป เพื่อการเสนอแนะการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อแก้ไขปัญหาจุดอ่อน และเพิ่มจุดแข็งของระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษา (Credit Bank System) ที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต อย่างเป็นระบบ

Youngwha, Kee and other (2008, pp. 1-10) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Developmental Orientation of Taiwan Accreditation System of Non-formal Education. ศึกษาการดำเนินงานของระบบธนาคารหน่วยกิต ทางวิชาการ (Korea CBS) และระบบการรับรองผลการศึกษานอกระบบ (Taiwan Accreditation system of Non-formal education) พบว่าประเทศไต้หวันได้ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตทางวิชาการ (ACBS) ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีเป็นต้นแบบ (Model) ในการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ของประเทศโดยตั้งศูนย์การรับรองผลการศึกษานอกระบบ (Center of Non-formal Education Accreditation) ซึ่งดำเนินการโดยศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติของไต้หวัน (National Taiwan Normal University) แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ที่ต้องการได้รับปริญญาจากผลการเรียนรู้นอกระบบเดิมของตนได้ คือไต้หวันบริหารจัดการระบบของตนด้วยวิธี “Bottom-up way” ดำเนินการทีละขั้นตอน ไม่ทำแบบองค์รวม และไม่มีการเชื่อมหน่วยกิตกับปริญญา ขาดความเข้าใจการให้ความสำคัญของปริญญาบัตรในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนของตน ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใช้วิธี “Top-bottom way” โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตั้งแต่ต้นที่จะสร้างระบบการศึกษาใหม่เพื่อขยายโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา-ปริญญามากขึ้น รัฐบาลเป็นผู้ตั้งต้นพัฒนาความคิดและรูปแบบของธนาคารหน่วยกิตทางวิชาการ (ACBS) ออกกฎหมาย นโยบาย และอื่นๆ เริ่มดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิต ทางการศึกษาอย่างชัดเจน พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาและทำให้กลายเป็นระบบการศึกษาระดับชาติ เป็นที่สนใจของประชาชนและสร้างโอกาสมากขึ้นสำหรับการได้รับปริญญาได้สูงขึ้น ในด้านโครงสร้างหน้าที่การทำงานของระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษา (ACBS) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญในด้านทีมงานวางแผน (System Planning Team) พัฒนาระบบ ACBS ในระยะยาว มีการวางแผนแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ACBS ให้ครอบคลุมถึงการใช้งานในอนาคต

Singh and Duvekot (2013, pp. 19-21) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Linking Recognition Practices and National Qualifications Frameworks-North – South Collaboration Research โดย มีวัตถุประสงค์ศึกษาความเข้าใจมากขึ้นในประเด็นนโยบายและวิธีการปฏิบัติของการรับรองผลการเรียนรู้ เกณฑ์การรับรอง และการให้หน่วยกิต สำหรับการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Recognition – Validation – Accreditation หรือที่เรียกชื่อว่า RVA) โดยมุ่งเน้นที่ศึกษาการเชื่อมต่อ RVA กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Frameworks – NQFs) ภายใต้บริบทที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศสมาชิก ผลการวิจัยพบว่า นานาชาติมีแนวโน้มในการพัฒนาระบบ NQFs ของตน แต่การเชื่อมโยงระหว่าง RVA และ NQFs ยังต้องการเวลาให้เกิดขึ้นจริง โดยสรุปวิธีการเชื่อมโยง RVA และ NQFs ได้เป็น 5 วิธีที่ไม่ต่อเนื่องกัน คือวิธีที่ 1) Learning outcomes-

based standards in comprehensive NQF or nationally established qualifications system คือ วิธีที่ ผลการเรียนรู้จากการเรียนรู้ในระบบ และการเรียนรู้นอกระบบได้รับการรับรองอยู่ในกรอบคุณวุฒิ แห่งชาติเรียบร้อยแล้ว ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเชก เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส มาร์ตัส โปตุเกส นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ และแอฟริกาใต้ วิธีที่ 2) Learning outcome-based standards in Higer education. มีการรับรองผลการเรียนรู้ในบริบทของระบบการศึกษาและหลักสูตรการฝึกอบรม ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งมีระบบ Credit Bank System ที่ประชาชน สามารถรับการรับรองผลการเรียนรู้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนรู้เดิมจากในระบบ นอกระบบ หรือตาม อัจฉริยะ วิธีที่ 3) Labour competence frameworks related to specific occupational standards เป็นวิธีการรับรองผลการเรียนรู้ที่อิงอยู่บนมาตรฐานมืออาชีพ หรือมาตรฐานวิชาชีพ ได้แก่ ประเทศ เม็กซิโก และเนเธอร์แลนด์ วิธีที่ 4) NQFs in the TVET sector เป็นวิธีการรับรองผล การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติด้านเทคนิค และการศึกษายาอาชีพและการ ฝึกอบรม ได้แก่ ประเทศ บังกลาเทศ ปากีสถาน อินเดีย นามิเบีย ตินิแดด และโทบาโก (Tobago) วิธีที่ 5) Equivalency frameworks in basic education เป็นกลุ่มที่ยังกำลังพัฒนา RVA และ ต้องการความช่วยเหลือในการให้ความรู้ในการพัฒนา NQF ได้แก่ ประเทศเอกวาดอร์ ภูฏาน จอร์แดน และซีเรีย

Singh (2015, pp. 1-167) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Global Perspectives on Recognising Non-formal and Informal Learning. พบว่าประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้นอกระบบและ การเรียนรู้ตามอัจฉริยะเป็นอย่างมาก ให้การรับรองที่ตัวการเรียนรู้ มากกว่าสิ่งที่ได้รับจาก สถาบันการศึกษาในระบบ ให้การรับรองการเรียนรู้ที่บุคคลได้เรียนรู้และพัฒนาความรู้ ทักษะ และ ความเข้าใจ จากการเป็นบุคลากรขององค์กรและการฝึกอบรมในที่ทำงานระหว่างการจ้างงาน ความสำคัญเร่งด่วนในการกำหนดการใช้ RVA (การรับรอง - Recognizing การมีเกณฑ์คุณภาพ - Validation และการให้หน่วยกิต -Accreditation) ในนโยบายการศึกษา และการเชื่อมโยง RVA กับ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQFs) ทำให้เกิดการบูรณาการในการรับรองผลการเรียนรู้จากทุกระบบ การศึกษาเข้าด้วยกันได้ และช่วยแก้ไขปัญหาคาดความสัมพันธ์ระหว่างคุณวุฒิสายวิชาการกับ คุณวุฒิอาชีพ

จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย สรุปได้ว่า นานาชาติและประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต การให้ความเสมอ ภาของโอกาสการเรียนรู้ การให้ความสำคัญกับความแตกต่างของบุคคล ให้เสรีภาพและอิสระ ในการเรียนรู้ของบุคคล โดยเฉพาะการเรียนรู้จากนอกระบบและการเรียนรู้ตามอัจฉริยะ ผู้การศึกษา ตลอดชีวิต และถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง Unesco และ

OECD ได้ทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องในเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต และเรื่องความสำคัญของการให้การรับรองผลการเรียนรู้จากการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) การสะสมผลการเรียนรู้ในรูปแบบธนาคารหน่วยกิต ซึ่งใช้หลักการรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต (RVA) และการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) เป็นแนวคิดหลักในการรับรองผลการเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์ที่มีมาแต่เดิม ที่เกิดจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการจัดให้มีการเชื่อมโยงระบบการรับรองผลการเรียนรู้ กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้รับการยอมรับว่า ประสบความสำเร็จในการสร้างระบบและพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต จนเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และการศึกษาตลอดชีวิต และมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพของประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษาปกติ ให้ได้รับการรับรองผลการเรียนรู้ ตลอดจนสามารถเข้าสู่การศึกษาในระดับอนุปริญญาและระดับปริญญา ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาแรงงานและทรัพยากรบุคคลของประเทศ และเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของหลายประเทศ เช่น ประเทศไต้หวัน และมหานครเซี่ยงไฮ้ สาธารณรัฐประชาชนจีน

สำหรับประเทศไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มอบหมายให้พิณสุดา สิริธังศรี และคณะ วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนะให้ตั้งหน่วยงานกลางรับผิดชอบการดำเนินการเป็นคลังสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะองค์กรอิสระหรือหน่วยงานกลางรับผิดชอบพัฒนาระบบ Credit Bank System

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ สิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์และเป็นบทเรียนสำหรับการนำไปออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai Credit bank System) หรือ Thai - CBS) ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. หลัก “การรับรองและการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA)” และ หลัก “การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL)” เป็นหัวใจที่สำคัญในการทำงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ โดยกระบวนการให้การรับรองผลการเรียนรู้ ต้องชัดเจน มีมาตรฐาน โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับ สำหรับการรับรองผลการเรียนรู้จากนอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

2. การจัดด้านโครงสร้างและการทำงานระบบของธนาคารหน่วยกิตของสาธารณรัฐเกาหลี (ACBS) และระบบธนาคารและระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งมหานครเซี่ยงไฮ้ (SHCB) ครอบคลุมถึง 1) การวางแผนและกำหนดนโยบาย

กำหนดมาตรฐานหลักสูตรและการให้การรับรอง 2) งานวิชาการ 3) การให้คำปรึกษา 4) การประเมินและการให้การรับรอง 5) งานเทคโนโลยีและสารสนเทศ ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ประสบความสำเร็จในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์และแรงงานของประเทศ

3. ระบบสนับสนุนที่สำคัญต่อการทำงานของระบบธนาคารหน่วยกิตของสาธารณรัฐเกาหลี คือการออกพระราชบัญญัติรองรับการรับรองหน่วยกิต การกำหนดนโยบายแห่งชาติ การทำงานมุ่งสู่เป้าหมายหลักเดียวกันและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ให้ความรู้ความเข้าใจระบบการทำงานของระบบธนาคารหน่วยกิตกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป มีระบบการประกันคุณภาพที่สังคมยอมรับ การมีอิสระในการบริหารและพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต มีองค์กรอิสระชื่อว่า สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE) รับผิดชอบการทำงานของระบบธนาคารหน่วยกิตโดยตรง

4. ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ มีจุดเด่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปนำผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้จากอาชีพการงาน จากพัฒนาการในชีวิต ฯลฯ มารับรองเป็นหน่วยการเรียนรู้ทางการศึกษาหรือในลักษณะหน่วยกิตได้ ไม่มีการหมดอายุ และสะสมในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account) ของแต่ละบุคคล มีการกำหนดการรับรองและการเทียบโอนหน่วยกิตการเรียนรู้ได้ตามระบบที่มีมาตรฐานและอาจเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และคุณวุฒิวิชาชีพได้ มีกลไกการดำเนินงานที่บุคคลสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ของตนเองไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้ทางการศึกษา หรือหน่วยกิตทางการศึกษาได้

5. ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ได้แก่ผู้ที่ไม่สามารถเรียนจากระบบการศึกษาปกติ หรือมีความจำเป็นที่ไม่สามารถเรียนในระบบปกติได้ ประชาชนทั่วไปกลุ่มแรงงานที่ไม่มีคุณวุฒิการศึกษาหรือมีคุณวุฒิน้อย ผู้ที่ต้องการรับรองหน่วยกิต จากที่เคยได้จากสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา ผู้ที่มีทักษะ ประสบการณ์จากอาชีพการทำงาน สถาบันฝึกอบรมนอกระบบหรือตามอัธยาศัย หรือจากในกลุ่มงานต่าง ๆ ที่มีการรับรองจากคุณวุฒิวิชาชีพ หรือด้านศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม ที่ต้องการนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์เหล่านี้มาสะสมเป็นหน่วยกิตกับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้และเข้ามาเรียนในหลักสูตรมาตรฐานหรือโปรแกรมระยะสั้นในเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร และผู้ที่ต้องการสะสมหน่วยกิตเพื่อการพัฒนาตนเองสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เป็นต้น โดยผู้ที่เข้าสะสมหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษาในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ไม่สามารถเป็นผู้เรียนของสถาบันในระบบใดระบบหนึ่งอยู่แล้ว

ผู้สมัคร จะได้รับโอกาสในการสมัครขอเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account) แล้วนำทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ ที่มีอยู่ในตนเอง ที่เกิดจากการทำงาน อาชีพเฉพาะ หรือการฝึกอบรมจากทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย มารับการรับรองจากระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ และสะสมผลการเรียนรู้ที่ได้รับการรับรองนี้ไว้ในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ ของตนที่เป็นรายบุคคล และสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมในสถาบัน สถานฝึกอบรมที่ได้รับการรับรอง ให้จัดการเรียนรู้ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสะดวกในการเดินทาง และเวลาที่เข้าเรียนรู้ได้ และเมื่อสะสมผลการเรียนรู้จนครบตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ก็สามารถยื่นคำร้องขอให้ เทียบโอน อาจรับประกาศนียบัตรหรือคุณวุฒิตามหลักสูตรได้ จึงเป็นโอกาสให้ผู้เรียนมีพัฒนา ทักษะอาชีพ การงาน พัฒนาตนหรือองค์ความรู้ แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตได้ ก่อให้เกิดสังคมแห่งการ เรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาศักยภาพของบุคคล เป็นแรงงานที่มีคุณภาพของประเทศในภาพรวมได้

6. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ จึงเป็นสิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์ และเป็นบทเรียนสำหรับการนำไปออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thailand Credit bank System for Lifelong Learning) เพื่อเป็นระบบที่เปิดโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับ ประชาชนทั่วไป อย่างกว้างขวางและใช้พัฒนาแรงงานประเทศไทย 4.0 ได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย” นี้ มีวัตถุประสงค์ทั่วไปคือ เพื่อนำเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 1. ศึกษาวิเคราะห์หลักการแนวคิด และพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบการสะสมผลการเรียนรู้ 2. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไทย ปัญหาและอุปสรรค และ 3. ออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit bank System for Lifelong Learning)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยรวม 4 ขั้นตอน ดังแสดงในภาพที่ 3.1

ขั้นตอน	ข้อมูลที่ต้องการ&แหล่งข้อมูล	วิธีรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์หลักการแนวคิดและพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบการสะสมผลการเรียนรู้จากต่างประเทศและในประเทศ	- หลักการ แนวคิดและพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบการสะสมผลการเรียนรู้ต่างประเทศและในประเทศ - จากหนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และรายงานวิจัย	- เก็บรวบรวมในรูปแบบบันทึกเอกสาร	- ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปสาระสำคัญตามประเด็น หลักการแนวคิด พัฒนาการ

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย

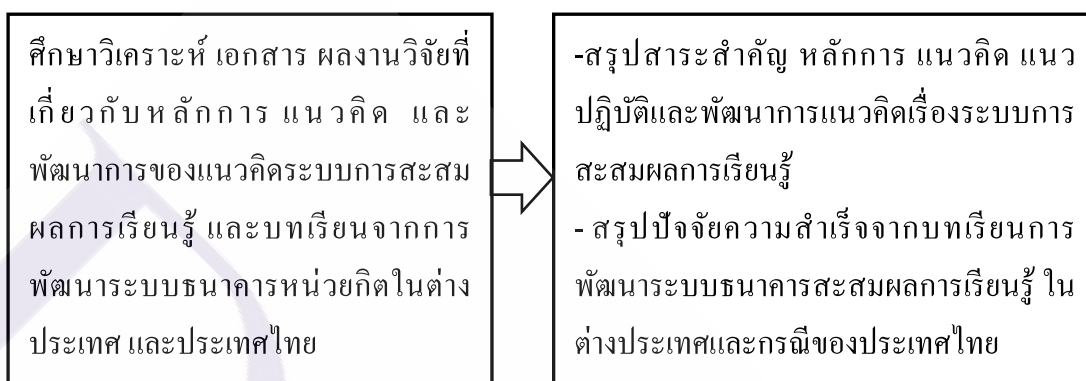
ขั้นตอน	ข้อมูลที่ต้องการ&แหล่งข้อมูล	วิธีรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ระบบทะเบียนและวัดผลของหน่วยงานการศึกษาในประเทศไทยและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการสะสมผลการเรียนรู้</p>	<p>- ข้อมูลในด้าน โครงสร้างระบบงานและการทำงานปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ระบบทะเบียนและวัดผล และประเมินผล/การสะสมฯ</p> <p>- จากผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาในส่วนกลาง 8 แห่ง และสถานศึกษาทุกสังกัดทุกระดับในพื้นที่ภาคสนาม ใน 5 ภาค</p>	<p>- เก็บรวบรวมในรูปแบบบันทึกเอกสารและแบบสัมภาษณ์</p>	<p>- ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา</p> <p>- จัดระเบียบข้อมูลจำแนกตามกรอบแนวคิดวิจัย</p> <p>- สรุปสาระรายงานสภาพปัจจุบันตามประเด็นที่ศึกษาของหน่วยงานสังกัด สพฐ. สอศ. สช. กศน. สกอ.</p>
<p>ขั้นตอนที่ 3 จัดทำร่างในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย</p> <p>ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบปรับปรุง และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์</p>	<p>- (ร่าง)ในขั้นต้นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้</p> <p>- ระบบงานหลักและระบบงานย่อยตามกรอบแนวคิดการวิจัย</p> <p>- ผลการตรวจสอบร่างในขั้นต้นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 8 ท่านจากการประชุมกลุ่ม Focus group</p> <p>- รายงานฉบับสมบูรณ์</p>	<p>- กรอบการจัดทำร่างและร่างในขั้นต้น</p> <p>- บันทึกข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ</p> <p>- แบบประเมินผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่ม Focus group เพื่อตรวจสอบร่างในขั้นต้น</p>	<p>- กำหนดเป็นระบบงานหลัก และระบบงานย่อยตามวิธีการเชิงระบบตามแนวทางการวิเคราะห์และออกแบบระบบ</p> <p>- ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ผลการประชุมกลุ่ม Focus Group ปรับปรุงและนำเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ</p>

ภาพที่ 3.1 (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 1

การศึกษาวิเคราะห์ หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบการสะสมผลการเรียนรู้จากต่างประเทศและในประเทศไทย

การศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนที่ 1

เครื่องมือการวิจัย ในขั้นตอนนี้เครื่องมือการวิจัยคือ แบบบันทึกเอกสาร (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก หน้า 260) ใช้เก็บรวบรวมสาระ หนังสือ เอกสารและรายงานการวิจัยต่างๆที่เป็นแนวคิด หลักการและพัฒนาการของระบบสะสมผลการเรียนรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร รายงาน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศไทย

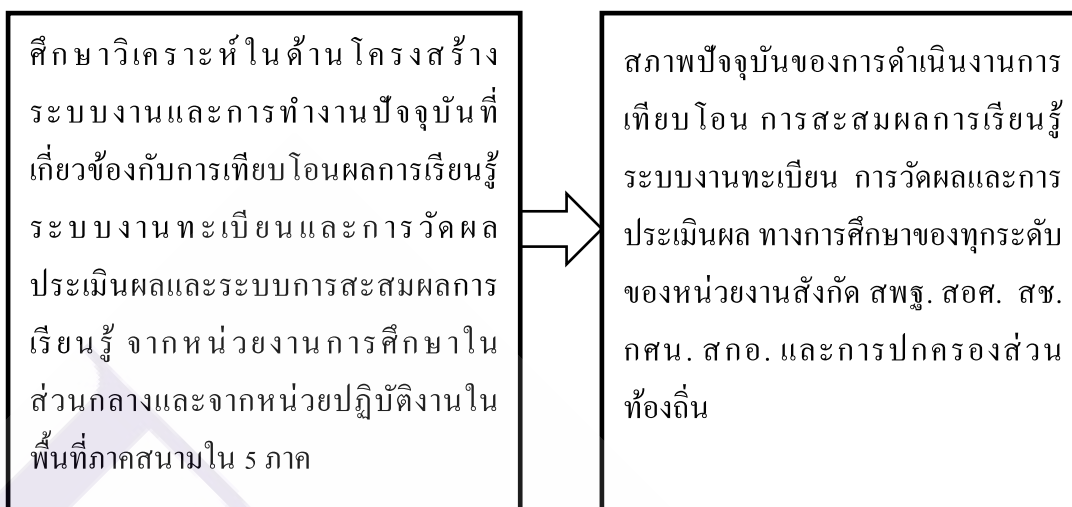
การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปสาระสำคัญตามประเด็น หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของระบบสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2

ศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ระบบทะเบียนและวัดผลของหน่วยงานทางการศึกษาในประเทศไทย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการสะสมผลการเรียนรู้

ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ดำเนินงานตามกรอบดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.3 ขั้นตอนที่ 2

เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกในหน่วยงานทางการศึกษาในส่วนงานทางการศึกษา ส่วนกลาง 8 แห่ง และหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่ภาคสนาม 5 ภาค โดยได้มีการศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาในส่วนกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ในเรื่องสายงาน ภารกิจ และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอน ระเบียบและ แนวปฏิบัติในการเทียบโอน งานทะเบียน การวัดผลและประเมินผล การสะสมและการรับรองผล การเรียน ผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ศึกษาความเชื่อมโยงของระบบการเทียบโอนฯ ระหว่าง สังกัดเดียวกันและต่างสังกัด ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานทะเบียน การวัดผล การ ประเมินผล และการเทียบโอนฯ กับการสะสมและการรับรองผลการเรียนรู้

เครื่องมือการวิจัย

แบบบันทึกเอกสาร ใช้เก็บข้อมูลจากรายงาน เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็น สภาพ ปัจจุบันในด้านระเบียบและแนวปฏิบัติที่ใช้ในระบบการเทียบโอนผลการเรียนรู้ การสะสมผลการ เรียนรู้ การรับรองผลการเรียนรู้ งานทะเบียน การวัดผล ประเมินผลระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ของหน่วยงานการศึกษาในส่วนกลาง ซึ่งได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย และการเชื่อมโยงกับหน่วยปฏิบัติในพื้นที่

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งเป็นตัวแทนสถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาทุกระดับ จาก 5 ภาคภาคละ 1 จังหวัด ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่จังหวัด นครราชสีมา ภาคตะวันออก ได้แก่จังหวัด ชลบุรี ภาคใต้ ได้แก่จังหวัด สงขลา และภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ที่นอกจากรวบรวมข้อมูลจากรายงานเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างด้วยคำถามปลายเปิด กำหนดหัวข้อตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ มีผู้ช่วยจดบันทึกและสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อหาคำตอบของสภาพปัจจุบันในด้าน โครงสร้างบริหารสายงานที่รับผิดชอบ ระบบการเทียบโอนผลการเรียน ระเบียบและแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียนรู้ การสะสมและการรับรองผลการเรียนรู้ในปัจจุบัน ระบบงานทะเบียน การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ และระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานในพื้นที่ภาคสนามกับหน่วยงานการศึกษาส่วนกลาง ที่อาจใช้ประโยชน์ในการออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาลดชีวิตของประเทศไทย

การสร้างแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการดังนี้

- 1) กำหนดประเด็นหัวข้อในการสัมภาษณ์
- 2) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และหัวข้อคำถามตามประเด็นการศึกษา
- 3) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิอีก 4 ท่านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในงานวิจัยทางการศึกษาระบบการสะสมผลการเรียนรู้ (ดูรายชื่อในภาคผนวก ก ในหน้า 241) เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ข้อความและภาษาที่ใช้ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคำถามในแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

- 4) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วใช้สำหรับการเก็บข้อมูลในภาคสนาม (ดูแบบนำสัมภาษณ์ได้ในภาคผนวก ก. หน้า 238)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1) เขียนคำร้องขอให้วิทยาลัยครุศาสตร์ออกจดหมายแนะนำตัวเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเดินทางไปพบและดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลาที่นัดหมายล่วงหน้า

- 2) ผู้วิจัยเข้าพบผู้ให้ข้อมูลเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง พร้อมผู้ช่วยจดบันทึกและบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ตลอดระยะเวลาการสัมภาษณ์ ในวันเวลาที่นัดหมาย โดยมุ่งให้ได้ความถูกต้องตรงประเด็นตามแบบนำสัมภาษณ์

3) ผู้วิจัยได้ขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์ ในกรณีต้องการตรวจสอบประเด็นให้ชัดเจน เพื่อเป็นการตรวจสอบประเด็นให้ชัดเจนถูกต้อง

4) เรียบเรียงสรุปเป็นรายงานสภาพการดำเนินงานระบบการเทียบโอน การสะสมผลการเรียนรู้ ระบบทะเบียนการวัดผลและประเมินผล ทุกระดับของหน่วยงานสังกัด สพฐ. สอศ. สช. กศน. สกอ. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นการเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก (Purposeful sampling) ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพของ ซาย โพรทิสตา (2552, น. 127-129)

1) หน่วยงานการศึกษาส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

2) หน่วยงานพื้นที่ภาคสนาม เลือก 5 ภาค เป็นสถานศึกษาในระดับจังหวัดและอำเภอ ทุกระดับทุกสังกัดที่เกี่ยวข้องที่เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เพื่อให้ได้ข้อมูลและประเด็นตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษารับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องและยินดีให้ความร่วมมือในวิจัย ประกอบด้วยตัวแทนภาคละ 1 จังหวัด ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัด ฉะเชิงเทรา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัด ขอนแก่น ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด สงขลา และภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant)

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้อำนวยการของหน่วยงานการศึกษา รองผู้อำนวยการ หรือหัวหน้างานที่รับผิดชอบโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับระบบการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ระบบทะเบียน การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และระบบสารสนเทศ (ดังรายชื่อในภาคผนวก ข. หน้า 250 - 259)

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร รายงานประเมินตนเองของหน่วยงาน และผลการสัมภาษณ์ จัดระเบียบข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และประเด็นคำถามการวิจัย โดยแสดงผลเป็นรายงานสภาพปัจจุบันของรายงานที่รับผิดชอบระบบการเทียบโอน ระเบียบและแนวปฏิบัติของระบบการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ระบบงานทะเบียน การวัดผล การประเมินผล การ

ดำเนินงานการเทียบโอน การสะสม การรับรองผลการเรียนรู้ งานระบบสารสนเทศและระบบเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ของหน่วยงานในพื้นที่ภาคสนามกับหน่วยงานส่วนกลาง สรุปและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นข้อความแบบบรรยาย (Description) และตารางตามระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

ขั้นตอนที่ 3

การจัดทำร่างในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาลดชีวิตของประเทศไทย

การดำเนินงานวิจัยในขั้นตอนนี้ มีดังต่อไปนี้

- พัฒนาร่างในขั้นต้น (ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้)
- กำหนดระบบงานหลักและระบบงานย่อยของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ที่แสดงหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างระบบงาน และแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติ
- กำหนดแนวทางการพัฒนาเป็นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ แบบลดชีวิตที่สมบูรณ์สำหรับประเทศไทยในอนาคต

(ร่าง)ในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาลดชีวิตของประเทศไทย

ภาพที่ 3.4 ขั้นตอนที่ 3

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ กรอบการจัดทำร่างและร่างในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่แสดงหลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ โครงสร้างหน่วยงาน หน่วยงานหลัก หน่วยงานย่อยและบทบาทหน้าที่ และแนวทางการพัฒนาเป็นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้แบบลดชีวิตสำหรับประเทศไทย โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาประกอบ และจัดทำเป็นร่างในขั้นต้น แล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมให้ความคิดเห็นด้วยกระบวนการ ดังนี้

1. พัฒนาร่างในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ จากผลการศึกษาวิจัยระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ที่มีการพัฒนามาแล้วของต่างประเทศและในประเทศจากขั้นตอน

ที่ 1 โดยกำหนด 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างและระบบบริหารจัดการ
หน่วยงานหลัก หน่วยงานย่อยและบทบาทหน้าที่ การดำเนินงานการรับรองผลการเรียนรู้ 4) แนว
ทางการพัฒนาเป็นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย

2. กำหนดกิจกรรมและการดำเนินงานในการพัฒนาระบบหลักและระบบย่อย

3. นำร่างในขั้นต้น ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อรับ
ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบความเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัยและประเด็นที่ต้องแสดงในร่าง
ในขั้นต้น และดำเนินการปรับปรุง

4. เตรียมเอกสารประกอบการนำเสนอต่อที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิใน Focus Group.

5. พัฒนาแบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในการทำ Focus group

6. กำหนดวันนัดหมาย เตรียมการนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับทำ Focus group เพื่อ
ตรวจสอบร่างระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนนี้ ใช้ผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 และนำกรอบแนวคิดวิจัยมากำหนดเป็น
ระบบงานหลักและระบบงานย่อย ตามแนวทางการวิเคราะห์และออกแบบ (System Analysis and
Design) เพื่อให้ได้ร่างในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ ที่ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
และตอบปัญหาการวิจัย รวมทั้งมีวิธีการตรวจสอบวัดผลด้วยแบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในการ
ประชุมสนทนากลุ่ม Focus group โดยในร่างในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ จะ
แสดงให้เห็น หลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ โครงสร้างและระบบบริหารจัดการ หน่วยงานหลัก
หน่วยงานย่อยและบทบาทหน้าที่ การดำเนินงานในการรับรองผลการเรียนรู้ และแนวทางการ
ดำเนินงานสู่ความสำเร็จของการพัฒนาระบบที่นำเสนอ

ขั้นตอนที่ 4

ตรวจสอบ ปรับปรุง และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- นำเสนอร่างในขั้นต้นของระบบต่อผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 8-9 ท่านในการประชุมกลุ่ม (Focus Group)
- รับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- ตรวจสอบระบบ และประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- ปรับปรุง และ จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้
สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของ
ประเทศไทย (THAI - CBS)

ภาพที่ 3.5 ขั้นตอนที่ 4

การดำเนินการจัดการประชุมกลุ่ม (Focus Group)

เอกสารประกอบการประชุมกลุ่ม

1. ร่างในขั้นต้นที่นำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่ม (Focus Group)

2. เอกสาร power point ประกอบการนำเสนอ

3. แบบประเมิน

4. เตรียม Power Point ระบุวัตถุประสงค์ประเด็นของการประชุมกลุ่ม (Focus Group)

นำเสนอร่างในขั้นต้น ต่อที่ประชุมกลุ่ม (Focus Group) ชักถาม เสนอข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการดำเนินงานตามร่างของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทยที่เตรียมไว้ล่วงหน้า

5. การประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดการประชุมกลุ่ม เตรียมเอกสารประกอบการประชุม และแบบประเมินร่างขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ และจัดส่งเอกสารประกอบการประชุม พร้อมเอกสารเล่มร่างระบบในขั้นต้นทางไปรษณีย์ บางส่วนนำส่งด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยบันทึกผลการประชุม รวบรวมข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การประเมิน และข้อเสนอ แนวทางดำเนินการสู่ความสำเร็จจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่ม Focus Group

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิดการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการจัดประชุม แล้วนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการปรับปรุงระบบสะสมผลการเรียนรู้ฯ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สรุปผลแล้วจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทยในบทนี้จะประกอบด้วย 1) สารระสำคัญที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดและพัฒนาการของแนวคิดของเรื่องระบบการสะสมผลการเรียนรู้ 2) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไทย ปัญหาและอุปสรรค 3) ออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย และนำเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของระบบสะสมผลการเรียนรู้

4.1.1 หลักการ แนวคิด

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก โดย Jin Yang (2015, p. 6) ได้เสนอรายงานวิจัยเรื่อง Recognition, Validation and Accreditation for Non-formal and Informal Learning ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้และการฝึกอบรมทุกชนิด ที่เกิดในทุกช่วงวัยของชีวิตเป็นเนื้องานทางการศึกษาได้ เป็นสิ่งที่สามารถสะสมเป็นหน่วยกิตสะสมได้ หรือใช้ประกอบการเทียบโอนเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ นานาชาติได้ยอมรับและให้ความสำคัญกับการรับรองผลการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ว่าเป็นองค์ประกอบหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และได้กลายเป็นแนวคิดพื้นฐานในการสร้างระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ที่สืบเนื้องมาจากความตระหนักว่า การศึกษาในระบบ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการการศึกษาในระบบ (Formal Education) ที่มีความจำกัด ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับสูงหรือระดับอุดมศึกษา และทำให้ประชาชนนอกระบบขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งที่การเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ ที่ส่งเสริมการบุคคลถึงศักยภาพในตนและนำสินทรัพย์ในตนของบุคคลออกมาใช้ได้อย่างมากที่สุด

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (The Credit Bank System) จึงเป็นระบบงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มีการสะสมผลการเรียนรู้ ด้วยการนำผลการเรียนรู้จากการศึกษาจากทุกรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) จากการศึกษา นอกระบบ (Non-formal Education) และจากการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) รวมทั้ง ผลการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตและจากอาชีพการงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่ ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning account) ไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษา ซึ่งสามารถสะสมได้ แบบต่อเนื่อง และผลของการสะสมอาจนำไปสู่การได้สถานะทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตามระบบและมาตรฐานตามที่กำหนด โดยมีระบบให้การรับรองผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่ได้สะสมมาจากระหน้าที่ จากการพัฒนาทักษะอาชีพ ที่เป็นไป ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคลแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของชาติโดยรวมต่อไป

การพัฒนาและออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ได้นำแนวทาง เรื่อง การให้การรับรอง (Recognition) การมีเกณฑ์คุณภาพ (Validation) และการให้หน่วยกิต (Accreditation) เป็นแนวทางสำคัญสู่การปฏิบัติได้อย่างหลากหลาย มีการสะสมผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning account) ไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วย กิตทางการศึกษา ซึ่งสามารถสะสมได้แบบต่อเนื่อง หากผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยหน่วยการ เรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษาได้ตามระบบและมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ โดยมีระบบ ให้การรับรองผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่ได้สะสมมาจาก ภาระหน้าที่ จากการพัฒนาทักษะอาชีพ ที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือที่สอดคล้องกับ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ก็อาจจะได้รับการรับรองให้รับใบรับรองในรูป คุณวุฒิ อนุปริญญา หรือปริญญาบัตรก็ได้ เป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าสู่การศึกษาระดับสูงขึ้นไป หรือ สู่ระดับอุดมศึกษาได้มากยิ่งขึ้น สำหรับกลุ่มประชากรแรงงานในอาชีพต่าง ๆ ที่ขาดคุณวุฒิ ช่วยให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของตนให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคลแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวมต่อไป ดังเช่นประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิกของ OECD และประเทศในกลุ่มเอเชีย

4.1.2 พัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบสะสมผลการเรียนรู้

ในต่างประเทศ มีการพัฒนาการรับรองผลการเรียนรู้ และการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA) ของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างหลากหลายกว้างขวาง ถือเป็นเสาหลักในนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตทั่วไปของนานาชาติ และ Unesco ได้มีการออกแนวทางสำหรับการรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิตของการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ให้ก้าวหน้า ส่งเสริมการเป็นสังคมการศึกษาตลอดชีวิต ที่สามารถเชื่อมต่อกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ยกระดับคุณภาพ ทรัพยากรมนุษย์และแรงงานของชาติได้เป็นอย่างดี

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้ระบบการประเมินผลการเรียนรู้เดิม (Prior Learning Assessment – PLA) ในการให้หน่วยกิตการศึกษาของวุฒิปริญญาสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ที่เข้าเรียนด้วยวิธีการที่แตกต่างจากการรับเข้าเรียนด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสแก่การศึกษาผู้ใหญ่ ในประเทศอังกฤษ เรียกว่า The Credit Accumulation and Transfer Scheme (CATS) ซึ่งเน้นการเพิ่มโอกาสการศึกษาในระบบอุดมศึกษาให้แก่ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป ในสหภาพยุโรป ใช้ระบบ (European Credit Transfer and Accumulation System – ECTS) ที่เน้นความเรียบง่ายของการเทียบโอน และครอบคลุมการเชื่อมระบบการศึกษาได้ทั้งระดับชาติและระดับสากล ทำให้การเคลื่อนย้ายทรัพยากรบุคคลและแรงงานระหว่างประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มสมาชิกของสหภาพยุโรป ประสบความสำเร็จ ประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย ใช้ Recognition of Prior Learning (RPL) เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มีการยอมรับการประเมินสมรรถนะ อันเกิดจากการทำงานเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองผลการเรียนรู้เดิม สามารถดำเนินการประเมินและรับรองผลการเรียนรู้เดิมได้ โดยมีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework) และมีกรอบสมรรถนะกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นกรอบให้เทียบเคียง

ประเทศในกลุ่มเอเชีย โดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต Academic Credit Bank System -ACBS เป็นนวัตกรรมในการปฏิรูปการศึกษาระบบใหม่ของชาติ ที่มีส่วนสำคัญก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทั่วไป ที่อยู่นอกระบบการศึกษา ให้เข้าถึงโอกาสการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปหรือในระดับอุดมศึกษา โดยใช้หลักการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ผลการเรียนรู้จากการเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้ ตั้งแต่เด็กจนถึงสูงวัย โดยบูรณาการกับระบบ Lifelong Learning Account System – LLAS ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลประวัติและผลงานการเรียนรู้ทั้งหมด ด้วยรหัสบัญชีเดียว ส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำงานตลอดชีวิต ทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษา โดยเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเกาหลี (Korean

Qualification Framework –NQF) และ คุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System-VQS) ได้อย่างเป็นระบบที่ชัดเจน โดยองค์กรกลางที่เป็นอิสระคือ NILE- National Institute of Lifelong Learning

ในประเทศไต้หวัน ได้ใช้ระบบ ACBS เป็นต้นแบบในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สำหรับการศึกษผู้ใหญ่ มีการออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต และใช้เป็นฐานทางกฎหมายในการรับรองผลการเรียนรู้นอกระบบ (Non-formal Education) และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Education) ของการศึกษผู้ใหญ่ ประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษาได้รับความสนใจให้มีการขอรับการรับรองและศึกษาต่อเนื่องที่มีการเชื่อมระบบเข้ากับการให้วุฒิการศึกษาปริญญา

ในสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการพัฒนาระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (SHCB) เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องของประชาชน และสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและสถาบันที่เกี่ยวข้อง โดยมหาวิทยาลัยเปิดแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Open University) ซึ่งประชาชนสามารถสมัครขอเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ได้ทั้งโดยผ่านเว็บไซต์ หรือผ่านหน่วยงานสาขาของ SHCB โดยใช้หมายเลขบัตรประชาชน มีการจัดโครงสร้างของหน่วยงาน SHCB ชัดเจน มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Committee) และทีมผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานสาขาหรือสถาบันที่ร่วมมือทำหน้าที่รับผิดชอบการรับสมัครผู้เรียนของระบบ SHCB ผ่านระบบเทคโนโลยีกลาง มีทีมผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่พิจารณาการรับรอง เชื่อมกับหลักสูตรและกิจกรรมในนันทนาการศาสตร์ศึกษากับหน่วยกิตทางการศึกษา นำไปสู่ความต้องการในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของประชาชนเกิดการพัฒนากิจกรรมอาชีพการงานและสามารถแข่งขันได้คล่องตัวในเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

สำหรับประเทศไทย มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เน้นการจัดการศึกษาที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน มีข้อกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษา คือ ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ หรือในสถานศึกษาเดียวกันได้ รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย จากการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ได้ระบุให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ ซึ่งหน่วยงานส่วนกลางของแต่ละสังกัดที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ และประสบการณ์ ได้กำหนดระเบียบ แนวทาง การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์

ของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในสังกัดของตน โดยให้สถานศึกษาดำเนินการด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ผู้การปฏิบัติ ให้ได้มาตรฐานที่ชัดเจน สมเหตุสมผล และยุติธรรม มีงานวิจัย 2 เรื่องของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่พิณสุดา สิริธรงค์ศรี และคณะ (2558, น. 8; 2559, น.115) ได้วิจัย ระบุว่า ยังไม่มีระบบการสะสมผลการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน หรือเพื่อประชาชนทั่วไป ที่เป็นระบบที่ชัดเจนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ยังไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบ

แต่ประเทศไทยมีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง - NQF Thailand ประกอบด้วย กรอบมาตรฐานคุณวุฒิขั้นพื้นฐาน (TQF) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ (TVQ) และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (TQF) และมีหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ คุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพ กรอบสมรรถนะอาเซียนด้านการท่องเที่ยว และมาตรฐานอาชีพเฉพาะ แต่ปัจจุบันยังไม่มีการทำงานที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งหากมีการพัฒนาต่อเป็นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ และมาตรฐานอาชีพของประเทศไทยได้ เพื่อให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้ ทักษะของผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแล้ว สามารถเทียบเป็นหน่วยกิตและเก็บสะสมไว้ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ยกกระดับกำลังคนของประเทศและจะตอบสนองประเทศไทย 4.0 ในการพัฒนาแรงงานระดับสูงด้านเทคโนโลยี ดิจิทัลได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาหลักการ แนวคิดและพัฒนาการในเรื่องนี้ อาจสรุปเป็นพัฒนาการของการสะสมผลการเรียนรู้ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยได้ตามลำดับเวลาดังนี้

พ.ศ. 2485 - 2524 (ค.ศ.1942-1981)

ประเทศสหรัฐอเมริกา

พ.ศ. 2485 (ค.ศ.1942) หน่วยงาน The American Council On Education (ACE) ได้พัฒนามาตรฐานการ ตรวจสอบผลการเรียนรู้นอกระบบใช้ทดสอบเทียบวุฒิออนไลน์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชื่อว่า GED ใช้จนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967) พัฒนาและใช้ระบบการทดสอบการประเมินผลการเรียนรู้นอกระบบระดับมหาวิทยาลัย ชื่อ CELP เป็นการสะสมการสอบ 5 ครั้ง

พ.ศ. 2524 (ค.ศ.1981) ใช้ระบบทดสอบกับการประเมินประสบการณ์ทางการทหาร สำหรับการเรียนรู้อินวิทยาลัย

พ.ศ. 2513 (ค.ศ.1970 - 1972)

Unesco และ OECD เสนอเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษาผู้ใหญ่ และกลายเป็นประเด็นโดดเด่น มีการออกรายงานเรื่องการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต

พ.ศ. 2529 (ค.ศ. 1986)

ประเทศอังกฤษ เริ่มใช้ Recognition of Prior Learning (RPL) พัฒนารูปแบบการสะสมหน่วยกิตและการเทียบโอนสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เรียกว่า CATS

พ.ศ. 2532 (ค.ศ.1989)

สหภาพยุโรป พัฒนาระบบการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตที่เรียกว่า ECTS สำหรับอุดมศึกษาในยุโรปกว่า 145 แห่ง

พ.ศ. 2532 (ค.ศ.1989)

สาธารณรัฐเกาหลี โดยประธานาธิบดีโรแทว ประกาศใช้ระบบการทดสอบ เพื่อให้ได้วุฒิปริญญาตรีจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง (*Dok-Hack-Sa*)

พ.ศ. 2535 (ค.ศ.1992)

ยูเนสโก ธนาคารโลก ยูนิเซฟ ร่วมกับรัฐบาลไทย จัดการประชุมเรื่อง “การศึกษาเพื่อปวงชน” และ “ปวงชนเพื่อการศึกษา” ที่ประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อทั่วโลก

พ.ศ. 2536 (ค.ศ.1993)

ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย พัฒนาระบบ RPL เชื่อมกับ NQF เพื่อการรับรองผลการเรียนรู้และทักษะของบุคคลทั้งจากการศึกษาในระบบ จากการทำงานและประสบการณ์

พ.ศ. 2538 - 2540 (ค.ศ. 1995-1997)

สาธารณรัฐเกาหลี ปี พ.ศ. 2538 (ค.ศ.1995) ปฏิรูปการศึกษาโดยใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และประกาศใช้พระราชบัญญัติ การรับรองหน่วยกิตทางการศึกษาอย่างเป็นทางการ

พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นทางการ

พ.ศ. 2551 (ค.ศ.2008) จัดตั้งหน่วยงานระดับชาติ ดำเนินงานเป็นอิสระจากกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศ ทั้งหมด เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเกาหลี และ คุณวุฒิวิชาชีพ

พ.ศ. 2534 - 2557 (ค.ศ. 1991 - 2014)

ประเทศไทย

พ.ศ. 2534 (ค.ศ.1991) มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการเทียบชั้นการศึกษาสำหรับผู้เรียนไทยในต่างประเทศกลับมาศึกษาต่อในประเทศไทย

พ.ศ.2542 (ค.ศ. 1999) ปฏิรูปการศึกษาและประกาศใช้พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้มีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและการเทียบโอนทั้ง 3 รูปแบบ

พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002) ประกาศทบวงเรื่องหลักเกณฑ์การเทียบ โอนผลการเรียนระดับปริญญา เข้าสู่การศึกษาในระบบ พ.ศ. 2545 สำหรับอุดมศึกษา

พ.ศ.2546 (ค.ศ. 2003) - กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศแนวทางการเทียบ โอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ.2546

- กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษา นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546

พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการเทียบวุฒิการศึกษา ในประเทศและต่างประเทศ สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549

พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ประกาศเรื่องแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ตามหลักสูตร การศึกษานอกกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

- แนวทางการเทียบ โอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

- ระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การประเมินเทียบระดับ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2551

ปี พ.ศ. 2014 (ค.ศ. 2557) ประกาศเรื่องแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนรู้ สำหรับอาชีวศึกษา พ.ศ. 2557

พ.ศ. 2545 (ค.ศ.2002-2007)

ประเทศไต้หวัน (พ.ศ.2545) ออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต และประกาศ ทดลองใช้วิธีปฏิบัติการรับรองผลการศึกษานอกกระบบ

พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) เชื่อมระบบการรับรองผลการศึกษานอกกระบบ เข้ากับการให้ปริญญา ประชาชนจากนอกระบบเริ่มรับการรับรองผลการเรียนรู้

พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008)

ประเทศญี่ปุ่น สถาบันชั้นสูงด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (AIIT) ให้ผู้เรียนสะสมหน่วยกิตที่เรียนมาก่อนเข้า AIIT แบบไม่ได้รับปริญญาได้ ในหลักสูตร ปริญญาโท

พ.ศ. 2553(ค.ศ. 2010)

สาธารณรัฐประชาชนจีน มหานครเซี่ยงไฮ้ ออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตและใช้ระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ (SHCB) บรรลุความต้องการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และให้โอกาสผู้สูงอายุเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้มากยิ่งขึ้น

พ.ศ. 2556 -2560 (ค.ศ. 2013 - 2017)

ประเทศไทย พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) ประกาศใช้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Thailand NQF) พ.ศ.2560 (ค.ศ. 2017) ออกกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง) เทียบเคียง ได้กับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียนและมาตรฐานสากล

4.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน ระบบทะเบียน การวัดผลและการประเมินผลทางการศึกษาในประเทศไทย และระบบบริหารจัดการการสะสมผลการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ระบบทะเบียนการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ในหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลางและสถานศึกษาในพื้นที่ภาคสนาม 5 ภาค ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และที่สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ได้พบว่า มีกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ระเบียบ แนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ของการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในสังกัดของตน คือ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่อง การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาทุกสังกัด โดยการเชื่อมโยงผลการเรียนระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งผลการเรียนรู้จากการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาต่อเนื่อง ในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในสถานศึกษาได้ โดยให้สถานศึกษาดำเนินการด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ สู่การปฏิบัติ ให้ได้มาตรฐานที่ชัดเจน สมเหตุสมผล เชื่อถือได้ โปร่งใสและยุติธรรม โดย

1) ประกาศเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2546 และการเทียบวุฒิการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ พ.ศ. 2549 สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

2) ประกาศเรื่องแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และการประเมินเทียบระดับการศึกษา พ.ศ. 2559 สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3) ประกาศเรื่องแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนรู้ พ.ศ. 2557 สำหรับอาชีวศึกษา

4) ประกาศทบวงเรื่องหลักเกณฑ์การเทียบ โอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ พ.ศ. 2545 สำหรับอุดมศึกษา

4.2.1 ผลการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ไม่พบระเบียบ แนวทางในการสะสมผลการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน หรือเพื่อประชาชนทั่วไป เพื่อพัฒนาสู่การศึกษาตลอดชีวิตตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในสถานศึกษาของรัฐในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่มีสถานศึกษาใดดำเนินการสะสมหรือรับรองผลการเรียนรู้ในรูปแบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ มีเพียงการเทียบโอนผลการเรียนในระบบตามหลักสูตรและมีการเทียบโอนจากหลักสูตรต่างประเทศเข้าสู่สถานศึกษา โดยใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำหรับการเทียบ โอนผลการเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา โดยสายงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการเทียบโอนฯ งานวัดผล ประเมินผล เทียบโอนผลการเรียน และทะเบียนวิชาการ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารวิชาการของสถานศึกษา ส่วนงานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและงานรับนักเรียน รับผิดชอบโดยฝ่ายบริหารทั่วไป หรือฝ่ายงานแผนและงบประมาณ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน แยกตามระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยผู้อำนวยการ โรงเรียน

การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนที่ผ่านมา เป็นไปเพื่อการตอบสนองเรื่องการย้ายสถานศึกษา การออกกลางคันและขอกลับเข้ารับการศึกษาต่อจากการศึกษาต่างประเทศของผู้เรียนที่เข้าร่วม โครงการแลกเปลี่ยนในต่างประเทศที่มีการอนุมัติ โครงการไว้ล่วงหน้า ไม่พบว่ามี การเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ จากนอกระบบเข้าสู่ในระบบ แม้ว่าได้มีระเบียบและข้อปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้แล้วก็ตาม โดยผู้เรียนจะได้รับหมายเลขประจำตัวผู้เรียนโดยนายทะเบียนที่แต่งตั้งจากผู้อำนวยการ โรงเรียน

บันทึกข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนแรกเข้าจากใบสมัคร ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน เลขที่บัตรประชาชน 13 หลักของผู้เรียน และของผู้ปกครอง ของบิดาและมารดา รายวิชา ชั้นเรียน ครูผู้สอน และรายวิชาที่เทียบโอนได้ตามระเบียบ แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนของหน่วยงานต้นสังกัด และกำหนดเป็นระเบียบสถานศึกษาว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียน ฯลฯ เข้าในระบบทะเบียนของสถานศึกษา สถานศึกษาแต่ละระดับการศึกษา ใช้โปรแกรมกลางของระบบทะเบียน วัดผลและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียนตามที่หน่วยงานต้นสังกัดแต่ละแห่งพัฒนาให้ สถานศึกษาใช้บันทึกข้อมูล ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นระบบปฏิบัติการบน Online Web Application ที่สนับสนุนให้หน่วยงานต้นสังกัดและพื้นที่แต่ละสังกัดได้รับข้อมูลสำหรับบริหารทางการศึกษา ด้านผู้เรียน และบุคลากร ฯลฯ ที่สถานศึกษาได้บันทึกแบบออนไลน์ตามช่วงเวลาที่กำหนด โดย

- สถานศึกษาระดับประถมศึกษา จะใช้โปรแกรมระบบทะเบียน วัดผลและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน และพิมพ์เอกสารทางการศึกษา ที่พัฒนาโดยหน่วยงานส่วนกลางต้นสังกัด (สพฐ.) ชื่อว่า School MIS (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค. หน้า 262, 268) สถานศึกษาทำหน้าที่บันทึกข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และ GPA ของผู้เรียน เข้าในระบบปฏิบัติการออนไลน์ ข้อมูลผู้เรียน บุคลากรและสถานศึกษาทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลใหญ่ (Database) ที่กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน-สพฐ. เขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่ประสาน ติดตามสถานศึกษา กรณีข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนถูกบันทึกไม่ครบถ้วน

- ส่วนสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จะใช้โปรแกรมระบบทะเบียน วัดผลและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน และพิมพ์เอกสารทางการศึกษา ที่พัฒนาโดยหน่วยงานส่วนกลางต้นสังกัด (สพฐ.) ชื่อว่า Secondary Grading System – SGS (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค. หน้า 263-268) สถานศึกษาทำหน้าที่บันทึกข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และ GPA ของผู้เรียน เข้าในระบบปฏิบัติการออนไลน์ของหน่วยงานต้นสังกัดดังกล่าว สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หรือขนาดใหญ่พิเศษ จะซื้อโปรแกรมระบบงานทะเบียน วัดผล ประเมินผล เทียบโอน และระบบสนับสนุนอื่นๆ จากบริษัทผลิตซอฟต์แวร์มาใช้เพื่อช่วยในการบริหารจัดการทางการศึกษาของตน และ upload ข้อมูลพื้นฐานและผลการเรียนของผู้เรียน ตามมาตรฐานข้อมูลที่ต้นสังกัดกำหนด เข้าระบบ SGS ของสพฐ. เพื่อให้ข้อมูลผู้เรียน บุคลากรและสถานศึกษาทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลใหญ่ (Database) ที่กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน-สพฐ.

หน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางแต่ละสังกัด จะรวบรวมข้อมูลของทุกสถานศึกษาทุกระดับทั่วประเทศในสังกัดของตนเป็นรูป text file ส่งให้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ในกลุ่มงานข้อมูลพื้นฐาน และกลุ่มงาน GPA ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบแก้ไขความซ้ำซ้อนของผู้เรียน และประมวลผลเป็นรายงานสารสนเทศทางการศึกษาระดับประเทศ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ฉ, น. 284)

ด้านปัญหา อุปสรรค และความต้องการของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบทะเบียน วัดและประเมินผล และสารสนเทศเพื่อการเทียบโอนและการสะสมผลการเรียนรู้ พบว่า

- ไม่มีนโยบาย ระเบียบ แนวปฏิบัติในเรื่องการสะสมผลการเรียนรู้จากต้นสังกัด ส่วนกลางที่ชัดเจนและการสนับสนุนให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง

- ควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การอบรมเพิ่มเติมในการเทียบโอนระหว่างต่างสังกัด เช่น จากอาชีวศึกษา (ปวช.) หรือหลักสูตรนานาชาติ เข้าสู่การศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของการเทียบโอนผลการเรียนในระหว่างช่วงชั้นสถานศึกษาต้องบันทึกรายวิชาและผลคะแนนของผู้เรียนย้อนกลับให้ครบตามที่ต้นสังกัดกำหนด

- บุคลากรในฝ่ายวิชาการยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่เกิดจากความรู้และประสบการณ์

- ขาดหลักฐานในรายวิชา ที่ชื่อไม่ตรงกับ โครงสร้างหลักสูตร ทำให้ผู้เรียนขาดประโยชน์และต้องเรียนซ้ำใหม่โดยไม่จำเป็น

- ต้องการให้มีการปรับปรุงโปรแกรมระบบทะเบียน วัดผลและประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ให้สามารถทำงานทั้งแบบ Offline หรือ online บน Web application ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ สำหรับสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่ยังขาดความเสถียรของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และไม่สามารถทำงานในสถานการณ์ที่มีผู้ใช้จำนวนมากใช้งานพร้อมกัน การบันทึกข้อมูลจึงล่าช้า ข้อมูลสูญหาย เกิดภาระในการถ่ายโอนฐานข้อมูลจากระบบทะเบียน วัดผลประเมินผลของสถานศึกษาเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของต้นสังกัด ควรกำหนด format text file ให้สามารถเชื่อมข้อมูลจากฐานข้อมูลของสถานศึกษา เข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของต้นสังกัดได้โดยตรง เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลเดียวกันในหลายระบบงาน และให้ความคล่องตัวกับสถานศึกษาในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการสูญเสียด้านทรัพยากร

- จากข้อกำหนดปัจจุบันของระบบ Admission ทำให้สถานศึกษาไม่สนับสนุนให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ขอเทียบโอนผลการเรียนได้ เพราะข้อจำกัดของระบบรายงานผลไปยังต้นสังกัดและการส่งข้อมูล admission ให้สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

- ต้องการให้พัฒนาระบบงานทะเบียนให้สถานศึกษาสามารถตรวจสอบผู้เรียนซ้ำซ้อนได้ทั้งในสังกัดเดียวกันและต่างสังกัดได้ทั่วประเทศแบบออนไลน์ และเชื่อมต่อกับระบบงานกลางด้านงบประมาณเงินอุดหนุนรายหัวของผู้เรียน (Data Management Center – DMC) เพื่อลดความ

ซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูลและใช้เป็นสารสนเทศเพื่อการบริหารทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ได้มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการเทียบโอนได้เฉพาะผลการเรียนของผู้เรียนรายบุคคลตามระเบียบ และแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนของสพฐ. ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ไม่มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดของตนดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งไม่มีการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้แต่อย่างใด มีเพียงกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนนอกระบบเท่านั้น ที่เริ่มจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์สำหรับสถานศึกษาเอกชนนอกระบบเพื่อส่งเสริมการเทียบโอนนอกระบบเข้าสู่ในระบบการศึกษาได้อย่างชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ส่วนสถานศึกษาในสังกัดสช.มีความยืดหยุ่นในการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่ผู้เรียน แต่เป็นเพียงการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสูตรในระบบเท่านั้น งานการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายงานวิชาการ ให้ผู้เรียนที่ผ่านการทดสอบเข้าเรียนใน โรงเรียน สามารถดำเนินการเทียบโอนได้ทุกรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา ส่วนระบบสารสนเทศสำหรับงานทะเบียน วัดและประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ที่สนับสนุนการบริหารจัดการงานทางการศึกษา สามารถเชื่อมต่อกับระบบการบริหารการเข้าเรียนของผู้เรียน ระบบการเงินการบัญชี และงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา รวมทั้งสามารถถ่ายโอนข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนใหม่ เข้าสู่ระบบสารสนเทศ Private School Information System - PSIS ซึ่งเป็นระบบปฏิบัติงานกลางบน Online Web Application ของหน่วยงานต้นสังกัด (สช.) ในการสนับสนุนงบประมาณเงินอุดหนุนรายหัวของผู้เรียนและการบริหารจัดการสารสนเทศทางการศึกษา (ดูรายละเอียดการเลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศของสังกัดสช. ในภาคผนวก ค, น. 269) จากการวิจัยภาคสนามได้พบว่า สถานศึกษาเอกชนเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ต้องการให้รัฐออกเป็นนโยบาย และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน มีความต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศที่จะเชื่อมต่อกับระบบสารสนเทศที่สถานศึกษามีอยู่

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร สังกัดกระทรวงมหาดไทย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยกองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น ได้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ผ่านสำนักการศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด เช่น สำนักการศึกษาของเทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักการศึกษาของเทศบาลนครจะเชิงเทรา เป็นต้น ให้สถานศึกษาในสังกัดการปกครองท้องถิ่น ให้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 ประกาศโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในด้านการเทียบโอนผลการเรียน และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2557 และนโยบายเพิ่มเติมด้านการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด ในกรุงเทพมหานคร มีสำนักงานการศึกษาในกำกับดูแลของรองปลัดกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางของรัฐ และนโยบายของกรุงเทพมหานคร โดยเขตการปกครอง 50 เขต กระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาโดยตรง แต่สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีกลุ่มงานประเมินผลการจัดการศึกษาในสำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษาเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา จัดเอกสารคู่มือเผยแพร่แนวปฏิบัติด้านการวัดผลและประเมินผลให้สถานศึกษา แต่ยังเป็น การเทียบโอนผลการเรียนในระบบ ไม่มีการสะสมผลการเรียนรู้ หรือเทียบโอนจากประสบการณ์ การงานอาชีพ ให้สถานศึกษาปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน เช่น มาตรฐานการออกหลักฐานเอกสารทางการศึกษานอกเหนือจากแบบฟอร์มบังคับ (แบบปพ. 1-3) ของสพฐ. เช่น ใช้แบบปด. 04-09 เป็นแบบฟอร์มการรายงานผลการศึกษาแก่ผู้เรียนของสถานศึกษาสังกัดอปท.

ระบบสารสนเทศด้านงานทะเบียน วัดและประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนในระดับประถมศึกษา สถานศึกษาใช้โปรแกรมซึ่งพัฒนาโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และต้องบันทึกข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน เช่นจำนวนผู้เรียน ฯลฯ เข้าระบบปฏิบัติงานกลางบน Online Web Application ชื่อว่า School Information System – SIS เพื่อรับงบประมาณเงินอุดหนุนของผู้เรียนส่วนอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้รับจากสพฐ. การเช็คสอบข้อมูลผู้เรียนเข้าสอนในระบบโปรแกรม SIS ดำเนินการได้ระดับสถานศึกษาภายในสังกัดอปท.เท่านั้น ข้อมูลสารสนเทศด้านผลการเรียนจะถูก export เป็น Excel file format ส่งให้สำนักงานการศึกษาเทศบาล รวบรวมส่งให้เขตพื้นที่การศึกษาสพฐ. และสำนักงานศึกษา กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น การเลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (อปท.) (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค, น. 270)

ด้านความต้องการของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบทะเบียน วัดและประเมินผล และสารสนเทศเพื่อการเทียบโอนและการสะสมผลการเรียนรู้ ต้องการให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น และจัดการฝึกอบรมการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ สำหรับประชาชนทั่วไป ที่มีประสบการณ์การทำงาน ให้สามารถนำประสบการณ์ที่มีอยู่มาเทียบโอน และศึกษาต่อในระดับที่มีวุฒิที่สูงขึ้นได้ และต้องการให้มีโปรแกรมระบบบันทึกข้อมูลกลาง เป็นฐานข้อมูลกลาง

ที่ใช้ร่วมกันได้ทั่วประเทศ ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู สามารถเรียกดูข้อมูล สถานะทางการศึกษาของตนหรือของเด็กในปกครองของตน และสามารถใช้งานมือถือ หรือ Smart Phone ได้

4.2.2 ผลการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา

ผลการศึกษา ได้พบว่า มีกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ได้มีการกำหนดระเบียบ แนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ มีสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รับผิดชอบการจัดการอาชีวศึกษาและวิชาชีพทุกประเภท ทุกระดับ ปฏิบัติตามประกาศ เรื่องหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติและหน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์รายวิชาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ให้มีมาตรฐาน แต่ไม่พบระเบียบ แนวทางในการสะสมผลการเรียนไว้ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการเรียนเพื่อผู้เรียนหรือเพื่อประชาชนทั่วไป เพื่อพัฒนาสู่การศึกษาตลอดชีวิตตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หรือเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่ได้ระบุให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ในการเปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ในหลักสูตรเฉพาะของวิทยาลัยสารพัดช่าง ยังไม่มีการดำเนินการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายในสถานอาชีวศึกษาทั่วไป

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา(สอศ.) มีหน้าที่บันทึกข้อมูลทะเบียนผู้เรียน วัดและประเมินผล GPA เทียบโอนในระบบ ศร 02 ซึ่งเป็นระบบทะเบียนและ GPA ของผู้เรียนบน Client Server- Lan ของสถานศึกษา และมีระบบรับสมัคร Online Website ชื่อ vec.go.th พัฒนาโดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษาที่เชื่อมต่อเข้าสู่ระบบ RMS2012 (R-sheva 2012) เป็นระบบบริหารจัดการข้อมูลผู้เรียนภายในสถานศึกษา ซึ่งผู้เรียน ผู้ปกครอง สามารถเรียกดูข้อมูลส่วนตัวของตนได้ และสามารถเชื่อมต่อข้อมูลเข้าสู่ระบบ datacenter.vec.go.th ซึ่งจะดึงข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเข้าใหม่ เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนรายหัวของผู้เรียน (ดูรายละเอียดโครงสร้างระบบสารสนเทศและการเลื่อนไหลข้อมูลสารสนเทศ ในภาคผนวก ค, น. 265, น. 271)

4.2.3 ผลการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า มีกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ จาก การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีสำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดทำระเบียบการรับรองวิทยฐานะและการรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา มีการจัดการรูปแบบการสะสมผลการเรียนสู่ ตามอำนาจ

ของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง เป็นระบบเฉพาะภายในสถาบันของตนเท่านั้น เช่น โครงการเรียนล่วงหน้าของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โครงการสัมฤทธิ์บัตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น และยังไม่มีการเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ แต่อย่างใด ไม่มีระเบียบการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้จากหน่วยงานต้นสังกัด ประชาชนทั่วไป จึงยังไม่สามารถเข้าถึงการสะสมผลการเรียนได้ ปัจจุบันคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิตของสกอ. กำลังปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา เพื่อขออนุมัติประกาศใช้เป็นแนวทางหลักสำหรับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป สถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมในการดำเนินการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะธนาคารหน่วยกิต โดยเฉพาะความสามารถในด้านบุคลากรทางสายวิชาการ การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับงานทะเบียน วัสดุและประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้ให้รองรับความต้องการใหม่ ๆ ได้ และมีการเชื่อมต่อระบบสารสนเทศระหว่างวิทยาเขต แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ที่ต้องอนุมัติให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

ปัจจุบันมีการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในระบบ และมีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเฉพาะบางรายวิชาเข้าผู้การศึกษาในระบบมหาวิทยาลัย สำหรับนักศึกษาของสถาบันเท่านั้น เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาเชียงใหม่ แต่ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะสำหรับนักศึกษาของสถาบันเท่านั้น ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป ได้พบว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาเชียงใหม่ ในปีพ.ศ. 2553-2556 ได้ตั้งคณะกรรมการธนาคารหน่วยกิต เพื่อวางกรอบโครงสร้างธนาคารหน่วยกิต โดยมีแนวคิดในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ให้พิจารณาจากผลงาน และเพิ่มสะสมงานในระดับปริญญาตรี โดยเกณฑ์การเทียบโอน 75 % และ 25% เรียนปกติในชั้นเรียน แต่ยังมีปัญหาเรื่องเงื่อนไขและเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จึงยังไม่สามารถตอบสนองนโยบายนี้ได้

ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CUAP Program) มีการดำเนินการสะสมรายวิชาล่วงหน้าในโครงการเรียนล่วงหน้า สำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมปลายของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ที่สามารถสอบเข้าร่วมโครงการ เมื่อสอบเข้าเรียนในระดับปริญญาตรีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ ผู้เรียนสามารถขอเทียบโอนรายวิชาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาในหลักสูตรปริญญาตรีได้ทั้งหมดตามข้อกำหนดของคณะนั้น ๆ

สถาบันการศึกษาอื่นในสังกัดสกอ. ใช้ระบบทะเบียนและประเมินผลกลางที่แตกต่างตามการพัฒนาโปรแกรมภายในของแต่ละสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใช้ระบบ RCS – Registration Center system และระบบ RUMTL สำหรับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง มีความต้องการในการพัฒนาระบบโปรแกรม IT เพื่อสนับสนุนการเทียบโอนผลการเรียนรายวิชาจากมหาวิทยาลัยอื่น ที่ให้นำหน้ารายวิชาไม่ตรงกัน ซึ่งระบบโปรแกรมปัจจุบันยังไม่สามารถรองรับได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะการเทียบโอนจากหลักสูตรต่างประเทศ ที่จัดการเรียนร่วมหลักสูตร การใส่รหัสรายวิชาใน Transcript ยังพัฒนาไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องพัฒนาระบบการเทียบโอนผลการเรียนให้สามารถทำงานรองรับหลักสูตรต่างประเทศที่หลากหลาย และต้องการให้ผลการเทียบโอนปรากฏใน Transcript ระบุเทียบแหล่งที่เรียนและเทียบโอนรายวิชานั้น ๆ เพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายมากขึ้นในอนาคต

การเทียบโอนฯ ยังมีข้อจำกัดของผลการเรียนที่จะนำมาเทียบโอน สำหรับผู้ที่เคยศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือที่ย้ายจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น หรือการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและการเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ของหลักสูตรในโครงการพิเศษกับสถานประกอบการที่ทำข้อตกลงไว้ล่วงหน้าต่างๆ

4.2.4 ผลการศึกษาจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ผลการศึกษา พบว่ามีกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ การเทียบโอนจากความรู้และประสบการณ์ในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ มีการเทียบระดับการศึกษา สำหรับการศึกษารับขึ้นพื้นฐานที่ชัดเจนและมีแนวทางปฏิบัติหลากหลายเมื่อเทียบกับหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ แต่เป็นระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับการเทียบโอนตามหลักสูตร สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (รายละเอียดในบทที่ 2, น. 99) ยังไม่มีการรองรับสำหรับประชาชนทั่วไป ยังไม่มีระเบียบ แนวปฏิบัติสำหรับการรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต และการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะหรือรูปแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้แต่อย่างไร (ดูรายละเอียดในบทที่ 2, น. 128)

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอหรือเขต ในฐานะสถานศึกษาที่มีความพร้อมเป็นศูนย์เทียบระดับการศึกษา เป็นการดำเนินงานในการให้คุณค่าและให้ความสำคัญของความรู้และประสบการณ์จากการศึกษานอกระบบของประชาชนทั่วไป ที่มีการสั่งสมความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ที่อาจเกิดจากประสบการณ์ตรงในการทำงาน การประกอบอาชีพ หรือความรู้ที่เกิดจากการศึกษา ดูงาน การศึกษาจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ หรือจากสื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างแพร่หลาย สามารถนำมาประเมินเพื่อให้การรับรองความรู้แก่ผู้ที่ยังไม่ได้รับการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยการประเมินด้านประสบการณ์และด้านความรู้ความคิด มีข้อกำหนดให้ผู้ที่ไม่ผ่านการประเมินด้านใดด้านหนึ่ง สามารถเก็บสะสมผลการประเมินเทียบระดับการศึกษาที่ผ่านไว้ได้ โดยต้องเข้ารับการประเมินให้ครบมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาตามกำหนดไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่อนุมัติผลตามคำร้องขอเทียบระดับการศึกษา ผู้ที่ผ่านการประเมิน ให้ถือว่ามีความรู้มาตรฐานการศึกษาเท่าเทียมกับผู้สำเร็จการศึกษานอกระบบตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้เช่นเดียวกับการศึกษาในระบบ เป็นการเทียบโอนตามหลักสูตร ยังไม่มีการรองรับสำหรับประชาชนทั่วไป

ปัจจุบันกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) กำลังยกร่างแนวทางการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ใหม่ เพื่อดำเนินการตามนโยบายเรื่องแผนการเรียนรู้รายบุคคลและแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนด้วยวิธีการทดสอบหน้าจอออนไลน์ (E-Exam) ซึ่งใช้กับผู้เรียนในหลักสูตรเทียบระดับการศึกษา และให้สามารถใช้ได้กับผู้เรียนทั่วไป และมีการปรับปรุงการจัดทำคู่มือการดำเนินงาน โปรแกรมงานทะเบียนและส่งเสริมสนับสนุนการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ พัฒนาหลักสูตรและเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร และอยู่ระหว่างการดำเนินการขออนุมัติประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งประสานกับกลุ่มแผนงานพัฒนาระบบเครือข่ายและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตแก่กลุ่มเป้าหมายของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน กศน.

ในระดับจังหวัด ได้พบว่าสำนักงาน กศน. จังหวัด นอกจากให้การสนับสนุนนโยบายการเทียบโอนผลการเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์แก่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในเรื่องศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการทางการศึกษาตลอดชีวิตระดับจังหวัด คือรับผิดชอบในการ Restore ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนใหม่ของแต่ละอำเภอเก็บเข้าไว้ในฐานข้อมูลกลางระดับจังหวัดแล้วประมวลผลเข้าสู่ออนไลน์เว็บไซต์กลางของสำนักงาน กศน. ชื่อว่า MIS.NFE.go.th (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก, น. 266)

ในระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนและการสะสมผลการเรียนรู้ รับผิดชอบโดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศูนย์กศน. ระดับอำเภอ) ระบบงานทะเบียน วัดและประเมินผล งานเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์ เทียบระดับการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน งานการศึกษาต่อเนื่อง งานการศึกษาตามอัธยาศัย อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

งานข้อมูลสารสนเทศอยู่ในกลุ่มอำนาจการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมือง แบ่งงานบริหารออกเป็น 6 กลุ่มโดยแบ่งงานในกลุ่มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ออกเป็นกลุ่มการเรียนการสอนนอกระบบ กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มการศึกษาต่อเนื่อง และกลุ่มโครงการพิเศษตามนโยบายของรัฐบาลและตามพระราชดำริ และให้งานทะเบียน วัดและประเมินผลรับผิดชอบโดยหัวหน้ากลุ่มการศึกษานอกระบบ งานระบบข้อมูลสารสนเทศ อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มอำนาจการ

ผลการศึกษาในส่วนนี้พบว่า ที่ศูนย์กศน. อำเภอ และศูนย์ กศน. ตำบล มีการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้ และประสบการณ์ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบสายสามัญสำหรับประชาชนทั่วไป และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ปัจจุบันมีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ในกลุ่มทหารกองประจำการ ทหารประจำการหรืออาสาสมัครทหารพราน เป็นส่วนใหญ่ และกลุ่มผู้มีความรู้และประสบการณ์จากการประกอบอาชีพ โดยการเทียบระดับการศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงการเรียนร่วมอาชีวศึกษา (ทวิศึกษา) การเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ กลุ่มผู้เรียนโรงเรียนพระดาบส (ปี 2555) ของศูนย์กศน. เขตคูสิต ในหลักสูตรเรียนคู่ขนาน 1 ปีโดยเรียนรายวิชาของกศน. 6 เดือน และฝึกในสถานประกอบการจำนวน 6 เดือน ซึ่งสามารถนำมาเทียบโอนได้ ผู้สำเร็จตามหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรช่างหรือเกษตร หรือ Electronic หรือไฟฟ้า หรือช่างเชื่อม หรือเคหะบริบาล ช่างยนต์ ช่างซ่อมบำรุง พร้อมวุฒิของกศน. การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นของศูนย์ กศน. อำเภอ มีเป้าหมายชัดเจน แต่ยังไม่มีการเชื่อมโยงสู่วุฒิทางการศึกษา หรือสามารถนำมาเทียบโอนเข้าสู่การศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานได้ มีเพียงการออกใบรับรองตามชื่อหลักสูตรระยะสั้นนั้นๆแก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจมาเข้าเรียนและร่วมกิจกรรมของหลักสูตรเท่านั้น ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาต่อให้บรรลุเจตนารมณ์การศึกษาตลอดชีวิตได้

ระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการงานทะเบียนและวัดผลประเมินผล ที่ใช้ในศูนย์กศน. อำเภอ ใช้ระบบปฏิบัติการบน PC Client Server หรือ Stand alone (Offline ในระบบ LAN ของสถานศึกษา) โปรแกรมชื่อว่า "ITW 51" ใช้เป็นระบบสารสนเทศกลางสำหรับงานทะเบียน วัดผลประเมินผลของการจัดการการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ เชื่อมโยงข้อมูลเข้าสู่ระบบออนไลน์กลางที่พัฒนาบนระบบปฏิบัติการ Online Web Application ชื่อว่า "MIS-NFE.go.th และ โปรแกรมชื่อ "โปรแกรมเทียบระดับการศึกษา" ใช้ในงานทะเบียน วัดและประเมินผล และเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ สะสมผลการประเมินแต่ละมิติของผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรเทียบระดับ ซึ่งผู้เรียนจะได้ระดับการศึกษาที่ละช่วงชั้น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และระบบ

Microsoft Excel สำหรับกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยต่างๆ ที่ยังไม่เชื่อมต่อกับระบบการศึกษา นอกระบบ การรับสมัครและให้คำปรึกษาแก่ผู้สมัคร และตรวจสอบเอกสารเบื้องต้นของผู้เรียน ที่ศูนย์ กศน. ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดำเนินการ โดยครู กศน.ในพื้นที่ การบันทึกข้อมูล ผู้เรียน กศน.เข้าใหม่ การลงทะเบียน การวัดผลและประเมินผล การเทียบโอนฯ ของผู้เรียนใน กศน. อำเภอ/ ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เข้าสู่ระบบ ITW51 ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์ กศน. อำเภอ ที่จะรับผิดชอบ ในการกำหนดรหัสผู้เรียนโดยนายทะเบียน ประมวลผลการเรียนและออก เอกสารทางการศึกษาทั้งหมดโดยศูนย์ กศน. อำเภอ (ดูรายละเอียดภาพการเลื่อนไหลของระบบ ข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานในสังกัด กศน. ในภาคผนวก ค, น. 272)

ในด้านความต้องการของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบทะเบียน วัดและประเมินผล และสารสนเทศเพื่อการเทียบโอนและการสะสมผลการเรียนรู้ พบว่า มีความต้องการให้พัฒนา ระบบการรับรองผลการเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ ที่อิงอาชีพและวิชาชีพ สำหรับ ประชาชนทั่วไป และสามารถเก็บสะสมไว้ในลักษณะธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอายุ การเรียนรู้และการสะสม ยังขาดหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรอาชีพที่ชัดเจน การเทียบโอนยังอิงที่ สาระหลักสูตร ซึ่งไม่ตอบสนองหลักการของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เป็น การช่วยให้โอกาสหรือเตรียมคนที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาในโรงเรียนได้ และต้องออก กลางคันเข้าสู่การงานอาชีพ ยังเป็นหลักสูตรวิชาการมากกว่าหลักสูตรอาชีพ ผู้ขอเทียบโอน ความรู้ และประสบการณ์ที่มีทักษะที่ค่อนข้างเฉพาะ ในอาชีพหนึ่งๆ ไม่สามารถเทียบโอนประสบการณ์ อาชีพ เป็นหน่วยกิตการศึกษา ต้องลงทะเบียนเรียนจำนวนชั่วโมงมาก ไม่เหมาะสมกับบริบทและ วิถีชีวิตของผู้ขอเทียบโอน ยังไม่สามารถนำมาสะสมเป็นผลการเรียนรู้ได้ และต้องการให้มีระบบที่ มีสถานีสอบเพื่อการเทียบโอนผลเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์รายบุคคล มีการวัดผลและ ประเมินผล โดยการใช้การสอบหน้าจอบนระบบ e-exam ที่ให้สถานศึกษาในท้องถิ่นดำเนินการจัด สอบเองได้ในระดับอำเภอให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนซึ่งเป็นประชาชน ทั่วไป

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ประกาศใช้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง - NQF Thailand แต่ยังคงขาดการทำงานที่เชื่อมโยงกันกับคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานอาชีพ และอาชีพที่มีการ รับรองโดยสภาวิชาชีพหรือโดยองค์กรเอกชนได้

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน ระบบทะเบียน การวัดผลและการประเมินผลทางการศึกษาในประเทศไทย และระบบบริหารจัดการ การสะสมผลการเรียนรู้ สรุปได้ว่า การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้ จากความรู้ และประสบการณ์ในแต่ละระดับ/ประเภทการศึกษา ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา

อุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่สมบูรณ์ ยังไม่สามารถเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ คุณวุฒิวิชาชีพฯ และยังเกิดประโยชน์ได้น้อย โดยเฉพาะแก่ประชาชนทั่วไป กลุ่มแรงงานที่มีคุณวุฒิการศึกษาน้อยหรือที่ไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิวิชาชีพเป็นหลัก

การมีระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ จะทำให้ระบบการเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์ ที่เป็นผลจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้สมบูรณ์ชัดเจน ทั้งมีระบบการรับรองผลการเรียนรู้ จากความรู้ ประสบการณ์ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่ได้สะสมมาจากภาระหน้าที่ จากการพัฒนาทักษะ อาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคลแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวม ตามเจตนารมณ์ของประเทศไทย 4.0 ต่อไป

4.3 การนำเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย

ผู้วิจัยนำผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลหลักการ แนวคิด และพัฒนาการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ทั้งจากต่างประเทศและประเทศไทย สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบเทียบโอน ระบบทะเบียน วัตถุประสงค์และประเมินผล และการสะสมผลการเรียน ผลการเรียนรู้และ ประสบการณ์ในหน่วยงานการศึกษาต้นสังกัดส่วนกลางและหน่วยงานสถานศึกษาในพื้นที่ ภาคสนาม แล้วจัดทำเป็นร่างในขั้นต้นของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษ ตลอดชีวิตของประเทศไทย และเอกสารประกอบการประชุมกลุ่ม Focus Group เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เชี่ยวชาญในด้านนโยบายการจัดการการศึกษา ด้านการบริหารพัฒนารูปแบบของระบบการศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนา ระบบการสะสมผลการเรียนรู้ ด้านบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และอุดมศึกษา จำนวน 8 ท่านในการประชุมกลุ่มแบบ Focus Group (ดังรายชื่อในภาคผนวก ก, น. 242) เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในร่างในขั้นต้นนี้

ร่างในขั้นต้นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย ที่จัดทำขึ้นแสดงรายละเอียดในเรื่อง 1) หลักการ แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงาน 4) แนวทางสู่การปฏิบัติ (ดูร่างในขั้นต้นได้ ในภาคผนวก ง, น. 274)

ผลจากการพิจารณา ตรวจสอบร่างในขั้นต้นที่นำเสนอและข้อเสนอแนะจากการประชุมกลุ่ม Focus Group ได้รับความเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่นำไปปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่าง ๆ ต่อไป ดังนี้

1) ควรเพิ่มแผนภาพรวมในรูปแบบผังงาน ที่ครอบคลุมและแสดงขั้นตอน และกระบวนการทำงานของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย แสดงเส้นทางการทำงานของกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมายผู้สมัครเข้าสู่ระบบให้ชัดเจนตั้งแต่ผู้สมัครลงทะเบียน จนสำเร็จการศึกษา หรือมีการสะสมในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ของผู้สมัครแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต

2) ควรแสดงระบบที่สำคัญให้ชัดเจน คือ 1) ระบบเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ ที่นำสู่ฐานข้อมูลทะเบียนรายบุคคล 2) การประสานเครือข่ายกับแหล่งเรียนรู้และสถาบันการศึกษา ฯลฯ เพื่อร่วมเป็นเครือข่ายสถาบันพันธมิตรที่จัดการเรียนรู้และให้การรับรอง 3) ระบบการวัดผลประเมินผล หรือเทียบโอน รับรองและสะสมผลการเรียนรู้ จากรูปแบบการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบจากประสบการณ์ 4) ระบบแนะแนวและจัดทำแผนการเรียนรู้และการสะสมผลการเรียนรู้สำหรับผู้สมัครขอเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้

3) ควรมีการวิจัยและพัฒนางานธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ฯ หลักสูตรมาตรฐานเฉพาะกิจ และเกณฑ์การรับรองเป็นผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4) อาจมีระบบทดสอบหน้าจอคอมพิวเตอร์ (E-Exam) ที่มีลักษณะตามหลักสูตรมาตรฐานเฉพาะกิจและเกณฑ์การรับรองของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

5) มีการประสานและเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอรรถาศัย

6) ควรเสนอในเรื่องระบบการทำงาน ให้ชัดเจนและแสดงกลไกความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เห็นชัดเจนและครอบคลุม เชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอรรถาศัย

7) ให้กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ควรให้คำจำกัดความที่ชัดเจนมากขึ้น นิยามของคำว่า “ประชาชนทั่วไป” ประกอบด้วยทุกคน ประชาชนทั่วไป ผู้พลาดโอกาส ผู้เรียนเด็ก ประชาชนไทยทุกคน ทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ประชาชนที่พลาดในระบบและเสริมผู้เรียนในระบบให้สำเร็จตามหลักสูตร

8) ควรให้นิยามศัพท์ของ RVA และ RPL ที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย ในภารกิจของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้ชัดเจน

9) ควรแสดงแนวทางการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สู่ความสำเร็จในทางปฏิบัติ ระบุให้ชัดเจนว่า มีกี่ขั้นตอน สาระโดยสังเขปควรเป็นอย่างไร ใครต้องทำอะไร อย่งไร มีเป้าหมายการพัฒนาเป็นลำดับ ขั้นตอนในช่วงระยะต่าง ๆ อย่งไร การขับเคลื่อนระบบธนาคาร

สะสมผลการเรียนรู้สู่ความสำเร็จที่เป็นภาพรวมที่สมบูรณ์ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง

10) ให้แสดงระบบการเชื่อมโยงหลักสูตรมาตรฐานของแต่ละหลักสูตร หรือแต่ละช่วงของสถานศึกษาที่ต่างระดับกัน

11) ให้แสดงให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย มีอะไรบ้าง

12) ควรเพิ่มข้อเสนอการนำระบบงานนี้ไปใช้สำหรับรัฐและหน่วยงานใด จะต้องทำอะไร อย่างไร

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกบางประการคือ

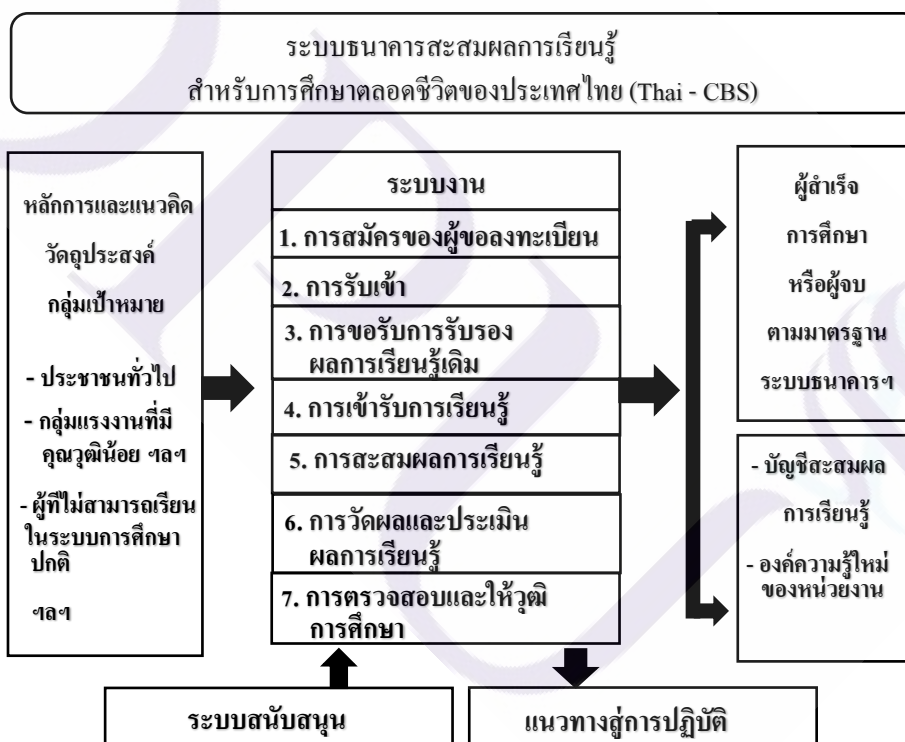
1. ควรเน้นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้ว่า การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้ติดยึดอยู่แต่กับการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือสถาบันเท่านั้น “คนอยู่กับการเรียนรู้ ไม่ใช่ติดอยู่กับใบประกาศนียบัตร”

2. ในหลักของการทำงาน ควรเพิ่มในเรื่องการเสริมสร้างให้คนในประเทศพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ และการทำงาน การยอมรับในองค์ความรู้หรือผลการเรียนรู้ของบุคคล ยอมรับในคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์

3. รูปแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) อาจพิจารณาได้ทั้งแบบที่เป็นหน่วยงานอิสระ หรือแบบที่เป็นหน่วยประสานงานกลาง ซึ่งจะมีข้อดีข้อเสียและแนวการดำเนินงานที่แตกต่างเช่น การตั้งหน่วยงานอิสระ ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหาร มีความเป็นไปได้แต่ต้องมีการออกพระราชบัญญัติรองรับและการจัดตั้งเป็นองค์กรใหม่มา รับฝัดชอบโดยตรง เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา งบประมาณและกำลังคนมาก ขึ้นอยู่กับรัฐบาลว่าจะให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด และประเด็นสำคัญคือ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนรูปแบบที่เป็นหน่วยประสานงานกลาง หรือหน่วยงานที่เป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา เช่นมหาวิทยาลัย วิทยาลัย ฯลฯ จะสามารถจัดตั้งได้ง่ายกว่าและอาจได้รับความร่วมมือได้มากกว่า

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย

ผู้วิจัยได้นำผลการประชุมกลุ่ม Focus Group มาปรับปรุงและนำเสนอผลเป็นระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai Credit Bank System: Thai - CBS) ที่ส่งเสริมให้บุคคลนำผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) รวมทั้งผลการความรู้และประสบการณ์ ทักษะ คุณลักษณะ ที่ได้จากการพัฒนาในอาชีพ การงานในแบบที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต มาสะสมเพื่อประเมินและรับรองผลการเรียนรู้นั้น เพื่อเทียบเข้าสู่วุฒิการศึกษาตามมาตรฐานในระดับต่างๆ หรือเพื่อการสะสมผลการเรียนรู้ในบัญชีสะสมการ เรียนรู้รายบุคคล (Lifelong Credit Saving Account) โดยจะแสดงถึงสาระของส่วนสำคัญๆ ดังต่อไปนี้ 1) หลักการ แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงาน และ 4) แนวทางพัฒนาสู่การปฏิบัติ ดังในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย

หลักการและแนวคิด

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thailand Credit Bank System) เป็นระบบงาน (The work system) ที่ส่งเสริมให้บุคคลนำผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) มาสะสมเพื่อนำมาประเมินผลและรับรองผลการเรียนรู้นั้น เทียบเข้าสู่วุฒิการศึกษาในระดับต่างๆ โดยมีระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ของตนไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยการเรียนรู้ได้แบบต่อเนื่อง ในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account-LA) เฉพาะของตนได้ จนได้สถานะทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษาตามระบบและมาตรฐาน หรือตามที่ต้องการได้ โดยไม่มีการจำกัดในเรื่องระยะเวลา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับประสบการณ์ ภาระหน้าที่ และจากการพัฒนาทักษะอาชีพ ที่สามารถให้การรับรองได้ หรือเป็นไปตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลได้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวมต่อไป

หลักการที่สำคัญที่เป็นหัวใจของการทำงานของระบบ Thai – CBS คือหลักการรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA) และหลักการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition for Prior Learning - RPL) ที่ยึดตามแนวทาง UNESCO Guidelines for the Recognition, Validation and Accreditation of the Outcomes of Non-formal and Informal Learning (UNESCO, 2012, p.4) ซึ่งอิงอยู่บนหลักการการศึกษาตลอดชีวิต คือ

1. ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ในทุกรูปแบบ ที่เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และได้รับค่าที่เห็นได้ในผลการเรียนรู้ของเขา (Anyone has equity in access learning)

2. ทักษะประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้สะสมไว้จากการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ควรถือว่าเท่าเทียมกับผลที่ได้จากการศึกษาในระบบ (Accreditation of equal value of learning outcome from formal /non-formal and informal learning)

3. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการให้การรับรอง ซึ่งมีความคล่องตัวที่จะบรรลุนิยามความต้องการของบุคคลแต่ละคนได้ (Centrality of learner)

4. เปิดกว้างและยืดหยุ่นทั้งการศึกษาในระบบและการฝึกอบรมเท่าๆกัน (Openness and flexibility of formal education and training)

5. มาตรฐานและวิธีการประเมินการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ต้องมีความสอดคล้อง ไว้วางใจได้ และโปร่งใส (Quality Assurance)

6. สร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย (Strengthen partnerships among all stakeholders)

การรับรองและการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation – RVA)

หมายถึง การให้คุณค่าเชิงการศึกษาของผลการเรียนรู้กับความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของบุคคล ซึ่งบุคคลได้เรียนรู้หรือได้รับมาในบริบทต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ได้แบบต่อเนื่อง สามารถเพิ่มโอกาสของชีวิต สร้างความเข้มแข็งในทางอาชีพและการทำงาน ในการพัฒนาตนเองและเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศต่อไป

การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of prior learning –RPL) หมายถึง การให้การรับรองความรู้เดิม การรับรองทักษะ สมรรถนะ และการรับรองผลการเรียน ผลการเรียนรู้ที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ งานอาชีพ การฝึกอบรม และการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ของผู้เรียน ของประชาชน หรือของผู้ขอรับการรับรอง ซึ่งรวมถึงประสบการณ์การทำงานอาชีพ การฝึกอบรม และการฝึกอาชีพของผู้เรียน ที่สามารถนำมาวัดหรือประเมินหรือสามารถเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับและประเภทที่กำหนดเป็นเกณฑ์ที่มีมาตรฐานในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ภายใต้อัตลักษณ์และวิธีการมาตรฐานที่ชัดเจน โปร่งใส

วัตถุประสงค์ (Objective)

วัตถุประสงค์ของการมีระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS) เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนที่เกิดจากการศึกษาทุกรูปแบบทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นศูนย์ทำหน้าที่สะสมผลการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตที่ประชาชนจะนำผลการเรียน ผลการเรียนรู้จากการศึกษาทุกรูปแบบ มารับการรับรอง สะสมหรือเทียบโอน ความรู้ ประสบการณ์ และเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดโอกาสความเสมอภาค ความเท่าเทียม และมีประโยชน์ต่อประชาชน โดยทั่วไป กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ภารกิจหลัก (Mission)

ภารกิจหลักของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ประกอบด้วย

1. การให้การรับรองและเทียบโอนผลการเรียนรู้แก่ประชาชนทั่วไปให้กว้างขวางจากการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งจากในระบบ (Formal Education) จากการศึกษาอกระบบ (Non-formal Education) และจากการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) การเรียนรู้ที่มาจากฝึกอบรมจากประสบการณ์ในชีวิต และจากประสบการณ์ในอาชีพการงาน และจากทักษะชีวิตของตน

ให้เป็นหน่วยทางการศึกษา ด้วยมาตรฐาน และผลการเรียนรู้เฉพาะ ที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย

2. ให้การสะสมผลการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account - LA) ลงทะเบียนและสะสมผลการเรียนรู้ในเครือข่ายสถาบันพันธมิตรกับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้มากกว่า 1 แห่งตามช่วงเวลา

3. รองรับและสนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชนทั่วไปได้

4. ให้การประเมินและรับรองโปรแกรมการเรียนรู้ที่จัดโดยเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตรที่ผ่านการประเมินและรับรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ รวมทั้งออกใบรับรองผลการเรียนรู้ให้แก่เครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร ที่ผ่านกระบวนการประเมินและรับรองและเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลได้ รวมถึงการถอนการรับรอง ถ้าเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตรดำเนินการไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐาน

5. การให้หน่วยกิตทางการศึกษาแก่ตัวผู้ที่ผ่านการประเมินและได้รับการรับรองผลการเรียนรู้

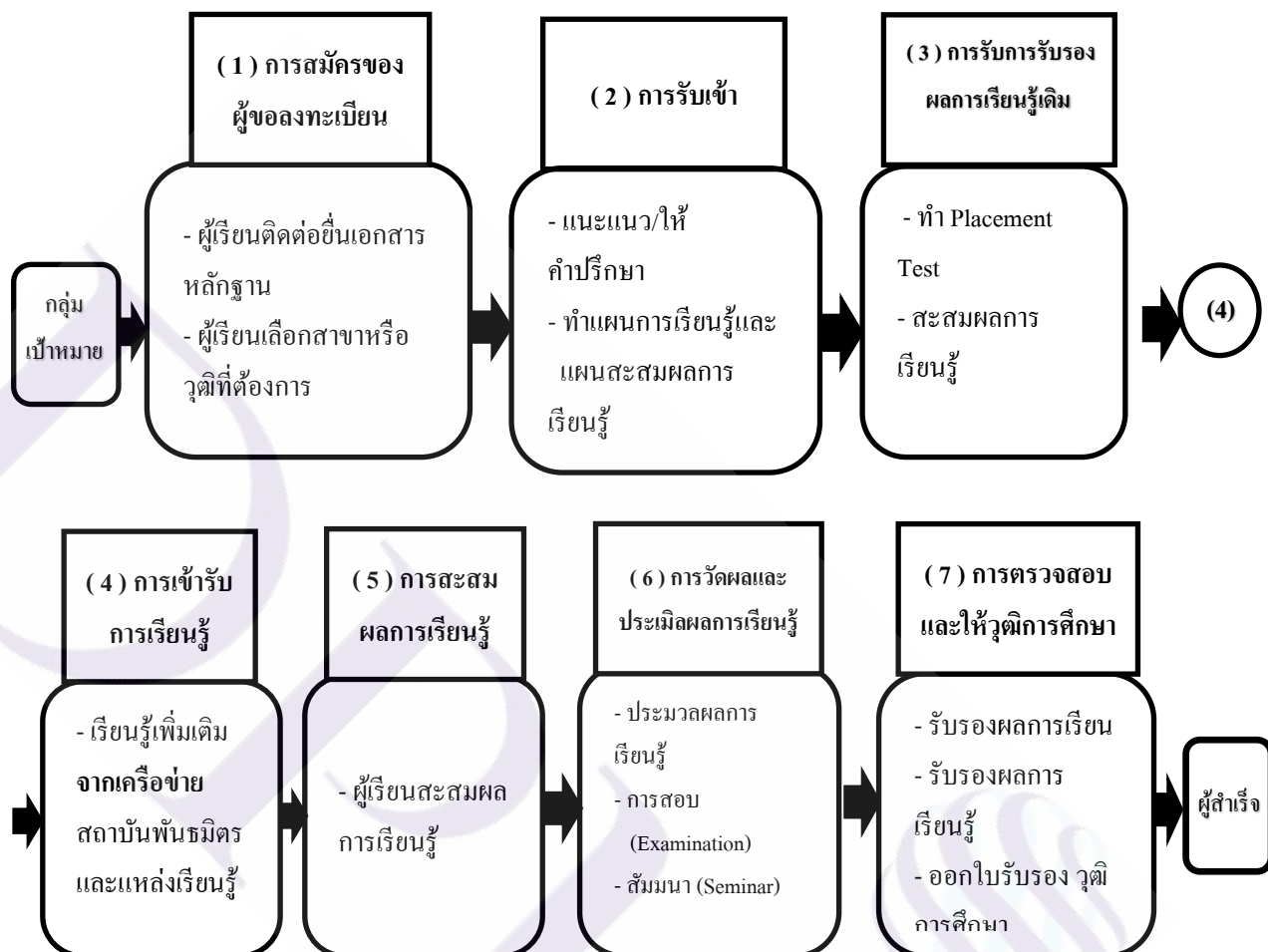
6. การบริหารจัดการให้ผู้เรียนสามารถรับใบรับรอง วุฒิการศึกษา หรือวุฒิปัตร์ หรือปริญญาบัตร จากเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร หรือจากระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) โดยตรง ตามมาตรฐาน หลักเกณฑ์ หรือตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ระบบงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้กำหนดให้มีนุระบบ (ระบบย่อย) ดังนี้

1. การสมัครของผู้ลงทะเบียน (Registration)
2. การรับเข้า (Admission and Counselling and Account Opening) ประกอบด้วย การแนะแนวหรือให้คำปรึกษา การทำแผนการเรียนรู้และแผนการสะสมผลการเรียนรู้ และเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้
3. การขอรับการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL)
4. การเข้ารับการเรียนรู้ (Learning Acquisition)
5. การสะสมผลการเรียนรู้ (Accumulation of Learning Outcomes)
6. การวัดผล และการประเมินผลการเรียนรู้ (Credit Measurement and Evaluation)
7. การตรวจสอบและให้คุณวุฒิการศึกษา (Approval and Degree Award)

ภาพรวมของระบบงานย่อยของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)
ปรากฏในภาพที่ 4.2 ดังนี้

ภาพที่ 4.2 ผังภาพรวมของระบบงานย่อยของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

โดยผู้สมัครจะต้องขอสมัครลงทะเบียน กรอกแบบฟอร์มการลงทะเบียน โดยนำเอกสาร หลักฐานการเรียนรู้ที่มี นำมาสมัครตามวิธีการที่ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ ได้กำหนดและจัดเตรียมไว้ให้ โดยผ่านเว็บไซต์หรือผ่านเครือข่ายและสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยงานสาขา เมื่อผ่านขั้นตอนการตรวจสอบหลักฐานการศึกษา หรือรับรองประสบการณ์ทำงาน ฯลฯ ในการรับเข้า ผู้เรียนจะพบเจ้าหน้าที่แนะนำ เพื่อให้คำแนะนำ ปรึกษา ร่วมจัดแผนการเรียนรู้ และแผนการสะสมผลการเรียนรู้ เปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account-LA) ข้อมูลทะเบียนจะถูกบันทึกเข้าในฐานข้อมูลหรือแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ (Portfolio) และจะปรากฏในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้รายบุคคล ผู้เรียนสามารถขอรับการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ที่เกิดจาก

การเรียนรู้จากในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ประสบการณ์ ทักษะ งานอาชีพ ฯลฯ โดยการทำ Placement Test การทดสอบตามหลักสูตร มาตรฐาน และผลการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ ในรูปแบบและในระดับการศึกษาตามระบบของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ที่ผู้เรียนนำมาแสดงขอการรับรอง จากนั้นผู้เรียนเข้ารับการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ หรือสะสมตามแผนหรือแนวปฏิบัติการสะสมผลการเรียนรู้เก็บในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ โดยเลือกเรียนใน โปรแกรมการเรียนรู้ที่เครือข่ายสถาบันพันธมิตร ได้รับการรับรองให้จัดการเรียนรู้สะสมผลการเรียนรู้ตามแผนสะสมผลการเรียนรู้รายบุคคลของตน ผู้เรียนสามารถขอให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตร มาตรฐาน และ ผลการเรียนรู้เฉพาะเรื่องเฉพาะกิจตามมาตรฐานและเกณฑ์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ ซึ่งจะเป็นเกณฑ์ที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพจริง ที่ผู้เรียนสะสมไว้ เมื่อครบตามเกณฑ์ฯและหน่วยทางการศึกษา ผู้เรียนจะขอรับใบรับรองหรือวุฒิการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา หรือผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเข้าสู่การเรียนรู้ใน โปรแกรมที่สนใจต่อเนื่องแบบตลอดชีวิตได้ต่อไป โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและหน่วยทางการศึกษาที่ได้รับการรับรอง ที่ดำเนินการสะสมของตนเองผ่านระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai- CBS) ได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้สมัครเพื่อเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account - LA) ไว้ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สมัคร ที่จะสมัครเข้าสู่ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ในขั้นตอนนี้ได้จำแนกไว้ 5 กลุ่มดังนี้

- 1) กลุ่มแรงงานที่มีคุณวุฒิการศึกษาน้อยหรือไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิวิชาชีพเป็นหลัก
- 2) ประชาชนทั่วไปที่ไม่สามารถเรียนได้จากระบบการศึกษาปกติ หรือมีความจำเป็นพิเศษ ซึ่งครอบคลุมถึงผู้พิการ หรือผู้ที่มีพรสวรรค์พิเศษ (Gifted) ในด้านต่างๆที่ไม่สามารถเรียนในระบบปกติได้
- 3) ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากการอบรมอาชีพต่างๆ ซึ่งต้องการนำมาขอเทียบโอนและสะสมเป็นหน่วยกิตอย่างเป็นทางการจากระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)
- 4) ผู้ที่ต้องการรับรองหน่วยกิต จากที่เคยได้จากสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา และผู้ที่ต้องการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิสูงขึ้นจากประกาศนียบัตรสายอาชีพเฉพาะที่มีอยู่แล้ว
- 5) ผู้ที่มีทักษะ ประสบการณ์จากอาชีพ การทำงาน สถาบันฝึกอบรมนอกระบบหรือตามอัธยาศัย หรือจากในกลุ่มงานต่าง ๆ ที่มีการรับรองจากคุณวุฒิวิชาชีพ หรือด้านศิลปะ ดนตรี

วัฒนธรรม ที่ต้องการนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์เหล่านี้มาสะสมเป็นหน่วยกิตกับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ

6) ผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ และเข้ามาเรียนในหลักสูตรมาตรฐานหรือโปรแกรมระยะสั้นในเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร และผู้ที่ต้องการสะสมหน่วยกิตเพื่อการพัฒนาตนเองสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

7) ผู้ที่ได้อนุปริญญา/ปริญญาแล้วแต่ต้องการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นหรือต่อเนื่องจากวุฒิแรกหรือต้องการเปลี่ยนสาขา เพื่อรับปริญญาบัตรใบที่ 2

8) ผู้เรียนในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS) ที่ต้องการนำผลการเรียนที่สะสมไว้ ไปยื่นขอสอบหรือรับใบประกอบวิชาชีพเฉพาะต่างๆ

9) กลุ่มอื่นๆที่ไม่เข้าเกณฑ์ 1-8 และต้องการเข้าสะสมในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

โดยผู้ที่เข้าสะสมหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษาในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ไม่สามารถเป็นผู้เรียนของสถาบันในระบบใดระบบหนึ่งอยู่แล้ว

โดยมีรายละเอียดของระบบงานย่อย 7 ระบบในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ดังนี้

1. การสมัครของผู้ลงทะเบียน (Registration)

การสมัครลงทะเบียน ประกอบด้วย

- การขอสมัครลงทะเบียน ผู้สมัครสามารถทำผ่าน 2 ช่องทางคือ 1) กรอกใบสมัครทางออนไลน์เว็บไซต์ 2) สมัครด้วยตนเองกับเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยปฏิบัติการ

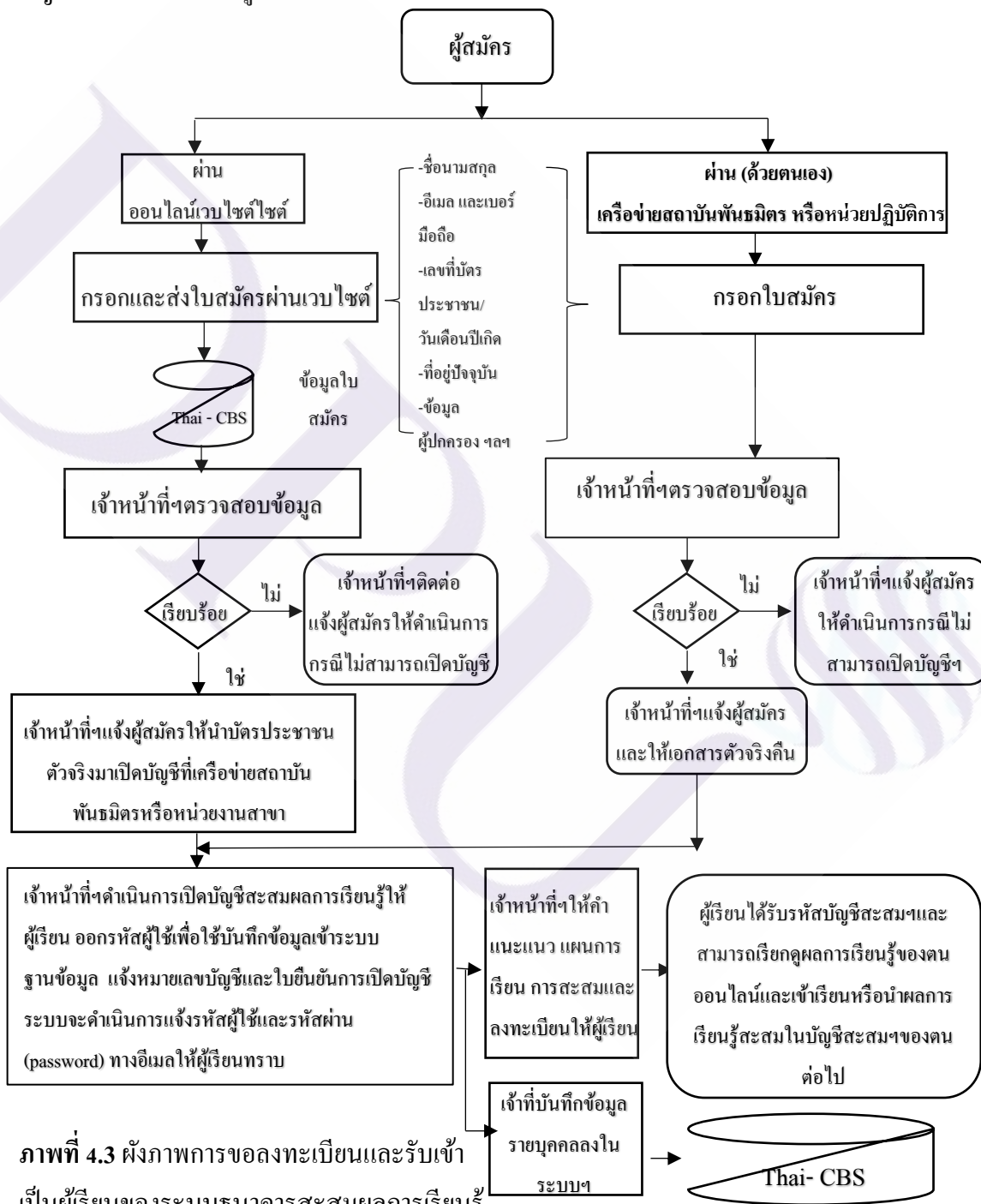
- การตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการศึกษา หรือใบรับรองความรู้ หรือประสบการณ์ทักษะ จากการทำงานอาชีพ ที่เกิดจากทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยเจ้าหน้าที่ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) จะทำการตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน คุณสมบัติเบื้องต้น ถ้าผ่านเรียบร้อยแล้วจะแจ้งให้ผู้สมัครนำบัตรประชาชนตัวจริงติดต่อบริษัทเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการ หรือเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตรของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ด้วยตนเอง

2. การรับเข้า (Admission, Counselling and Account Opening)

การรับเข้าประกอบด้วย

- การแนะแนวและให้คำปรึกษา (Counselling) ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ที่มีความรู้และความเข้าใจ ร่วมกับผู้สมัคร เพื่อจัดแผนการเรียนรู้และแผนการสะสมผลการเรียนรู้รายบุคคล

- การเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account) ผู้สมัครเช่นต์สัญญาณการรับบริการสะสมผลการเรียนรู้กับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai CBS) และรับบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account) ซึ่งสามารถเรียกดูข้อมูลรายบุคคลของตนเองได้แบบออนไลน์
- เจ้าหน้าที่ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ดำเนินการบันทึกข้อมูลรายบุคคลเข้าในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 ผังภาพการขอลงทะเบียนและรับเข้าเป็นผู้เรียนของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

3. การรับการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning)

ผู้เรียนสามารถสมัครออนไลน์ หรือที่เครือข่ายหรือที่สถาบันพันธมิตร หรือหน่วยปฏิบัติการเพื่อขอตรวจสอบความรู้เดิม ผลการเรียนรู้เดิม เป็นหน่วยทางการศึกษาและเก็บสะสมไว้ในแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในฐานะข้อมูลแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ หลังจากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเบื้องต้น ตามเกณฑ์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ซึ่งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคณะที่เกี่ยวข้องได้กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองฯ ไว้แล้ว ถ้าผลการเรียนรู้ได้รับการรับรอง เจ้าหน้าที่ฯ จะบันทึกเป็นหน่วยทางการศึกษาเข้าในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account) ของผู้เรียน และแจ้งกลับไปเครือข่ายสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยงานสาขา ซึ่งจะแจ้งให้ผู้เรียนทราบ กรณีที่ผู้เรียนไม่เห็นด้วยกับการรับรองหน่วยที่ได้รับ ผู้สมัครสามารถร้องขอให้ประเมินใหม่พร้อมหลักฐานเพิ่มเติม และเครือข่ายสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยปฏิบัติการจะเชิญผู้เชี่ยวชาญให้ตรวจสอบหน่วยทางการศึกษาอีกครั้ง ถ้าหน่วยทางการศึกษาได้รับการรับรองในที่สุด เจ้าหน้าที่ฯ ของเครือข่ายสถาบันพันธมิตร จะบันทึกหน่วยทางการศึกษาเข้าไปในฐานข้อมูลแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) และแจ้งผู้เรียนให้ทราบ และคืนเอกสารหลักฐานตัวจริงให้กับผู้เรียนทั้งหมด แล้วรายชื่อรายวิชา หน่วยกิตและเกรดของผู้เรียนจะถูก upload สู่ระบบฐานข้อมูล Thai CBS ในช่วงเริ่มต้นและช่วงจบของภาคการศึกษา และจะถูกเก็บเข้าบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป ซึ่งผู้เรียนรายบุคคลสามารถเรียกดูข้อมูลที่สะสมไว้ในบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ของตนได้แบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai -CBS)

การให้การรับรองผลการเรียนรู้เดิม เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai -CBS) จึงต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการศึกษาระดับแต่ละระดับแต่ละรูปแบบ เพื่อพิจารณาหลักสูตรมาตรฐานเฉพาะกิจหรือโปรแกรมมาตรฐานเฉพาะกิจของการจัดการเรียนรู้ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ที่ต้องมีความยืดหยุ่น (Flexible Standard) มีความหลากหลาย และมีเกณฑ์การให้การรับรองผลการเรียนรู้เดิมที่เป็น Placement Test ตามสภาพจริง (Authentic) ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจเป็นการวัดทักษะจากการปฏิบัติงานจริง Potential ของบุคคลในความรู้ ความสามารถ ทักษะ หรือประสบการณ์เฉพาะกิจของกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล กรณีผลที่ได้จากการทำ Placement Test พบว่ามีความจำเป็นต้องปรับด้านทัศนคติ หรือพฤติกรรมในการทำงานร่วมกัน เป็นทักษะสำคัญในการติดต่อสื่อสารตามทักษะจำเป็นของทักษะในศตวรรษที่ 21 คณะกรรมการประเมินและรับรองผลการเรียนรู้ อาจให้ข้อเสนอแนะให้มีการเรียนเพิ่มเติม เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ขาด เพื่อส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มเป้าหมาย ประโยชน์ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่อไป โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคณะต่าง ๆ ดังนี้

1. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตระดับปริญญาทางวิชาการ ให้มีการแต่งตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลายในสาขาต่างๆ เพื่อพัฒนาเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยทางการศึกษาระดับปริญญาทางวิชาการ รวมถึงเกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องสำหรับหน่วยทางการศึกษาระดับปริญญาทางวิชาการ ประกาศนียบัตรจากการฝึกอบรมสายอาชีพ และการเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนรู้

2. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับประกาศนียบัตรของการฝึกอบรมสายอาชีพ มีการแต่งตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญ พัฒนาหลักสูตรมาตรฐาน บัญชีรายชื่อ (catalog) ของประกาศนียบัตรที่เกี่ยวข้อง และทำตารางเชื่อมระหว่างประกาศนียบัตรและหลักสูตรระดับปริญญาทางวิชาการ ซึ่งสามารถทดแทน รับรองเป็นหน่วยกิตทางวิชาการ ถ้าย่อยละเอียดสาระเนื้อหาวิชาของประกาศนียบัตรครอบคลุมมากกว่าจำนวนร้อยละที่กำหนด เช่น ร้อยละ 60 ของหลักสูตรระดับปริญญาทางวิชาการ

3. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการแต่งตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญ พัฒนาหลักสูตรมาตรฐาน บัญชีรายชื่อ (catalog) ของวุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตรที่เกี่ยวข้อง และทำตารางเชื่อมระหว่างวุฒิการศึกษา ความรู้ ทักษะ หรือความชำนาญ จากอาชีพการงาน ซึ่งสามารถทดแทน รับรองเป็นหน่วยกิตทางวิชาการได้

4. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตของทักษะทางศิลปะ การดนตรีไทย ภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมที่ควรเก็บรักษา หรือนันทนาการศาสตร์ศึกษา มีการตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญที่จะกำหนดหลักสูตรมาตรฐาน เกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้และสร้างบัญชีรายชื่อ (Catalog) สำหรับหลักสูตรและกิจกรรมเหล่านั้น

5. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตของการศึกษาตามอัธยาศัย มีการตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญที่จะกำหนดหลักสูตรมาตรฐาน เกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้และสร้างบัญชีรายชื่อ (Catalog) สำหรับหลักสูตรและกิจกรรมเหล่านั้น

การพัฒนามาตรฐานและเกณฑ์การรับรองของแต่ละคณะข้างต้น จะเกิดจากการจัดตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิฯ โดยต้องทำงานร่วมมือกับสถานศึกษา สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม และเครือข่ายสถาบันพันธมิตร ซึ่งจะร่วมกันพัฒนามาตรฐานการให้การรับรองฯ และการคิดหน่วยทางการศึกษาโดยใช้หลักสากล เช่นกรณีระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) ของสาธารณรัฐเกาหลี (Choi, Sang-Duk, 2007, p. 33) การคิดหน่วยกิตทางการศึกษาจะกำหนดเกณฑ์การพิจารณาจากแหล่งที่มาของหน่วยกิตแต่ละประเภท กรณีแหล่งของหน่วยกิตที่มาจากหน่วยกิตคุณวุฒิ

แห่งชาติ จะได้รับการรับรองเป็นรายวิชาหลักหรือรายวิชาเลือกทั่วไป ขึ้นอยู่กับตารางการเทียบโอนคุณวุฒิและหน่วยกิตทางเทคนิค (อ้างถึงในหน้า 58) เป็นต้น

4. การเข้ารับการเรียนรู้ (Learning Acquisition)

ผู้เรียนจะสามารถเลือกเข้าเรียนรู้ในเครือข่ายสถาบันพันธมิตรที่ได้รับการรับรองตามแผนการเรียนรู้ที่ได้ร่วมมือวางแผนกับเจ้าหน้าที่แนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษาในขั้นต้น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามสภาพความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตรหรือตามวัตถุประสงค์ของการสะสมผลการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้การแนะแนวหรือดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตลอดเวลา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลสำเร็จตามความต้องการการเรียนรู้ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) โดยไม่มีการจำกัดอายุของผู้เรียน

5. การสะสมผลการเรียนรู้ (Accumulation of learning outcomes)

ผู้เรียนรายบุคคลสามารถสมัครลงทะเบียนเพื่อขอสะสมเป็นหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษาที่เครือข่ายสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยปฏิบัติการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) โดยการแสดงหลักฐานประกาศนียบัตร / เกรดการศึกษา หลังจากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐานแล้ว เจ้าหน้าที่จะตรวจเช็คข้อมูลและอาจร้องขอให้สถาบันที่ออกประกาศนียบัตรนั้นๆ ตรวจสอบด้วย (ถ้าจำเป็น) จากนั้นผลการเรียนรู้จะถูกเก็บไว้ในแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning record) พร้อมแจ้งกลับไปยังเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะส่งคืนหลักฐานหรือประกาศนียบัตรให้ผู้เรียน เครือข่ายสถาบันพันธมิตรกับ Thai - CBS จะบันทึกเข้าในแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสถาบันที่เป็นพันธมิตรแต่ละแห่งที่ต้องการให้รับรองโปรแกรมการเรียนรู้ในรายวิชาของตน ต้องสมัครขอรับการรับรองโปรแกรมการเรียนรู้ที่จัด หลังจากได้รับการรับรอง โปรแกรมเหล่านั้นจึงจะปรากฏในรายชื่อเครือข่ายสถาบันพันธมิตรในฐานะข้อมูลของระบบธนาคาร (Catalog of the bank) รายชื่อรายวิชา หน่วยกิตและเกรดของผู้เรียนจะถูก upload สู่ฐานข้อมูล Thai - CBS ในช่วงเริ่มต้นและช่วงจบของภาคการศึกษา ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะถูกเก็บเข้าแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป ผู้เรียนรายบุคคลสามารถเรียกดูข้อมูลของตนที่สะสมในแฟ้มสะสมผลการเรียนรู้ของตนได้แบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของระบบ Thai CBS

ผู้เรียนสามารถนำหน่วยกิตจาก 6 แหล่ง 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) มาขอรับการรับรองและสะสมไว้ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ได้ ดังนี้

1. หน่วยกิตที่รับรองจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย สถาบันเอกชน และวิทยาลัยอาชีวศึกษา สามารถนำมารับรองตามข้อกำหนดของหลักสูตรมาตรฐานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

2) หน่วยกิตที่มาจากคุณวุฒิ (คุณวุฒิระดับชาติตามกฎหมาย คุณวุฒิวิชาชีพ และประกาศนียบัตรทางคุณวุฒิที่มีการรับรอง) สามารถนำมาเทียบโอนเป็นวิชาหลักหรือวิชาเลือกทั่วไป ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การรับรองของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

3) หน่วยกิตที่ได้จากการเรียนในหลักสูตรไม่เต็มเวลาจัดโดยวิทยาลัย มหาวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษา หรือ มหาวิทยาลัยไซเบอร์ต่าง ๆ

4) หน่วยกิตที่ได้จากการศึกษาในหลักสูตรปกติของสถานศึกษา อาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา กศน. หรือสถาบันการศึกษาตลอดชีวิตอื่นๆ ที่ผู้เรียนเลิกเรียนกลางคัน

5) หน่วยกิตที่ได้จากหลักสูตรที่จัดเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับการอนุรักษ์รักษาไว้เป็นทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรม และผู้สืบทอดที่ได้รับการศึกษาเป็นผู้ส่งต่อการสอน หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีคุณค่า สามารถรับรองเป็นวิชาหลัก หรือวิชาเลือกทั่วไป ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสาขาที่เรียนกับทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ

หน่วยกิตจากข้อ 3-5 สามารถรับรองตามข้อกำหนดหลัก หรือวิชาเลือกหลัก หรือข้อกำหนดทั่วไป หรือวิชาเลือกทั่วไปได้ ขึ้นอยู่กับหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การให้การรับรองของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ซึ่งร่วมกันตัดสินใจและกำหนดเป็นหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์ฯ โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคณะต่าง ๆ

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Credit Measurement / Evaluation)

ผู้เรียนที่ขอรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่ได้สะสมในลักษณะรายวิชา กลุ่มวิชา หรือหลักสูตรตามมาตรฐาน อาจใช้การวัดและประเมินผลตามหลักเกณฑ์การเทียบโอนความรู้ การให้หน่วยกิต จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าสู่การศึกษาในระบบ ตาม ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการเทียบโอนผลการเรียน ระดับปริญญา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2545 ให้มีการเทียบโอนการสอบมาตรฐาน (Credit from standard test: CS) การสอบที่ไม่ใช่การสอบมาตรฐาน (Credit from non-standard tests) หรือ Credit from exam : CE) การรับรู้ผลการเรียนรู้ หรือหน่วยกิตที่ได้จากการประเมิน

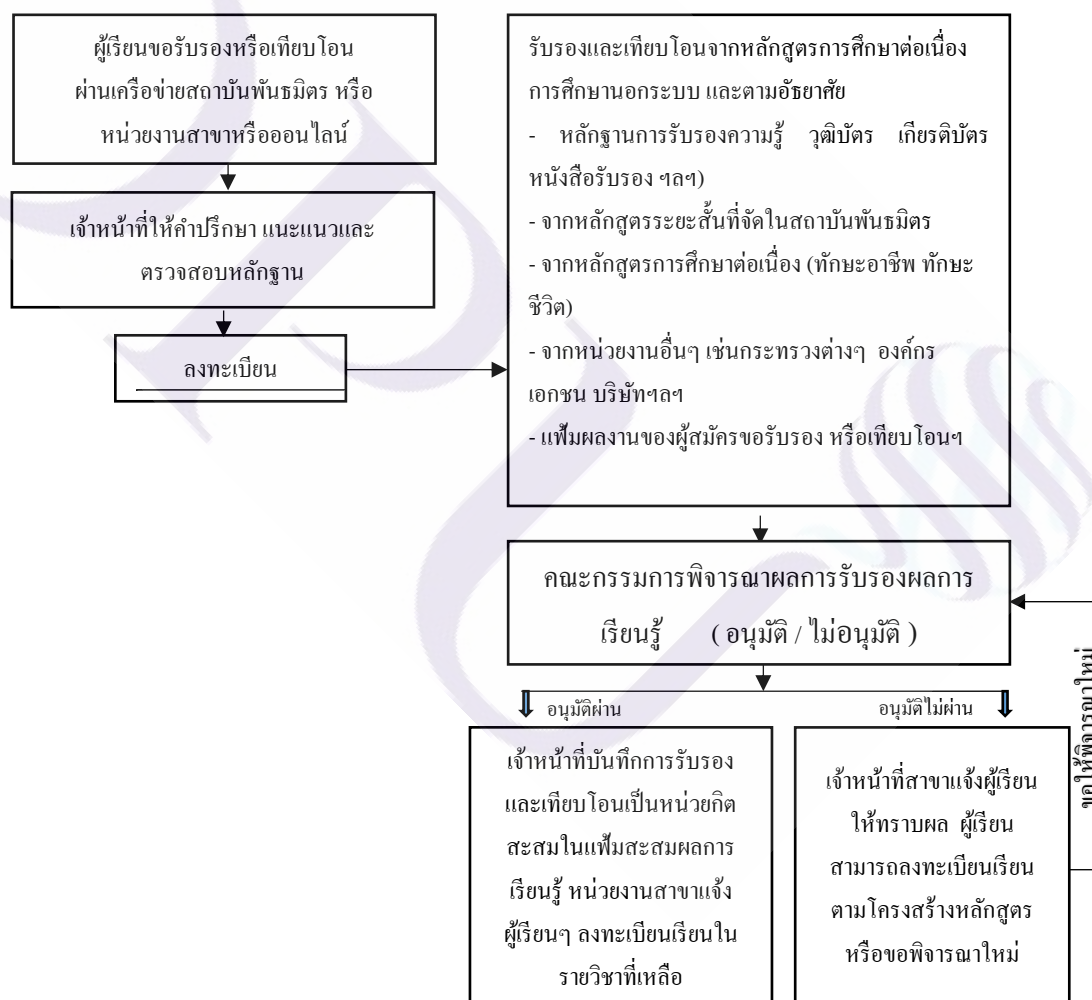
อบรมจากหน่วยงานอื่นๆที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษา (Credit from training : CT) หรือการประเมินจากหน่วยกิตที่ได้จากแฟ้มสะสมงาน (Credit from Portfolio : CP) โดยอาจมี

1. การประเมินก่อนการให้การรับรอง (Placement test) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ สอบถาม การทดสอบ ผลการศึกษาที่ผ่านมา หรืออื่นๆ

2. การวัดผลรายวิชา หรือรับรองผล ระหว่างเรียน ด้วยการทำรายงานการทำแบบฝึกหัด แฟ้มสะสมงาน การทดสอบย่อย หรือ การร่วมกิจกรรม

3. การวัดผลปลายภาคเรียน ด้วย แบบทดสอบ (Examination) เพื่อทำ Formative evaluation

การขอรับรองหรือเทียบโอนผลการเรียนรู้ อาจดำเนินการได้ดังแนวทางในภาพที่ 4.4 ต่อไปนี้

ภาพที่ 4.4 ขั้นตอนการพิจารณารับรองผลการเรียนรู้หรือเทียบโอนเป็นหน่วยกิต

7. การตรวจสอบเอกสารและการให้วุฒิการศึกษา (Credit Approval and Degree award)

ผู้เรียนสามารถขอรับการตรวจสอบและขอรับวุฒิการศึกษา เมื่อได้สะสมหน่วยกิตครบตามหลักเกณฑ์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

ระบบสนับสนุน

ระบบสนับสนุนเพื่อให้ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) สามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความเข้าใจ และแรงจูงใจในการสมัครลงทะเบียนในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนหลักดังนี้

- (1) การจัดสัมมนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป้าหมาย
- (2) การมีระบบเทคโนโลยี (ICT) และสารสนเทศที่ทันสมัยและเครือข่ายเชื่อมโยงกับเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร หน่วยปฏิบัติการ หน่วยงานการศึกษาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
- (3) การพัฒนาระบบการประเมินความรู้ ประสบการณ์ที่เป็นระบบ ยืดหยุ่น หลากหลาย มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ เช่น อาจมีการพัฒนาระบบทดสอบหน้าจอคอมพิวเตอร์ (E-Exam) เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมาย ที่สนใจการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแรงจูงใจในการร่วมสะสมผลการเรียนรู้ โดยการทดสอบความรู้ที่มีอยู่ในตนผ่านจอภาพคอมพิวเตอร์ เป็นลักษณะ Module เพื่อรับโอกาสในการพัฒนาวุฒิในระดับสูงขึ้น หรือในระดับปริญญาต่อไป โดยมีขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีระบบประกันคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานการศึกษา เปิดเผยโปร่งใส
- (4) การวิจัยและพัฒนาของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ และเกณฑ์การให้การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL) รวมทั้งเกณฑ์การประเมินและให้การรับรองเครือข่ายสถาบันพันธมิตร ที่จัดการเรียนรู้
- (5) สารสนเทศและเครือข่ายเชื่อมโยง (ICT and Networking) เป็นการออกแบบการทำงาน โดยใช้รหัสประจำตัวประชาชน 13 หลักในการเข้าถึงออนไลน์ระบบข้อมูลรายบุคคล ด้วยซอฟต์แวร์ที่ทำงานบน Web Based Architecture ซึ่งจะรองรับการทำงานและการพัฒนาเชื่อมต่อกับระบบสารสนเทศต่างๆด้วยมาตรฐานของ Web Application ได้อย่างไม่ยุ่งยาก ผู้ใช้จะสามารถใช้งานผ่านโปรแกรม Web browser ทั่วไปในการเข้าใช้ระบบบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต (LCSA) ระบบฐานข้อมูลคลังสะสมผลการเรียนรู้ (Thailand Credit bank System) และระบบการสะสมผลการเรียนรู้ไว้กับเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร ที่อยู่ในท้องที่ หรือหน่วยปฏิบัติการ โดยมีการออกแบบระบบความปลอดภัยของการเข้าถึงข้อมูล การนำเข้า การแก้ไขข้อมูลระดับ

Transactions หรือ Master Tables จะมีการเก็บใน audit trial file และมีระบบพิมพ์รายงานใน log ที่เก็บไว้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

(6) การประสานเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร เพื่อให้สถานศึกษา สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม ฯลฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจและสนใจร่วมสมัครเป็นเครือข่ายหรือเป็นสถาบันพันธมิตร ที่ให้การจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ตามหลักสูตร และให้การประเมินและให้การรับรองผลการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการที่มีระบบ โปร่งใส ยืดหยุ่นภายใต้มาตรฐานหลักเกณฑ์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ๆ ดังนี้

6.1) การประกาศต่อสาธารณชน เกี่ยวกับมาตรฐานการประเมินและวิธีการประเมินเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร เพื่อให้สถาบันที่จัดการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ได้เตรียมตัว โดยการประเมินจะถูกกำหนดโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการรับรองมาตรฐานและเกณฑ์การให้การรับรอง และคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญการประเมินและให้การรับรองเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร

6.2) การรับรองสถาบันที่จัดการเรียนรู้ที่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ นอกระบบเปรียบเทียบกับมาตรฐานของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย โดยประเมินจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่สถาบันที่จัดการเรียนรู้ คณะกรรมการจะตัดสินว่า โปรแกรมการศึกษาใดที่สามารถรับรองเป็นหน่วยกิต เทียบเท่ากับหน่วยกิตของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย

6.3) การประเมินจะประเมินที่โปรแกรมการศึกษาที่สถาบันจัด โดยเน้นที่เงื่อนไข การศึกษา หลักสูตร คุณภาพผู้สอน ส่วนการรับรองคุณวุฒิและผลการทดสอบ มีการกำหนดมาตรฐานของการรับรองคุณวุฒิและผลการทดสอบ จากนั้นจึงแปลงคุณวุฒิและผลการทดสอบเป็นหน่วยกิต โดยใช้วิธีการที่แตกต่างในการรับรองในแต่ละหน่วย เนื่องจากมีความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายในการรับรองผลการเรียนรู้ จากสถาบันการศึกษาและคุณวุฒิและผลการทดสอบ ในระยะแรก ให้กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการรับรองและบริหารจัดการการรับรองตามกฎหมาย เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ให้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ของแต่ละแห่ง และให้กระทรวงอื่นๆที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดมาตรฐาน และการให้การรับรองเป็นหน่วยกิตการศึกษา เช่น กระทรวงแรงงาน ให้มีอำนาจในการตัดสินใจเกณฑ์การทดสอบ สำหรับคุณวุฒิด้านอาชีพ เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานขับเคลื่อนระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) จากการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และจากการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ควรมีการกำหนดบทบาท และภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai - CBS) เครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร หน่วยงานสาขา ให้ชัดเจน มีการทำงานเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนทั่วไป และสถานประกอบการ ตลอดจนหน่วยงานการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

หน่วยงานที่รับผิดชอบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

อาจพิจารณาเป็น 2 ลักษณะคือ

(1) เป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย หรือ วิทยาลัย เป็นต้น อาจศึกษา ตัวอย่างระบบการทำงานของระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่ง นครเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Academic Credit Transfer and Accumulation Bank for Lifelong Education :SHCB) ในบทที่ 2 หน้า 67-72

(2) เป็นสถาบันกลาง โดยทำงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ อย่างใกล้ชิด (ภาคผนวก ข, น. 293) เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สามารถออกประกาศนียบัตร หรือวุฒิการศึกษาได้เองตามกฎหมายเฉพาะ อาจศึกษาตัวอย่าง ธนาคารหน่วยกิต ของสถาบันการศึกษาตลอดชีวิตแห่งชาติสาธารณรัฐเกาหลี (National Institute of Lifelong Education : NILE) ซึ่งแต่ละลักษณะมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันในบทที่ 2 หน้า 35-61

บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(1) สถานศึกษา สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันฝึกอบรม ทั้งรัฐและเอกชน ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย อาจมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

1.1) เป็นเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร โดยร่วมพัฒนามาตรฐานและเกณฑ์ที่เป็น การเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่มีโครงสร้างยึดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลา เรียนและการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของชุมชน และสังคม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสามารถรับรองเข้าเป็นผลการเรียนรู้ และสามารถเทียบโอนเป็นหน่วยกิตเข้าเพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบธนาคารสะสมผล การเรียนรู้ฯ ต่อไป

1.2) เป็นหน่วยปฏิบัติการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ ทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจ เปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account) ให้ผู้สมัครที่สนใจ และรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปให้ได้โอกาสสมัครสะสมผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(2) หน่วยงานการศึกษาต้นสังกัด อาจร่วมมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

2.1) ร่วมกำหนดเกณฑ์ แนวทางให้หน่วยงานเขตพื้นที่ ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ ทำหน้าที่เปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ให้ผู้สมัครที่สนใจ และรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้ดำเนินการสมัครและสะสมผลการเรียนรู้

2.2) ร่วมกำหนดแนวทาง และให้การสนับสนุนให้สถานศึกษาในกำกับร่วมเป็นเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตรกับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ โดยร่วมพัฒนามาตรฐานที่เป็นการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่มีโครงสร้างยึดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียนและการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของชุมชนและสังคม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสามารถรับรองเข้าเป็นผลการเรียนรู้ และเทียบโอนเป็นหน่วยทางการศึกษาเข้าเพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Portfolio) ต่อไป

แนวทางสู่การปฏิบัติ

แนวทางสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยแนวทางสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 3 ระยะ คือ (1) การริเริ่มและพัฒนาระบบ (2) ทดลองนำร่อง (3) เปิดบริการแก่ประชาชนอย่างเป็นทางการ ดังนี้

ระยะที่ 1 (Phase I) การริเริ่มและการพัฒนาระบบ (Initial Stage)

การเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถนำผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาทุกรูปแบบ มาขอรับการรับรอง สะสมในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) แล้วเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามความสนใจ ตามบริบท และความพร้อมของตนโดยไม่มีการจำกัดอายุผู้เรียน ไม่มีการหมดอายุของผลการเรียนรู้ที่สะสมไว้ และสามารถรับวุฒิการศึกษาตามต้องการเมื่อสะสมหน่วยทางการศึกษาได้ครบตามเกณฑ์แล้ว ก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถยกระดับคุณภาพของบุคลากร และแรงงานของชาติในภาพรวมบรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาและประเทศไทย 4.0 นั้น รัฐจำเป็นต้องเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนทุกส่วนที่

เกี่ยวข้อง ในระยะที่ 1 นี้จะประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 2 ส่วนคือ การริเริ่มและการพัฒนา
ระบบงาน ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายสนับสนุนจากรัฐ ผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน
โดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ ให้มีการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการ
เรียนรู้ ให้ดำเนินการในการศึกษาทุกระดับและทุกรูปแบบ กำหนดให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ
ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการนำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)
สู่การปฏิบัติ

2. จัดให้มีกลไกการขับเคลื่อนการนำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ
ผ่านคณะกรรมการระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย
รับผิดชอบหลักที่มีอิสระ(Autonomous) คล่องตัวและโปร่งใสในการบริหารจัดการดำเนินงานของ
ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย ทำหน้าที่กำหนด
นโยบาย และมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ เกณฑ์การให้การรับรองผลการ
เรียนรู้ของการศึกษาแต่ละระดับและแต่ละรูปแบบ นำเสนอและผลักดันเพื่อขออนุมัติแผนแม่บท
แห่งชาติ (Master Plan) สำหรับการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS)
เพื่อส่งเสริมสังคมการศึกษาดลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมถึง

- การกำหนดระเบียบ แนวทางและแนวปฏิบัติของการสะสมผลการเรียนรู้ด้วย
ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย เพื่อให้หน่วยงาน
การศึกษาทุกสังกัดทุกระดับสามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

- กำหนดแนวนโยบายให้หน่วยงานการศึกษาเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับและ
ร่วมมือในการแก้ไขระเบียบ แนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้
จากประสบการณ์ ทักษะ การงานอาชีพ สนับสนุนการสะสมผลการเรียนรู้ตามหลัก RVA และ RPL
เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- การระดมทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณการพัฒนาาระบบสารสนเทศ ระบบ
เทคโนโลยี การจัดอบรมบุคลากร เตรียมพัฒนาบุคลากรทางด้านการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อรองรับ
การพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS)

- ศึกษาพัฒนามาตรฐานและเกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้เดิมรายบุคคล
โดยอิงหลัก RVA และ RPL และการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน
ทั่วไป สถานประกอบการ อุตสาหกรรมของประเทศ และพัฒนาบุคลากรของชาติในภาพรวมต่อไป
ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย

- การจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ เกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยการศึกษาประเภทต่างๆ ติดตามประเมินผล ทบทวน พัฒนาและปรับปรุง ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ และตามหลัก RVA และ RPL และการศึกษาตลอดชีวิตโดยการจัดตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะต่างๆ เพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อ (catalog) มาตรฐานการเรียนรู้ เกณฑ์การรับรอง และให้มีระบบตรวจสอบ ติดตาม และประเมินมาตรฐานการเรียนรู้ เกณฑ์การรับรอง เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเกณฑ์การรับรองที่หลากหลาย ดังนี้

1) เกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยการศึกษาระดับปริญญาทางวิชาการ
2) เกณฑ์การรับรองสำหรับประกาศนียบัตรของการฝึกอบรมสายอาชีพ การเชื่อมโยงระหว่างประกาศนียบัตรและหลักสูตร และระดับปริญญา ซึ่งสามารถทดแทน รับรอง เป็นหน่วยกิตทางวิชาการ

3) เกณฑ์การรับรองสำหรับวุฒิการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4) เกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้สำหรับหน่วยกิต ของทักษะทางศิลปะ การดนตรี ไทย ภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมที่ควรเก็บรักษา หรือนันทนาการศาสตร์ศึกษา

5) เกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้สำหรับหน่วยกิตของการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย ร่วมพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ ที่เป็นการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียนและการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของชุมชนและสังคม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสามารถรับรองเป็นผลการเรียนรู้ เทียบโอนเข้าเพิ่มสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

6) เกณฑ์การประเมินและให้การรับรองเครือข่ายสถาบันพันธมิตร

3. การกำหนดแนวนโยบายการพัฒนาระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์เพื่อรองรับการดำเนินงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ทั้งระบบและการเชื่อมต่อระหว่างระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ ของ Thai - CBS กับระบบสารสนเทศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การเตรียมบุคลากร การสรรหา การฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai-CBS) จัดอบรมเพื่อเตรียมเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ครู อาจารย์ในเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการรับเข้า และกระบวนการทำงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ทั้งหมด

5. การส่งเสริม สนับสนุน และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบสะสมผลการเรียนรู้

(Thai - CBS) เพื่อให้ได้การเชื่อมต่อกับการให้การรับรองและสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคาร
สะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

6. การพัฒนาเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร ซึ่งเป็นสถานศึกษา สถาบันการศึกษา
สถานฝึกอบรม แหล่งเรียนรู้ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทุกรูปแบบการเรียนรู้ ที่สามารถรับการประเมิน
และรับรองให้เป็นผู้ให้บริการจัดการเรียนการสอน การรับรองผลการเรียนรู้ตามเกณฑ์ของระบบ
ธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) มีระบบประกันคุณภาพที่ดี และเป็นที่ยอมรับ

7. การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สู่กลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร
รวมถึงหน่วยงานการศึกษาอื่น ผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชนทั่วไป และสังคม ให้เข้าใจถึงประโยชน์
และคุณค่าของหลัก RVA และ RPL และการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผล
การเรียนรู้ และการดำเนินงานของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของ
ประเทศไทย (Thai - CBS) ตระหนักในประโยชน์ที่จะพึงได้รับทั้งโดยส่วนตัว ชุมชน สังคม และ
ประเทศชาติโดยรวม

8. ดำเนินการพัฒนากระบวนการธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิต
ประกอบด้วย การกำหนดรายละเอียดของความต้องการของระบบสารสนเทศและ
ระบบงาน การพัฒนาซอฟต์แวร์ การปรับเปลี่ยนหรือการจัดการและการกำหนดค่าตั้งต้นต่าง ๆ
การติดตั้งระบบฮาร์ดแวร์ การจัดทำเอกสารและสิ่งที่ต้องใช้สำหรับการฝึกอบรม การแก้ไข
โปรแกรม และการทดสอบซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ และจัดทำเอกสารการฝึกอบรม และประชาสัมพันธ์

ระยะที่ 2 (Phase II) การทดลองนำร่อง (Pilot Run Test)

เนื่องจากระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมการศึกษาทุก
ระดับและทุกรูปแบบ การบริหารจัดการให้เป็นไปตามโครงสร้างระบบงานของระบบธนาคาร
สะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) จึงควรมีแผนและดำเนินการทดลองนำร่องระยะเวลา 9 เดือน

1. จัดตั้งคณะกรรมการย่อยพิจารณาแผนการทดลองนำร่อง (pilot run) เลือก
กลุ่มเป้าหมาย จาก 5 ภาค 5 จังหวัด เช่น เชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา ขอนแก่นและ
สงขลา ให้บริการสะสมผลการเรียนรู้ตามโครงสร้างระบบงานของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้
ประเมินผลการดำเนินงาน ตรวจสอบ ติดตาม การทำงานในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงแก้ไข
ระบบให้บรรลุวัตถุประสงค์ สรุปผลเป็นรายงาน และจัดสัมมนานำเสนอผลการทดลองนำร่อง

2. จัดอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ เตรียมความพร้อมในการเปิดให้บริการแก่
ประชาชนทั่วไป ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ จัดสัมมนาผลการทดลองนำร่องอย่างกว้างขวางทั่วถึง

3. พัฒนาฐานข้อมูลมาตรฐานที่สัมพันธ์กับมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติเพิ่มเติม รวมทั้งพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ และเกณฑ์การรับรองลักษณะเฉพาะของการศึกษาตามอัธยาศัย

4. สรุป ทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานและระบบงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) การจัดองค์กร โครงสร้างหน่วยงาน สายงานรับผิดชอบต่างๆ เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร และหน่วยปฏิบัติ

ระยะที่ 3 (Phase III) เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ (Operation and Maintenance)

ขั้นตอนนี้เป็นการเปิดการดำเนินงานระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai - CBS) อย่างเป็นทางการ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไปที่สนใจสะสมผลการเรียนรู้ โดยมีการดำเนินงานตามโครงสร้างระบบงานที่ได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามผลการทดลองนำร่องแต่ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่เป็นระบบงานที่ส่งเสริมให้บุคคลนำผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) มาสะสมเพื่อนำมาประเมินผลและรับรองผลการเรียนรู้นั้น เทียบเข้าสู่วุฒิการศึกษาในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย การดำเนินงานของระบบการทำงานและการตรวจสอบผลงาน การบำรุงรักษาระบบงานและระบบสารสนเทศ การปรับปรุงงานที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องใกล้ชิดผ่านวิธีการวิเคราะห์ การทดลองและการปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมและจำเป็น

ข้อสรุปคือ ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System) เป็นระบบงาน (The work system) ที่จะส่งเสริมให้บุคคลนำผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) มาสะสมเพื่อนำมาประเมินผลและรับรองผลการเรียนรู้ สามารถเทียบเข้าสู่วุฒิการศึกษาในระดับต่างๆได้ โดยใช้หลัก “การรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต - RVA” และ “การรับรองผลการเรียนรู้เดิม - RPL” ในการให้คุณค่ากับสมรรถภาพที่เกิดจากนอกระบบการศึกษาของแต่ละบุคคล ตามเกณฑ์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่มีความยืดหยุ่น (flexible Standard) มีความหลากหลาย และมีเกณฑ์การให้ การรับรองผลการเรียนรู้เดิม ที่เป็น Placement test ตามสภาพจริง (Authentic) ของกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาสะสมในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ โดยไม่มีการจำกัดอายุของผู้เรียน และไม่มีกำหนดหมดอายุของการสะสมผลการเรียนรู้นั้น ไว้ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ซึ่งประกอบด้วยระบบงานย่อย 7 ระบบเริ่มตั้งแต่การสมัครของผู้ลงทะเบียน

การรับเข้า การขอรับการรับรองผลการเรียนรู้เดิม การเข้ารับการเรียนรู้ในสถาบันพันธมิตร การสะสมผลการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ จนผู้เรียนขอรับคุณวุฒิการศึกษาตาม เกณฑ์หรือตามความต้องการ ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีแนวทางสู่การปฏิบัติ เป็น 3 ระยะที่รัฐต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ อย่าง เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นระบบเดียวที่จะเป็นคลังสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของ ประเทศไทย

บทที่ 5

สรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นรายงานการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ของการวิจัยเรื่อง “ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ทั่วไปอยู่ที่การเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย และมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไทย ปัญหา และอุปสรรค 3) ออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย ดังสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 หลักการและแนวคิดที่สำคัญของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ที่เป็นหัวใจของการทำงาน ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai-CBS) ประกอบด้วย หลัก “การรับรองและการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation หรือ RVA)” และ หลัก “การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of prior learning หรือ RPL)” ซึ่งทำให้ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้เป็นระบบงานที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปสามารถสะสมผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ(Formal Education) จากการศึกษาในระบบ(Non-formal Education) จากการศึกษาตามอัธยาศัย (In-formal Education) รวมทั้งผลการเรียนรู้ กับความรู้ความสามารถ ทักษะจากประสบการณ์ในชีวิตและอาชีพการงาน รวมถึงคุณลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของบุคคล ซึ่งบุคคลได้เรียนรู้หรือได้รับมาในบริบทต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ได้ต่อเนื่องในชีวิตหรือการงาน สามารถเพิ่มโอกาสของชีวิต สร้างความเข้มแข็งในทางอาชีพการงาน และในการพัฒนาตนเอง สามารถนำมาเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน แบบ Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning Account ในรูปของหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิต

ทางการศึกษา สามารถสะสมได้แบบต่อเนื่อง ซึ่งผลของการสะสมจะไม่จำกัดด้วยเงื่อนไขเวลาในการเรียนรู้ และอาจนำไปสู่การได้สถานะทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตามระบบและตามมาตรฐานที่กำหนด หรืออาจเป็นการสะสมผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพก็ได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคลแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวมต่อไป โดย

- การรับรองและการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation – RVA) จะเป็นการให้คุณค่าเชิงการศึกษาของผลการเรียนรู้ กับความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะ เฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของบุคคล ซึ่งบุคคลได้เรียนรู้หรือได้รับมาในบริบทต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สามารถเพิ่ม โอกาสของชีวิต สร้างความเข้มแข็งในทางอาชีพและการทำงาน ในการพัฒนาตนเอง และเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

- การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of prior learning –RPL) จะหมายถึง การให้การรับรองความรู้เดิม การรับรองทักษะ สมรรถนะ ผลการเรียนรู้ ที่มาจาก ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ งานอาชีพ การฝึกอบรม และการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ของผู้ขอรับการรับรองที่สามารถนำมาวัดหรือประเมิน หรือสามารถเทียบโอนหน่วยการศึกษาหรือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับและประเภทต่าง ๆ ด้วยมาตรฐานในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการมาตรฐานที่เป็นระบบชัดเจน

5.1.2 แนวคิดพื้นฐานในการดำเนินงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) คือ การเป็นระบบที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนโดยทั่วไป ให้สามารถสะสมผลการเรียนรู้ของตน ด้วยการนำผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาจากทุกรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และจากการศึกษาตาม อรรถาศัย (Informal Education) ผลการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตและจากอาชีพการทำงาน เปิดโอกาสให้ผู้ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning Account) ไว้ในรูป หน่วยการเรียนรู้ หรือ หน่วยกิตทางการศึกษา มีบทบาทช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาบุคคล แรงงาน ทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต เริ่มจากการพัฒนาระบบการรับรอง การประเมิน การให้หน่วยกิตกับผลการเรียนรู้และประสบการณ์ สำหรับการเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาศัย ด้วยหลักการรับรองและการให้หน่วยกิต (Recognition Validation and accreditation - RVA) และ การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition for Prior Learning - RPL) จะเพิ่มโอกาสและแนวทางในการเสริมสร้างความสามารถของพลเมือง เพิ่มพูนทรัพยากรในคนให้แก่ ทรัพยากรบุคคลของชาติจำนวนมาก ที่มีความรู้และประสบการณ์อยู่นอกระบบการศึกษาตาม

แบบเดิม ๆ ให้การยอมรับการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทั้งจากในระบบ นอกกระบวน และการเรียนรู้ตาม อรรถศาสตร์ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการทำงาน จากการศึกษาฝึกอบรมในที่ทำงาน และในชีวิตการทำงาน การอาชีพ รวมทั้งจากการเรียนรู้ในแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Education หรือ Lifelong Learning)

5.1.3 จากการศึกษาถึงพัฒนาการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ปรากฏว่า ในต่างประเทศได้มีการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้อย่างก้าวหน้า สามารถใช้เป็นหลัก ในนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตแห่งชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทักษะ อาชีพการทำงาน การฝึกอบรมจาก การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ ใช้ช่วยในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ยกระดับ คุณภาพทรัพยากรและแรงงานของชาติได้อย่างกว้างขวาง ในประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้การ ประเมินผลการเรียนรู้เดิม (Prior Learning Assessment – PLA) ในการให้หน่วยกิตการศึกษา สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ที่เข้าเรียนด้วยวิธีการที่แตกต่างจากการรับเข้าเรียนด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม ทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ แรงงานและวิชาชีพ ในประเทศอังกฤษ เรียกว่า The Credit Accumulation and Transfer Scheme (CATS) เน้นการเพิ่ม โอกาสการศึกษาในระบบ อุดมศึกษาให้แก่ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป ในสหภาพยุโรป ใช้ระบบ (European Credit Transfer and Accumulation System – ECTS) เน้นความเรียบง่ายของการเทียบโอน และครอบคลุมการเชื่อม ระบบการศึกษาได้ทั้งระดับชาติและระดับสากล ทำให้การเคลื่อนย้ายทรัพยากรบุคคลและแรงงาน ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มสมาชิกของสหภาพยุโรปประสบความสำเร็จ ประเทศนิวซีแลนด์และ ประเทศออสเตรเลีย ใช้ Recognition of Prior Learning (RPL) เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework) ที่ชัดเจน มีกรอบสมรรถนะกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นกรอบให้เทียบเคียงได้ มีการยอมรับการประเมินสมรรถนะ อันเกิดจากการทำงาน เข้าเป็นส่วน หนึ่งของ การรับรองผลการเรียนรู้เดิม

ในประเทศกลุ่มเอเชีย ปรากฏว่า ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต Academic Credit Bank System -ACBS เป็นนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษา เป็นส่วนสำคัญที่ ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทั่วไป ที่อยู่นอกกระบวนการศึกษาปกติ ช่วยให้ผู้สามารถเข้าถึงโอกาสการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยใช้ ผลการเรียนรู้จากการเรียนรู้นอก ระบบ และการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ได้ ตั้งแต่วัยเด็กถึงสูงวัย โดยบูรณาการกับระบบ Lifelong Learning System ซึ่งสามารถเชื่อมข้อมูลประวัติและผลงานการเรียนรู้ทั้งหมด ด้วยรหัสบัญชีเดียว ส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำงานตลอดชีวิต ทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษา โดยเชื่อมโยงกับกรอบ คุณวุฒิแห่งชาติ (Korean Qualification Framework –NQF) และคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational

Qualification System-VQS) ได้ว่าเป็นระบบที่ชัดเจน โดยมีองค์กรกลางที่เป็นอิสระชื่อ National Institute of Lifelong Learning หรือ NILE เป็นแกนหลักขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศ ประเทศไต้หวัน ใช้วิธีปฏิบัติในการรับรองผลการศึกษานอกระบบ มีการออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตและใช้เป็นฐานทางกฎหมายในการรับรองผลการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของการศึกษาผู้ใหญ่ ประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษาเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้นในการขอรับการรับรองและศึกษาต่อเนื่องเมื่อมีการเชื่อมระบบเข้ากับการให้วุฒิการศึกษาในระดับปริญญา (บทที่ 2 หน้า 63) ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนคือ คณะกรรมการการศึกษาเทศบาลแห่งนครเซี่ยงไฮ้ ได้พัฒนาระบบธนาคารการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตทางการศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ ที่เรียวย่อว่า “SHCB” ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นแบบต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพการทำงาน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและทันต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการรับรองผลการเรียนรู้อะหว่างการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกันได้ ทั้งการศึกษาจากในระบบและนอกระบบ ประชาชนสามารถสมัครขอเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ได้ ทั้งโดยผ่านเว็บไซต์ หรือโดยผ่านหน่วยงานสาขาของ SHCB โดยใช้หมายเลขบัตรประชาชน ด้วยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียน ที่เป็นประชาชนทั่วไปได้สะสมผลการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวม

5.1.4 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 เน้นให้มีการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มาตรา 15 ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบหรือในสถานศึกษาเดียวกันได้ รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย จากการศึกษาอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานอาชีพ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา เน้นให้ความสำคัญที่ “คน” เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยเฉพาะฉบับที่ 10 ได้ระบุให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ แต่จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มี การสะสมหน่วยกิตการเรียนรู้อะหว่างระบบเป็นสำคัญ โดยระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการดำเนินการเทียบโอน ของทุกสังกัด ทุกระดับ ดำเนินการด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ และประสบการณ์ ผู้การปฏิบัติ โดย

1) ประกาศเรื่องการเทียบโอนผลการเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. 2546 และการเทียบวุฒิการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ พ.ศ. 2549 สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

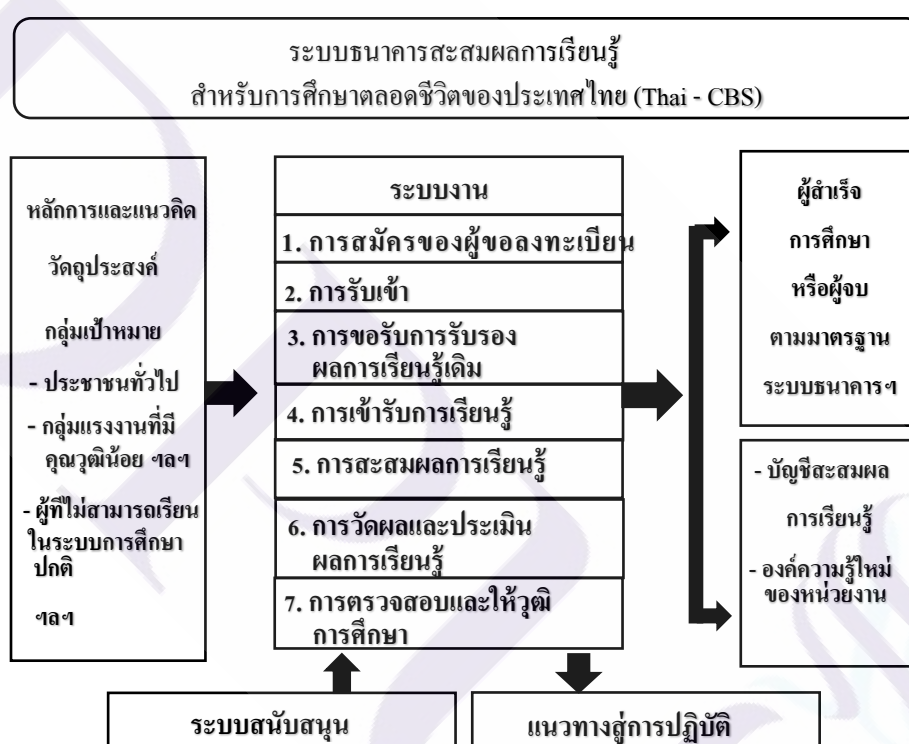
2) ประกาศเรื่องแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และการประเมินเทียบระดับการศึกษา พ.ศ. 2559 สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3) ประกาศเรื่องแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนรู้ พ.ศ. 2557 สำหรับอาชีวศึกษา

4) ประกาศทบวงเรื่องหลักเกณฑ์การเทียบ โอนผลการเรียนระดับปริญญา เข้าสู่การศึกษาในระบบ พ.ศ. 2545 สำหรับอุดมศึกษา

สรุปได้ว่า ยังไม่มีระเบียบ แนวทาง หรือแนวปฏิบัติในการสะสมผลการเรียน ผลการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ การสะสมผลการเรียนรู้ที่พบว่ามีในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ก็เป็นไปตามการริเริ่มและตามอำนาจของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ในลักษณะเฉพาะสำหรับนักศึกษาของตนเท่านั้น ไม่พบระเบียบ แนวทางในการสะสมผลการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนหรือเพื่อประชาชนทั่วไป แรงงานที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาน้อยหรือที่สอดคล้องกับคุณวุฒิวิชาชีพเป็นหลัก เพื่อพัฒนาสู่การศึกษาตลอดชีวิตตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะฉบับที่ 10 ที่ได้ระบุให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (CREDIT BANK) มีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สนใจทั่วไปในระบบ THAI MOOC แต่ยังไม่สามารถเทียบโอนหรือสะสมผลการเรียนรู้ได้และยังไม่หลากหลาย ปัจจุบันคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิตของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำลังปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา เพื่อขออนุมัติประกาศใช้เป็นแนวทางหลักสำหรับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป ในศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แม้มีแนวทางการเทียบโอนที่หลากหลายกว่าเมื่อเทียบกับหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ แต่เป็นระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับการเทียบโอนฯตามหลักสูตร สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ยังไม่มีระบบรองรับสำหรับประชาชนทั่วไปที่กว้างขวาง และยังไม่มีการปฏิบัติกลางตามหลัก “การรับรองผลการเรียนรู้ และการให้หน่วยกิต” และ “หลักการรับรองผลการเรียนรู้เดิม” หรือการสะสมผลการเรียนรู้ในรูปแบบของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้แต่อย่างใด มีการประกาศใช้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติฉบับปรับปรุง

5) ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System for Lifelong learning) มีสาระในรายละเอียดในหลายส่วนประกอบ ในรายงานส่วนนี้ จะเสนอเป็นแผนภาพที่แสดงถึงส่วนสำคัญๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะแสดงถึง สาระสำคัญของหลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ ระบบงานย่อยของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ระบบสนับสนุนและแนวคิดพัฒนาสู่การปฏิบัติ ดังแผนภาพต่อไปนี้ (ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ช, น. 293)

ภาพที่ 4.12 ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดตลอดชีวิตของประเทศไทย

5.2 การอภิปรายผล

โดยที่การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อเสนอระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System) เรียกย่อว่า Thai - CBSประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล คือ

5.2.1 พัฒนาการของหลักการและแนวคิดเรื่องของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ กับความพยายามที่ทำให้เกิดเป็นรูปธรรมในประเทศไทย

จากผลการศึกษาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบว่า ในต่างประเทศมีการพัฒนาระบบการสะสมผลการเรียนรู้ มีการรับรองผลและการให้หน่วยกิต (RVA) และการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) อย่างก้าวหน้า และเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ หรือกรอบคุณวุฒิวิชาชีพอย่างอย่างเป็นระบบ ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้รายบุคคลได้เป็นอย่างดี และประชากรวัยแรงงาน ได้รับการพัฒนา ยกระดับคุณภาพของคนในประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ kee Youngwha & Zhang Rui (2006) เรื่อง “ระบบธนาคารหน่วยกิต:คุณภาพการศึกษาในสิบปีที่ได้รับการบันทึกไว้” ที่ได้กล่าวไว้ว่าระบบธนาคารหน่วยกิตได้ทำให้อัตราการสมัครเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมาก และเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป ที่ต้องการเรียนในระดับอุดมศึกษาได้บรรลุถึงความฝัน ก่อให้เกิดโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกันและสร้างรากฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับประเทศไทยแม้มีกฎหมาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และงานวิจัยสนับสนุนในเรื่องระบบนี้ คือมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 เน้นการจัดการศึกษาที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และยึดหลักการศึกษาดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน มาตรา 15 มีการกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบและให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ หรือในสถานศึกษาเดียวกันได้ รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย จากการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานอาชีพ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ได้ระบุให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ในการเปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ และในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 14(4) ได้บัญญัติให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ “สำนักงาน กศน.” มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยในยุทธศาสตร์ที่ 2 ของสำนักงาน กศน. (2559, น. 4) ได้กำหนดภาระด้านลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส และยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดย “การพัฒนาระบบการสะสมและเทียบโอนผลการเรียน ระบบการประกันคุณภาพและการประเมินเทียบระดับการศึกษา”

แต่ปัจจุบันก็ยังไม่มีการเทียบ แนวทางและการดำเนินการของระบบการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) ที่เป็นระบบชัดเจนเพื่อประชาชนทั่วไป แรงงานที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาน้อยๆ และยังไม่มีความก้าวหน้ากลางรองรับ

(พิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ, 2558, น. 154) มีเพียงกลไกการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ที่เป็นระเบียบ แนวทาง แนวปฏิบัติจากหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลางของแต่ละสังกัด แต่ในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นในระดับสถานศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้และประสบการณ์ในแต่ละระดับ/ประเภทการศึกษา ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่สมบูรณ์ และเกิดประโยชน์น้อยแก่ประชาชนทั่วไป กลุ่มแรงงานที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาน้อยๆ จำเป็นต้องมีระบบที่สมบูรณ์

ประเด็นที่น่าสังเกตว่าทำไมระบบธนาคารสะสมผลการเรียน (Credit Bank System) ไม่เกิดเป็นรูปธรรมในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) เนื่องจากยังไม่มีนโยบาย ระเบียบ แนวปฏิบัติในเรื่องการสะสมผลการเรียนจากต้นสังกัดส่วนกลางที่ชัดเจนและไม่มี การสนับสนุนให้สถานศึกษามีการดำเนินการอย่างจริงจัง 2) การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ เป็นแบบต่างคนต่างทำ ไม่มีการทำงานเชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบ 3) ควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน มีการฝึกอบรมเพิ่มเติมในการเทียบโอนระหว่างต่างสังกัด เช่น จากอาชีวศึกษา (ปวช.) หรือหลักสูตรนานาชาติ เข้าสู่การศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) ต้องการให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้นและมีการฝึกอบรมสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในการเทียบโอนประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีอยู่เข้าสู่การศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบได้เพื่อผู้เรียนมีแรงจูงใจกลับเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 5) ข้อกำหนดของระบบ Admission ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถสนับสนุนให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เทียบโอนผลการเรียนได้ เพราะข้อจำกัดของระบบรายงานผลไปยังต้นสังกัด และการส่งข้อมูล admission ให้สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และ 6) บุคลากรในฝ่ายวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการเทียบโอนผลการเรียนที่เกิดจากความรู้และประสบการณ์ 7) มีความต้องการในระดับอาชีวศึกษาและการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้พัฒนาระบบการรับรองผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์ ที่อิงอาชีพและวิชาชีพ มากกว่าอิงหลักสูตรวิชาการ สำหรับประชาชนทั่วไป แรงงานที่มีคุณวุฒิน้อยๆ ซึ่งทำให้ผู้ขอเทียบโอนประสบการณ์ ยังต้องเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมจำนวนมาก ไม่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของบุคคล และให้สามารถเก็บสะสมไว้ในลักษณะธนาคารสะสมผลการเรียนที่ไม่จำกัดอายุการเรียนและการสะสมผลการเรียนของรายบุคคล และ 8) สถานประกอบการยังขาดความเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่สามารถจบการศึกษาในระยะเวลาสั้นที่เกิดจากการเทียบโอนประสบการณ์เข้าสู่การเรียนในระบบ และมีข้อกำหนดในระเบียบหลักสูตรอาชีวศึกษาในเรื่องระยะเวลาที่ต้องเรียนให้ครบตามระดับปวช.หรือ ปวส. 9) ต้องการให้มีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป โดยให้สถานศึกษา

ในท้องถิ่นดำเนินการจัดสอบเองได้ในระดับอำเภอสำหรับระบบที่มีสถานีสอบเพื่อการเทียบโอนผลเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์รายบุคคลโดยใช้ระบบการสอบหน้าจอของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ดังนั้นหากรัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทยอย่างจริงจัง ให้เป็นวาระแห่งชาติและกำหนดกฎหมาย นโยบายและแผนสนับสนุน ให้มีการตั้งหน่วยงานกลาง สนับสนุนให้หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมมือกัน เพื่อนำสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (พิณสุดา สิริรังศรี และคณะ., 2558) ซึ่งหากมีการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้สำเร็จได้ สามารถพัฒนาความเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง - NQF Thailand ปัจจุบันยังขาดการทำงานที่เชื่อมโยงกันกับคุณวุฒิวิชาชีพ มาตรฐานอาชีพ และอาชีพที่มีการรับรองโดยสภาวิชาชีพหรือโดยองค์กรเอกชนได้ น่าจะสามารถเทียบโอนประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้ ทักษะของผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน แล้วสามารถเทียบเป็นหน่วยกิตและเก็บสะสมไว้ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น จูงใจให้มีความต้องการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถยกระดับกำลังคนของประเทศ และจะตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ในการพัฒนาแรงงานระดับสูงด้านต่างๆ รวมทั้งด้านเทคโนโลยี ดิจิทัลได้เป็นอย่างดี

ซึ่งสามารถศึกษาและประยุกต์ใช้ประสบการณ์ความสำเร็จจากพัฒนาการของต่างประเทศในการใช้การรับรองและการให้หน่วยกิต (RVA) และการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) ที่มีชื่อเรียกหลากหลายแต่อยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกันของการยอมรับ ทักษะและความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการ จากประสบการณ์ การทำงาน หรือการฝึกอบรม และมีการเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQFs) และกรอบคุณวุฒิวิชาชีพอย่างก้าวหน้าและประสบความสำเร็จอย่างมากโดยแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการศึกษาดลอดชีวิตของประชาชน เน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและการพัฒนาตนของบุคคล ตามบริบทของประเทศของตน กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ สาธารณรัฐเกาหลี มีการใช้ระบบการรับรองผลการเรียนรู้เดิม สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกลับสู่โรงเรียนหรืออาชีพการทำงานอย่างประสบความสำเร็จ ทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ ไม่เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งวุฒิการศึกษา แต่เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ แรงงานและวิชาชีพ ของผู้เรียน มีองค์กรที่เป็นอิสระ นำการเคลื่อนไหวระดับชาติ ประสานงานใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน หรือผู้ที่ส่วนได้เสีย ทำหน้าที่รับรององค์กรที่ให้การรับรองหรือให้หน่วยกิตทุกประเภท ไม่มีข้อจำกัดด้านอายุของผู้ต้องการเข้ารับการประเมิน รัฐส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้บริการการสะสมผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ารับบริการอย่างกว้างขวาง

โดยเฉพาะประเทศออสเตรเลียมีกรอบสมรรถนะจากชุดฝึกที่จัดทำโดยกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ (Industry Training Councils) โดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนจัดทำชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ที่แสดงถึงกระบวนการ วิธีการ และสร้างความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่อง 1) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Australian Qualification Framework) 2) ชุดฝึก (Training Package) 3) ชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning Kit) และ 4) กระบวนการรับรองผลการเรียนรู้เดิม มีการส่งเสริมและอนุญาตให้หน่วยงานเอกชนเข้ารับการจดทะเบียนเป็นผู้ประเมิน ในบางรัฐให้บริการการรับรองผลการเรียนรู้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือมีการคืนเงินจากค่าหน่วยกิตในวิชาที่สอบผ่านการประเมินจากระบบ RPL รัฐให้การสนับสนุนการรับรองทักษะทางวิชาชีพ โดยเฉพาะแรงงานที่ขาดแคลน และการรับรองผลการเรียนรู้ในอาชีวศึกษา เปิดโอกาสให้แรงงานฝีมือที่มีทักษะจากการทำงาน แต่ไม่มีคุณวุฒิตามมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ ขอเข้ารับการประเมินเพื่อรับวุฒิปัตร์ โดยนายจ้างที่ได้รับการรับรองสามารถให้เจ้าหน้าที่ประเมินทักษะพนักงานขณะกำลังปฏิบัติหน้าที่ เพื่อออกวุฒิปัตร์ตามความเหมาะสม ผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการรับรองผลการเรียนรู้ (RPL) ได้แก่ ผู้ขอรับการประเมิน รัฐ และนายจ้าง เห็นประโยชน์จากการประเมินความรู้เดิม ผู้ขอรับการประเมินได้รับความสะดวกในการให้บริการ รัฐประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาภาคปกติ นายจ้างได้แรงงานฝีมือที่รับรองคุณสมบัติแล้ว จึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกส่วนและนำการรับรองผลการเรียนรู้ (RPL) ไปใช้อย่างแพร่หลาย โดยแต่ละภูมิภาคจะมีการรับรองผลการเรียนรู้เดิมที่แตกต่างกัน รัฐทางใต้ มีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวที่ดำเนินการและควบคุมให้การรับรองผลการเรียนรู้เดิม รัฐวิกตอเรีย ได้มอบหมายให้ผู้ให้บริการจดทะเบียนสามารถดำเนินการประเมินและรับรองผลการเรียนรู้เดิมได้เลย

สาธารณรัฐเกาหลีและสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ใช้ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Credit Bank System) เป็นนวัตกรรมในการจัดการการศึกษาของชาติ โดยยึดหลักการรับรองผลการเรียนรู้ (RVA) สำหรับการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีการบูรณาการระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของตนเข้ากับระบบ Lifelong Learning Account System – LLAS เชื่อมข้อมูลประวัติและผลงานการเรียนรู้ทั้งหมด ด้วยรหัสบัญชีเดียว ส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำงานตลอดชีวิตทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษา และรองรับความต้องการในการเรียนรู้ต่อเนื่องของประชาชนผู้สูงวัยที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากเด็กถึงผู้สูงวัยอย่างเป็นรูปธรรมและประสบความสำเร็จ

ดังนั้นการพัฒนากระบวนการสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) พร้อมการบริหารจัดการตามแนวทางพัฒนาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เป็นระบบงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน โดยทั่วไปได้มีการสะสมผลการเรียนรู้ ด้วยการนำผลการเรียนรู้จากการศึกษาจากทุกรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) จากการศึกษาในระบบ (Non-formal Education) และจากการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ผลการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตและจากอาชีพการงาน โดยมีระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning account) ไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษา ซึ่งสามารถสะสมได้แบบต่อเนื่อง และผลของการสะสมอาจนำไปสู่การได้สถานะทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษาตามระบบและมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ โดยมีระบบให้การรับรองผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่ได้สะสมมาจากภาระหน้าที่ จากการพัฒนาทักษะอาชีพ ที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ จะทำให้ระบบการเทียบโอนผลการเรียน ผลการเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์ ที่เป็นผลจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้สมบูรณ์ชัดเจน ทั้งมีระบบการรับรองผลการเรียนรู้ จากความรู้ ประสบการณ์ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่ได้สะสมมาจากภาระหน้าที่ จากการพัฒนาทักษะอาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคลแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แรงงานที่ไม่มีคุณวุฒิ หรือคุณวุฒิน้อย ของชาติโดยรวมตามเจตนารมณ์ของประเทศไทย 4.0 ต่อไป

5.2.2 การสร้างความรู้และความเข้าใจหลักที่สำคัญที่เป็นหัวใจของการทำงานของระบบวิชาการสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) คือหลัก “การรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation - RVA)” และ การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL)” คือการรับรองและให้คุณค่าผลของการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษา ที่ UNESCO และนานาชาติได้ให้ความสำคัญ จนมีการวิเคราะห์นโยบายและระเบียบวิธีการปฏิบัติระดับชาติของประเทศสมาชิก และออกเป็นแนวทาง เรียกว่า Unesco Guidelines for the Recognition, Validation and Accreditation of the Outcomes of Non-formal and Informal Learning (UNESCO, 2012, p.4) ซึ่งอิงอยู่บนหลักการการศึกษาตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้นำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่เกิดจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มาขอการรับรองเป็นหน่วยกิตทางการศึกษา สะสมและเทียบโอนจนสำเร็จผลตามความต้องการ ตามความสนใจ หรือตามคุณวุฒิที่ต้องการ ซึ่งการให้คุณค่าและกระบวนการรับรองผลการเรียนรู้ ทำให้ลดความไม่เสมอภาค เป็นการกระตุ้นบุคคลให้เรียนรู้ได้

แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต สร้างความเข้มแข็งในโอกาสทางอาชีพการงาน และสามารถพัฒนาเป็นแรงงานคุณภาพของชาติในภาพรวมต่อไป

ประเด็นสำคัญคือ การรับรองทำให้ลดความไม่เสมอภาค ให้การจูงใจผู้เรียนที่มีประสบการณ์ ให้การรับรองในสิ่งที่บุคคลได้เรียนรู้ หรือมีอยู่แล้ว เพิ่มการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ใหม่ๆ และการรับรองทักษะความชำนาญที่มีอยู่แล้วในหน้าที่การงาน ทั้งในแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และที่เชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการนำไปสู่การรับรองผลการเรียนรู้สู่การเทียบวุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตร หรือการออกใบรับรองด้วยวิธีการที่มีมาตรฐาน หรือที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQFs) และกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ หรือมาตรฐานวิชาชีพต่างๆ ที่มีการดำเนินการอย่างโปร่งใสและมีคุณภาพ ทำให้เกิดการบูรณาการในการรับรองผลการเรียนรู้ได้จากทุกระบบการศึกษาเข้าด้วยกันได้ สนับสนุนการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตได้ค่อนข้างกว้างขวาง หลัก RVA จึงถูกใช้ในการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Madhu Singh (2015) เรื่องมุมมองสากลในการรับรองการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่กล่าวว่านานาชาติได้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการรับรองและการให้หน่วยกิต (RVA) ผลการเรียนรู้จากนอกระบบและตามอัธยาศัยมากกว่าผลการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ และ RVA ได้ถูกใช้ในบริบทที่แตกต่างกันสำหรับผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการ นักวิจัยและทุกคนที่สนใจในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการรับรองผลการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้แข็งแกร่งขึ้น

ในประเทศฟินแลนด์ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสก็อตแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ใช้ RVA เป็นเส้นทางสู่การได้วุฒิการศึกษา โดยใช้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework – NQFs) เป็นหลักในการอ้างอิงทั่วไปและเป็นระบบคุณภาพอนุญาตให้มีการรับรองคุณวุฒิที่เทียบเท่าคุณวุฒิที่ได้จากการเรียนรู้ในระบบผ่าน RVA และมีการประเมินหลักสูตรแบบเป็นทางการ มีการใช้การประกันคุณภาพเป็นหลักของกรอบคุณวุฒิ เปิดโอกาสรับวิธีการประเมินใหม่ๆ ซึ่งเดิมใช้การประเมินในระบบอย่างเป็นทางการด้านเดียวมาโดยตลอด และให้คำนิยามของคำว่า “ทักษะของผลการเรียนรู้” ในระดับโปรแกรมในอาชีพที่แตกต่างกันหรือสายอาชีพที่เป็น professional ที่สามารถรับการรับรองประสบการณ์การเรียนรู้ในแบบที่ไม่มีโครงสร้าง และสามารถดึงความรู้ ทักษะ และความเข้าใจที่สามารถถ่ายโอนได้ (transferrable) มาเทียบกับการเรียนรู้ที่ได้รับจากในระบบ

ในประเทศไทย จากผลการวิจัยพบว่า มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์ ในวิทยาลัยสารพัดช่าง และการศึกษาจากระบบและการศึกษาคตามอัธยาศัย (กศน.) ตามระเบียบ แนวทางและนโยบายการเทียบโอนฯ จากต้นสังกัดส่วนกลาง การรับรองผลการเรียนรู้ เฉพาะอาชีพ ยังมีจำกัด การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ยังอิงตามสาระหลักสูตรรายวิชา ไม่ได้อิงตามอาชีพ ทักษะ ประสบการณ์ ทำให้องค์ความรู้หรือผลการเรียนรู้ของบุคคล ที่ได้รับการยอมรับหรือรับรองเป็นหน่วยการเรียนรู้ยังมีจำนวนน้อย และไม่แพร่หลาย มีผู้เรียนหรือประชาชนจำนวนน้อยมากที่สามารถผ่านการเทียบโอนประสบการณ์ได้ เนื่องจากแนวทางปฏิบัติยึดที่หลักสูตรที่เป็นวิชาการมากกว่าหลักสูตรอาชีพ ซึ่งผู้ขอเทียบโอน หรือประชาชนทั่วไป ที่มีประสบการณ์เฉพาะอาชีพ ต้องเข้าเรียนตามหลักสูตรในจำนวนชั่วโมงมาก ทำให้ไม่สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของผู้ขอเทียบโอนเข้าสู่การเรียนได้ จึงมีผู้ขอเทียบโอนประสบการณ์ อาชีพน้อย สถานประกอบการยังขาดความเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่สามารถจบการศึกษาในระยะเวลาสั้นที่เกิดจากการเทียบโอนประสบการณ์เข้าสู่การเรียนในระบบ และมีข้อกำหนดในระเบียบหลักสูตรอาชีวศึกษา ให้ ปวช. ต้องเรียน 3 ปี และ ปวส. 2 ปี ในการศึกษาจากระบบและการศึกษาคตามอัธยาศัย ยังเป็นการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้ และประสบการณ์ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบสายสามัญสำหรับประชาชนทั่วไป กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และโปรแกรมการเทียบระดับการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งยังไม่กว้างขวาง เนื่องจากระเบียบและแนวทางการการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ยังเป็นหลักสูตรวิชาการมากกว่าหลักสูตรอาชีพ ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ขอเทียบโอน ความรู้และประสบการณ์ มีทักษะที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจงในอาชีพหนึ่งๆ ไม่สามารถเทียบโอนประสบการณ์อาชีพ เป็นหน่วยกิตการศึกษา ที่อยู่บนหลักสูตรรายวิชาและมีสาระความรู้ที่กว้าง ไม่เหมาะสมกับบริบทและวิถีชีวิตของผู้ขอเทียบโอน การรับรองผลการเรียนรู้เฉพาะอาชีพ ยังมีจำกัด ไม่ชัดเจน ผู้ขอเทียบโอนจึงต้องลงทะเบียนเรียนจำนวนชั่วโมงมาก ซึ่งไม่ตอบสนองหลักการของการศึกษานอกระบบและการศึกษาคตามอัธยาศัย ที่เป็นการช่วยให้โอกาสหรือเตรียมคนที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาในโรงเรียนได้ หรือที่ต้องออกจากคันเข้าสู่การงานอาชีพ แต่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์หรือผลการเรียนรู้ในตนเองอยู่แล้ว ให้ได้รับการยอมรับหรือรับรองเป็นหน่วยการเรียนรู้ มีจำนวนน้อย และไม่แพร่หลาย

จึงมีความต้องการให้กลุ่มแรงงาน ประชาชนทั่วไป ได้รับโอกาสและเห็นประโยชน์ของการรับรองผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่มีอยู่ในตน เพื่อมีแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพ คุณภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงควรพัฒนาระบบการรับรองผลการเรียนรู้จากความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรม นอกระบบรวมทั้งในระบบการศึกษา ที่มีความยืดหยุ่นและ

สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ รวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร และสถานประกอบการ ในการร่วมพัฒนา สร้างมาตรฐานการรับรองและเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ในรายบุคคลในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มิประสบการณื อาชีพ ให้ได้รับการรับรองที่เหมาะสม ให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งขึ้น รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการออกระเบียบ นโยบาย แนวปฏิบัติในการรับรองและการให้หน่วยกิต (RVA) และการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) และการสะสมผลการเรียนรู้ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐและเอกชนสร้างความรู้และความเข้าใจหลักที่สำคัญที่เป็นหัวใจในการทำงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้

5.2.3 ประเทศไทยยังไม่มีระเบียบ แนวทางสำหรับการสะสมผลการเรียนรู้ การรับรองผลการเรียนรู้เดิมในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ในการศึกษาทุกระดับและทุกรูปแบบ พบเพียงระเบียบ แนวทางการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ที่กำหนดโดยหน่วยงานการศึกษา ส่วนกลางต้นสังกัดแต่ละแห่ง ที่เชื่อมโยงผลการเรียนระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งผลการเรียนรู้จากการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาต่อเนื่อง ในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในสถานศึกษาได้

จากผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ของรัฐ โดยเฉพาะสถานศึกษาที่มีการแข่งขันการรับเข้าสูง ไม่อนุญาตให้มีการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่สถานศึกษาของตน ผู้เรียนที่สอบเข้าศึกษาได้จะต้องเรียนตามโครงสร้างหลักสูตรทั้งหมด สถานศึกษาอื่นๆของรัฐ สถานศึกษาเอกชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร มีความยืดหยุ่นในการเทียบโอนผลการเรียนได้มากกว่า แม้จะไม่มี การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก็ตาม แต่เห็นถึงโอกาสที่เปิดให้ผู้เรียนและประชาชนทั่วไปได้เทียบโอนผลการเรียนรู้ที่มีในตนเองเข้าสู่การศึกษา ในระดับสูงขึ้นได้มากขึ้น หากมีแนวทางและแนวนโยบายชัดเจนในการสะสมผลการเรียนรู้ จากหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลาง สามารถพัฒนาสู่ความร่วมมือในการดำเนินการเป็นเครือข่าย สถาบันพันธมิตรหรือหน่วยปฏิบัติของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ฯ (Thai - CBS) ได้ ปัจจุบันมีเพียงสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ได้มีคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิตของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) ซึ่งยังกำลังปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประเมินคุณภาพในรูปแบบระบบธนาคารหน่วยกิตระดับ อุดมศึกษา สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา ส่วนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริม

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นร่างพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต จึงมีความพร้อมในการพัฒนาสู่การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตให้กว้างขวางได้ หากมีแนวทางและแนวนโยบายชัดเจน มีการสนับสนุนจากรัฐเป็นรูปธรรมในการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะธนาคารสะสมผลการเรียนรู้จากหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลาง มีหน่วยงานรับผิดชอบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้โดยตรงน่าจะสามารพัฒนาสู่ความร่วมมือในการดำเนินการเป็นเครือข่าย เป็นสถาบันพันธมิตรหรือหน่วยปฏิบัติของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ฯ (Thai - CBS) ได้ในอนาคตเป็นอย่างดี

โดยสรุปสาระสำคัญที่พบ คือ ประเทศไทยมีแนวคิดเรื่องการสะสมผลการเรียนรู้ และได้มีการจัดให้มีการสะสมผลการเรียนในบางระดับ บางสังกัดการศึกษา แต่ยังเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีระบบชัดเจน ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง จึงยังไม่ประสบความสำเร็จตามหลักการ แนวคิดระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าตลอดชีวิตของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืนได้ และก่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพของคน และแรงงานของชาติโดยรวมได้ และนำสู่เป้าประสงค์ของประเทศไทย 4.0 จึงควรมีระเบียบ แนวทางของการสะสมผลการเรียนรู้ การรับรองผลการเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีมาตรฐานยึดหยุ่น หลากหลาย และไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอายุผู้เรียน หรืออายุของผลการเรียนรู้ ระยะเวลาในการสะสมผลการเรียนรู้ ตามแนวคิดพื้นฐานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ จากผลการศึกษา พบว่าสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการสะสมผลการเรียนรู้ในรูปแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนรู้จากความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ การงานอาชีพ เพื่อการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าตลอดชีวิต และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ไม่มีระเบียบแนวทางการปฏิบัติจากหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลาง ไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบโดยตรงเรื่องการสะสมผลการเรียนรู้ไม่มีระบบชัดเจน โปร่งใส เพื่อให้คำปรึกษาและให้ความเข้าใจในการดำเนินการ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสในการสะสมผลการเรียนรู้ของตนเอง นำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนมารับการรับรองตามสภาพจริง ที่ตนเองมีอยู่ มีระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศที่สนับสนุนการเข้าสู่การเรียนรู้ของตนเองได้สะดวก และเหมาะสมกับบริบทของตน และสามารถเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศของสถานศึกษาได้

5.2.4 บทเรียนความสำเร็จของการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ในต่างประเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ในประเทศ

ประเด็นสำคัญของบทเรียนความสำเร็จที่พบในระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) ของสาธารณรัฐเกาหลี (Unesco, 2014, pp.1-3) มีความแตกต่างจากระบบการศึกษาแบบเปิดอื่นๆ

คือการเมืองนโยบายที่ชัดเจน เป็นระบบ และต่อเนื่อง เริ่มจากประธานาธิบดี คิม ยัง ซัม เห็นความจำเป็นและความสำคัญในผลักดันการปฏิรูปการศึกษาสู่นวัตกรรมการศึกษาแบบใหม่ เพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์ โดยใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) แม้จะมีระบบการจัดการศึกษาระบบต่างๆอยู่แล้ว ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) เป็นระบบการศึกษาที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัยได้เข้าสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในระบบดั้งเดิม มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงต่างๆ มักไม่เห็นความจำเป็นในการดำเนินการเทียบโอนให้ผู้เรียน ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงน้อยก็สนใจเพียงที่จะเทียบโอนผู้เรียนที่เข้าเรียนในสถาบันของตน มากกว่าการดำเนินการเทียบโอนให้แก่ผู้เรียนที่ออกจากมหาวิทยาลัยหรือมาจากที่อื่น ส่วนใหญ่มุ่งปกป้องไม่ให้จำนวนผู้เรียนของตนลดน้อยลง การให้ความร่วมมือกับกลไกของรัฐจึงมีค่อนข้างน้อย ผู้เรียนที่ได้รับหน่วยกิตทางการศึกษาจากสถาบันมากกว่า 1 แห่งมักจะไม่ได้รับการรับรองหน่วยกิต จากสถาบันหนึ่งสถาบันใดให้รับปริญญาได้

ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) จึงเป็นระบบการศึกษาเดียวที่รวมเอาการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าไว้ในระบบใหญ่ระบบเดียว รวบรวมและจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของรายบุคคล ให้ได้รับการรับรองตามหลัก RVA อนุญาตให้ทุกคนได้เรียนในสิ่งที่ตนต้องการได้จากทุกแห่ง ทุกที่และทุกเวลา มีการบริหารจัดการแบบ Top-down โดยหน่วยงาน KEDI สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบพัฒนาธนาคารหน่วยกิตโดยตรงตามพระราชบัญญัติรับรองหน่วยกิตทางการศึกษา (Act of Recognition of Credit) และกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการรับรองผลการเรียนรู้จากนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยชัดเจน มีรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีควบคุมคุณภาพกระบวนการรับรองสถาบันการศึกษา นอกระบบทุกแห่ง โดยมอบหมายให้ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) เป็นผู้พัฒนามาตรฐานและหลักสูตร การประเมินสถาบันที่จัดและประเมินตัวโปรแกรม หลักสูตรและมาตรฐาน และวิธีการประเมิน ACBS จะประเมินสถาบันผู้ให้การศึกษาและในโปรแกรมที่จัด การรับรองยึดหลักสูตรและมาตรฐานของสถาบันผู้ให้การรับรอง ยึดหลักยึดหยุ่นและเชื่อมโยง RVA กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ และประสบความสำเร็จด้วยดี

และต่อมาได้ปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.การศึกษาดูตลอดชีวิตเพื่อรองรับความต้องการในการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตได้หลากหลาย กว้างขวางมากขึ้น จึงจัดตั้งเป็นองค์กรระดับชาติชื่อ NILE : สถาบันการศึกษาดูตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE, 2016, p. 6) เป็นองค์กรอิสระจากกระทรวงศึกษาธิการและการเมือง ทำให้การบริหารจัดการระบบธนาคารหน่วยกิต เชื่อมโยงให้การรับรองผลการเรียนรู้จากหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์ (KMOOC) กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนทั่วไป สถานประกอบการ และ

อุตสาหกรรม เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประชาชนทั่วไปสามารถรับโอกาสการศึกษา ระดับสูงขึ้นหรือในระดับอุดมศึกษาได้ ยกระดับคุณภาพและแรงงานของประชากรของชาติ จนเป็นที่ยอมรับของนานาชาติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 1997 ถึงปัจจุบัน

ประเด็นสำคัญจากบทเรียนของศูนย์การรับรองหน่วยกิตการศึกษานอกระบบแห่งชาติ ใต้หวันของประเทศใต้หวัน ดำเนินการโดยอธิการบดี (Dean) ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติของ ใต้หวัน พบว่าค่านิยมและวัฒนธรรมของเอเชีย มองปริญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจูงใจ ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนตลอดชีวิตของประเทศใต้หวันส่วนใหญ่ ต้องการได้รับปริญญา บัตร เพื่อเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า “คนได้เรียนรู้” (Kee Youngwha, Hunag Gushun และ Zhang Rui, 2008, pp, 5-9) การเชื่อมปริญญากับหลักสูตรการเรียนรู้ จึงกระตุ้นให้ผู้เรียน ใต้หวันต้องการเข้า มาเรียนรู้ตลอดชีวิต ในรายงานวิจัยการดำเนินงานของศูนย์ฯ สรุปว่าประเด็นที่ต้องการปรับปรุงคือ 1) การสนับสนุนของรัฐในการกำหนดกฎหมายที่สำคัญแก่ศูนย์การรับรองหน่วยกิตฯ 2) การ ปรับปรุงคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ที่เพียงพอ 3) การเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของสถาบัน ฝึกอบรมที่เป็นพันธมิตร 4) การลดความซับซ้อนของกระบวนการสมัครเพื่อขอเป็นสถาบัน ฝึกอบรมของศูนย์ฯ 5) การลดค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนที่สูงเกินไปลง 6) การกำหนดระยะเวลาที่ ได้รับการรับรองเพื่อให้เกิดความสนใจจากสถาบันฝึกอบรมที่จะเข้าเป็นพันธมิตรกับศูนย์การ รับรองฯให้ยาวขึ้น

ส่วนบทเรียนความสำเร็จในการพัฒนาระบบธนาคารการเทียบ โอนและสะสมหน่วย กิตทางการศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ หรือ เรียกย่อว่า “SHCB” ของมหานครเซี่ยงไฮ้ ประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร (Management Committee) โดยมีศูนย์บริหารจัดการ (Management Center) ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยเปิดแห่งนครเซี่ยงไฮ้ ทำหน้าที่ พัฒนาและดำเนินงานระบบ SHCB ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน และยังต้องการพัฒนา ปรับปรุงในด้านต่างๆดังนี้ 1) กำหนดนโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล และผู้มีส่วนได้เสียภายนอก 2) ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจแก่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานการศึกษาต่างๆ ในความสำคัญของการเทียบโอนและการสะสมการเรียนรู้ของการศึกษาตลอดชีวิต 3) พัฒนาระบบ ธนาคารหน่วยกิตให้อิงบนฐานของระบบหน่วยกิต แทนการผูกติดกับปีการศึกษาของ สถาบันอุดมศึกษา 4) จัดโครงสร้างองค์กร เทคโนโลยี การบริหารจัดการและวัฒนธรรม ของระบบ SHCB และ5) ภาครัฐต้องดำเนินการผลักดันให้สถาบันการศึกษาที่หลากหลายเข้ามาทำงานร่วมกับ ระบบ SHCB เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยน นวัตกรรมศึกษาระหว่างวุฒิทางการศึกษา การฝึกอบรม และนันทนาการศาสตร์ และเป็นความก้าวหน้าของระบบการศึกษาตลอดชีวิต

บทเรียนของพัฒนาการของแนวคิดและระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ในต่างประเทศทั้งสามที่ได้แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษาดั้งเดิม ก่อนมีการใช้ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ค่อนข้างใกล้เคียงกับบริบท วัฒนธรรม ค่านิยมและการจัดการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งน่าจะนำมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาออกแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) โดยเฉพาะในเรื่องรัฐบาลให้การสนับสนุนเป็นวาระแห่งชาติ อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน ตั้งแต่ระยะการริเริ่มและการพัฒนาระบบงาน การจัดระบบการรับรองผลการเรียนรู้ ที่ต้องมีพระราชบัญญัติการรับรองผลการเรียนรู้จากนอกระบบและตามอัธยาศัย และกฎหมายสนับสนุนอื่นๆ รองรับอย่างเป็นระบบ ชัดเจน โปร่งใส มีการจัดระบบโครงสร้างการบริหารจัดการ และการควบคุมระบบประกันคุณภาพของระบบงาน (the work system) ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ที่ควบคุมโดยกระทรวงศึกษาธิการในช่วงแรกและให้เป็นอิสระในระยะต่อไปเพื่อให้เกิดการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ (ดูระบบ โครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยงานกลางระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้ในภาคผนวก ง. หน้า 273 - 279) การสนับสนุนจากรัฐและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องตามแนวทางสู่ความสำเร็จที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและนำเสนอไว้ข้างต้น ได้เข้าใจวัฒนธรรมและค่านิยมของคนเอเชียที่ให้ความสำคัญการเรียนรู้กับวุฒิบัตร ปริญญา จึงอาจต้องให้ความเข้าใจและส่งเสริมกลไกต่างๆให้สามารถขยายผลให้เกิดการรักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกห้องเรียน เพื่อการพัฒนาตนเองและอาชีพการงานจากเครือข่าย หรือสถาบันพันธมิตร พร้อมระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ที่สามารถนำมารับรองสู่หน่วยทางการศึกษาในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

5.2.5 เรื่องระบบสารสนเทศ อาจจะทำให้เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ได้ ในโครงสร้างระบบปัจจุบัน มีระบบรองรับการดำเนินงาน โดยเฉพาะของแต่ละด้าน ทั้งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีฐานข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน นักศึกษา บุคลากร และข้อมูลสถานศึกษา ข้อมูลรายบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษาเรียบร้อยแล้ว โดยหน่วยงานส่วนกลางแต่ละสังกัดได้พัฒนาระบบสารสนเทศใหม่ของตนบน Web application ออนไลน์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นระบบสารสนเทศหลักในงานระบบทะเบียน เทียบโอน การวัดและประเมินผล ได้แก่ ระบบบริหารจัดการสถานศึกษา (SchoolMIS) สำหรับประถมศึกษาของสพฐ. ระบบ ทะเบียนวัดผลประเมินผล (Second Grading System – SGS) สำหรับมัธยมศึกษาของสพฐ. ระบบ Datacenter.vec.go.th และ ระบบ ศธ02 สำหรับอาชีวศึกษา และระบบ ITW51 และ MIS-NFE.go.th สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยาศัย โดยฐานข้อมูลพื้นฐาน และผลการเรียนของผู้เรียน บุคลากรและสถานศึกษา จะถูกเก็บที่ฐานข้อมูลใหญ่ที่หน่วยงานส่วนกลางของแต่ละสังกัด เพื่อการบริหารทางการศึกษาและเพื่อการจัดสรรงบประมาณรายหัวของผู้เรียนทางการศึกษาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพขึ้น ประเด็นที่น่าเป็นข้อสังเกตและเตรียมทางเลือกเป็น backup plan ในกรณีทีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่สามารถเชื่อมต่อออนไลน์ได้ อาจต้องมีการออกแบบระบบ Off-line ให้สถานศึกษาใช้งานไปพลางๆก่อนและupload ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนขึ้นบนระบบเครือข่ายเมื่อกลับเข้าทำงานได้อีกครั้งหนึ่งในกรณีเชื่อมต่อออนไลน์ได้ตามกำหนด หน่วยงานส่วนกลางของแต่ละสังกัดจะส่งข้อมูลทั้ง 2 ส่วนของผู้เรียนให้กลุ่มงานศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ศทก สป.) ทำหน้าที่ วิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในภาพรวมในระดับประเทศ เช็คสอบความซ้ำซ้อนของผู้เรียนทุกสังกัดทั่วประเทศในภาพรวม (ดังภาคผนวก ค. หน้า 260) โครงสร้างระบบและการเลื่อนไหลของทุกหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และภาพการไหลของข้อมูลในรายส่วนงานการศึกษาระดับต่างๆ ระบบสารสนเทศและการจัดการข้อมูลงานระบบทะเบียน วัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนดังกล่าว อาจจะพัฒนาให้เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารสะสมผลการเรียน ได้

หากจัดระบบหรือพัฒนาโครงข่ายระบบเชื่อมโยงให้สมบูรณ์ กว้างขวางและเชื่อมประสานกับระบบปัจจุบันของหน่วยงานการศึกษาแต่ละสังกัดให้เชื่อมโยงกันได้ ก็น่าจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้โดยรวมได้ ดังโครงสร้างระบบและการเลื่อนไหลของสารสนเทศจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้โดยรวมในภาคผนวก ค. หน้า 268-272

5.2.6 การวัด ประเมินผลและการรับรองผลการเรียนรู้จากการศึกษาตามอัยาศัย จากชีวิต การงานอาชีพ และประสบการณ์ที่เป็นเฉพาะรายบุคคลยังมีจำกัด

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ พบว่าการจัดการศึกษาตามอัยาศัยส่วนใหญ่ยังเป็นไปตามนโยบายของผู้บริหารจากต้นสังกัด จากส่วนกลาง มีการกระจายเงินงบประมาณตามนโยบาย การจัดการศึกษาตามอัยาศัยหรือเพื่อการเรียนรู้อื่นๆ จัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น จำนวนชั่วโมง 50-150 ชม. โดยทั่วไปยังไม่มี การรับรองผลการเรียนรู้ หรือเทียบโอนเข้าสู่รายวิชาในหลักสูตรนอกระบบการศึกษา ซึ่งสามารถร่วมเป็นเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร พัฒนาเป็นมาตรฐานการเรียนรู้อันในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ได้ ทำให้เกิดเป็นศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจ และยกระดับคุณภาพของประชากร ยกกระดับเป็นผู้ประกอบการ SME ได้

ในการวัด และประเมินผลของหลักสูตรระยะสั้นของการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถใช้หลักเกณฑ์วิธีการประเมินผลการเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าสู่การศึกษาในระบบ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด คือ 1. การสอบมาตรฐาน (Credit from standard tests : CS) 2. การสอบที่ไม่ใช่การสอบมาตรฐาน (Credit from non standard tests) หรือ credit from exam :CE) 3. หน่วยกิตที่ได้จากการประเมิน การอบรมจากหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ สถาบันอุดมศึกษา (Credit from training : CT) และ 4. หน่วยกิตที่ได้จากแฟ้มสะสมงาน (credit from portfolio : CP) ซึ่งผู้เรียนสามารถนำมาขอรับการเทียบโอน สะสมในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) โดยไม่มีจำกัดอายุการสะสม

5.2.7 จุดเด่น ข้อจำกัดและเงื่อนไข

5.2.7.1 จุดเด่นของระบบ คือ

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning) หรือเรียกย่อว่า “Thai - CBS” จึงเป็นนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาสำหรับประเทศไทย เป็นระบบเปิดที่ให้โอกาสบุคคลนำผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) มาสะสม เพื่อนำมาประเมินผลและรับรองผลการเรียนรู้สามารถเทียบเข้าสู่วุฒิการศึกษาในระดับต่างๆ หรือบันทึกเป็นผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้ ซึ่งจะเป็นคลังสะสมผลการเรียนรู้ของรายบุคคล ที่รวมผลการเรียนรู้ทุกรูปแบบจากการเรียนรู้ในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย โดยมีการดำเนินการที่เป็นระบบตั้งแต่การรับเข้า การให้คำแนะนำ การลงทะเบียนที่เปิดโอกาสให้ผู้ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning account) ไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้ทางการศึกษาหรือมีค่าเป็นหน่วยกิต ซึ่งสามารถสะสมเป็นผลการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลได้ แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่มีการหมดอายุ มีระบบการวัด การประเมินผลการเรียนรู้ ให้การรับรองผลการเรียน ผลการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ได้จากภาระหน้าที่ และจากการพัฒนาทักษะอาชีพ ที่มีวิธีการรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต (RVA) ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ มีการวัดและประเมินผล และการให้วุฒิบัตรทางการศึกษาเมื่อสามารถสะสมผลการเรียนรู้ได้ ตามเกณฑ์มาตรฐานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ที่มีความยืดหยุ่นและไม่มีเงื่อนไขของระยะเวลาที่กำหนด เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาของตนเอง ส่งเสริมอาชีพการงานหรือนำไปเทียบโอนสู่ระบบการศึกษาในระดับสูงขึ้นหรือระดับปริญญาได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคล

แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และในการพัฒนาแรงงานให้เป็นแรงงานระดับสูงด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล สามารถตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ได้เป็นอย่างดี

5.2.7.2 ข้อจำกัดในการใช้ระบบ

เนื่องจากระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) เป็นแนวคิดใหม่ รัฐหรือผู้จัดการการศึกษา หรือผู้มีส่วนได้เสียทุกระดับทั้งรัฐและเอกชน และประชาชน ต้องเคลื่อนเข้าสู่ paradigm shift ในเรื่องมุมมองที่ว่า การเรียนรู้ สามารถเกิดขึ้น ใ้้นอกโรงเรียน เป็นการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่สามารถเรียนรู้ได้หลากหลาย จากหลายรูปแบบ และสังคมต้องให้การยอมรับการเรียนรู้จากแหล่งนอกระบบต่างๆ เช่น สถาบันฝึกอบรม และประสบการณ์กับทักษะในชีวิต การงาน ให้มีคุณค่าทางการเรียนรู้หรืออาจเทียบเท่ากับการเรียนรู้ในระบบได้ ดังนั้น หากรัฐจึงควรกำหนดนโยบายส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อดีและประโยชน์ของระบบการทำงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ใช้แนวทาง RVA และ RPL ที่คล่องตัว ยืดหยุ่นแต่มีระบบและมีระบบประกันคุณภาพที่เหมาะสม เพื่อทำลายข้อจำกัดในการใช้ระบบ

5.2.7.3 เงื่อนไขการใช้ระบบเพื่อประสิทธิภาพตามการออกแบบ

รัฐควรให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญโดยการกำหนดเรื่องการสะสมผลการเรียนรู้ และการรับรองผลการเรียนรู้จากนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษา ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นวาระแห่งชาติที่หน่วยงานการศึกษาและผู้มีส่วนได้เสีย มีส่วนรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนามาตรฐานการจัดการเรียนรู้ การรับรองผลการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไทย และให้ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ ให้สามารถเชื่อมต่อโครงข่ายกันได้ทั้งระบบ และรณรงค์ ปลุกฝัง ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในระบบงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทั้งจาก ประชาชนทั่วไป และให้เข้ามามีส่วนร่วมมือและเป็นเจ้าของระบบร่วมกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System for Lifelong Learning) ที่ส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพคน แรงงานของชาติในภาพรวม และตอบสนอง Thailand 4.0 ในเรื่องการพัฒนาแรงงานที่มีความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการดำเนินการ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1.1 รัฐบาลควรให้ความสำคัญ โดยกำหนดนโยบายระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai - CBS) และให้เป็นวาระแห่งชาติที่ชัดเจน และต่อเนื่อง

- ให้ทุกหน่วยงานของรัฐและเอกชนร่วมรับผิดชอบ มีส่วนร่วม ร่วมมือสนับสนุน เพื่อนำสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพสูงและร่วมชื่นชมในงานที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ รวมทั้ง

- การออกพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติการรับรองผลการเรียนรู้ของประเทศไทย (Act of Recognition Learning Credit of Thailand) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้ของประเทศไทย บทบาทหน้าที่และเกณฑ์การให้การรับรอง เครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยปฏิบัติฯ การแต่งตั้งและการถอดถอนเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร การให้การอนุมัติคุณวุฒิ เป็นต้น และพระราชบัญญัติการศึกษาดลอดชีวิต (Act of Lifelong Education)

- ออกนโยบาย ระเบียบ แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการรับรอง การสะสมผลการเรียนรู้ และการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ตามหลักการรับรองการเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้เป็นหน่วยทางการศึกษาและสามารถให้หน่วยกิต (RVA) และการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) การเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้รายบุคคล ให้เป็นแนวปฏิบัติ เป็นทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มแรงงาน ประชาชนทั่วไป ผู้เรียนรายบุคคล (ดูในหน้า 182-183)

- กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน ของสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน (ดูในหน้า 191-194) เช่น หน่วยงานต้นสังกัด/เขตพื้นที่ สถานประกอบการ อุตสาหกรรมและหน่วยงานที่รับผิดชอบกรอบคุณวุฒิแห่งชาติของประเทศไทย กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพต่างๆ

5.3.1.2 จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อนำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai - CBS) ตามแนวทางสู่การปฏิบัตินี้ โดยส่งเสริมสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการเป็นนโยบายต่อเนื่อง เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้บรรลุวัตถุประสงค์และภารกิจ (ในหน้า 184-185) ตามแนวทางสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (ดูหน้า 199-203) ในระยะต่อมา พิจารณาจัดตั้งองค์กร/หน่วยงานที่รับผิดชอบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ให้ชัดเจน (ดูร่างโครงสร้างองค์กรของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ในภาคผนวก ง, น. 273 - 279)

คณะกรรมการระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ฯ รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ขออนุมัติในการจัดสรรงบประมาณ ด้านระบบซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ บุคลากร พิจารณาและนำเสนอขออนุมัติออกพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ การรณรงค์/ปลูกฝังและประชาสัมพันธ์ ให้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm Shift) ในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ของบุคคล/สังคม และสนับสนุนการพัฒนาาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้เป็นระบบงานตามทีออกแบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (ดู น. 186-197)

และจัดตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคณะต่างๆ เพื่อพิจารณาและกำหนดหลักสูตรมาตรฐาน และเกณฑ์การรับรองสำหรับรับรองหน่วยการเรียนรู้ สะสมและเทียบโอนเข้าสู่หน่วยกิตทางการศึกษา ได้แก่ 1) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับประกาศนียบัตรของการฝึกอบรมสายอาชีพ 3) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตระดับปริญญาทางวิชาการ 4) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตของการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ 5) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองสำหรับหน่วยกิตของทักษะทางศิลปะ การดนตรีไทย ภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมที่ควรเก็บรักษา หรือนันทนาการศาสตร์ศึกษา ในระยะแรกอาจกำหนดขอบเขตการทดลองนำร่องในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มแรงงานที่มีคุณวุฒิการศึกษาน้อย หรือไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิวิชาชีพหลักที่มีอยู่ คือในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

5.3.1.3 ควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือในการเป็นเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยปฏิบัติการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) และประสานสร้างความร่วมมือและสร้างความเห็นร่วมกับหน่วยงาน สถานศึกษา สถาบันการศึกษาและสถานฝึกอบรม ทั้งภาครัฐและเอกชนในความรู้ความเข้าใจและร่วมพัฒนา มาตรฐานการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานการรับรองผลการเรียนรู้ รายวิชา กลุ่มวิชา ที่เป็นการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่มีโครงสร้างยึดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการให้สอดคล้องกับอาชีพเฉพาะที่บุคคลมีอยู่ วิถีชีวิต ความแตกต่างของชุมชนและสังคม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสามารถรับรองทักษะ ประสบการณ์ อาชีพการงานที่มีอยู่ในตน สะสมเข้าเป็นหน่วยการเรียนรู้ และสามารถเทียบโอนเข้าแฟ้มหรือบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนในระบบธนาคารสะสมผลการ

เรียนรู้ (Thai - CBS) ที่มีมาตรฐานได้ มีเกณฑ์การเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติของประเทศไทย กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพและองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ โดยกระทรวงศึกษาเป็นผู้อนุมัติ ตรวจสอบ ประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ที่ได้รับอนุมัติ

5.3.1.4 ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาการทำงานและระบบงาน ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ระบบการเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Learning Account) รายบุคคลระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งระบบ รวมทั้งการพัฒนาโครงข่ายหรือโครงสร้างเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงถึงกันได้ในทุกระดับการศึกษา ภายใต้สังกัด สพฐ. สช. อปท. กทม. สอศ. สกอ. กศน. หน่วยงานการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ Thai MOOC และสามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ อื่นๆเป็นต้นในอนาคต

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

5.3.2.1 นำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ผู้การพัฒนา ออกแบบรายละเอียดการทำงาน of ระบบ (Thai - CBS) และดำเนินการพัฒนาระบบ Software และ Hardware สำหรับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) และพัฒนาเรื่องระบบเทคโนโลยีเครือข่าย เชื่อมต่อกับระบบสารสนเทศของระบบงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามแนวทางผู้ปฏิบัติการปฏิบัติที่เสนอในงานวิจัยนี้

5.3.2.2 ดำเนินการให้ผู้ที่ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning Account) ไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษา ซึ่งสามารถสะสมได้แบบต่อเนื่องทั้งผู้ที่ไม่ต้องการวุฒิ และผู้ที่ต้องการวุฒิ ผลของการสะสมอาจนำไปสู่การได้สถานะทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตามระบบและมาตรฐานตามที่กำหนดไว้

5.3.2.3 การรณรงค์ ปลุกฝัง และประชาสัมพันธ์ความระมัดระวังความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) และให้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm Shift) ในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่การเรียนรู้ของบุคคลไม่ใช่เรื่องที่มีเฉพาะจากเพียงในห้องเรียนในระบบเท่านั้น แต่ให้คุณค่าที่การเรียนรู้ และการให้การรับรองที่ “ตัวผลการเรียนรู้”

5.3.2.4 ควรเผยแพร่ผลงานวิจัยนี้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รัฐบาล ผู้สาธารณชน หน่วยงานการศึกษาและสถานประกอบการ และสถาบันที่อาจร่วมเป็นเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร

5.3.2.5 เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ระบบการทำงาน เกณฑ์การประเมินและการให้การรับรองเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนทั่วไป และผู้มีส่วนได้เสีย

ทุกฝ่าย เพื่อความเข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดีและถูกต้อง ให้ความร่วมมือมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของระบบ ฯ และให้มีการติดตามทบทวน ประเมินการทำงานภายในทุกปี และศึกษาวิจัยประเมินผลการดำเนินงานเมื่อครบ 5 ปี

5.3.2.6 ประสานกับคณะกรรมการฯ ในการศึกษา และเปิดโอกาสให้หน่วยงานต้นสังกัดที่มีความพร้อมในด้านบุคลากร ระบบ Software Hardware และอยู่ใน Target group ร่วมในการทดลองนำร่อง และร่วมเป็นหน่วยปฏิบัติงาน และร่วมพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

5.3.2.7 เลือกสรร บุคลากร ที่ทำหน้าที่ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) เริ่มพัฒนา และจัดอบรมเพื่อเตรียมเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ครู อาจารย์ในเครือข่าย หรือสถาบันพันธมิตร และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการรับเข้า และกระบวนการทำงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ให้พร้อมในการดำเนินงาน ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากจึงต้องได้บุคลากรที่มีคุณสมบัติ ความรู้ ประสบการณ์ และพร้อมในการเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ๆมีความริเริ่ม

5.3.2.8 พัฒนาเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร ประสานงานและทำงานร่วมกับเครือข่าย หรือสถาบันพันธมิตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐและเอกชน เพื่อดำเนินการให้การรับรอง ให้เป็นเครือข่าย หรือสถาบันพันธมิตรที่จัดการเรียนการสอนได้และสามารถดำเนินการให้การรับรองได้ สร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาที่สามารถรับรองการเทียบโอนและเป็นหน่วยปฏิบัติของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้

5.3.2.9 ทำงานร่วมกับคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรมาตรฐาน และเกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้ และบันทึกเข้าระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของระบบ (Thai - CBS)

5.3.2.10 พัฒนารายละเอียดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการสำหรับระยะที่ 2 และ 3 ร่วมกับคณะกรรมการและคณะทำงานการทดลองนำร่อง ร่วมการทดสอบโปรแกรมที่พัฒนาเรียบร้อยแล้ว และจัดทำคู่มือการใช้งานและเพื่อการประชาสัมพันธ์

5.3.3 ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

5.3.3.1 ทำวิจัยพัฒนาการเชื่อมโยงระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai - CBS) กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ คุณวุฒิวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพต่างๆ

5.3.3.2 ทำวิจัยพัฒนาเรื่องความต้องการและทัศนคติของกลุ่มเป้าหมาย เช่นกลุ่มแรงงานฯ ประชาชนทั่วไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสภาและสมาคม

วิชาชีวิตต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการ หอการค้าและ สถานประกอบการที่มีต่อระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย

5.3.3.3 ทำวิจัยประเมินผลการดำเนินงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) เป็นระยะ ๆ และนำผลมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560- 2579). สืบค้น 29 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/industry_plan/thailandindustrialdevelopmentstrategy4.0.pdf
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง, และทักษ์ อุดมรัตน์. (2555). ระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอนผลการเรียนความรู้และประสบการณ์กรณีศึกษาญี่ปุ่น. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชนิดา รักษ์พลเมือง. (2531). สังคมวิทยาการศึกษา สาระตะแห่งแนวความคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยศ อิมสุวรรณ. (2552). การศึกษาต่อเนื่อง: องค์ประกอบสำคัญของการศึกษาดอกชีวิต. สืบค้น 4 เมษายน 2559, จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=8748&Key=news_research
- ชัยศ อิมสุวรรณ. (2552). แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. สืบค้น 4 เมษายน 2559, จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=7744&Key=news_research
- ชาย โพธิตา. (2548). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นวรรตน์ รามสูต, และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2559). กรอบแนวคิดแห่งชาติ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นุชนภา รื่นอบเชย. (ม.ป.ป). ระบบธนาคารหน่วยกิตและการเทียบโอน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- พิณสุดา สิริธรรังศรี, และคณะ. (2558). แนวทางการพัฒนาระบบสะสมหน่วย การเรียนรู้ (Credit Bank System): ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายงานผลวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- พิณสุดา สิริธรรังศรี, และคณะ. (2559). การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียน โดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ [Credit Bank System] ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

- ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ. (2010). *การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเปรียบเทียบ*.
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมศักดิ์ นาวายุทธ์. (2557). *ระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ และ
ประสบการณ์ ในการจัดการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประเทศสาธารณรัฐ
เกาหลี (เกาหลีใต้)*[เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2558). *แนวทางการจัดการอาชีวศึกษาแบบทวิศึกษา*. 3-4.
[เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *นโยบายและแผนการบริหารอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ:
สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (ม.ม.ป). *ระบบธนาคารหน่วยกิตและการเทียบโอน*.
สืบค้น 2 ธันวาคม 2559, จาก http://www.wunca.uni.net.th/wunca_regis/wunca33_doc/14/013การเทียบโอน&CBS.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ.2550 – 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *รายงานการประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ 2/2555*.
สืบค้น 16 พ.ย. 2559, จาก http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/OECBoard/ReportBoardMeeting2_2555-19-12-2012.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *แผนการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ*
กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *การกระจายอำนาจทางการศึกษา
ของประเทศไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: บริษัทฟริกหวานกราฟ
ฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษาเฉพาะด้านและการบริหาร
จัดการ สำนักนโยบายและแผนการศึกษา. (2557). *การพัฒนากรอบกำหนดสมรรถนะ
กลุ่มอาชีพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *การจัดการศึกษาตลอดชีวิต และร่างพระราชบัญญัติ
การศึกษาตลอดชีวิต พ.ศ.*[เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ : สำนักกรรมการ 3.

- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2551). พระราชบัญญัติศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). รายงานการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาดลชีวิต สำหรับประชาชนของสำนักงาน กศน. เพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในปีพ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2559). ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2560). ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน. [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (ม.ป.ป). กรอบความคิดการจัดการศึกษาดตามอัธยาศัย, 11-13. [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). การศึกษาดลชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สิริรักษ์ รัชชสถานดิ. (2556). หลักสูตรอาชีวศึกษา. สืบค้น 16 พ.ย. 2559, จาก [http://bsq2.vec.go.th/news/ปี55/เอกสารเอเชีย%20แอร์พอร์ต%2055/17Jan55_คุณภาพการอาชีวศึกษา\(สิริรักษ์\).pdf](http://bsq2.vec.go.th/news/ปี55/เอกสารเอเชีย%20แอร์พอร์ต%2055/17Jan55_คุณภาพการอาชีวศึกษา(สิริรักษ์).pdf)
- อนุชัย รามวงษ์กูร, และนลินรัตน์ รักกุศล. (2556). การพัฒนารูปแบบการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล. (2553). การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน. สืบค้น 10 มกราคม 2560, จาก https://panchalee.wordpress.com/2010/12/21/nfe_ac1/
- อัญญา รัตน์อุบล, และคณะ. (2550). แนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) แนวทางของอุตสาหกรรมแห่งอนาคต. สืบค้น 18 พ.ค. 2018, จาก <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/11529-industry-4-0>
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2560). ธนาคารหน่วยกิต ระบบธนาคารหน่วยกิต การเทียบโอนและการสะสมหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้ [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Thai Industries 2025 กับแนวทางอุตสาหกรรม ในอนาคต. (2558). *Industry Focus*, 4 (50), 5-6.

ภาษาต่างประเทศ

- Alter, Steven. (2012). *The work system method for understanding information systems and information systems research*. Retrieved May 1, 2018, from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.532.9414&rep=rep1&type=pdf>
- Banghart, Frank William. (1969). *Educational system analysis*.
- CEDEFOP -European Center for the development of Vocational Training. (2008). *Terminology of European Education and training policy*,14. Retrieved November 16, 2016, from <http://www.unevoc.unesco.org/go.php?q=TVETipedia+Glossary+A-Z&id=138>.
- Delores, Jaques. (1996). *Learning : The treasure within*.
- Edu/Edoc/Rnfil. (2008). Retrieved August 15, 2017, from [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/EDPC/RNFIL\(2008\)2/PART9&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/EDPC/RNFIL(2008)2/PART9&docLanguage=En)
- European Union. (2015). *ECTS users' guide 2015*. Luxembourg. Publications Office of the European Union.
- Elliott, D. Jacquelyn. (2014). *The american Council on Education's Office of women in higher education: A case study of evolution and decline 1973-201*.
- Faure, Edgar, et al. (1972). *Learning to be : The world of education today and tomorrow*. Unesco: Paris, 142-143.
- Faure, Edgar, et al. (1972). *The faure report*.
- Gonzalez, Julia., & Wagenaar, Robert. (2003). *Tuning educational structures in Europe*. Universidad De Deusto.
- Hoffer, A. Jeffrey, Joey, George., & Valacich, s. Joseph. (2017). *Modern system analysis and design* (8 edition).
- Huikang Li, Yaoting Sun, Min Yang, & Zhihui Wei. (2013). *The establishment of academic credit accumulation and transfer system: A case study of Shanghai Academic Credit Transfer and Accumulation Bank for Lifelong Education*. Retrieved August 15, 2017, from <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/AAOUJ-08-01-2013-B006>
- Hye-Young Lee, Eun-Soon Baik, & Hae-Ae Seo. (2000). *The credit bank system: An Innovative Approach to Adult Lifelong Learning in Korea*. Retrieved August 15, 2017, From file:///C:/Users/ShalomAT2014/Downloads/OA2014_I1_0445.pdf

- Jin Yang. (2015). *Recognition, validation and accreditation of non-formal and informal learning in UNESCO member states*. UNESCO Institute for Lifelong Learning. Germany.
- Junghwan Kim, Hyewon Park, In Tak Kwon, & Pyeong Su Yu. (2013). *Critical Review of Credit Bank System in South Korea : A New Mediator for Lifelong Learning?*, 253.
- Junor, Sean. & Usher, Alex. (2008). *Student mobility & credit transfer. A national and global survey*. Retrieved August 4, 2016, from www.educationalpolicy.org/publications/pubpdf/credit.pdf.
- Lunenburg, C. Fred. & Ornstein, C. Allen. (2012). *Educational administration: Concepts and Practices. Sixth edition*. Wadsworth Cengage Learning.
- Medel-Anoneuvo, Carolyn., Toshio, Ohsako., & Werner, Mauch., (2001). *Revisiting lifelong learning for the 21st century*.
- National Institute for Lifelong Learning, NILE. (2012). *National institute for Lifelong Education*. NILE (President Choi Un Shii), 20.
- NILE. (2016). *Lifelong education act in Republic of Korea: Issue 02*. Office of Public Relations and International Affairs.(global@nile.or.kr), 6. Retrieved November 24, 2016, from <file:///C:/Users/ShalomAT2014/Downloads/2016%20Lifelong%20Learning%20in%20Korea%20Vol.%202.pdf>
- NILE. (n.d). *About ACBS*. Retrieved July 4, 2016, From http://www.cb.or.kr/creditbank/info/info7_1.do
- National Institute for Lifelong Education - NILE. (2015), 7-9. Retrieved December 21, 2017, From http://hannile.cafe24.com/_upload/8313020160118102656.pdf
- Omporn, Regel. (1992). *The academic credit system in higher education: Effectiveness and relevance in developing countries*.
- Rees, Bamford. (2008). *Thirty-five years of PLA: We've come a long way*.
- Sang-Duk Choi. (2007). *Country background report: Republic of Korea. OECD thematic review on recognition of non-formal and informal learning*.
- Singh, Madhu. (2015). *Global perspectives on recognizing non-formal and informal learning*. Switzerland. Springer International Publishing AG Switzerland, 159-191.

- Singh, Madhu, & Duvekot, Ruud. (2013). *Linking recognition practices and national qualifications frameworks*. UNESCO Institute of Lifelong Learning, 131-141.
- Sofia University. (2015). *ECTS*, 1-2. Retrieved November 18, 2016, From <https://erasmus.uni-sofia.bg/site/income/erasmus/ects/>
- The Ministry of Education Science and Technology: MEST. (2009). *Lifelong education act*. Republic of Korea.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2012). *UNESCO Guidelines for the recognition, validation and accreditation of the outcomes of non-formal and informal learning*. 3-8
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2014). *Republic of Korea case study: World of work – lifelong learning account system*, 1-2.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2014). *Republic of Korea case study: Education Sector – The Academic Credit Bank System*, 1-3.
- UNESCO. (2014). *Republic of Korea case study: World of work. lifelong learning account system*.
- Usher, Alex. (2014). *The Korean academic credit bank: A Model for credit transfer in North America?*, Toronto: Higher Education Strategy Associates.
- UNESCO-UNIVOC National Center for Vocational Education Research – NCVER. (2009). *TEVT glossary: some key terms*, 59. Retrieved November 16, 2016, from <http://www.unevoc.unesco.org/go.php?q=TVETipedia+Glossary+A-Z&id=138>
- Whitten, L. Jeffrey., Bentley, D. Lonnie, & Ho, I. M. Thomas. (1986) *Systems analysis & design methods* Mosby College Pub., 136. Retrieved May 1, 2018, from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.532.9414&rep=rep1&type=pdf>
- Youngwha Kee, & Rui Zhang. (2006). *Credit Bank System: What Has Been Saved for Ten ears of Educational Qualiyy?*. Retrieved November 24, 2015, From https://www.researchgate.net/publication/268302033_Credit_Bank_System_What_Has_Been_Saved_for_Ten_Years_of_Educational_Quality.
- Youngwha Kee, Fushun Huang, & Rui Zhang. (2008). *Development Orientation of Taiwan Accreditation System of Non-Formal Education*. Retrieved November 24, 2015, from www.taiwanembassy.org/public/attachment/98614485471.doc

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกเอกสารงานวิจัยและภาคสนาม แบบนำสัมภาษณ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกสถานศึกษา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุมกลุ่ม Focus Group

แบบประเมินผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่ม Focus Group

แบบบันทึกเอกสารงานวิจัยและภาคสนาม

ชื่อเอกสาร

เอกสาร.....

วัน/เดือน/ปี

หน่วยที่ผลิต

เรื่อง/สาระสำคัญ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

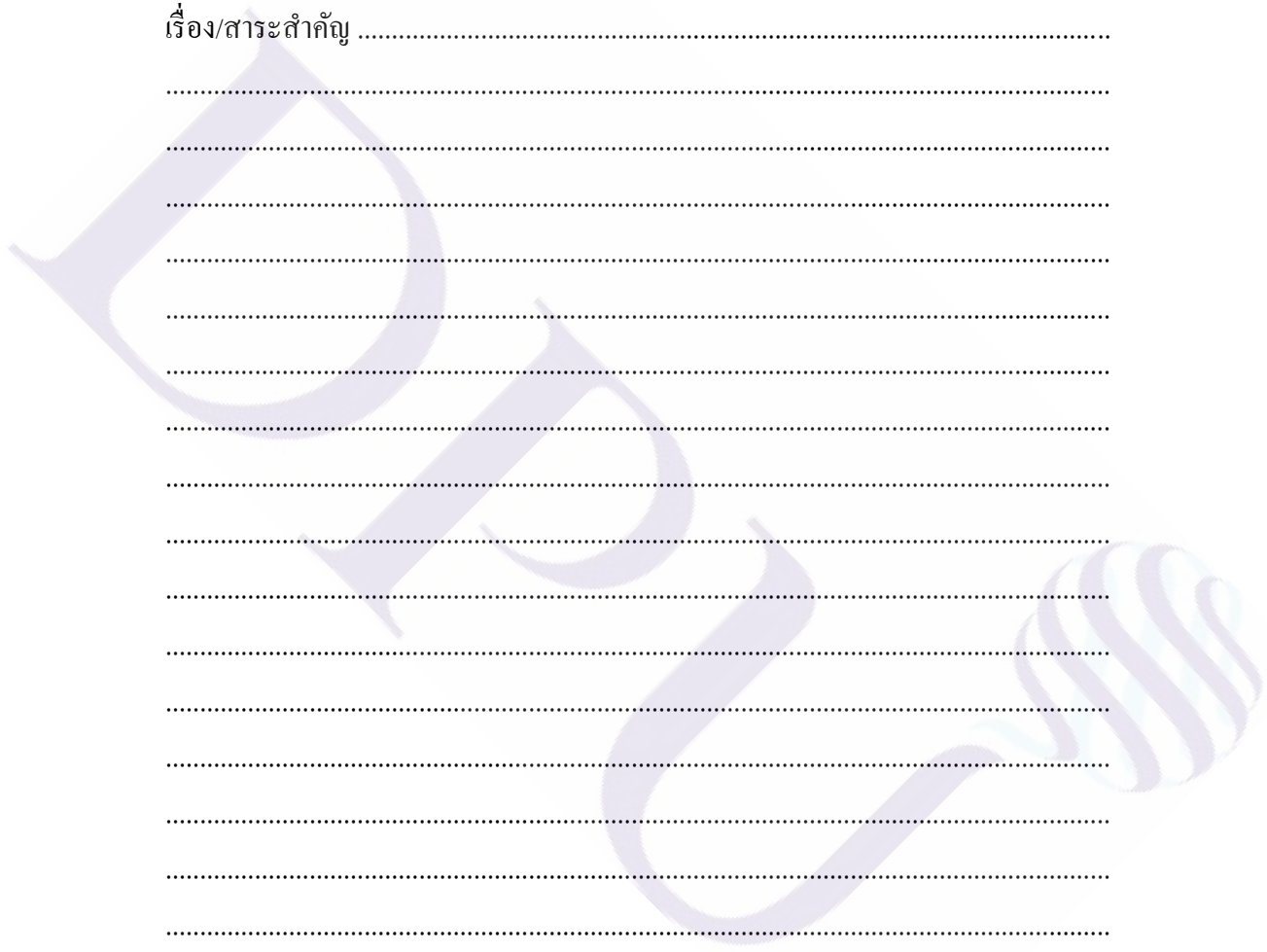
.....

.....

.....

.....

.....

แบบนำสัมภาษณ์

วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและการดำเนินงานการศึกษา โครงสร้างระบบงาน และกลไกการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียน งานทะเบียนและวัดผล และพัฒนาการของการสะสมผลการเรียนรู้และประสบการณ์ สำหรับการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย”

ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ / สกุล.....

ตำแหน่ง

สถานที่ทำงาน.....

จัดการเรียนการสอนระดับ.....สังกัด

วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ สถานที่

เริ่มสัมภาษณ์เวลา โทรศัพท์ติดต่อ

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค และกลไกการเทียบโอน การรับรองผลและการสะสมผลการเรียน ผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ ที่ (1) ระดับประถมศึกษา (2) ระดับมัธยมศึกษา (3) ระดับอาชีวศึกษา (4) ระดับอุดมศึกษา (5) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (6) สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

1. สายงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการเทียบโอน / การสะสม / การรับรองผลการเรียน ผลการเรียนรู้ จากความรู้ และประสบการณ์ (หน่วยงาน บทบาท หน้าที่ และภารกิจ

2. ระเบียบ และแนวปฏิบัติ ในการเทียบโอนความรู้รายวิชา และประสบการณ์ (ระเบียบหรือคำสั่ง)

3. ความต้องการพัฒนาด้านงานทะเบียน วัตถุประสงค์ ประเมินผล และข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการเทียบโอน และสะสมผลการเรียนรู้ในเรื่องใด ประเด็นศึกษาใดบาง
4. ระบบการเทียบโอน การรับรองผลการเรียน ของสำนักงาน กศน. และมีการเชื่อมโยงกับระบบในสังกัดอื่นอย่างไรบ้าง
5. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ในการดำเนินงานทะเบียน การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอน หรือการรับรองผลการเรียนรู้คืออะไร กรุณาระบุ
6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ (เพิ่มเติม)

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์	
1. รศ. ดร. อุทัย บุญประเสริฐ	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้อำนวยการหลักสูตรดุขุฎิบัณฑิต สาขาการ จัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. ดร. รังสรรค์ มณีเล็ก	ผู้ทรงคุณวุฒิ อธิการบดี คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน
3. ผศ. ดร. พิณสุดา สิริธรรังศรี	ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาโครงการ ที่ขอรับการ สนับสนุน ของ สสส. และ สสค
4. ผศ. ดร. อัญชลี ทองเอน	ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท สาขาการ บริหารหลักสูตรการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
5. ผศ. ดร. สนิธระวา คามดิษฐ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตอาจารย์ประจำ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกสถานศึกษา	
1. รศ. ดร. อุทัย บุญประเสริฐ	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้อำนวยการหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการ จัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. ดร. ชัยยศ อิ่มสุวรรณ	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ รองเลขาธิการสำนักงานสภาการศึกษา
3. นายสุรพงษ์ จำจด	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
4. ผศ. ดร. พิณสุดา สิริธวัชศรี	ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาโครงการ ที่ขอรับการ สนับสนุน ของ สสส. และ สสค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุมกลุ่ม Focus Group ในการตรวจสอบร่างรูปแบบในขั้นต้น	
1. ผศ. ดร. พิณสุดา สิริขันธ์ศรี	ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาโครงการ ที่ขอรับการ สนับสนุน ของ สสส. และ สสค
2. นายประเสริฐ หอมดี	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตผู้ตรวจการกระทรวงศึกษาธิการ
3. นายประเสริฐ แก้วเพชร	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตรองเลขาธิการอาชีวศึกษา
4. ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตรองเลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ดร. สุรพงษ์ ไชยวงศ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตผู้อำนวยการกศน. จังหวัดตาก
6. ดร. สรรเสริญ สุวรรณ	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่สิงห์บุรี
7. ผศ. ดร.ชนกนารถ บุญพัฒนกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ การศึกษา นอกระบบ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
8. ดร.ประวีณา อัสโย	ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสภาการศึกษา

แบบประเมิน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประชุมกลุ่ม (Focus Group)

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นในขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติการ ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai Credit Bank System: Thai -CBS) ขอให้ท่านพิจารณาความเหมาะสมความเป็นไปได้ และให้ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น แนวทางดำเนินการสู่ความสำเร็จ ซึ่งระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai CBS) นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป และผู้เรียน ที่จะได้รับโอกาสในการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต เกิดแรงจูงใจ มีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และส่งผลให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคคลเป็นส่วนตัว อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนารูปแบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทยต่อไป

หลังจากที่ท่านได้พิจารณาการนำเสนอและร่างรูปแบบระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai Credit Bank System: Thai - CBS) แล้วใคร่ขอความคิดเห็นเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ความคิดเห็น ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางสู่ความสำเร็จในการนำไปใช้ได้จริง

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ท่านมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการดำเนินการในระดับการจัดตั้งเป็นหน่วยงาน เพื่อบริหารจัดการธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

- 5 = มีความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ มากที่สุด 4 = มีความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ มาก
3 = มีความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ ปานกลาง 2 = มีความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ น้อย
1 = มีความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ น้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม / ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1
ความเป็นไปได้					
ความเหมาะสม					
ความคิดเห็น อื่นๆ					

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อช่วยให้เกิดการดำเนินงานในระดับหน่วยงานอิสระ
ธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดลอดชีวิตของประเทศไทย

2.1 หลักการและแนวคิด

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 วัตถุประสงค์

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 โครงสร้างและการบริหารจัดการ

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 หน่วยงานหลักและหน่วยงานย่อย บาทบาทหน้าที่

.....

.....

.....

.....

2.5 กลไกการดำเนินงานที่สำคัญในแต่ละส่วน

1) กลุ่มเป้าหมาย และหลักการการทำงานของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CB)

.....

.....

.....

.....

2) การประเมินและการให้การรับรองสถาบันที่เป็นพันธมิตรในการจัดการเรียนรู้ และการให้การรับรอง

.....

.....

.....

.....

3) การบริการการรับรองผลการเรียนและระบบทะเบียน

.....

.....

.....

.....

4) การประสานเครือข่ายของระบบ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อหน่วยงานการศึกษาส่วนกลางและ
รายชื่อหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่ภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ในหน่วยงานการศึกษาส่วนกลาง

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1) ประชา อ่อนรักษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2) ผอ.มจรุส ประภาจันทร์ กลุ่มทะเบียนและสารสนเทศ (02-288-5789๘)
2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	1) ดร. ประยูร หรั่งทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (081-243-4018) (มอบหมายจากเลขธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน) 2) ดร.ทวีศักดิ์ อ่ำลา ผู้อำนวยการกลุ่มงานทะเบียน (081-720-1081) 3) นางสาว สุกัลยา อนุชิตไพสิน ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ เอกชน (081-611-4381)
3. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	1) นายสุรชัย ขำมาลัย หัวหน้าฝ่ายงบประมาณทางการศึกษาท้องถิ่น 081-427-4702 2) นายธนสิทธิ์ อนันตศิริเกษม หัวหน้ากลุ่มศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศท้องถิ่น 02-241-9000 ต่อ 1112, 1109
4. กรุงเทพมหานคร	1) นส.ประภามาส ศิริภิรมย์ นักวิชาการ สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา 082-6465992 2) นส.นันทพร ศรีวิชัย นักวิชาการ กลุ่มงานประเมินผลการศึกษา 0633569229
5. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	1) นส.พรทิพย์ เอกมหาราช หัวหน้ากลุ่มการจัดการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนัก มาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ

	<p>02-281-555 ต่อ 1408</p> <p>2) นายสุภชัย สุขุมาลจันทร์ หัวหน้ากลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร อาชีวศึกษา (086-306-9460)</p>
6. สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา	<p>1) นางสาวธาริณี ขุนเนน ผอ. กลุ่มส่งเสริมการจัดการความรู้ (กสค.)</p>
7. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	<p>1) เลขานุการ สำนักงาน กศน นายสุรพงษ์ จำจด</p> <p>2) นางตรีนุช สุขสุเดช ผอ.กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย - นส. นิชาภัทร ญาดีบำรุง นักจัดการงานทั่วไป ชำนาญการ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบ (การเทียบระดับการศึกษา) 02-282-2853 - นายกิตติพงษ์ จันทวงศ์ นักวิชาการศึกษาชำนาญการฝ่าย พัฒนาหลักสูตร 086-3026742 , 02-2826091</p> <p>3) นายภิชัยพัฒน์ หัวหน้าสารสนเทศ กองแผนกลุ่ม แผนงาน 02-2815162, 084-721-7487 (มอบหมายจาก ผู้อำนวยการกองแผน – ผอ.อภิรดี 02-281-1077)</p>
8. สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ	<p>1) นายอิทธิกร ช่างสากล ผอ.พัฒนาระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ (ด้าน GPA) 02-281-9809 ต่อ 451</p> <p>2) นส. มยุรี จีระมาตย์ (มอบหมายโดย ผอ.อาคม ศาณ ศิลป์ กลุ่มงานศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ) นักวิทยาการศึกษานโยบาย นาย กิตติพงษ์ ปวงจัททา นักวิชาการคอมพิวเตอร์ 02-281-9809 ต่อ 440 – 443</p>

รายชื่อพื้นที่ในการศึกษา สถานศึกษาภาคสนาม จำนวนทั้งสิ้น 37 แห่งใน 5 ภาค ได้แก่

1) ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย

- 1.1 โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ)
- 1.2 โรงเรียนคาราวิทยาลัย (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน)
- 1.3 โรงเรียนเทศบาลท่าสะอาด (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของอปท.)
- 1.4 วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ (สถานศึกษาอาชีวศึกษา)
- 1.5 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองเชียงใหม่ (กศน.)
- 1.6 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (สถาบันอุดมศึกษา)
- 1.7 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (สถาบันอุดมศึกษา)

2) ภาคกลาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 แห่งประกอบด้วย

- 2.1 โรงเรียนโยธินบูรณะ และโรงเรียนโยธินบูรณะ 2 (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ)
- 2.2 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน)
- 2.3 โรงเรียนประชานิเวศน์ ประถม และโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร)
- 2.4 วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง (สถานศึกษาอาชีวศึกษา)
- 2.5 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตดุสิต (กศน.)
- 2.6 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สถาบันอุดมศึกษา)

3) ภาคตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 7 แห่งประกอบด้วย

- 3.1 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ)
- 3.2 โรงเรียนดัดดรุณี (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ)
- 3.3 โรงเรียนเซนต์หลุยส์ ฉะเชิงเทรา (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน)
- 3.4 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้ (สุตสุนทร) (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของอปท.)
- 3.5 วิทยาลัยอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา (สถานศึกษาอาชีวศึกษา)
- 3.6 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา (กศน.)
- 3.7 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (สถาบันอุดมศึกษา)

4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย

- 4.1 โรงเรียนสนามบิน (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ)
- 4.2 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ)
- 4.3 โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน)
- 4.4 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของอปท.)
- 4.5 วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น (สถานศึกษาอาชีวศึกษา)
- 4.6 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองขอนแก่น (กศน.)
- 4.7 มหาวิทยาลัยขอนแก่น (สถาบันอุดมศึกษา)

5) ภาคใต้ จังหวัดสงขลา จำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย

- 5.1 โรงเรียนวิเชียรชม (อนุบาล – ประถมศึกษา 1-6)
- 5.2 โรงเรียนวรรณวีรสักขลา (มัธยมศึกษา 1-6)
- 5.3 โรงเรียนแจ้งวิทยา สงขลา (ประถมศึกษา 1-6 , มัธยมศึกษา 1-6)
- 5.4 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของอปท.)
- 5.5 วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา (สถานศึกษาอาชีวศึกษา)
- 5.6 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองสงขลา (กศน.)
- 5.7 มหาวิทยาลัยสงขลา และ มหาวิทยาลัยทักษิณ (สถาบันอุดมศึกษา)

รายชื่อสถานศึกษาในพื้นที่ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (จังหวัดเชียงใหม่)		
สัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 27-29 มีนาคม 2517		
สถานศึกษาสังกัด	ชื่อสถานศึกษา	ผู้ให้สัมภาษณ์
1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย	รองผอ. รัชณีย์ นुरुทธิพงษ์ 091-854-5379 (ให้สัมภาษณ์แทน ผอ. อุทัย ธิติพงษ์)
2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	โรงเรียนคาราวิทยาลัย	ผอ. ดร.อวยพร หว่างตระกูล 089-850-5574
3. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	โรงเรียนเทศบาลท่าสะอาด	รองผอ.ชนัญญา วุฒิวณิชย์ 081-746-8628 (ให้สัมภาษณ์แทน ผอ. จันจิมา 081-998-8112)
4. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	วิทยาลัยเทคนิค เชียงใหม่	รองผอ. อรรถกฤต อินทะโย 089-960-5111
5. สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่	รอง.ผอ. มีนา กิติชานนท์ 088-3474181
	สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	ผอ. ว่าที่ร้อยตรี เอกพจน์ เกษมกุลทรัพย์ 081-9605116
6. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ. ดร. วิวัฒน์ บัณฑิต รองผอ. สำนักทะเบียนและประมวลผล 053-944-057 ต่อ 13
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (มทร. ล้านนา)	รองผอ. ผศ. สมเกียรติ วงษ์พานิช 053-921-444

รายชื่อสถานศึกษาในพื้นที่ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (กรุงเทพมหานคร) สัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 22-26 พฤษภาคม 2517		
สถานศึกษาสังกัด	ชื่อสถานศึกษา	ผู้ให้สัมภาษณ์
1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	โรงเรียนโยธินบูรณะ โรงเรียนโยธินบูรณะ2	หัวหน้างานทะเบียน อ.ชาญรงค์ บัวเข้มแสง 083-0242929 (ให้สัมภาษณ์แทนรองผอ. สุริยะ ทวีบุญญาวัตร.) นางอมรรัตน์ โพธิตะปะนะ ผอ.โรงเรียน
2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน วิทยาลัย	นางวารภรณ์ ทรัพย์สมบูรณ์ รองผอ.วิชาการ และมาตรฐาน คุณภาพ (02-637-1852) (มอบหมายโดย ผอ.ศุภกิจ จิต คล่องทรัพย์) นางสุรัชนี ทราบดี หัวหน้างานทะเบียนและวัดผล (086-875-4530)
3. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	ร.ร.ประชานิเวศน์(ประถม) ร.ร.มัธยมประชานิเวศน์	นางสาวหทัยพัชร ชินวงค์อมร ผอ. สถานศึกษา (02-588-4028,081-428-7172) นายชัยยุทธ์ คชรินทร์ รองผอ.ฝ่ายวิชาการ (089-483-5728)
4. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง	นายพันธุ์ศักดิ์ สุนทรวงศ์ รองผอ.วิชาการ 089-661-4735
5. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตคูสิต	นางสาวนันทยา มากเจริญ รองผอ.ฝ่ายวิชาการ 099-1641964

รายชื่อสถานศึกษาในพื้นที่ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (ฉะเชิงเทรา)		
สัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 26-30 พฤษภาคม 2517		
สถานศึกษาสังกัด	ชื่อสถานศึกษา	ผู้ให้สัมภาษณ์
1. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	โรงเรียนสนามบิน โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน	นางวณานิภา บุญสวัสดิ์กุลชัย รักษาการรองผอ.ฝ่ายวิชาการ (084-2030019) นายบัญชา วิพัฒวิบูลกิจ ผู้ช่วย ผอ.ฝ่ายทะเบียน และวัดผล. (083-345-0044) นางจินตนา ทองป้อม หัวหน้าทะเบียน (081-544-0959)
2. สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน	โรงเรียนมหาไถ่ศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นางเนตรนภา วงศ์ศรี ผู้ช่วยผอ.บริหารวิชาการ 085-4551761 นายปราโมทย์ พึงผล นายทะเบียน
3. กรมส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่น	โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง	นางมุกดา ไสวารี หัวหน้าวิชาการ 086-854-1443 นางบุญนำ สีหวัง ฝ่ายทะเบียน 081-2618739
4. สำนักงาน คณะกรรมการการ อาชีวศึกษา	วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น	นส. ศิริรัชชา เนาว์โสภา รองผอ.ฝ่ายแผนและความ ช่วยเหลือ 081-790-8974 นายพีรดิษฐ์ แพงงา หัวหน้างานวัดผลและ ประเมินผล 0833399882 043236538
5. สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัย	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมือง ขอนแก่น	นายบุญส่ง ทองเชื่อม ผอ. 081-975-5348 นางวิไลพร บุรณ์เจริญ นายทะเบียนสามัญ

		089-571-7403 นายคชาวุธ จารย์โพธิ์ ฝ่ายแผน เทคโนโลยี สารสนเทศ 061-6954888 นาง ทับทิม พละกล้า 097-3191173 ครูอาสาสมัคร/นางประภาพร ดิษฐเจริญ ครูกศน.ตำบล 099- 4678399
6. สำนักคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	รศ. ดร. ประพันธ์ศักดิ์ จิวีราช ผอ.สำนักบริหารและพัฒนา วิชาการ 087-2253273

รายชื่อสถานศึกษาในพื้นที่ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (ขอนแก่น) สัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม - 2 มิถุนายน 2517		
สถานศึกษาสังกัด	ชื่อสถานศึกษา	ผู้ให้สัมภาษณ์
1. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	โรงเรียนสนามบิน โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน	นางวณานิภา บุญสวัสดิ์กุลชัย รักษาการรองผอ.ฝ่ายวิชาการ (084-2030019) นายบัญชา วิพัฒน์วิบูลกิจ ผู้ช่วย ผอ.ฝ่ายทะเบียน และวัดผล. (083-345-0044) นางจินตนา ทองป้อม หัวหน้าทะเบียน (081-544-0959)
2. สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน	โรงเรียนมหาไถ่ศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นางเนตรนภา วงศ์ศรี ผู้ช่วยผอ.บริหารวิชาการ 085-4551761 นายปราโมทย์ พึงผล นายทะเบียน
3. กรมส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่น	โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง	นางมุกดา ไสวารี หัวหน้าวิชาการ 086-854-1443 นางบุญนำ สีหวัง ฝ่ายทะเบียน 081-2618739
4. สำนักงาน คณะกรรมการการ อาชีวศึกษา	วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น	นส.ศิริธรรมา เนาว่าโสภา รองผอ.ฝ่ายแผนและความ ช่วยเหลือ 081-790-8974 นายพีรดิษฐ์ แพงงา หัวหน้างานวัดผลและ ประเมินผล 0833399882 043236538
5. สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัย	กศน.อำเภอเมือง ขอนแก่น	นายบุญส่ง ทองเชื่อม ผอ. 081-975-5348 นางวิไลพร บุรณ์เจริญ นายทะเบียนสามัญ 089-571-

รายชื่อสถานศึกษาในพื้นที่ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (ขอนแก่น) สัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม - 2 มิถุนายน 2517		
สถานศึกษาสังกัด	ชื่อสถานศึกษา	ผู้ให้สัมภาษณ์
		7403 นายคชาวุธ จารย์โพธิ์ ฝ่ายแผน เทคโนโลยี สารสนเทศ 061-6954888 นาง ทับทิม พละกล้า 097-3191173 ครูอาสาสมัคร/นางประพาพ ดิษฐเจริญ ครูกศน.ตำบล 099- 4678399
6. สำนักคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	รศ. ดร. ประพันธ์ศักดิ์ จิวีราช ผอ.สำนักบริหารและพัฒนา วิชาการ 087-2253273

รายชื่อสถานศึกษาในพื้นที่ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (สงขลา)		
สัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 21-23 สิงหาคม 2517 (สงขลา)		
สถานศึกษาสังกัด	ชื่อสถานศึกษา	ผู้ให้สัมภาษณ์
1. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	โรงเรียนวิเชียรชม โรงเรียนวรรณิเฉลิม	นางชมลวรรณ โชติระโส หัวหน้าวัดผลและ ประมวลผล (062-0645796) น.ส.นารีรัตน์ หนูทอง (096-2741466) วัดผลและ ประมวลผล น.ส. สายน้ำผึ้ง ประธานสังกัด หัวหน้างานทะเบียน เทียบโอน วัดและประเมินผล 089- 5995882 นายสมนึก ไชยชาญยุทธ์ นาย ทะเบียน 095-4393150
2. สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน	โรงเรียนแจ้งวิทยา	นาย ธีรธร เทียบปาน ผอ. โรงเรียน นางอรอุมา ทองดี หัวหน้า วิชาการ นายวิรัตน์ พรหมสมบัติ หัวหน้าวัดผล 084-8546181
3. กรมส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่น	โรงเรียนเทศบาล5(วัดหัวป้อมนอก)	นายสมชาติ เหลืองสะอาด ผอ.สถานศึกษา นายจรูญโนทย์ หัวหน้างาน วิชาการ 086-7485855 นรบดี สุวรรณโมลี หัวหน้า กลุ่มงานทะเบียน วัดผลและ ประมวลผลการศึกษา
4. สำนักงาน คณะกรรมการการ อาชีวศึกษา	วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา	นางอมรรัตน์ จันวัฒนะ รองผอ.ฝ่ายวิชาการ 081- 4794584

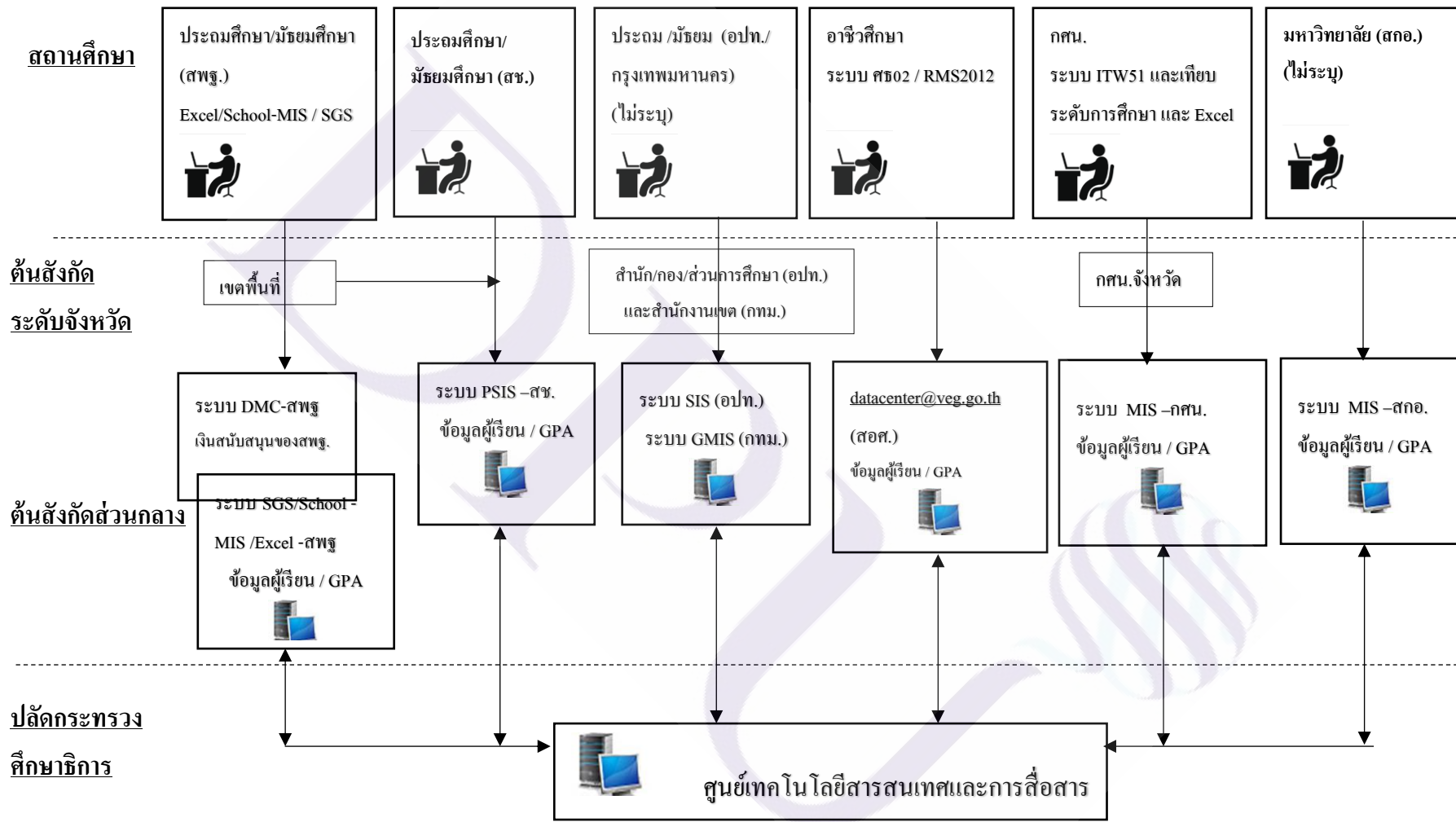
รายชื่อสถานศึกษาในพื้นที่ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (สงขลา)		
สัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 21-23 สิงหาคม 2517 (สงขลา)		
สถานศึกษาสังกัด	ชื่อสถานศึกษา	ผู้ให้สัมภาษณ์
		นางพรรณรัตน์ รongค้อย หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล นายอภิพงษ์ วงศ์เกียรติกุล หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร 081-8977142
5. สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัย	กศน.อำเภอเมือง สงขลา	ผอ. นายเจริญ สุวรรณวงศ์ 074-323854, นายพิมลศักดิ์? สุขประเสริฐ ฝ่ายทะเบียน วัดผล ประเมินผล เทียบโอน หลักสูตรชั้นพื้นฐาน 089-658-9550
6. สำนักคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลา	ดร.ศุภกาญจน์ สิริไพศาล รอง อธิการบดี นายอุกฤษ คงคล้าย รักษาการ หัวหน้ากลุ่มทะเบียนและ ทะเบียนวิทยาเขตสงขลา 081-5633565 นางวนิดา ดันดิธรรมภูษิต ผอ.ฝ่ายทะเบียนและ ประมวลผล 074-289250 นางอัญชลี อรรถนโรจน์ หัวหน้างานประมวลผลและ สำเร็จการศึกษา

ภาคผนวก ค

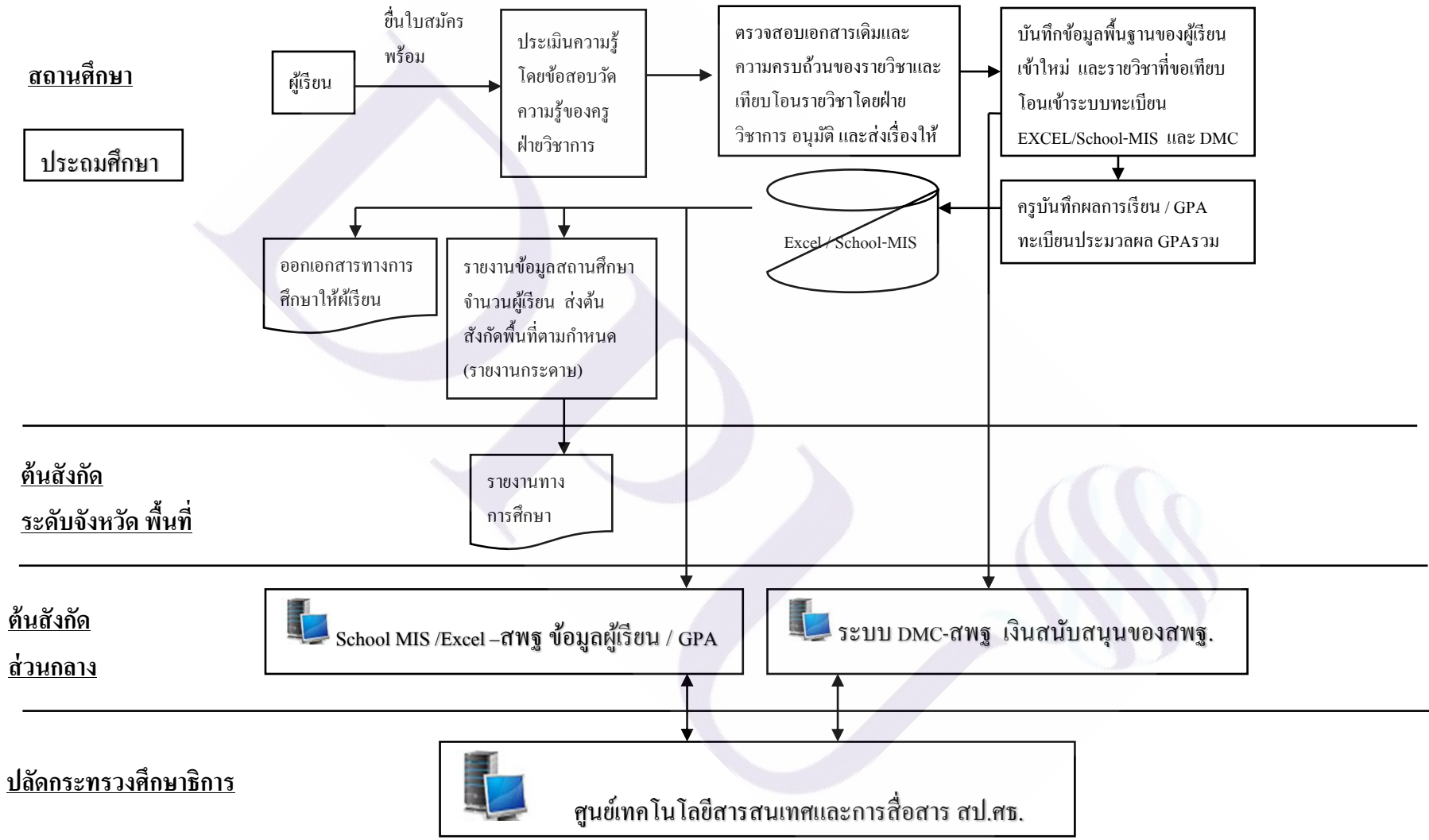
แผนภาพ การเชื่อมระบบสารสนเทศกับระบบงานทะเบียนฯ

รายส่วนงานการศึกษาในระดับต่างๆ

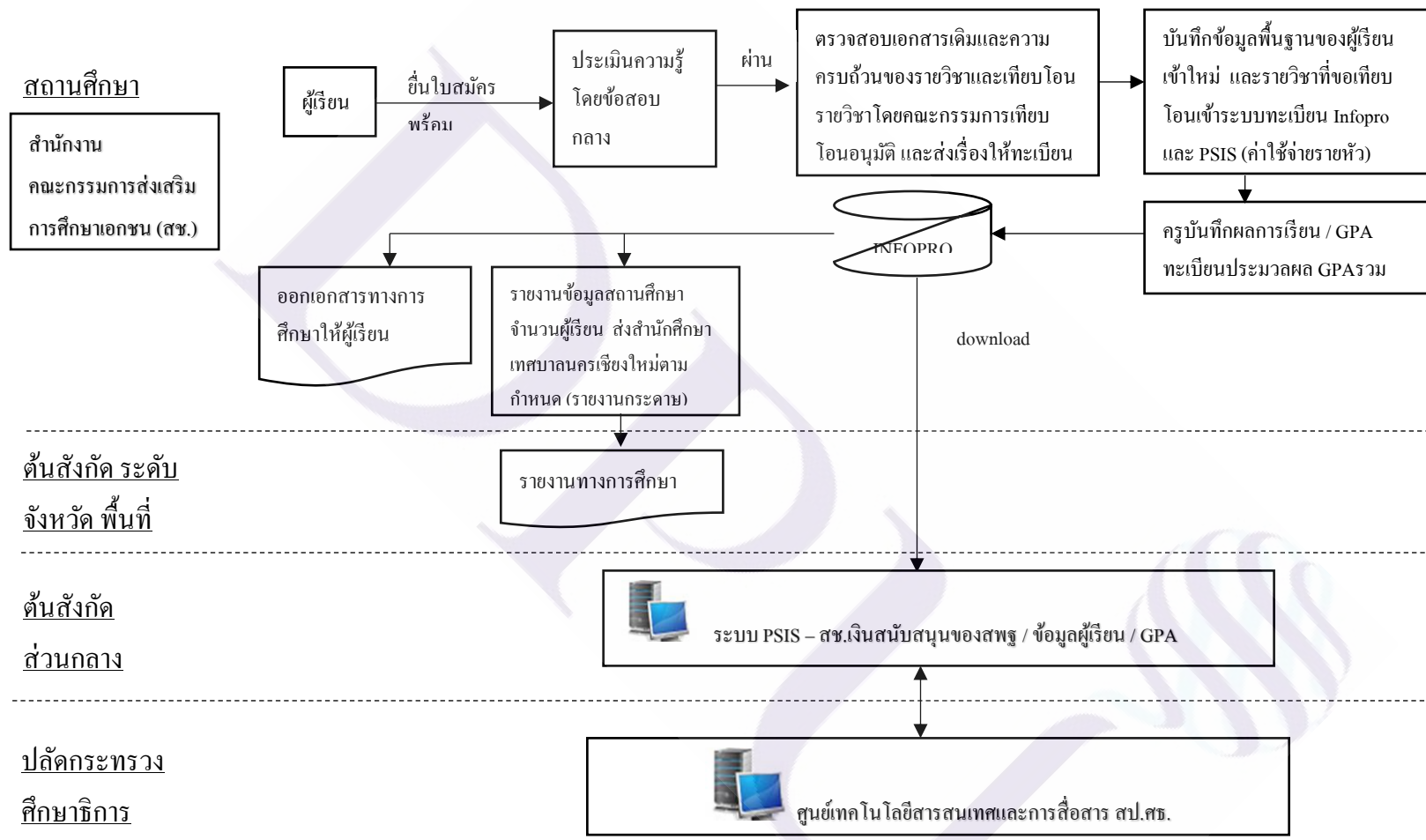
และการเคลื่อนไหวของข้อมูลสารสนเทศในแต่ละสังกัด

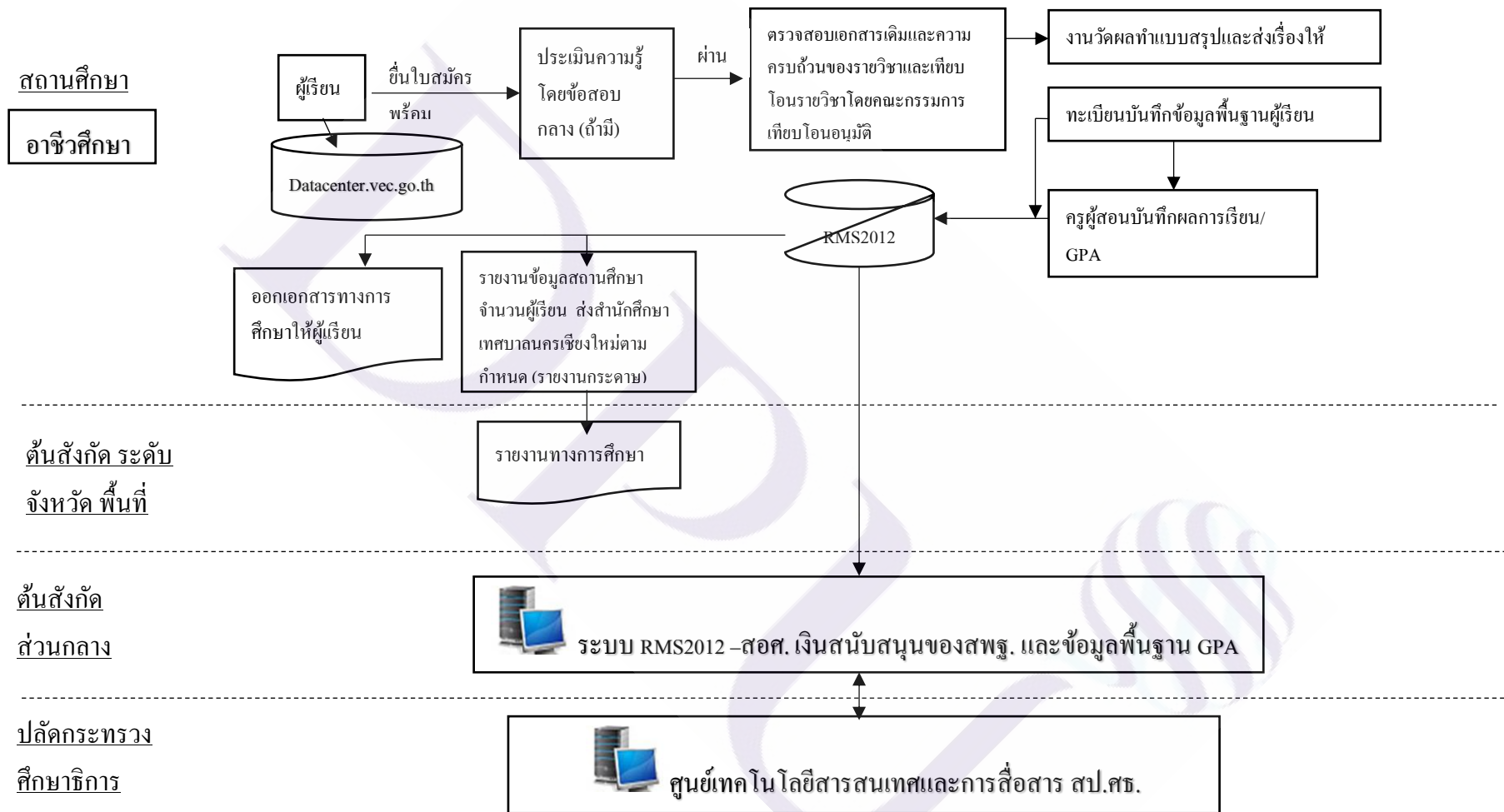
การเชื่อมโยงระบบสารสนเทศที่ใช้ในการเทียบโอนผลการเรียน งานทะเบียน วัดและประเมินผลทางการศึกษากับระบบสารสนเทศส่วนกลาง

ระบบสารสนเทศในระดับประถมศึกษาที่ใช้ในงานทะเบียน วัดและประเมินผล งานเทียบโอนผลการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับต้นสังกัด

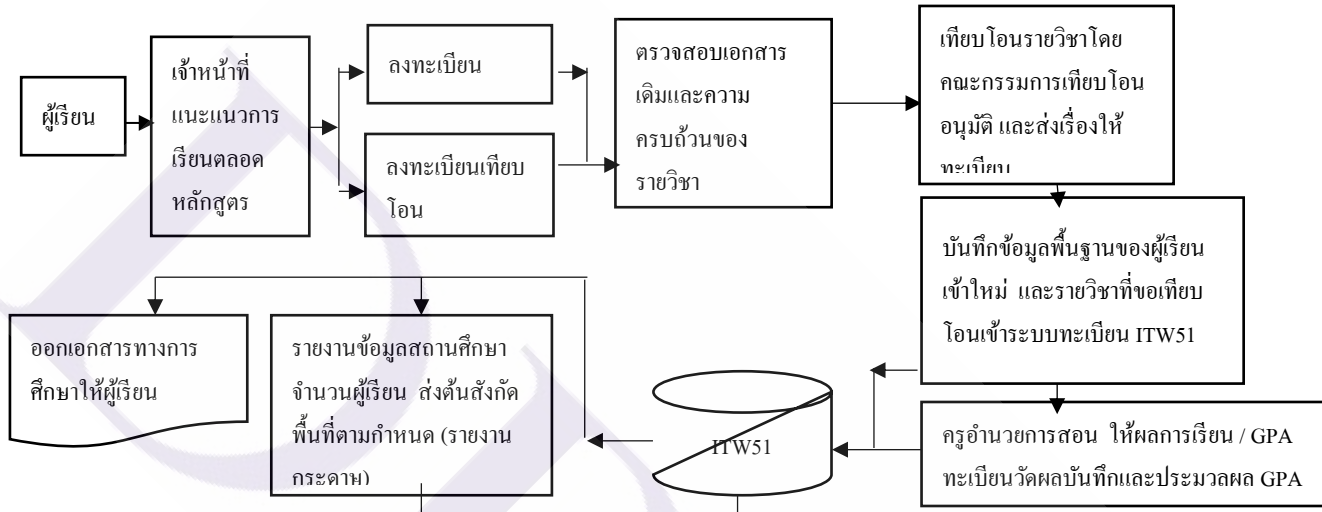
ระบบสารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดสช. ที่ใช้ในงานทะเบียน วัดและประเมินผล งานเทียบโอนผลการเรียนรู้เชื่อมโยงกับต้นสังกัด

ระบบสารสนเทศสถานศึกษาสังกัดสอศ.ที่ใช้ในงานทะเบียน วัดและประเมินผล งานเทียบโอนผลการเรียนรู้เชื่อมโยงกับต้นสังกัด

สถานศึกษา

กศน.

ต้นสังกัด ระดับ

จังหวัด พื้นที่

รายงานทางการศึกษา

ต้นสังกัด

ส่วนกลาง

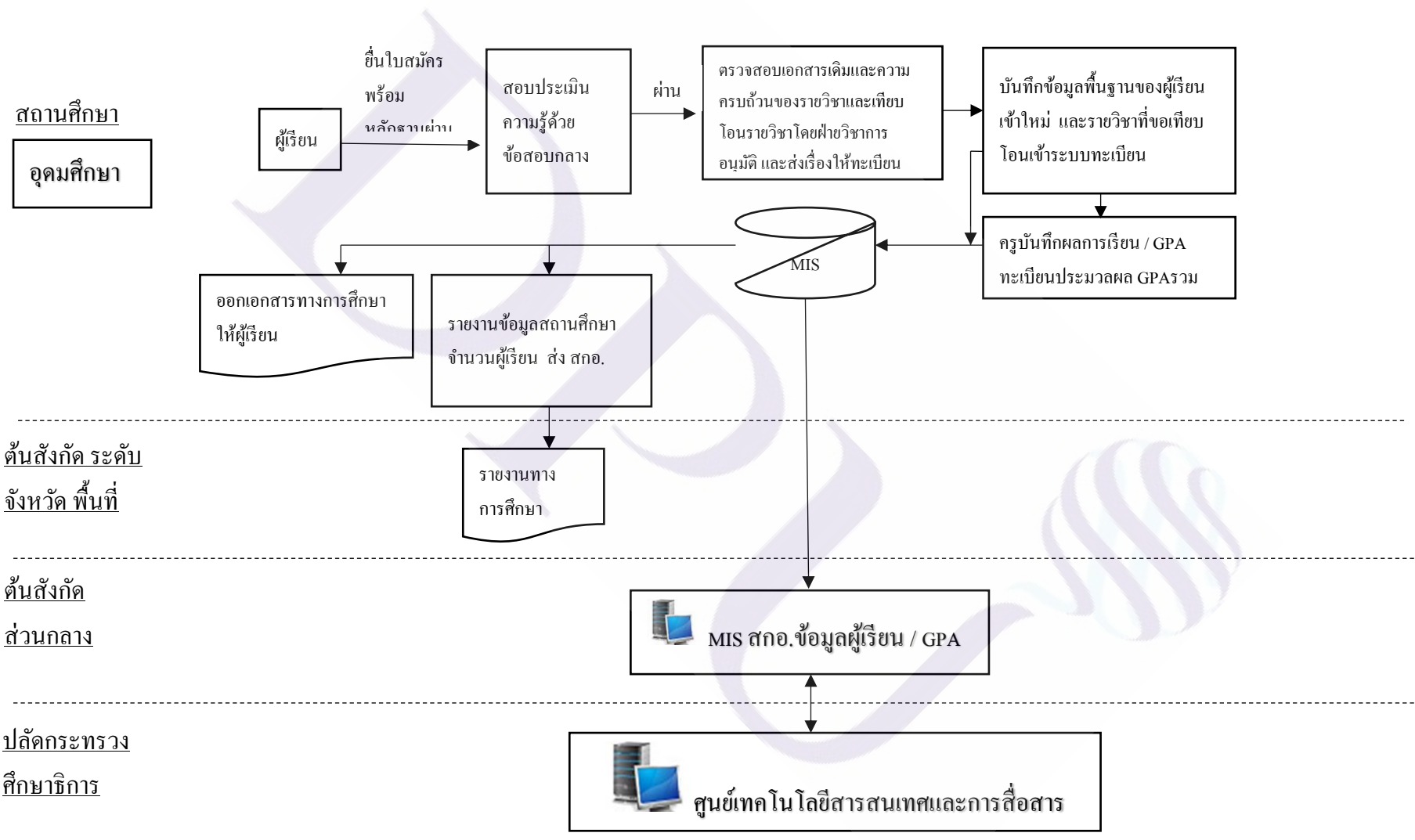

ปลัดกระทรวง

ศึกษาธิการ

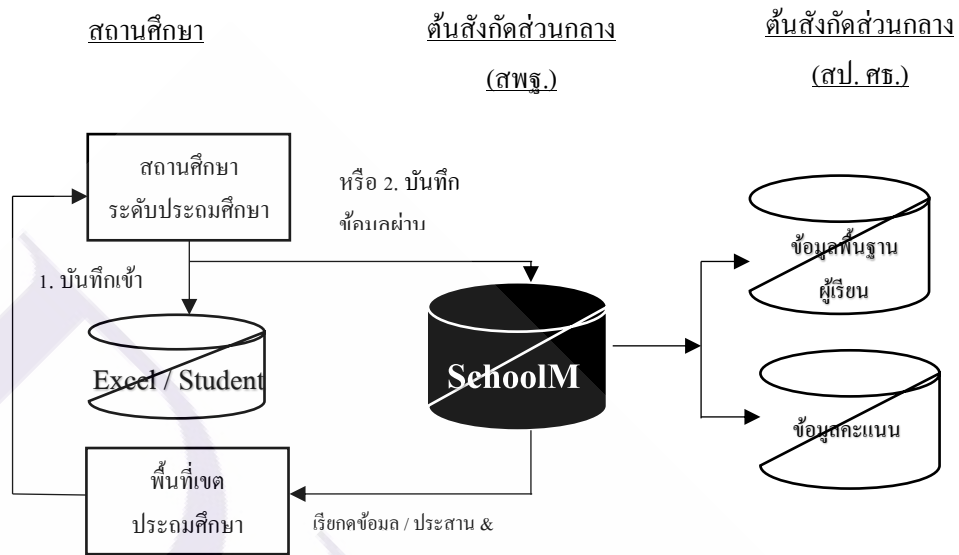

ระบบสารสนเทศสถานศึกษาสังกัดกศน.ที่ใช้ในงานทะเบียน วัดผล ประเมินผลงานเทียบโอนผลการเรียนรู้เชื่อมโยงกับต้นสังกัด

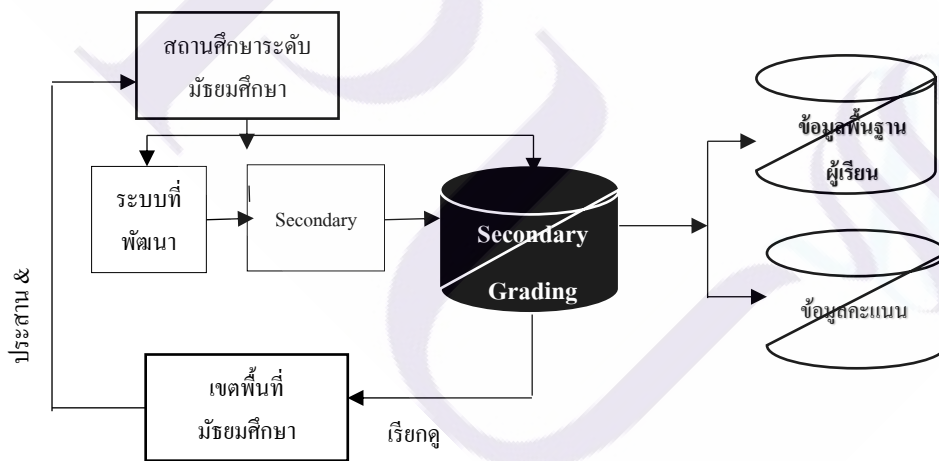

ระบบสารสนเทศที่ใช้ในงานทะเบียน วัดและประเมินผล งานเทียบโอนผลการเรียนรู้ ของสถาบันการศึกษาสังกัดสกอ.เชื่อมโยงกับต้นสังกัด

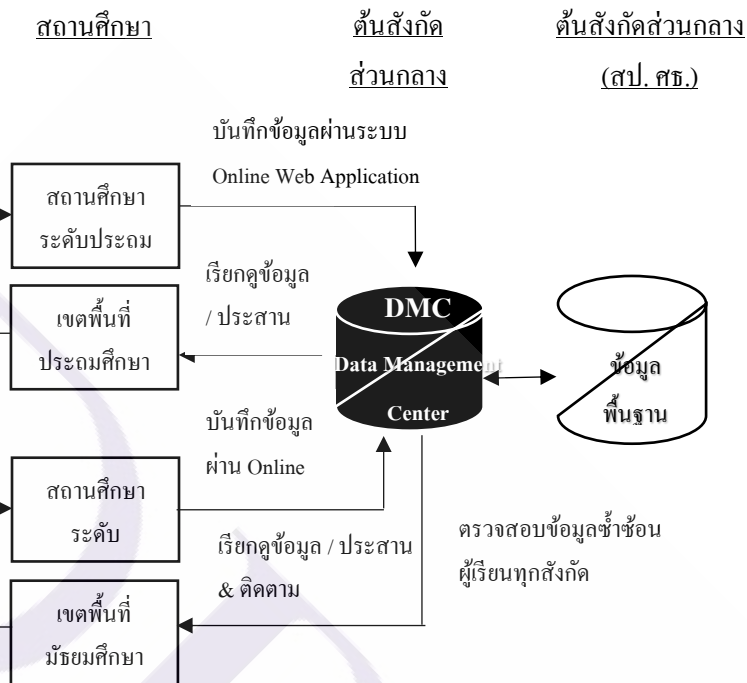
การเคลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดสพฐ. ระดับประถมศึกษา
 สำหรับข้อมูลคะแนนและการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

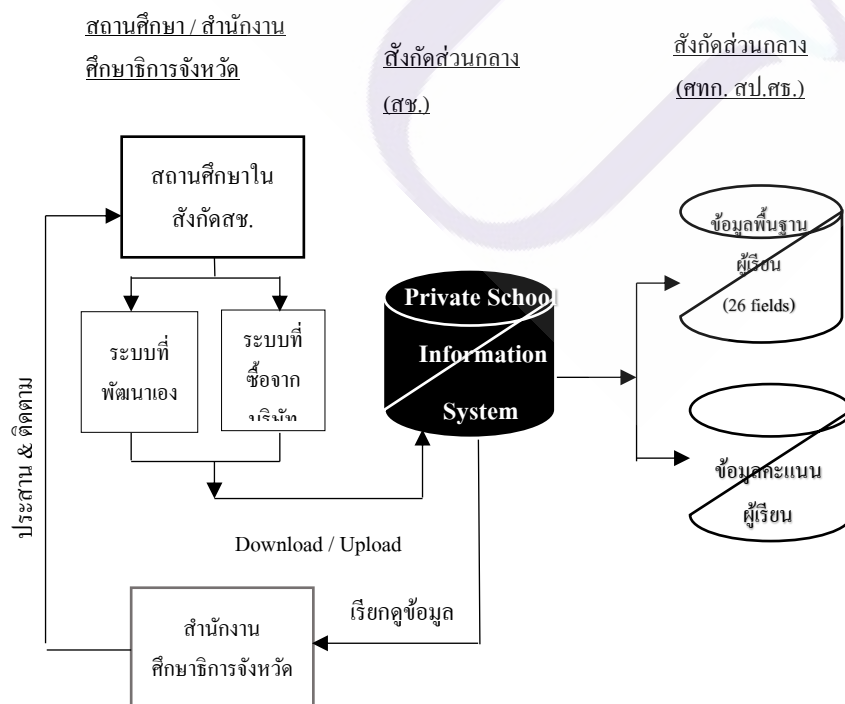
การเคลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดสพฐ. ระดับมัธยมศึกษา
 สำหรับข้อมูลคะแนนและการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

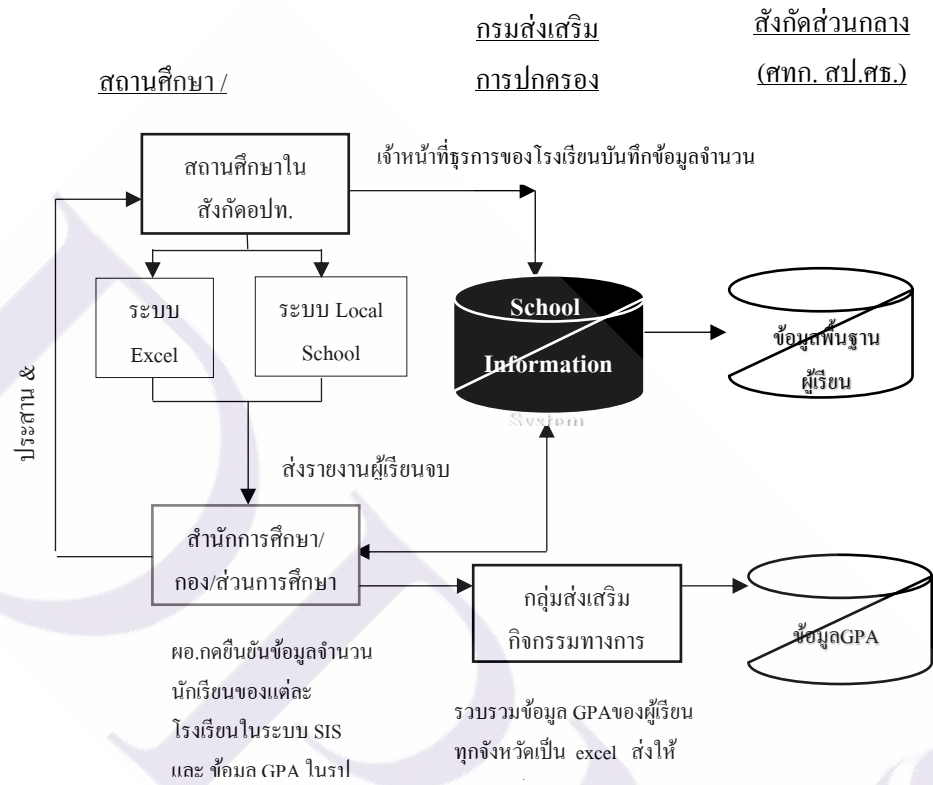
การไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดสพฐ. สำหรับข้อมูลพื้นฐานผู้เรียน และการตรวจสอบข้อมูลผู้เรียนซ้ำซ้อน

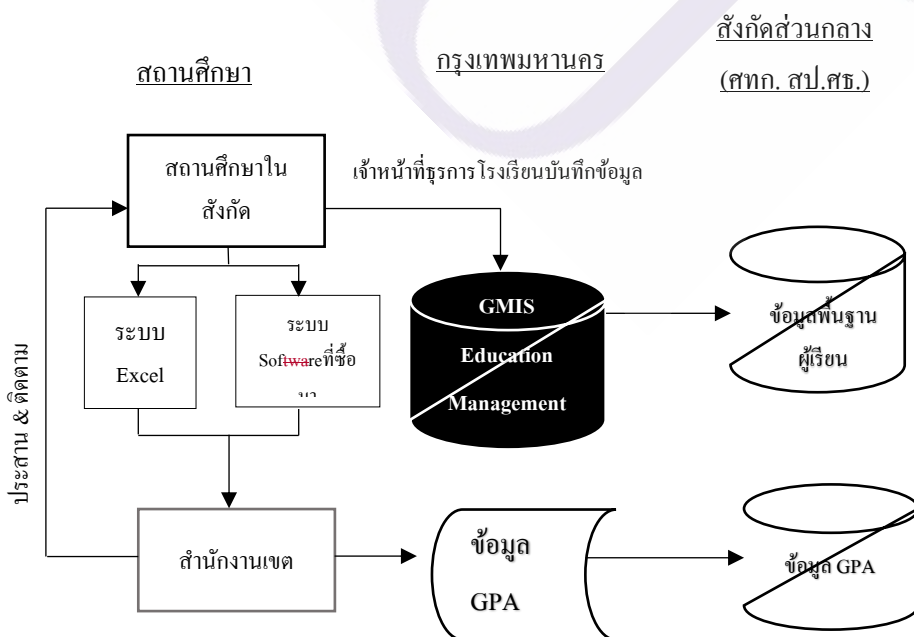
การไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดสช. (สถานศึกษาที่รับเงินอุดหนุนจากรัฐ) สำหรับข้อมูลพื้นฐาน ผลการเรียนรู้ และการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

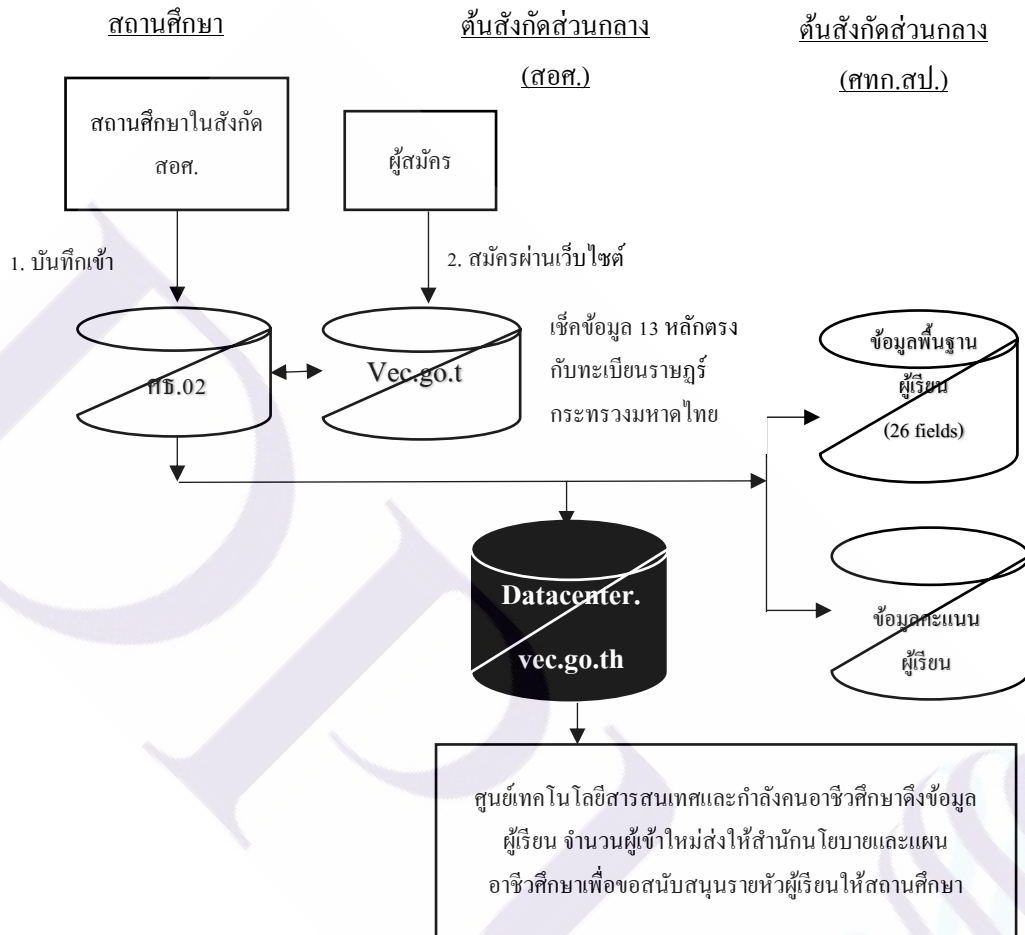
การเคลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดอปท. สำหรับข้อมูลพื้นฐาน ผลการเรียน และการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

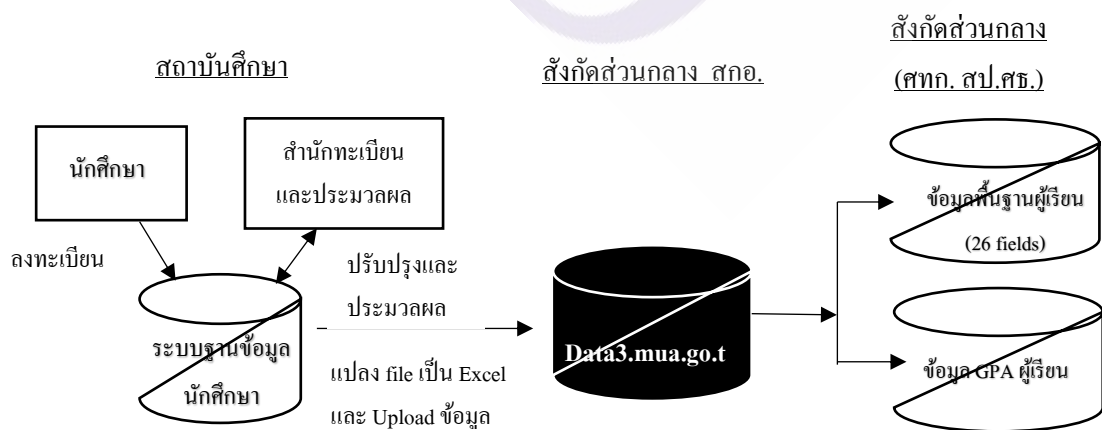
การเคลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำหรับข้อมูลพื้นฐาน ผลการเรียน และการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

การเคลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดสอศ. (143แห่ง)
 สำหรับข้อมูลพื้นฐาน ผลการเรียนรู้ และการเทียบโอนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

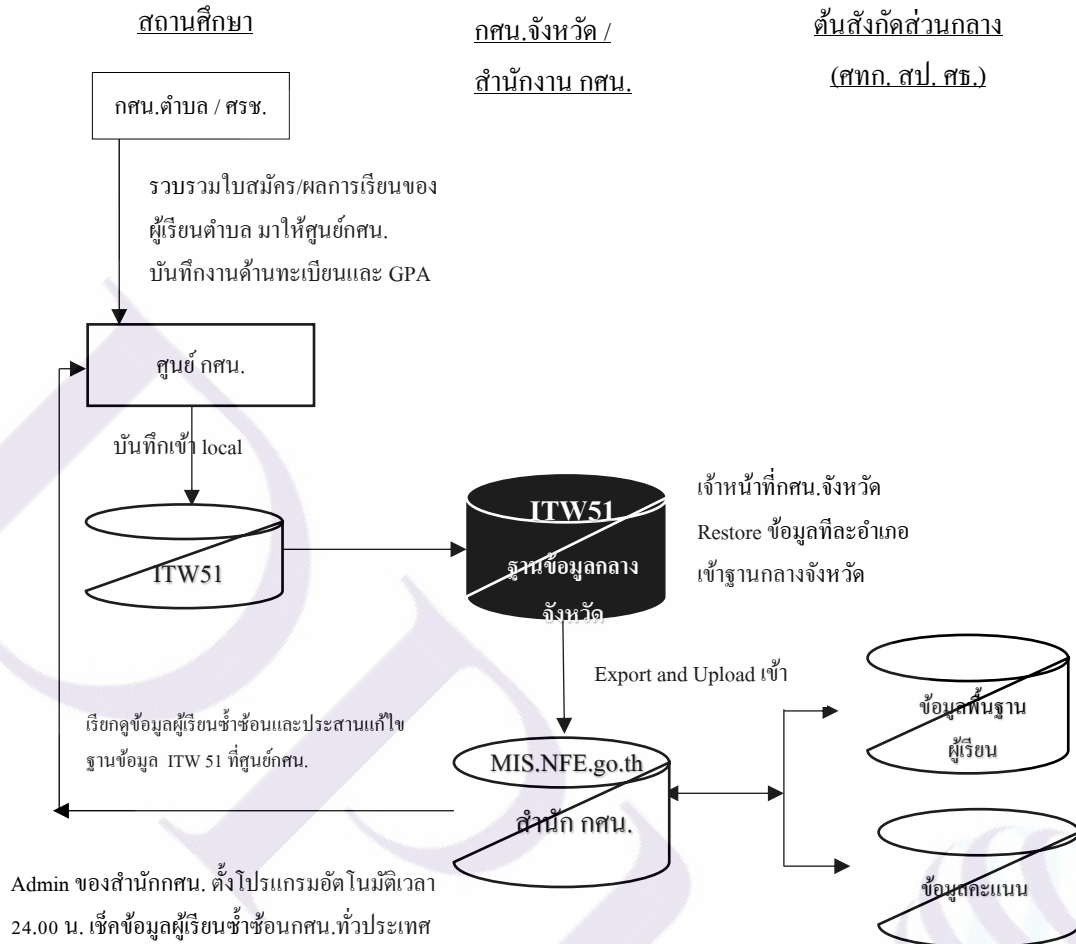

การเคลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดสกอ.

การเคลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศในสังกัดกศน.

สำหรับข้อมูลพื้นฐาน ผลการเรียน และการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

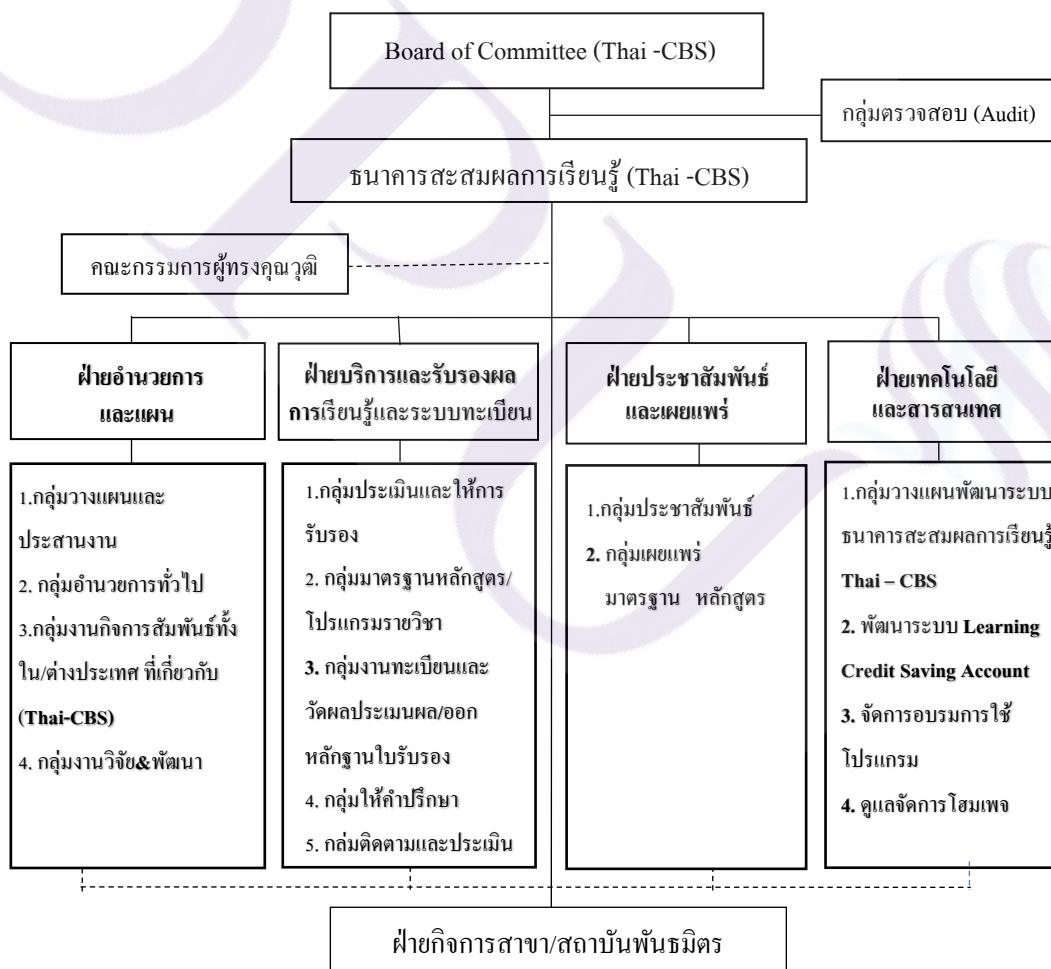
ตั้งโปรแกรมอัตโนมัติ เช็คข้อมูลผู้เรียนเข้าเรียนทุกสังกัดทั่วประเทศ

ภาคผนวก ง
ร่างโครงสร้างและการบริหารจัดการของ
ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดำเนินชีวิต
ของประเทศไทย (Thai - CBS)
เอกสารประกอบการประชุมกลุ่ม Focus Group

ร่าง
โครงสร้างและการบริหารจัดการของ
ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดูชีวิตของประเทศไทย
(Thailand Credit Bank System – Thai CBS)

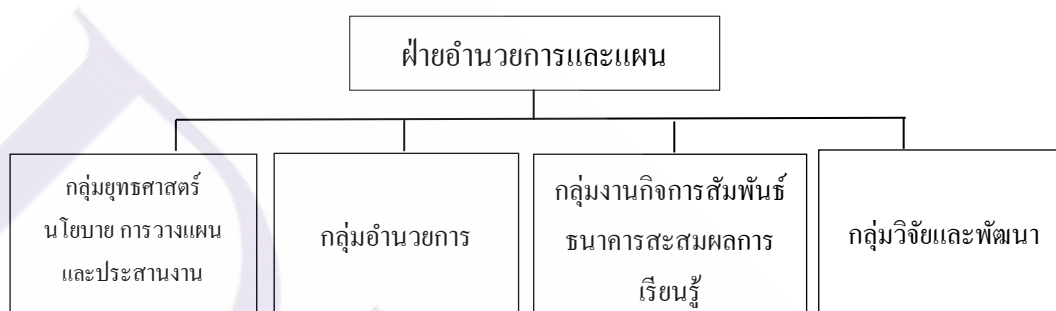
ร่างโครงสร้างและการบริหารจัดการ

ร่างโครงสร้างและการบริหารจัดการของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ โดยมีหน่วยงานหลักภายในประกอบด้วย ฝ่ายอำนวยการและแผน (Planning) ฝ่ายบริการและรับรองผลการเรียนรู้และระบบทะเบียน (Recognition & Registration) ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ (Public Relation) ฝ่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศ (Technology and Information) ฝ่ายกิจการสาขา (Branch relationship) ดังนี้

โครงสร้างบริหารของหน่วยงานกลางระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ Thai - CBS

ฝ่ายอำนวยการและแผน รับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายการรับรองผลการเรียนรู้ นโยบายการรับรองผลการเรียนรู้ การวางแผนและนโยบายด้านปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทแห่งชาติ มาตรฐานคุณวุฒิและคุณวุฒิวิชาชีพ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับองค์การการจัดการการศึกษา สถาบันการศึกษา ประชาชนทั่วไป และดำเนินกิจการด้านการต่างประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกิจการธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) โดยมีหน่วยงานย่อยประกอบด้วย

โครงสร้างบริหารของสำนักอำนวยการและแผน

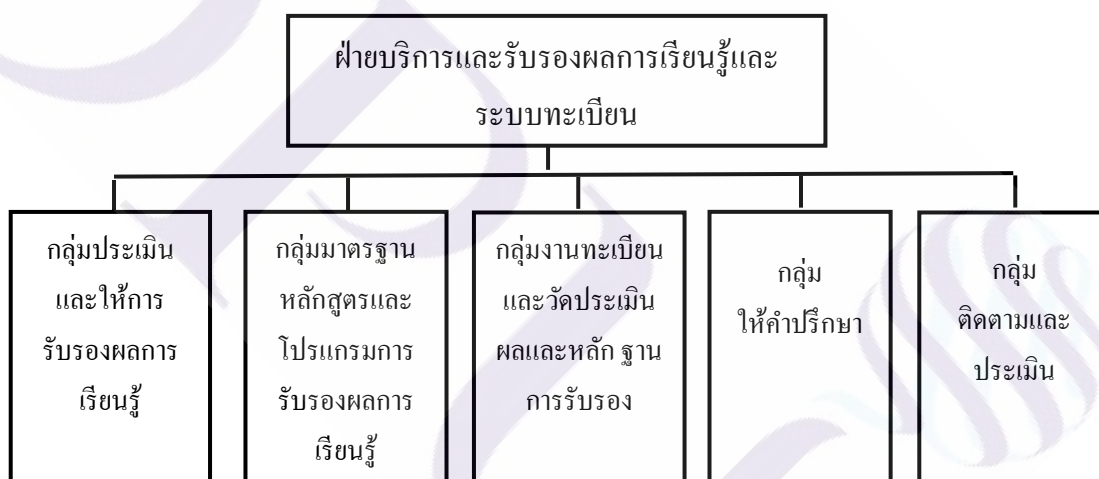
มีรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยย่อยของฝ่ายอำนวยการและแผนดังต่อไปนี้

1. กลุ่มยุทธศาสตร์ นโยบาย การวางแผนและประสานงาน
 - กำหนดนโยบาย การวางแผน และระบบที่เกี่ยวข้องกับธนาคารสะสมผลการเรียนรู้
 - งานบริหารทั่วไปและพัสดุ
 - ส่งเสริมและพัฒนาระบบ
 - พัฒนาโครงข่ายระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้กับสถาบันการศึกษาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
 - สร้างสรรค์สื่อการตลาดต่างๆ
 - ประสานงานกับหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง องค์การการจัดการการศึกษา สถาบันการศึกษา ประชาชนทั่วไป
2. กลุ่มอำนวยการ ทำหน้าที่บริหารสำนักงานกลาง และงานสนับสนุนทั่วไป
3. กลุ่มงานกิจการสัมพันธ์ธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ทำหน้าที่ประสานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยี ข่าวสารสัมพันธ์กับองค์กรอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบ Credit Bank System

4. กลุ่มวิจัยและพัฒนา รับผิดชอบในการทำวิจัยเชิงนโยบาย วิจัยและพัฒนาระบบที่สนับสนุนงานการพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้และการศึกษาตลอดชีวิต

ฝ่ายบริการและรับรองผลการเรียนรู้และระบบทะเบียน (Recognition and Registration)

มีบทบาทหน้าที่ประเมินและให้การรับรอง โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน การให้การรับรอง แบ่งกลุ่มย่อยตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษา ออกใบรับรองการให้หน่วยกิตแก่สถาบันการศึกษาที่ผ่านกระบวนการประเมินและรับรอง หรือออกการให้หน่วยกิต ถ้าสถาบันผู้ให้หน่วยกิตทำผิดกฎหมาย รวมทั้งงานทะเบียน วัดและประเมินผล ประกอบด้วยหน่วยย่อย 6 หน่วย ได้แก่ กลุ่มประเมินและรับรอง กลุ่มมาตรฐานหลักสูตรและโปรแกรม กลุ่มงานทะเบียนและวัดประเมินผล กลุ่มให้คำปรึกษา กลุ่มให้หลักฐานผลการเรียน ประกอบด้วย

โครงสร้างบริหารของสำนักธนาคารสะสมผลการเรียนรู้

- 1) **กลุ่มประเมินและให้การรับรอง (Evaluation and Accreditation) ผลการเรียนรู้**
 - ดำเนินงานด้านการประเมินและให้การรับรองผลการเรียนรู้
 - จัดเตรียมแผนการปฏิบัติ ดำเนินการ ประเมินการรับรองผลการเรียนรู้
 - อนุมัติการเปลี่ยนแปลง เรื่องที่เกี่ยวกับการประเมินและรับรองผลการเรียนรู้
 - จัดทำคู่มือการประเมินสำหรับรายวิชาหลักของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)
 - บริหารจัดการการตรวจสอบ (managing regular and irregular inspection)

- ออกใบรับรอง / ใบถอดถอนการให้การรับรองผลการเรียนรู้ หรือหน่วยกิต แก่สถาบันที่เป็นพันธมิตร

- สำรวจความต้องการของสถาบันการศึกษาและสถาบันฝึกอบรม ที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินและการให้การรับรอง

- ให้คำปรึกษากับสถาบันการศึกษาต่างๆและผู้ขอรับการรับรองผลการเรียนรู้

- จัดทำบัญชีรายชื่อ (Catalog) ของสถาบันการศึกษา/สถาบันฝึกอบรมที่ได้รับการ อนุมัติให้เป็นสถาบันที่เป็นพันธมิตร ให้กับกลุ่มงานทะเบียนและวัดประเมิน บันทึกเข้าฐานข้อมูล ในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้และทำตารางเชื่อมระหว่างคุณวุฒิและหลักสูตรทางวิชาการ

- จัดทำฐานข้อมูลทะเบียนรับรองผลการเรียนรู้

2) กลุ่มมาตรฐานหลักสูตรและโปรแกรมการรับรองผลการเรียนรู้ (Curriculum and Standards)

แบ่งความรับผิดชอบตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษา และอาชีวศึกษา และ หลักสูตรระยะสั้นต่างๆ มีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- พัฒนามาตรฐานหลักสูตร และ โปรแกรมรายวิชา และแผนการสอนใหม่ๆ

- พัฒนามาตรฐานการรับรองเครดิตสำหรับคุณวุฒิ และการเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิ แห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ และที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

- พัฒนาเครื่องมือในการประเมินและมาตรฐานการให้การรับรอง

- พัฒนามาตรฐานคุณสมบัติในการรับการรับรองหน่วยกิต

- ประสานกับกลุ่มงานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในการประชาสัมพันธ์มาตรฐาน หลักสูตร โปรแกรมรายวิชา และแผนการสอนใหม่ๆ ให้ประชาชนทั่วไป และสถาบันที่เป็น พันธมิตร

3) กลุ่มงานทะเบียนและวัดประเมินผล และออกหลักฐานใบรับรอง (Registration/ Measurement)

รับผิดชอบงานทะเบียนสำหรับประชาชนทั่วไปที่สมัครขอเข้ารับการรับรองผลการ เรียนรู้/เข้าเรียน และสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรมที่สมัครเข้าเป็นสถาบันที่เป็นพันธมิตรกับ ธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ มีดังต่อไปนี้

- การรับสมัคร และการลงทะเบียน

- การจัดการตรวจเช็คและบันทึกมาตรฐานหลักฐาน รายวิชา โปรแกรม เข้าระบบฐานข้อมูล Thai – CBS

- การวัดและประเมินผลการสะสม การรับรองและการเทียบโอนหน่วยกิตของผู้เรียน

- การบันทึกรายชื่อสถาบันที่เป็นพันธมิตรที่ได้รับการรับรอง มาตรฐานหลักสูตร/รายวิชา /โปรแกรมที่ได้รับการอนุมัติ เข้าในระบบฐานข้อมูล Thai – CBS รวมทั้งพัฒนาและบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลด้านรายวิชา

- การดำเนินการทำงานกับอนุกรรมการชุดต่างๆ

- การทบทวนประกาศนียบัตรของการรับรองหน่วยกิตและแจ้งผู้เรียน

- บริหารจัดการข้อมูลของสถาบันของรัฐและเอกชนที่เป็นพันธมิตรกับธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS)

- ออกประกาศนียบัตร

- ออกเอกสารหลักฐานทางวิชาให้ผู้ร้องขอ (ผู้เรียน)

- บริหารจัดการการให้หน่วยกิตแก่ผู้เรียนที่ผ่านการประเมินและรับรองผลการเรียนรู้

- ประมวลผลข้อมูลการเรียนรู้

- ให้อุทิศการศึกษาแก่ผู้เรียนที่สะสมหน่วยกิตได้ตามกำหนดของ Thai – CBS

- บริหารจัดการความถูกต้องและประมวลผลข้อมูลในระบบ Learning Credit Saving Account System และระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้(Thai – CBS)

4) กลุ่มให้คำปรึกษา (Consultation Service)

- ให้คำปรึกษากับผู้เรียนตั้งแต่ก่อนสมัคร ต่อเนื่องจนถึงสำเร็จการศึกษา (รวมถึงการไปเยี่ยม โทรศัพท์สื่อสาร Online หรือ Facebook หรือ Line application เป็นต้น)

- เผยแพร่ในรูปนิตยสารทางเว็บไซต์ (Web Magazine)

- ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS) แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ สถาบันที่เป็นพันธมิตร

- สนับสนุนแผนการเรียนรู้ทางออนไลน์

- วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ให้คำปรึกษา

5) กลุ่มติดตามและประเมิน (Monitoring)

- การประกันคุณภาพ

- ให้คำปรึกษา

- ฝึกอบรมแก่สถาบันที่จัดการศึกษา
- ติดตามตรวจสอบสถาบันที่เป็นพันธมิตร ที่ร่วมงานกับธนาคารสะสมผลการเรียนรู้

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และความร่วมมือ

- ประชาสัมพันธ์ / เผยแพร่ ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS)
- ประชาสัมพันธ์ / เผยแพร่ มาตรฐานหลักสูตร โปรแกรม และแผนการสอนใหม่ๆ
- ประกาศต่อสาธารณะชน เกี่ยวกับมาตรฐานการประเมินและวิธีการประเมิน เพื่อให้สถาบันที่ต้องการเป็นพันธมิตรในการจัดการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย และต้องการสมัครรับการประเมิน

ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (Technology and information system and Networking)

- วางแผนและบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
- พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ และ ระบบ Learning Credit Saving Account System
- จัดการอบรมการใช้ระบบงานสารสนเทศ
- การจัดการและดูแลรักษาโฮมเพจ (homepages) ของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้
- ผลิตข้อมูลทางสถิติของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้
- ให้การสนับสนุนด้านเทคนิคต่างๆ ให้ทันสมัย และเชื่อมต่อกับสถาบันที่เป็นพันธมิตร
- พัฒนาระบบสารสนเทศ (Lifelong Learning Information Network) ให้เป็นเครือข่ายเชื่อมต่อกับระบบสารสนเทศของหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ

กลุ่มตรวจสอบ (Audit) รับผิดชอบใน

- ตรวจสอบการประเมินตนเองภายในของแต่ละฝ่ายของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ว่าแผนประจำปีของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS) ได้ดำเนินการตามเป้าหมายหรือไม่ โดยเทียบกับแผนปฏิบัติการย่อยของแต่ละฝ่าย แต่ละกลุ่มงาน
- จัดทำตารางและประกาศกำหนดการการตรวจสอบ
- จัดทำคู่มือการตรวจสอบ
- จัดพิมพ์ผลการตรวจสอบในรูปแบบของรายงานประจำปี

ภาคผนวก จ

รายชื่อหน่วยงานที่จัดเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูลรายบุคคล
และรายสถานศึกษาให้กับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
(ศททก.สป.)

การดำเนินการจัดเก็บ รวบรวมและประมวลผลข้อมูลรายบุคคล และ
รายสถานศึกษา

รายชื่อหน่วยงานที่จัดเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูลรายบุคคลและรายสถานศึกษาให้กับ
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทท.สป.)

1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)
2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาอัธยาศัย (กศน.)
3. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
5. สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (สอศ.)
6. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
7. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.)
8. โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ องค์กรมหาชน
9. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) องค์กรมหาชน
10. สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (สคพ.)
11. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)
12. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.)
13. สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย คือ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
14. สำนักการศึกษาเมืองพัทยา : โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา
15. กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
16. สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
17. มหาวิทยาลัยวมินทรราชินราช กรุงเทพมหานคร
18. สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข
19. ศูนย์ฝึกพาณิชยน์าวี กระทรวงคมนาคม
20. สถาบันการบินพลเมือง กระทรวงคมนาคม
21. กระทรวงกลาโหม
22. กระทรวงวัฒนธรรม
23. สถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

24. สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
25. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
26. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั้ง 26 หน่วยงานดังกล่าวนี้ต้องจัดเก็บ รวบรวมและประมวลผลข้อมูลรายบุคคลและรายสถานศึกษาให้กับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทก.สป.) โดย

1) สถานศึกษาจัดเก็บรวบรวมตรวจสอบข้อมูลนักเรียน นักศึกษา บุคลากร และข้อมูลรายสถานศึกษาของสถานศึกษา พร้อมทั้งประมวลผลตามแบบศูนย์เทคโนโลยีฯ (ศทก. สป.) กำหนดให้กับส่วนราชการต้นสังกัดตามลำดับหรือตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

2) หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาในระดับต่างๆ รวบรวม ตรวจสอบ ข้อมูลที่ได้รับจากสถานศึกษาและจัดส่งให้กรม/สำนักงานหรือกระทรวง และจัดส่งให้ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศฯ (ศทก.สป.)

3) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศฯ (ศทก. สป.) รับผิดชอบ

- รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลของต้นสังกัด นำข้อมูลที่ถูกต้องเข้าสู่ฐานข้อมูลกลางระดับกระทรวง

- ส่งข้อมูลที่มีรหัสประจำตัว ชื่อนามสกุลที่ถูกต้อง ให้กับสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเพื่อตรวจสอบ และนำข้อมูลเข้าสู่ฐานข้อมูลกลางระดับกระทรวง

- จัดทำรายงานสถิติจากข้อมูลรายบุคคล ทำสำเนาและสรุปผลการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการบริหารข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา

4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ประสานการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเฉพาะกิจจากส่วนราชการต้นสังกัด วิเคราะห์และประมวลผลเป็นสารสนเทศด้านการศึกษาในภาพรวมของจังหวัด และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาประจำปี เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารข้อมูลสารสนเทศด้านศึกษาระดับจังหวัด

5) สำนักงานศึกษาธิการภาค ประสานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเฉพาะกิจจากส่วนราชการต้นสังกัด จัดทำรายงานผลการดำเนินงานด้านการบริหารข้อมูลสารสนเทศด้านศึกษาระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา

ระดับกลุ่มจังหวัดและ คณะกรรมการ (2558, น.20) ระบบการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูลรายบุคคล มีขั้นตอนดังนี้

1) สถานศึกษา หน่วยงาน ส่วนราชการนำข้อมูลรายบุคคลเข้าสู่ระบบได้โดย การนำไฟล์ในรูปแบบการอัปโหลดไฟล์ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) และการส่งผ่านข้อมูลขนาดใหญ่ผ่านทางเอฟทีพี (FTP : File transfer protocol)

2) กำหนดรูปแบบเพิ่มข้อมูลรายบุคคลสำหรับให้สถานศึกษา หน่วยงาน ส่วนราชการ นำเข้าสู่ระบบในรูปแบบไฟล์เอกสาร (text file) ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3) ระบบ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศฯ สป.) นำเข้าข้อมูลและทำการตรวจสอบความถูกต้องของรหัสประจำตัวประชาชน 13 หลักโดยใช้หลักการคำนวณเลขคณิตมอดุลาร์ หากการซ้ำซ้อนในฐานข้อมูล (Duplication Data) หากพบข้อมูลรหัสประจำตัวประชาชน 13 หลัก มากกว่า 1 รายการ สันนิษฐานว่าเป็นข้อมูลซ้ำซ้อน (รหัสประจำตัวประชาชน 13 หลัก คือหมายเลขที่ทางราชการออกให้แก่ประชาชนทุกคนทั่วประเทศมีจำนวน 13 หลัก)

4) ระบบมีเว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) ให้หน่วยงานต้นสังกัดสามารถตรวจสอบสถานะในรายละเอียด เช่น ชื่อหน่วยงานต้นสังกัด จำนวนที่นำเข้าข้อมูลของแต่ละสังกัด จำนวนข้อมูลที่ตรวจสอบรูปแบบรหัสประจำตัวประชาชน 13 หลัก แล้วมีความถูกต้อง และที่ไม่ถูกต้อง จำนวนนักเรียนที่ตรวจสอบไม่พบในฐานข้อมูลกลางทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวนนักเรียนที่มีรายชื่อซ้ำภายในโรงเรียนเดียวกัน จำนวนนักเรียนที่มีรายชื่อซ้ำภายในสังกัดเดียวกัน จำนวนนักเรียนที่มีรายชื่อซ้ำในต่างสังกัด โดยหน่วยงานต้นสังกัดสามารถดาวน์โหลด (Download) รายการนักเรียนซ้ำในรูปแบบไฟล์เอ็กเซล (Microsoft Excel)

5) หน่วยงานต้นสังกัดอัปโหลด (upload) ไฟล์ที่ยืนยันข้อมูลนักเรียนซ้ำซ้อนกลับคืนสู่ระบบ (ศูนย์เทคโนโลยีฯ สป.) ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) และการส่งผ่านข้อมูลขนาดใหญ่ผ่านทางเอฟทีพี (FTP : File Transfer Protocol)

6) ระบบอ่านไฟล์ข้อมูลที่ยืนยันข้อมูลนักเรียนซ้ำซ้อน และทำการเปลี่ยนแปลงสถานะการยืนยันข้อมูลนักเรียนซ้ำซ้อนเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล โดยต้นสังกัดสามารถแก้ไขข้อมูลได้ในวันที่กำหนด คือตั้งแต่ 10 มิ.ย. และ 25 ก.ย.

ภาคผนวก ฉ

**กรอบคุณวุฒิแห่งชาติของประเทศไทย (National Qualification
Framework : NQF) และกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเกาหลี
(Korea Qualification Framework : KQF)**

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

หลักการสำคัญของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ดังนี้

1) สร้างความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษากับสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการ ซึ่งกรอบคุณวุฒิแห่งชาติกำหนดสมรรถนะแกนกลางและสมรรถนะอาชีพ เพื่อนำมาพัฒนาและกำหนดหลักสูตรรวมทั้งออกแบบระบบการเรียนการสอน พัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ ครู ผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ และบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

2) พัฒนาระบบการทดสอบ วัดและประเมินความรู้ ทักษะและเทียบโอนประสบการณ์ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น หลากหลาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกและตลอดเวลา เป็นการยกระดับความรู้ความสามารถและคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของนานาชาติ ในการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติ โดยใช้หลักการเทียบโอนและการรับรอง ประสบการณ์การเรียนรู้เดิม (RPL) ซึ่งครอบคลุมทั้งที่ เป็นการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบวน และตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของสถาบันการศึกษาในการบริหารจัดการและการศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการของภาคการผลิตและบริการ ซึ่งจำเป็นต้องมีผู้มีส่วนได้เสียทั้ง 3 ฝ่ายคือสถานศึกษาในฐานะผู้ผลิตกำลังคน ผู้ผลิตสินค้าและบริการในฐานะผู้ใช้ประโยชน์ และฝ่ายกำลังแรงงานที่เป็นผลผลิตจากหน่วยงานทางการศึกษา ร่วมกันบริหารและจัดการ

4) พัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร คณาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ควบคุมการฝึกในสถานประกอบการ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเน้นสมรรถนะอาชีพ และทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา

5) สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานประกอบการในแต่ละกลุ่ม สาขาวิชา และวิชาชีพ รวมทั้งสถาบัน องค์กรวิชาชีพในการให้การรับรองสมรรถนะแกนกลางและสมรรถนะอาชีพ เทียบเคียง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการการสร้างความแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ โดยผ่านการกำหนดค่าตอบแทนที่สะท้อนศักยภาพ ความสามารถและสมรรถนะในการปฏิบัติงานในแต่ละระดับคุณวุฒิตามที่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติได้กำหนดไว้

รายงานคุณภาพอาชีวศึกษาเทียบเคียงคุณวุฒิวิชาชีพ (NVQF) กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ Thailand NQF ไว้ 7 ระดับ

ระดับ 1 National Qualification of Vocational Competence 1 ระดับผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ทักษะเบื้องต้น (Basic Skilled personnel/worker) มีทักษะในการปฏิบัติงานประจำขั้นพื้นฐานทั่วไป สามารถแก้ปัญหาพื้นฐานในการปฏิบัติงานได้อย่างจำกัด โดยต้องควบคุมดูแล อย่างใกล้ชิด

ระดับ 2 National Qualification of Vocational Competence 2 ระดับผู้ปฏิบัติงาน (Semi-Skilled personnel /worker) ที่ใช้ทักษะอาชีพ ระดับกึ่งฝีมือ มีทักษะกึ่งฝีมือในการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดไว้แล้ว สามารถแก้ปัญหาพื้นฐานที่พบเป็นประจำ โดยประยุกต์ใช้ ทฤษฎี เครื่องมือ และ ข้อมูลพื้นฐานภายใต้การควบคุมแนะแนวของผู้บังคับบัญชา

ระดับ 3 National Diploma Qualification of Vocational Competence ระดับผู้ปฏิบัติงานเฉพาะทาง (Skilled personnel/worker) มีทักษะระดับฝีมือและเทคนิคในการปฏิบัติงาน กระบวนการคิดและปฏิบัติที่หลากหลาย สามารถแก้ปัญหาทางเทคนิคควบคู่กับการใช้คู่มือ และ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องภายใต้การแนะแนว ของผู้บังคับบัญชา

ระดับ 4 National Advanced Diploma Qualification of Vocational Competence ระดับผู้เชี่ยวชาญในอาชีพ ระดับต้น, ผู้บริหารระดับต้น (supervisors, foremen, superintendents academically qualified workers, junior management) มีทักษะทางเทคนิคในการปฏิบัติงาน มีทักษะทางความคิดและปฏิบัติที่หลากหลาย ครอบคลุมการปฏิบัติงาน หาข้อสรุป และการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงาน โดยใช้ ทฤษฎีและเทคนิคอย่างอิสระด้วยตนเอง

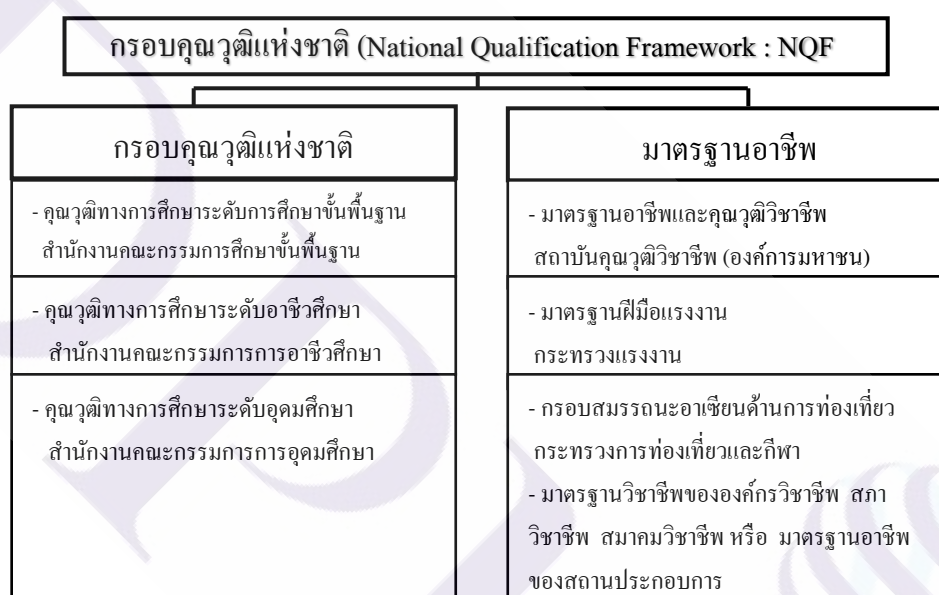
ระดับ 5 National Qualification of Professional Competence ระดับผู้เชี่ยวชาญในอาชีพ ผู้บริหารระดับกลาง (Professionally qualified, and mid-management) มีทักษะทางเทคนิคในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อน มีส่วนร่วมในการ วางแผน บริหารจัดการ และกำหนดนโยบาย ขององค์กรโดยใช้ ทฤษฎีและเทคนิคในการแก้ปัญหาอย่างอิสระ สามารถพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ๆ ใช้ภาษาต่างประเทศในการปฏิบัติงาน และสามารถอบรมและฝึกฝนบุคคลอื่นได้

ระดับ 6 National Qualification of Higher Professional Competence ระดับผู้เชี่ยวชาญในอาชีพ ผู้บริหารในอาชีพระดับสูง (Experienced Specialists and Senior management) มีทักษะในการบริหารจัดการ วิเคราะห์และประเมินเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถนำองค์ความรู้ และนำทักษะจากสาขาอาชีพอื่นๆมาประยุกต์ใช้ ในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ขององค์กรโดยจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับ 7 National Qualification of Advanced Professional Competence ระดับผู้เชี่ยวชาญในอาชีพ ระดับพิเศษ ผู้บริหาร อาวุโสระดับสูง (Top management, Novel & Original) มี

ทักษะที่เป็นเลิศในการบริหาร จัดการองค์กร ระบบและนวัตกรรมการทำงาน และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถ สังเคราะห์ และประเมินเพื่อแก้ไขวิกฤตปัญหาขององค์กร กำหนดทิศทาง อนาคต และวัฒนธรรมขององค์กรได้ เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 มีองค์ประกอบคุณวุฒิ (Descriptions) ที่เป็นแกนกลางในการอ้างอิงเป็น 8 ระดับบนพื้นฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ซึ่งประกอบ 1) ระดับคุณวุฒิ 2) ผลลัพธ์การเรียนรู้ และ 3) กลไกการเชื่อมโยง เติมเต็ม และเทียบเคียง มีรายละเอียด โดยสรุปดังแผนภาพและระดับต่อไปนี้

ภาพความเชื่อมโยงระหว่างคุณวุฒิทางการศึกษากับมาตรฐานอาชีพ
ที่มา : กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (2560, น. 7)

ระดับคุณวุฒิ (level) เป็นระดับความสามารถในการปฏิบัติงานตามขอบเขตความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ซึ่งเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้

ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามระดับคุณวุฒิการศึกษา (Learning Outcomes) เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ตามระดับคุณวุฒิการศึกษา ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา ทั้ง 8 ระดับ ตั้งแต่ มัธยมศึกษาตอนต้น ถึงปริญญาเอก ต้องมีความเชื่อมโยงและสามารถเทียบเคียงกับระดับความสามารถในการปฏิบัติงานที่เทียบเคียงได้กับระดับคุณวุฒิ 1 – 8 ซึ่งสามารถเติมเต็มได้ด้วยการศึกษา อบรม และผ่านการทดสอบ วัดและประเมินผล รวมทั้งการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และการเทียบโอนประสบการณ์จากการทำงานในแต่ละสาขาวิชา วิชาชีพ

ในด้านกลไกการเชื่อมโยง เติมเต็ม และเทียบเคียง (Connecting Filling-up/Benchmarking Mechanism) การเชื่อมโยงของผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาและผู้ได้รับการรับรองมาตรฐานอาชีพ ตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการ กับระดับคุณวุฒิในแต่ละกลุ่มสาขาวิชา วิชาชีพนั้น ต้องมีกลไก ระบบการเข้าสู่ระดับคุณวุฒิที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาหรือมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงานที่สามารถเทียบโอนหรือเติมเต็มอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ได้รับการรับรองและยกระดับคุณวุฒิ ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติดังนี้

คุณวุฒิการศึกษา			กรอบคุณวุฒิ แห่งชาติ	มาตรฐานอาชีพ	
ขั้นพื้นฐาน	อาชีพศึกษา	อุดมศึกษา		กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ	มาตรฐานฝีมือ แรงงาน
		ปริญญาเอก	ระดับ 8	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 8	
		ปริญญาโท	ระดับ 7	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 7	
	ปริญญาตรี (ทล.บ.)	ปริญญาตรี	ระดับ 6	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 6	
	ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	อนุปริญญา	ระดับ 5	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 5	ระดับ 5 (มรช.3)
			ระดับ 4	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 4	ระดับ 4 (มรช.2)
ม.ปลาย+ ทักษะอาชีพ	ประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.)		ระดับ 3	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 3	ระดับ 3 (มรช.1)
ม.ปลาย			ระดับ 2	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 2	ระดับ 2
ม.ต้น			ระดับ 1	คุณวุฒิวิชาชีพชั้น 1	ระดับ 1

กลไกเชื่อมโยง การเติมเต็ม เพื่อเทียบเคียง/ เทียบโอนระหว่างคุณวุฒิการศึกษากับมาตรฐานอาชีพ

- การทดสอบ การวัดและการประเมินผล
- การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาในระบบ นอกกรอบ ตามอัธยาศัย
- การเทียบโอนประสบการณ์จากการทำงาน/การฝึกฝนและปฏิบัติจริงจากการทำงาน
- การสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit bank)

ภาพแนวทางการเชื่อมโยง เทียบเคียงสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ที่มา : กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (2560, น.15)

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ได้กำหนดความชัดเจนในบทบาทและภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่องค์กรด้านการศึกษา ส่วนสถานศึกษาและองค์กรฝึกอบรม องค์กร

ด้านมาตรฐานอาชีพ ให้เชื่อมโยงและประสานการทำงานอย่างเป็นระบบให้เกิดความเป็นเอกภาพ ระบบคุณวุฒิของประเทศ โดย

องค์กรด้านการศึกษา ซึ่งได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานการศึกษารุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีหน้าที่ 1) พัฒนาหลักสูตรใหม่ และปรับหลักสูตรเดิมให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ 2) ขึ้นทะเบียนหลักสูตรตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ 3) สนับสนุนการพัฒนาครู และอุปกรณ์การเรียนการสอน และ 4) ติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน

ส่วนสถานศึกษาและองค์กรฝึกอบรม อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรด้านการศึกษา มีหน้าที่ 1) จัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ 2) ร่วมมือกับสถานประกอบการ จัดการเรียนการสอน เช่น ทีวีศึกษา และ 3) วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง เพื่อประเมินสมรรถนะตามที่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติกำหนด

องค์กรด้านมาตรฐานอาชีพ มีหน้าที่ดังนี้ 1) จัดทำ ปรับปรุง พัฒนามาตรฐานอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและสากล 2) สนับสนุนให้องค์กรด้านการศึกษานำมาตรฐานอาชีพไปพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และ 3) พัฒนาระบบทดสอบเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ และยกระดับมาตรฐานอาชีพ โดยกระทรวงแรงงาน ทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์กรมหาชน) ทำหน้าที่จัดทำคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ทำหน้าที่จัดทำกรอบสมรรถนะอาชีวนด้านการทำงาน และองค์กร/สภาวิชาชีพและกลุ่มอาชีพ/สถานประกอบการ จัดทำมาตรฐานอาชีพเฉพาะ จากรายงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพ ของอนุชัช งามวรัญกูร และนลินรัตน์ รักกุศล (2556, น. 120-121) ระบุว่ารัฐจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับผิดชอบในการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานสู่คุณวุฒิวิชาชีพ โดยนำระบบสะสมหน่วยกิตมาใช้เพื่อการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้ ทักษะของผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแล้ว มาเทียบเป็นหน่วยกิตและเก็บสะสมไว้ใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการยกระดับกำลังคนของประเทศ ดังเช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา อังกฤษ มาเลเซีย และสาธารณรัฐเกาหลี ด้วยการนำระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ส่งเสริมให้ประชากรในสาขาอาชีพมีบันไดอาชีพก้าวสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของตน และมีส่วนในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติเกาหลี (KQF)

มีวัตถุประสงค์ คือ

1) เชื่อมต่อการประเมิน และการรับรองการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยกับคุณวุฒิทางเทคนิคและคุณวุฒิวิชาชีพ และยกระดับการยอมรับในคุณค่าของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนโดยสามารถอ้างอิงกับเกณฑ์และมาตรฐานของ KQF และ NCS ได้

2) สร้างบันไดการประกอบอาชีพและความก้าวหน้าทางวิชาการ ตัวอย่างเช่น ช่างเทคนิคทันตกรรม สามารถเลื่อนเป็นทันตแพทย์ได้ หรือนักกฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่บัญชี สามารถเลื่อนขึ้นเป็นทนายความ หรือสมุหบัญชี ได้

3) ปรับคุณวุฒิ TVET ที่ได้รับจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอนุปริญญา ให้เข้ากับคุณวุฒิทางเทคนิค และมาตรฐานพื้นฐาน รวมทั้งเพิ่มภาคปฏิบัติ และผลลัพธ์การเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุความต้องการเบื้องต้นของนายจ้าง

4) ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินเป็นการทำงานจริงมากกว่าการเรียนรู้ในโรงเรียนเท่านั้น

5) สร้างความแข็งแกร่งให้กับธุรกิจ และประเทศชาติโดยการรับรองการเรียนรู้นอกระบบ

6) ส่งเสริมการดำเนินงานของรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย TVET

ในการรับรองกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ในระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) นี้ Hae and Ko (2014, p. 66) ได้รายงานในเรื่อง “RPL/VPL Practices in the Academic Credit Bank System of South Korea” ว่า ระบบ Academic Credit Bank System - ACBS ได้เปิดโอกาสให้แก่ประชาชนที่ไม่ต้องการได้รับวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือคุณวุฒิวิชาชีพ จากโปรแกรมการเรียนรู้ที่เป็นระบบเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์นอกระบบและตามอัธยาศัย เช่น จากคุณวุฒิวิชาชีพ หรือประสบการณ์เรียนรู้อื่นๆ ในระบบนี้ คุณวุฒิอย่างหนึ่งอาจได้รับการรับรองเป็นหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาได้ และสามารถได้รับการรับรองและสะสมต่อไปเป็นหน่วยกิตการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไปได้ โดยในคุณวุฒิเทคนิคแห่งชาติทั้ง 4 หมวด ได้แก่ วิศวกรอุตสาหกรรม วิศวกร ช่างฝีมือเอก และ วิศวกรมืออาชีพ สามารถได้รับการรับรองเป็นหน่วยกิตทางการศึกษาในระบบ ACBS เทียบเท่ากับ 24 หน่วยกิต 30 หน่วยกิต 39 หน่วยกิต และ 45 หน่วยกิตในธนาคารหน่วยกิต ตามลำดับ ดังนี้

คุณวุฒิเทคนิค	หน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS)
วิศวกรอุตสาหกรรม	24 หน่วยกิต
วิศวกร	30 หน่วยกิต
ช่างฝีมือเอก	39 หน่วยกิต
วิศวกรมืออาชีพ	45 หน่วยกิต

การรับรองหน่วยกิตของคุณวุฒิเทคนิคในระบบ ACBS

ที่มา : Hae and Ko, (2014, p. 67)

ระบบ ACBS เชื่อมโยงกับอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (VET) และสถาบันอุดมศึกษา โดย ACBS จะให้หน่วยกิตสำหรับคุณวุฒิที่ได้ผ่านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (VET) และคุณวุฒิวิชาชีพในระบบคุณวุฒิที่มีอยู่ ได้มีคุณวุฒิวิชาชีพเทคนิคแห่งชาติ (National Vocational Technical Qualification) และคุณวุฒิวิชาชีพ มากกว่า 714 และ 900 คุณวุฒิตามลำดับ และจากจำนวนนี้ ACBS ได้รับรองในระบบถึง 598 คุณวุฒิ ให้เข้าเป็นหน่วยกิตทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การแปลงคุณวุฒิอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (VET) เข้าสู่หน่วยกิตใน ACBS ตามเกณฑ์การรับรองหน่วยกิต ของ ACBS ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ จะถูกประเมินและรับรองเป็นหน่วยกิตทางการศึกษา ดังตัวอย่างเช่น การทดสอบเพื่อได้วุฒิเทคนิคแห่งชาติ ต้องใช้ประสบการณ์การทำงานในฐานะสิ่งที่เป็นต้องมาก่อน (Prerequisite) แม้ว่าจะไม่มีการประเมินแยกเรื่องประสบการณ์จากการทำงาน ในรูปความรู้ ทักษะ และทำที่ก็ตาม การทดสอบทั้งหมดจะประกอบด้วย การเขียนและการทดสอบในสถานที่ปฏิบัติงาน โดยเกณฑ์คุณวุฒิต้องระบุในรูปพฤติกรรม ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมในการเรียนรู้ เช่น

สำหรับหมวดช่างฝีมือ ต้องระบุว่า “ผู้รับการทดสอบมีความสามารถในการบริหารงานในหน้าที่ เช่น ประกอบ ผลิต ปฏิบัติ ซ่อม และตรวจสอบ”

สำหรับ วิศวกรมืออาชีพ ต้องระบุว่า “ผู้รับการทดสอบ มีความสามารถในการวางแผน วิจัย ออกแบบ วิเคราะห์ ทดลอง ปฏิบัติ สร้าง ประเมิน หรือให้คำแนะนำและดูแลกิจกรรมเหล่านี้ บนพื้นฐานความรู้จากผู้เชี่ยวชาญระดับสูงและมีประสบการณ์ภาคสนาม

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งสาธารณรัฐเกาหลี ยังได้นำการวัดแบบใหม่ที่รับรองการเรียนรู้เดิม (RPL) เพื่อยกระดับทักษะของผู้เรียนผู้ใหญ่ในสถานประกอบการ และช่วยการพัฒนาความเป็นมืออาชีพและวิชาชีพ การดำเนินการมุ่งเน้นที่วิทยาลัย 2-3 ปี ที่เสนอหลักสูตรปริญญาผ่านโปรแกรมความร่วมมือกับสถานประกอบการและมีการยกเว้นการสอบเข้าสำหรับผู้เรียนผู้ใหญ่ในสถานประกอบการเหล่านี้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่กระทรวงศึกษาธิการฯ

ต้องให้การรับรองการเรียนรู้เดิมในลักษณะที่เป็นแกนในการรับรองผลการเรียนรู้เดิมที่ ACBS ได้วางมาตรฐานไว้คือ

- 1) การประเมินและรับรองผู้ให้บริการ VET และ โปรแกรม
- 2) การประเมินและรับรองปัจจัยนำเข้า
- 3) การสะสมผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านชั่วโมงหน่วยกิต

ดังนั้น ACBS จะดำเนินการรับรองโปรแกรมการศึกษา ซึ่งหมายถึงกระบวนการประเมินและรับรองหลักสูตรที่เสนอโดยสถาบันการศึกษา และสถาบันที่ได้รับการรับรองจะกลายเป็นองค์กรที่ให้หน่วยกิตได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งเรื่องเดียวกันนี้ในสหภาพยุโรป จะประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบเป็นรายตัวด้วย (Hae and Ko, 2014, pp. 68-70 และ Unesco Institute for Lifelong Learning, 2014, p.3-4)

นอกจากนี้ ยังมีการออกคุณวุฒิอื่นๆจากหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจ (Unesco, 2014, pp. 1-4 และ Hae, 2014, p. 59) พระราชบัญญัติคุณวุฒิเทคนิค – NTQ Act ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างแรงจูงใจและมาตรฐานสำหรับการบริหารทรัพยากร โดยกำหนดเป็น 5 หมวดของช่างฝีมือ คือ 1) ช่าง (Mechanic) 2) วิศวกรอุตสาหกรรม (Industry Engineer) 3) วิศวกร (Engineer) 4) หัวหน้าช่าง (Head Mechanic) 5) เจ้าหน้าที่เทคนิค (Technician) โดยกำหนดคุณสมบัติด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในงานที่ทำอยู่ เพื่อการที่มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นช่างฝีมือแต่ละหมวด

ภาคผนวก ข
ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

1. หลักการ และแนวคิด

ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) เป็นระบบงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มีการสะสมผลการเรียนรู้ ด้วยการนำผลการเรียนรู้จากการศึกษาจากทุกรูปแบบ ทั้งจากการศึกษาในระบบ (Formal Education) จากการศึกษาในระบบ (Non-formal Education) และจากการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ผลการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตและจากอาชีพการงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ลงทะเบียนสามารถเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้เฉพาะของตน (Lifelong Credit Saving Account หรือ Learning account) ไว้ในรูปหน่วยการเรียนรู้หรือหน่วยกิตทางการศึกษา ซึ่งสามารถสะสมได้แบบต่อเนื่อง และผลของการสะสมอาจนำไปสู่การได้สถานะทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตามระบบและมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ โดยมีระบบการวัด การประเมิน การเทียบโอน การให้การรับรองผลการ

เรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่ได้สะสมมาจากภาระหน้าที่ จากอาชีพการงาน การพัฒนาทักษะอาชีพ ที่เป็นระบบ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือที่สอดคล้องกับกรอบ คุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเป็นรายบุคคล แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวมต่อไป

หลักการที่สำคัญ ที่เป็นหัวใจของการทำงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS) คือ หลัก “การรับรองและการให้หน่วยกิต” (Recognition, Validation and Accreditation - RVA) และ “การรับรองผลการเรียนรู้เดิม” (Recognition of Prior Learning - RPL) ที่ยึดตามแนวทาง UNESCO Guidelines for the Recognition, Validation and Accreditation of the Outcomes of Non-formal and Informal Learning (UNESCO, 2012, p.4) ซึ่งอิงอยู่บน หลักการ การศึกษาตลอดชีวิต โดย

“การรับรองและการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation – RVA)” หมายถึง การให้คุณค่าเชิงการศึกษาของผลการเรียนรู้กับความรู้ความสามารถ ทักษะและ คุณลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของบุคคล ซึ่งบุคคลได้เรียนรู้ หรือได้รับมาในบริบทต่าง ๆ ด้วย วิธีการต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ได้แบบต่อเนื่อง สามารถเพิ่มโอกาส ของชีวิต สร้างความเข้มแข็งในทางอาชีพและการงาน ในการพัฒนาตนเองและเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศต่อไป

“การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of prior learning –RPL)” หมายถึง การให้ การรับรองความรู้เดิม การรับรองทักษะ สมรรถนะ และการรับรองผลการเรียน ผลการเรียนรู้ที่เป็น ผลมาจากความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ งานอาชีพ การฝึกอบรม และการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆของ ผู้ขอรับการรับรอง ซึ่งรวมถึงประสบการณ์การทำงานอาชีพ การฝึกอบรม และการฝึกอาชีพที่สามารถ นำมาวัดหรือประเมิน หรือสามารถเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับและประเภทที่ กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ มีเกณฑ์ มีมาตรฐานในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ ภายใต้ หลักเกณฑ์และวิธีการมาตรฐานที่ชัดเจน

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการมีระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai – CBS) เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาทุกรูปแบบทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทำหน้าที่เป็นศูนย์สะสมผลการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตที่ ประชาชนจะสามารถนำผลการเรียน ผลการเรียนรู้จากการศึกษาทุกรูปแบบ มารับการรับรอง สะสม

หรือเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ และเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดโอกาส ความเสมอภาค ความเท่าเทียม และมีประโยชน์ต่อประชาชนโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง

3. ระบบงานย่อยของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

ระบบงานของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้กำหนดให้มีอนุระบบ (ระบบย่อย) ดังนี้

1) ระบบย่อยการสมัครของผู้ลงทะเบียน (Registration) ประกอบด้วย การขอสมัครลงทะเบียน ผู้สมัครสามารถทำผ่าน 2 ช่องทางคือ การกรอกใบสมัครทางออนไลน์เว็บไซต์ และการสมัครด้วยตนเองกับเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร หรือหน่วยปฏิบัติ และการตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการศึกษา หรือใบรับรองความรู้ หรือประสบการณ์ ทักษะ จากการทำงานอาชีพ จากทั้งทางการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

2) ระบบย่อยการรับเข้า การให้คำปรึกษา-ทำแผนการเรียนรู้-แผนการสะสมผลการเรียนรู้ และเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ (Admission and Counselling and Account Opening) ประกอบด้วย การแนะแนวหรือให้คำปรึกษา การทำแผนการเรียนรู้ แผนการสะสมผลการเรียนรู้ และการเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้

3) ระบบย่อยการขอรับการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning - RPL) ประกอบด้วย การทำ Placement Test และการสะสมผลการเรียนรู้

4) ระบบย่อยการเข้ารับการเรียนรู้ (Learning Acquisition) ประกอบด้วย การเข้าเรียนรู้ในสถาบันพันธมิตร หรือแหล่งเรียนรู้

5) ระบบย่อยการสะสมผลการเรียนรู้ (Accumulation of Learning Outcomes) ผู้เรียนทำการสะสมผลการเรียนรู้ของตนในระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

6) ระบบย่อยการวัดผล และการประเมินผลการเรียนรู้ (Credit Measurement and Evaluation) ประกอบด้วย การประมวลผล การสอบ หรือ การสัมมนา และ

7) ระบบย่อยการตรวจสอบและให้คุณวุฒิการศึกษา (Approval and Degree Award) เป็นการที่ผู้เรียนรับการรับรองผลการเรียน ผลการเรียนรู้ และรับวุฒิการศึกษาตามเกณฑ์ที่สะสมไว้

4. ระบบสนับสนุน

เพื่อให้ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) สามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ คือ (1) การจัดสัมมนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป้าหมาย (2) การมีระบบเทคโนโลยี (ICT) และสารสนเทศที่ทันสมัยและเครือข่ายเชื่อมโยงกับเครือข่ายหรือสถาบัน

พันธมิตร หน่วยปฏิบัติการ หน่วยงานการศึกษาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (3) การพัฒนาระบบการประเมินความรู้ ประสิทธิภาพที่เป็นระบบ ยืดหยุ่น หลากหลาย มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ (4) การวิจัยและพัฒนาของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) อย่างต่อเนื่อง (5) ระบบสารสนเทศและเครือข่ายเชื่อมโยง (ICT and Networking) ซึ่งจะรองรับการทำงานของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) และการพัฒนาเชื่อมต่อกับระบบสารสนเทศต่างๆ ด้วยมาตรฐานของ Web Application เป็นมิตรต่อการใช้งานของผู้ใช้ (User Friendly) โดยใช้เลขประจำตัวประชาชน 13 หลักและมีระบบเปิดบัญชีสะสมผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Credit Saving Account - LCSA) โดยมีการออกแบบระบบความปลอดภัยในแต่ละระดับ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ (6) การประสานเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร เพื่อให้สถานศึกษา สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม ฯลฯ มีความรู้ความเข้าใจและสนใจร่วมสมัครเป็นเครือข่ายหรือเป็นสถาบันพันธมิตร ที่ให้การจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ตามหลักสูตร และให้การประเมินและให้การรับรองผลการเรียนรู้แก่ผู้เรียนของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการที่มีระบบ โปร่งใส ยืดหยุ่นภายใต้มาตรฐานหลักเกณฑ์ของระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS)

5. แนวทางสู่การปฏิบัติ

แนวทางสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วยการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน (3 Phase) คือระยะที่ 1. (Phases I) **ขั้นการริเริ่มและการพัฒนาระบบ (Initial Stage)** ระยะที่ 2 (Phase II) **ขั้นการทดลองนำร่อง (Pilot Run Test)** และ ระยะที่ 3 (Phase III) **เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ (Operation and Maintenance)**

ระยะที่ 1. การริเริ่มและการพัฒนาระบบ (Initial Stage) ระยะเวลา 12 เดือน

เป็นระยะที่มีความสำคัญมากที่สุด ที่ทำให้การพัฒนาระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาลดชีวิตของประเทศไทยสู่การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ได้ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การริเริ่ม ซึ่งรวมถึง 1) การกำหนดนโยบายสนับสนุนจากรัฐ โดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ ให้มีการสะสมผลการเรียนรู้ในลักษณะระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ 2) จัดให้มีกลไกการขับเคลื่อนการนำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สู่การปฏิบัติ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาลดชีวิตของประเทศไทยขึ้น ที่มีความเป็นอิสระ (Autonomous) คล่องตัวและโปร่งใส ในการบริหารจัดการ ทำงานประสานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เพื่อนำระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้

สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย ผู้การปฏิบัติ ระดมทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร การพัฒนาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ และการจัดอบรมบุคลากร 3) การกำหนด แผนนโยบายการพัฒนาระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์เพื่อรองรับการดำเนินงานของระบบธนาคาร สะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) ทั้งระบบและการเชื่อมต่อระหว่างระบบเทคโนโลยีและ สารสนเทศกับระบบสารสนเทศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การเตรียมบุคลากร การสรรหา การ ฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และการดำเนินงานระบบธนาคารสะสมผลการ เรียนรู้ (Thai-CBS) 5) การส่งเสริม สนับสนุน และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบสะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) 6) การพัฒนาเครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร 7) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ผู้ กลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายหรือสถาบันพันธมิตร รวมถึงหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ เอกชน

ส่วนที่ 2 คือดำเนินการพัฒนาระบบงานธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษา ตลอดชีวิตของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) การกำหนดรายละเอียดของความต้องการของระบบ สารสนเทศและระบบงาน 2) การพัฒนาซอฟต์แวร์ การปรับเปลี่ยนหรือการจัดการและการกำหนดค่า ตั้งต้นต่างๆ 3) การติดตั้งระบบฮาร์ดแวร์ 4) การจัดทำเอกสารและสิ่งที่ต้องใช้สำหรับการฝึกอบรม การแก้ไขโปรแกรม และการทดสอบซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ และจัดทำเอกสารการฝึกอบรม และ 6) ประชาสัมพันธ์

ระยะที่ 2 (Phase II) การทดลองนำร่อง (Pilot Run Test) ระยะเวลา 9 เดือน

ระยะที่ 2 ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะอนุกรรมการย่อยพิจารณาแผนการทดลองนำร่อง (pilot run) เลือกรวมเป้าหมาย 2) จัดอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ เตรียมความพร้อมในการ เปิดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป 3) พัฒนาฐานข้อมูลมาตรฐานที่สัมพันธ์กับมาตรฐานคุณวุฒิ วิชาชีพ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติเพิ่มเติม 4) ทดสอบการยอมรับระบบงาน (System Acceptance Test) 5) สรุป ทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานและระบบงานของระบบธนาคาร สะสมผลการเรียนรู้ (Thai - CBS) 6) จัดทำคู่มือการทำงานทั้งระบบ และ 7) ประชาสัมพันธ์และ เผยแพร่ จัดสัมมนาผลการทดลองนำร่องอย่างกว้างขวางทั่วถึง

ระยะที่ 3 (Phase III) เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ (Operation and Maintenance)

การเปิดการดำเนินงานระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย (Thai - CBS) อย่างเป็นทางการให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนทั่วไปที่สนใจสะสมผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การดำเนินงานของระบบการทำงานและการตรวจสอบผลงาน 2) การบำรุงรักษาระบบงานและระบบสารสนเทศ 3) การปรับปรุงงานที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ใกล้เคียงผ่านวิธีการวิเคราะห์ การทดลองและการปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมและจำเป็น

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล

นางสาว อรุณี ตระการไพโรจน์

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2520

บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

(เกียรตินิยมเหรียญเงิน : Magna Cum Laude)

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC)

ปี พ.ศ. 2535

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปี พ.ศ. 2553

ประกาศนียบัตรบัณฑิตการสอนนานาชาติ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปี พ.ศ. 2558 รับทุนสัมมนาของรัฐบาลอิสราเอล

เรื่อง Innovation and Entrepreneurship in Education.

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ที่ปรึกษาโรงเรียนเชิงคำคริสเตียน มูลนิธิสัมพันธ์เมตตา

ผู้อำนวยการแผนกพัฒนาโปรแกรม บริษัทเบธเอลทัวร์ จำกัด

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2524-2552

- เจ้าหน้าที่อาวุโส แผนกพัฒนาระบบการเงินสถานี

ต่างประเทศ บริษัทการบินไทย

- ผู้จัดการอาวุโสแผนกคอมพิวเตอร์

บริษัท GSS-ARRAY Technology

- ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการและควบคุมภายใน

บริษัทสินบัวหลวงลิสซิ่ง

- ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการการค้าต่างประเทศ

ธนาคารซีทีแบงก์ ประเทศไทย

ผลงานวิชาการ

- อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

- ผู้ช่วยวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” และ “การพัฒนาและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (CBS) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน